Ideologia ja politiikka

Vadim Kortunov

Aatetaistelu ja antikommunismin ideologisten oppirakennelmien muodonmuutos (vuosikymmenet 1950–1970)

Vadim Kortunov on syntynyt 1918 Voronežissa. Käynyt Tšernyševskille nimetyn filosofian- ja kirjallisuudenhistorian korkeakoulun Moskovassa. Historian tohtori. Sanomalehtikirjailija. Julkaissut useita kirjoja Neuvostoliiton ulkopolitiikkaa koskettelevista aiheista ja ideologisesta taistelusta nykypäivien kansainvälisellä näyttämöllä.

Päällys V. JERJOMIN

Vadim Kortunov tarkastelee teoksessaan ideologisten tekijäin kasvavaa merkitystä nykymaailman elämässä, sisä- ja ulkopolitiikassa, tämän kasvun riippuvuutta työväenluokan ja porvariston välisen voimasuhteen muuttumisesta. Hän tarkastelee tämän prosessin yhteyttä tieteellisteknisen vallankumouksen ja valtiomonopolistisen kapitalismin kehitykseen. Tältä pohjalta tekijä tuo esiin ne muutokset, joita porvarillisessa ja revisionistisessa propagandassa on viime vuosikymmenien aikana tapahtunut.

NKP:n Keskuskomitean aikakauslehti Kommunist, 10/1974

Tässä kirjassa tarkastellaan syvällisesti aatteiden kamppailua kansainvälisellä areenalla ja marxilais-leniniläisen ideologian tinkimätöntä taistelua porvarillista maailmankatsomusta vastaan. Teos antaa kuvan porvarillisen propagandan käyttämistä menetelmistä, keinoista ja metodeista.

Aikakauslehti Voprosy istorii KPSS (NKP:n historian ongelmia) 8/1974

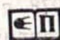
Ideologia ja politiikka

Vadim Kortunov

Vadim Kortunov

Ideologia ja politiikka

Aatetaistelu
ja antikommunismin ideologisten
oppirakennelmien muodonmuutos
(vuosikymmenet 1950–1970)

MOSKOVA
KUSTANNUSLIIKE EDISTYS
1978

ВАДИМ КОРТУНОВ

ИДЕОЛОГИЯ И ПОЛИТИКА

На финском языке

Suomentanut VEIKKO AIROLA

PAINETTU NEUVOSTOLIITOSSA

К $\frac{11101-607}{014(01)-78}$ 378–78

JOHDANTO

Kommunistinen liike ja sen teoreettinen perusta – marxismi-leninismi – ovat olleet toista sataa vuotta vaihtumattomasti koko maailman aatteellisen elämän polttopisteessä.

Ihmiskunnan historiassa ei ole ollut toista sellaista aatteellis-poliittista virtausta, joka olisi saanut osakseen yhtä raivokkaan ja sitkeän vihollisvoimien vastarinnan ja pystynyt siitä huolimatta voittamaan puolelleen monimiljoonaisia työtätekevien joukkoja ja vaikuttamaan niin ratkaisevasti nykyisten ihmispolvien kohtaloon.

Työväenluokan vallankumouksellisen opin uhmaavan haasteen saatuaan porvaristo heitti vaakalaudalle koko monivuosisataisen työtätekevien henkisen orjuutuksen kokemuksen, taloudellisen ja poliittisen vallan koko voiman ja kaikki ne keinot, joilla se vaikutti ihmisten henkiseen elämään. Kommunistisen liikkeen kulkiessa vielä lapsenkengissä liittoutui koko vanha Eurooppa sen »pyhään ajojahtiin». Miten monta kertaa sen jälkeen kommunismi onkaan julistettu pannaan »tieteellisten» kirjojen sivuilla, poliittisissa puheissa ja yliopistojen luentosaleissa! Miten monta kertaa porvarilliset kaunopuhujat ovatkaan julistaneet kommunistisen opin kumotuksi ja vanhentuneeksi, kohunneet sen kuvitellusta kriisistä ja veisanneet sille kuolinvirttä! Mitä kaikkia näennäistieteellisiä teorioita onkaan asetettu Marxin ja Leninin oppia vastaan! Mitkä kaikki taantumuksellisten voimien kokoomukset ovatkaan yrittäneet hävittää sen!

Entä kuinka on käynyt? Kommunismin ja antikommunismin välisen taistelun historiallinen tulos näkyy selvästi meidän aikamme reaalisessa elämässä. Nykymaailman kehitys, kansainvälinen politiikka, luokkien ja puolueiden välinen taistelu, kaikki tämä on nykyään keskittynyt ennen muuta perusongelmaan: ihmiskunnan siirtymiseen

kapitalismista sosialismiin. Tämä seikka varmistaa marxilaisuuden historiallisen oikeellisuuden ja sen tekemien johtopäätösten tieteellisyyden. Viime vuosikymmenien aikana on työväenluokan vallankumouksellinen teoria joutunut koetukselle kaikinpuolisesti erittäin monimutkaisissa ja ristiriitaisissa maailmanhistorian synnyttämissä tilanteissa. Se on kestänyt koetuksen ja säilynyt kompassina työtätekevien vapautustaistelussa, voimakkaana aseena vanhan sortomaailman kukistamisessa, välineenä uuden, luokattoman yhteiskunnan rakentamisessa. Marxilais-leniniläisen teorian voima on siinä, että se ennakoi käytännön ja tukeutuen alituisesti tähän käytäntöön sekä eritellen hankittua kokemusta ja kartutettuja tietoja se avaa uusia etenemisen näköaloja. Näin tämä teoria pysyy aina ihmiskunnan edessä olevien uusien tehtävien tasolla ja on suuntaviirinä ihmiskunnan elämän kaikilla aloilla.

Marxismi-leninismi syntyi kehittyneimpien maiden vallankumouksellisen kokemuksen pohjalta, ja nyt siitä on tullut koko maailman kansojen vapautustaistelun lippu. Voittokulkunsa se aloitti työväenluokan oppina; nyt se vetää puoleensa maapallon kaikkia työväestön kerroksia, kaikkia niitä, jotka taistelevat rauhan, vapauden ja ihmisarvon puolesta, kansallisen itsenäisyyden, demokratian ja sosiaalisen edistyksen puolesta.

Viime vuosikymmenien historia on todistanut pätevästi, että kommunistista liikettä ja marxismia-leninismiä ei voida tukahduttaa eikä hylätä, koska ne ovat syntyneet syvällä nyky-yhteiskunnan uumenissa ja nostaneet päiväjärjestykseen sellaisia kysymyksiä, joita ei voida jättää ratkaisematta. Ja koska asia on näin, tulevat yhä uudet miljoonat ihmiset ehdottomasti kääntymään kommunismin – tämän historiallisesti välttämättömän liikkeen – puoleen. Lenin kirjoitti: »Marxilaisuuden ilmaantumisen jälkeen on kukin maailmanhistorian kolmesta suuresta aikakaudesta tuonut marxilaisuudelle uutta vahvistusta ja uusia voittoja. Mutta vielä suuremman voiton marxilaisuudelle proletariaatin oppina tuo edessä oleva historian aikakausi.»[1]

Tieteellisen kommunismin ilmaantuminen yhteiskun-

nallisen elämän näyttämölle ja sen leviäminen muutti periaatteellisesti ideologisen taistelun luonnetta. Yhteiskunnan henkiseen elämään tuotiin uusi, varsin tärkea aines, nimittäin kyky nähdä syyn ja vaikutuksen välinen yhteys sosiaalisissa ilmiöissä. Engels aikoinaan huomautti, että »nimenomaan Marx sai ensimmäisenä selville historian suuren liikunnanlain, jonka mukaan kaikkinainen historiallinen taistelu – käytäköön sitä sitten politiikan, uskonnon, filosofian tai muulla ideologian alalla – on todellisuudessa vain yhteiskuntaluokkien taistelun enemmän tai vähemmän selvää ilmenemistä. . .»[2]

Marxismi näytti ihmisten henkisessä toiminnassa olevan todellisen sisällön, luokkasisällön, ja siten se osoitti tämän toiminnan todellisen paikan yhteiskunnan elämässä, osoitti ideologisen taistelun erottamattoman yhteyden kansanjoukkojen sosiaaliseen käytäntöön, maailman vallankumouksellisen uudistamisen tehtäviin. Vastapainoksi tapahtumien kaaosmaiselle kasaamiselle sekä historian liikevoimien sekaville ja mielivaltaisille tulkinnoille se asetti yhtenäisen ja eheän teorian, jonka mukaan yhteiskuntakehitys on lainomainen prosessi. Yhteiskunnan menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus näytettiin nyt ensi kertaa luonnollisine keskinäisine yhteyksineen ja kansanjoukkojen rooli sai uudenlaisen tulkinnan, jonka mukaan nämä joukot ovat aktiivisin ja tehokkain historiallisen luovuuden tekijä.

Marxismi murensi sen abstraktin, kuvitteellisen ulkokuoren, johon porvarillinen yhteiskunnallinen ajattelu tavallisesti kietoi ilmauksensa. Se näytti, että abstrakteilla hyvän ja pahan kategorioilla ei ole kerrassaan mitään arvoa, mikäli niitä tarkastellaan irrallaan konkreettisista olosuhteista, irrallaan taistelevien voimien luokkaeduista. Se näytti, että sosialismin ihanteet eivät ole unelmallinen keksintö, vaan nykyajan taloudellisen kehityksen lainomainen tulos ja että sosialismi saa voimaa vasta silloin, kun siitä tulee työväenluokan poliittisen taistelun päämäärä. Toisin sanoen marxismi asetti ideologian erottamattomasti sidoksiin työväenluokan poliittisten tehtävien kanssa ja sen lopullisen päämäärän, kommunismin raken-

tamisen kanssa, se antoi ideologialle selvän merkityksen luokkataistelun tärkeänä tekijänä, joka muovaa moraalispoliittiset edellytykset proletariaatin voitolle porvaristosta, sosialismin voitolle kapitalismista.

Sen jälkeen kun marxismi oli paljastanut kapitalistisen riiston koneiston kaikessa alastomuudessaan, kehittänyt työtätekevän ihmiskunnan iänikuisen unelman sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta konkreettiseksi toimintaohjelmaksi ja vienyt yhteiskunnallisen ajattelun kaduille, luokkataistelujen tuoksinaan, vasta sen jälkeen ideologiasta tuli samanlainen ankaran luokkataistelun kenttä kuin talous ja politiikka. Ja mitä laajakantoisemmaksi maailman vapautusliike muuttuu, mitä suurempia tuloksia sosialistisen vallankumouksen asia hankkii ja mitä syvemmäksi kapitalismin kriisi käy, sitä laajemmaksi kehittyy myös ideologinen taistelu. Tämä on yksi nykykauden lainmukaisuuksista.

Aikakautemme toinen erikoisuus on se, että luokkataistelun tärkeimpänä kenttänä maailmassa on kahden järjestelmän, sosialismin ja kapitalismin, välinen kilpailu, ja sen vuoksi ideologisten taistelujen keskus on myös siirtynyt ennen muuta juuri tälle alueelle.

Kommunistisen yhteiskunnan historiallinen muotoutuminen tapahtuu ennen näkemättömän laajoissa ja sitkeissä sotilaallisissa, poliittisissa, taloudellisissa ja ideologisissa taisteluissa. Jokainen uusi vapautusliikkeen saavutus aiheuttaa kiertämättömästi vastatoimenpiteitä näyttämöltä poistuvien luokkien taholta, se saa ne lähtemään vastahyökkäykseen. Siitä ovat havainnollisina todistuksina Lokakuun suuren sosialistisen vallankumouksen voitto ja toisaalta ulkovaltojen maahanhyökkäys ja sen nujertaminen; sosialismin rakentaminen ja toisaalta fasismin vastahyökkäys, mikä johti toiseen maailmansotaan; fasismin murskaaminen, sosialistisen maailmanjärjestelmän muodostuminen ja toisaalta imperialismin kouristuksenomaiset yritykset tehdä tyhjäksi nämä demokraattisten voimien saavutukset; Neuvostoliiton ja sosialistisen ystävyysliiton vankistuminen, imperialisminvastaisen taistelurintaman laajeneminen ja toisaalta taantumuksen hillitön vastarinta,

jopa »paikallisten» sotien sytyttäminen monilla alueilla maailmassa. Vuoden 1917 lokakuusta kuluneen runsaan puolen vuosisadan, maailmanhistorian kaikkein myrskyisimmän ja merkittävimmän kauden kokemus osoittaa, että sosialismin kasvava ylivoima on peruuttamaton ilmiö ja että samanaikaisesti antikommunistinen taantumus tekee yhä uusia vastahyökkäyksiä.

Niinpä kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälinen neuvottelukokous 1969 totesikin: »Vuosisatamme viimeinen kolmannes on alkanut ihmiskunnalle edistyksen ja taantumuksen voimien, sosialismin ja imperialismin keskinäisen historiallisen välienselvityksen kärjistyneessä ilmapiirissä. Tämän välienselvityksen näyttämönä on koko maailma, kaikki yhteiskunnallisen elämän perusalat: talous, politiikka, ideologia ja kulttuuri.»[3]

Karl Marx aikoinaan huomautti: »Heikkous on aina pelastautunut luottamalla ihmeeseen.»[4] Imperialismin ideologit tuudittavat itseään yhä useammin kuvitteellisilla toiveilla saada ideologisten taistelukeinojen avulla käännetyksi historian kulku takaisin. 1970-luvun taitteessa antikommunismin propaganda alkoi toimia tavattoman aktiivisesti. Imperialistisen taantumuksen äärioikeistopiirien strategiassa ja taktiikassa antikommunismista on tullut tärkein tekijä. Koska taantumuksella ei ole köyhtyneessä asevarastossaan sellaisia positiivisia aatteita, jotka kelpaisivat kommunistien aatteiden ja käytännöllisen toiminnan vastapainoksi, niin se keskittää koko sisä- ja ulkopolitiikkansa antikommunismin alueelle. Sen aatteellisten aseenkantajien aivotrusti toimii sitkeästi kansanjoukkojen vieroittamiseksi luokkataistelusta, sen valtava propagandakoneisto työskentelee kuumeenomaisesti samaan suuntaan, mutta turhaan.

Nykyajan antikommunismi on monisärmäinen ilmiö. Se koostuu imperialismin niistä strategisista doktriineista, poliittisista toimista, teoreettisista oppirakennelmista ja propagandastereotyypeistä, joita se käyttää taistelussa sosialismia ja vapautusliikettä vastaan niin kapitalistisissa maissa kuin kansainväliselläkin näyttämöllä.

Strategiselta kannalta katsoen antikommunismi edus-

taa sen monopolistisen pääoman ideologiaa ja politiikkaa, joka pyrkii hävittämään kansojen sosialistiset saavutukset ja ikuistamaan oman herruutensa. Taktisessa suhteessa se on järjestelmä, joka turvaa poliittisesti ja ideologisesti marxismiin-leninismiin ja sen reaalisiin kantajiin, sosialistiseen järjestelmään ja kommunistisiin puolueisiin kohdistuvan imperialistien hajotustyön.

Antikommunismin järjestelmä on monipuolinen. Siihen kuuluu ennen muuta poliittinen toiminta sosialismia, kommunistista liikettä ja kaikkia demokraattisia voimia vastaan. Siinä heijastuu porvariston ideologian pyrkimys löytää sosiaalis-filosofinen vaihtoehto marxilais-leniniläiselle yhteiskuntakehityksen teorialle. Vihdoin siihen kuuluu sosialistisen yhteiskunnan periaatteita, ideologiaa ja moraalia vastaan tähdätyn joukkopropagandan laaja alue.

Taantumuksellinen propaganda yrittää kaikin käytettävissään olevin keinoin ja kaikkialla kylvää pessimismiä ja saattaa epäilyksen alaisiksi sosialistisen edistyksen tulevaisuudennäköalat, kahlita työtätekevien tietoisuus säätyjaon, nationalismin, rotusyrjinnän yms. ennakkoluulojen ahtaaseen maailmaan, juurruttaa antikommunismia ja antisovetismia. Tarrautuen vapautustaistelun nykyvaiheen tiettyihin vaikeuksiin ja ristiriitoihin se mukautuu monessa tapauksessa erittäin taitavasti kunkin maan ja vallankumouksellisen liikkeen kunkin osaston spesifisiin olosuhteisiin.

Väestöön vaikutetaan monenlaisin psykologisin keinoin: huolellisesti valmisteltuihin ideologisiin kampanjoihin yhdistetään hetkellisiä sensaatiotempauksia, informoinnissa solutetaan tosiasia-aineistoon harhauttavia sivuseikkoja ja suoranaista vääristelyä. Ideologisille teeseille annetaan mitä erilaisimpia muotoja: paksuista, muodollisesti tieteenomaisista teoksista ja »edustavista» yliopistollisista luennoista halpoihin mainostemppuihin ja puolueohjelmista salapoliisiromaaneihin saakka.

Lähestymistapojensa, muotojensa ja menetelmiensä moninaisuudesta huolimatta antikommunismi ja sen keskipisteenä oleva antisovetismin ideologia ja politiikka ajavat samaa sosiaalista tarkoitusperää: kaikkien riistäjäluok-

kien iänikuista hajota ja hallitse -periaatetta noudattaen ne koettavat saada hinnalla millä hyvänsä ehkäistyksi vallankumouksellisten voimien sulautumisen yhtenäiseksi yleismaailmalliseksi mahdiksi, kahlituksi niiden poliittisen aktiivisuuden ja tyrehdytetyksi niiden taistelun imperialismia vastaan.

Objektiivisesti katsoen oikeastaan sama rooli on nykyään revisionisteillakin sekä niillä oikeistososiaalidemokraateilla, jotka ovat avoimesti sanoutuneet irti työväenluokan vallankumouksellisesta opista, että kaikenkarvaisilla ultravallankumouksellisilla, jotka naamioituvat sosialismin pukimiin ja esittäytyvät kunnianhimoisesti marxilaisuuden uudistajiksi. Loisimalla vapautusliikkeen puitteissa monilukuiset opportunistisen, pikkuporvarillisen ideologian versiot oikeisto- ja »vasemmisto»-suuntauksineen ovat viime aikoina saaneet yhä selvemmin esiin pilkistävän nationalistisen ja neuvostovastaisen värityksen ja tältä pohjalta ne tosiasiallisesti nivoutuvat yhteen avoimen antikommunismin kanssa.

Sen vuoksi ei kannata ihmetellä, että imperialismin ideologit käyttävät halukkaasti tarkoituksiinsa kaikenlaisten revisionistien ja maailman kommunistisen liikkeen päälinjalta poikenneiden argumentteja, jota paitsi hajottajat ja reformistit – niin sinnikkäästi kuin he kieltävätkin tämän – ottavat vastaan antikommunismin pöydältä heitettyjä jätepaloja. Tämä »hellä ja liikuttava» liitto vuodattaa alituisesti ja runsain mitoin tuotteitaan. Sen loputtomalla virralla pyritään täyttämään nykypäivien porvarillisen maailman henkinen tyhjiö. Vanhojen antikommunististen oppien tilalle tulee alituisesti uusia ja uusien tilalle vielä uudempia. Näiden oppien luojien käytössä on rajoittamattomia luottosummia. Heidän käytössään on tieteellisiä keskuksia, monenlaista informaatiota ja tietokoneita. Heitä palvelevat kirjojen sekä sanoma- ja aikakauslehtien miljoonapainokset samoin kuin radio- ja televisioasemat. Kaikki joukkopropagandavälineet nostavat heidät tapetille.

Mutta ponnistelkoot imperialismin ideologit miten kovasti tahansa, aatteellinen tyhjiö on edelleenkin Danaidien seula: siihen saa kantaa vaikka kuinka paljon, mutta se

on aina tyhjä. Loppumattomat antikommunistiset opit ja rakennelmat joutuvat väistämättömästi – toiset ennemmin, toiset myöhemmin – saman kohtalon omaksi: todellisuuden tuli polttaa ne. Eikä muuten voi ollakaan, sillä todellinen tiede ei siedä väärennyksiä. Noustessaan sosialismin teoriaa ja kokemusta vastaan porvarillisen maailman apologeetat joutuvat siten ulospääsemättömään ristiriitaan historiallisen kehityksen objektiivisten lakien kanssa, he joutuvat ristiriitaan ihmiskunnan elintärkeiden tarpeiden kanssa. Mitä pitemmälle porvarillinen ideologia karsinoituu antikommunismin puitteisiin, sitä selvemmin tulee näkyviin sekä sen tieteellinen martous että sen taantumuksellinen, antihumanistinen, hajottava olemus.

Kaikesta huolimatta se kuitenkin yhä vielä auttaa imperialismia pitämään henkisissä pauloissa miljoonia ihmisiä. Porvarillinen ideologia on paljon vanhempi kuin sosialistinen, se on ollut valta-asemassa maailmassa vuosisatoja ja kyllästänyt läpeensä henkisen elämän. Sen puolella ovat perinnäistottumukset ja piintyneet ennakkoluulot. Imperialismi, joka on kaikkien edellisissä riistoyhteiskunnissa esiintyneiden sortomuotojen perijä, tukeutuu myös aatteellisessa taistelussa vanhan maailman kaikkiin taantumuksellisiin perinteisiin ja yrittää säilyttää ja varmistaa tämän maailman jäänteet. Tähän suuntaan vaikuttavat sen lait, moraalisäännökset ja yhteiskunnalliset instituutiot.

Puhuessaan siitä, että pitää »nujertaa kapitalistien kaikkinainen, ei ainoastaan sotilaallinen ja poliittinen, vaan myös aatteellinen vastarinta», Lenin tähdensi, että tämä viimeksi mainittu vastarinnan muoto on »sitkeintä ja voimakkainta».[5]

Tämä vastarinnan muoto on ollut ja tulee olemaan sitkeintä ja voimakkainta siksi, että porvarillista maailmankatsomusta ei ainoastaan juurruteta kaikella propagandavoimalla ja kaikin ideologisin vaikutuskeinoin, vaan sitä kasvattavat spontaanisti työtätekevien jokapäiväiset elämänolot kapitalistisissa maissa, kapitalistisen maailman jokapäiväisen elämän normit ja elämänmuoto. Se tulee edelleenkin pysymään sitkeänä, koska riistäjäluokkien

aatteellinen vastarinta ei lakkaa senkään jälkeen, kun nämä luokat ovat menettäneet asemansa talouden ja politiikan alueella. Ja vihdoin senkin vuoksi, että kyseisellä alueella taistelua käydään inhimillisen toiminnan kaikkein arimmissa ja pulmallisimmissa kohteissa, joissa toisiaan vastassa olevien luokkien rajalinja on toisinaan hyvin epäselvä ja toisinaan monilukuisten sivuseikkojen hämäröittämä.

Nykyään ovat varmaankin kaikki samaa mieltä siitä, että meidän aikanamme ideologian merkitys valtioiden sisä- ja ulkopolitiikassa ja nyky-yhteiskunnan koko elämässä on suurempi kuin koskaan ennen. Kuitenkin tunnustaessaan tämän tosiasian eri luokkien ja siis myös erilaisten vakaumusten edustajat selittävät eri tavalla kyseisen ilmiön alkujuuret ja syyt. Toiset käsittävät alkujuureksi nykyisten sukupolvien yleisen kulttuurin kasvun, toiset taas joukkotiedotusvälineiden kasvun ja kolmannet nostavat etutilalle sellaiset sotilaallis-tekniset näkökohdat, jotka liittyvät nykyaikaisten joukkotuhoamisvälineiden kehitykseen.

Kommunistit lähtevät siitä, että tässä tapauksessa on ennen kaikkia muita tekijöitä otettava huomioon aikakaudellamme tapahtuneet syvällekäyvät sosiaalis-poliittiset muutokset, maailman sosialistisen järjestelmän vankistuminen, kansainvälisen työväenluokan vahvistunut voima ja poliittinen auktoriteetti sekä se, että työtätekevät joukot tajuavat yhä selvemmin roolinsa historian todellisena luojana. Nämä keskenään erottamattomasti sidoksissa olevat prosessit määräävät ensisijaisesti marxilais-leniniläisten aatteiden tehokkaan leviämisen ennen näkemättömät mittasuhteet ja nykyajan ideologisen taistelun kärkevyyden.

Kansainvälisellä näyttämöllä tapahtuvan ideologisen taistelun kysymykset ovat vakituisesti Neuvostoliiton Kommunistisen Puolueen näköpiirissä. Niitä pohdittiin perusteellisesti puolueen 23. ja 24. edustajakokouksessa, niitä on käsitelty useaan otteeseen myöhemmissä Keskuskomitean kokouksissa, niitä on valaistu selväpiirteisesti NKP:n ohjelmassa, Keskuskomitean teeseissä Lokakuun

suuren sosialistisen vallankumouksen 50-vuotispäivästä ja Leninin syntymän 100-vuotispäivästä, Keskuskomitean päätöksessä valmistautumisesta Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton mudostamisen 50-vuotispäivään, Keskuskomitean päätöksessä Lokakuun suuren sosialistisen vallankumouksen 60-vuotispäivästä ja muissa puolueen asiakirjoissa. NKP:n 25. edustajakokous antoi suuren panoksen ideologisten ongelmien käsittelyyn ja kehittelyyn.

Näitä asioita on pohdittu laajalti myös kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälisissä neuvottelukokouksissa sekä veljespuolueiden edustajakokouksissa ja puolueiden keskusjohtokuntien kokouksissa.

Tämä on antanut NKP:lle ja marxilais-leniniläisille veljespuolueille mahdollisuuden kehittää aktiivisen taistelulinjan ja noudattaa sitä taistelussa imperialismin ideologista tihutyötä vastaan, reagoida hyvissä ajoin imperialismin konnankoukkuihin ja määritellä oikein ponnistusten pääsuunta kussakin tapahtumien käänteessä. Kommunistiset puolueet kehottavat työtätekeviä kansanjoukkoja olemaan ideologisessa taistelussa pysyvästi valppaina. Niinpä NKP:n Keskuskomitean huhtikuussa 1968 pitämä kokous merkitsi päätökseensä: »Historiallisen kehityksen nykyvaiheelle on luonteenomaista kapitalismin ja sosialismin välisen ideologisen taistelun jyrkkä kärjistyminen. Antikommunistisen propagandan valtava koneisto on nykyään suunnattu heikentämään sosialististen maiden ja kansainvälisen kommunistisen liikkeen yhtenäisyyttä, kiilaamaan hajalle nykyajan edistykselliset voimat ja horjuttamaan sosialistista yhteiskuntaa sisältäkäsin. Imperialismi, ennen kaikkea USA:n imperialismi, joka on kokenut vakavia vaikeuksia ja kärsinyt suuria haaksirikkoja sisä- ja ulkopolitiikassaan, suuntaa sotilaspoliittisella alalla harjoittamansa seikkailupolitiikan rinnalla yhä suurempia voimia poliittiseen ja ideologiseen hajotustaisteluun sosialistisia maita sekä kommunistista ja koko demokraattista liikettä vastaan.»[6] NKP:n 24. ja 25. edustajakokouksen aineistossa on esitetty selvästi porvarillista ideologiaa sekä oikeisto- ja »vasemmisto»-revisionismia vastaan nykyvaiheessa käytävän taistelun päätehtävät. Keskuskomitean toiminta-

kertomuksessa puolueen 24. ja 25. edustajakokoukselle tähdennetään väkevästi sitä, että nykyoloissa ideologisen elämän alueella on erityisen suuri merkitys sosialistista demokratiaa, kommunistisen puolueen johtavaa osuutta ja proletaarisen internationalismin periaatetta koskevilla ongelmilla. Nämä asiakirjat sisältävät syvällisen luovasti laaditun analyysin niistä uusista ilmiöistä, jotka nykyään ovat luonteenomaisia työtätekevien kansanjoukkojen historialliselle kokemukselle. Niissä korostetaan erityisen voimakkaasti sitä ajatusta, että kansainvälisen jännityksen lientyminen luo suotuisat mahdollisuudet sosialismin aatteiden laajalle leviämiselle. Toisaalta taas kahden järjestelmän aatteellinen taistelu tulee entistä aktiivisemmaksi.[7]

Samanaikaisesti puolue on kaikkina näinä vuosina ottanut tarkasti huomioon, että sen kansainvälisen toiminnan laajentuessa tulee myös lisääntymään sen ideologisen hyökkäyksen merkitys ja vahvistumaan ideologian ja ulkopolitiikan keskinäinen riippuvuus. NKP:n Keskuskomitean marraskuun kokous 1971 tähdensi, että puolueen tulevassa taistelussa 24. edustajakokouksen ulkopoliittisen ohjelman toteuttamisen puolesta tulee ideologisen taistelun rooli kansainvälisellä näyttämöllä yhä enemmän suurenemaan[8].

Viime vuosina tapahtunut kansainvälisen jännityksen lientyminen on tuonut uutta ja olennaista maailman näyttämöllä käynnissä olevan ideologisen taistelun sisältöön ja luonteeseen. Mitä nämä muutokset ovat, jos niitä tarkastellaan vaikkapa vain aivan yleispiirtein?

Se laajakantoinen rauhanasian edistäminen, jonka Neuvostoliiton Kommunistinen Puolue ja neuvostovaltio panivat alulle NKP:n 24. edustajakokouksen hyväksymää rauhanohjelmaa vastaavasti, on lyhyessä ajassa johtanut kansainvälisen poliittisen ilmapiirin huomattavaan tervehtymiseen ja luonut painokkaat edellytykset tämän prosessin menestykselliselle kehitykselle tulevaisuudessa. Tämä rauhanohjelma, jota tukevat aktiivisesti sosialistinen ystävyysliitto sekä kaikki aikamme edistykselliset voimat, sai elimellisen jatkon puolueen 25. edustajakokouksen hyväksymässä rauhanasian ohjelmassa, jonka suuntana on

jatkuva taistelu rauhan ja kansainvälisen yhteistyön puolesta, kansojen vapauden ja riippumattomuuden puolesta. Päiväjärjestykseen on nyt otettu valtava historiallinen tehtävä: koko kansainvälisten suhteiden järjestelmä on uusittava perusteellisesti. Sofian työtätekevien joukkokokouksessa 1973 pitämässään puheessa Leonid Brežnev sanoi: »Käsityksemme mukaan voidaan ja pitää luoda uusi kansainvälisten suhteiden järjestelmä, joka rakentuisi rehelliselle ja johdonmukaiselle – ilman mitään juonittelua ja kaksimielistä manöverointia – suvereniteetin ja sisäisiin asioihin puuttumattomuuden periaatteiden noudattamiselle ja solmittujen sopimusten ehdottomalle täyttämiselle.»[9]

Kysymys on itse asiassa siitä, että päästäisiin monopolien ekspansiopolitiikan synnyttämästä yleismaailmallisten keskinäisten suhteiden epäoikeudenmukaisesta imperialistisesta käytännöstä siirtymään demokraattisen ja oikeudenmukaisen rauhan tilaan, joka turvaisi rauhanomaisen yhteistyön kansojen kesken. Toisin sanoen on noudatettava niitä kansainvälisten suhteiden periaatteita, joiden puolesta neuvostovaltio on taistellut aktiivisesti ja määrätietoisesti olemassaolonsa ensimmäisestä päivästä lähtien.

Tämän tehtävän reaalisuuden pohjana ovat ne perusteelliset muutokset luokkavoimien suhteessa, joita kansainvälisellä areenalla on tapahtunut rauhan, demokratian ja sosialismin hyväksi.

Kukin aikakausi synnyttää oman kansainvälisten suhteiden järjestelmän, joka viime kädessä heijastaa hallitsevien luokkien objektiivisia tarpeita ja tahtoa. Vuosisatojen ja -tuhansien aikana, jolloin valtiovalta oli riistäjien käsissä, historia ei oikeastaan tuntenut muuta keinoa kansainvälisten ongelmien ja kiistojen ratkaisussa kuin vahvemman oikeuden. Poliittista karttaa ratkottiin ja harsittiin riistäjäylhäisön mielen mukaan riippuen niiden puolien voimasta, jotka halusivat saada itselleen joitain alueita, uusia vaikutusvyöhykkeitä tai joitain muita etuisuuksia toisten maiden ja kansojen kustannuksella.

Voiman käyttö pysyi aina ns. kansainvälisen tasapainon yksinomaisena turvaajana. Todellisuudessa se kuiten-

kin tavallisesti oli silkkaa voiman ja pelon tasapainoa. Tällainen asiaintila aiheutti miltei alituisia sotia, sillä mikä tahansa noin hyllyvälle perustalle rakennettu poliittinen sommetilma osoittautui ennemmin tai myöhemmin honteloksi ja herätti halua saada muutosta siihen. Toisaalta kansojen elämän etujen ja oikeuksien polkeminen antoi kiihoketta yhä uusille kansainvälisille selkkauksille ja aseellisille yhteenotoille. Ja vaikka ne tavat, joilla toiset valtiot orjuuttivat toisia, samoin kuin vahvemman käden oikeuden esiintymismuodot vuosisatojen aikana muuttuivatkin monen monta kertaa, niin kuitenkin riistoyhteiskunnan synnyttämien kansainvälisten suhteiden olemus pysyi muuttumattomana. Niiden olemuksena on aina ollut voimapolitiikka.

Nykykaudella kun ihmiskunta siirtyy kapitalismista sosialismiin, kun yhteiskuntakehityksen hallitsevaksi voimaksi tulee työväenluokka ja sen liittolaiset, vakiintuu kansainväliseen elämään vähitellen uusia periaatteita. Ne ovat proletaarisen internationalismin periaatteita, kansojen vapautustaistelun tukemisen ja erilaisiin yhteiskuntapoliittisiin järjestelmiin kuuluvien valtioiden rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteita. Lenin kirjoitti: »Työläiset asettavat vanhan maailman, kansallisuussorron, kansallisen eripuraisuuden ja kansallisen karsinoitumisen maailman vastakohdaksi uuden, kaikkien kansakuntien työtätekevien yhtenäisyyden maailman, jossa ei ole sijaa millekään erioikeudelle eikä vähäisimmällekkän toisen ihmisen harjoittamalle toisen ihmisen sorrolle.»[10] Kuusi vuosikymmentä sitten Lokakuun suuren sosialistisen vallankumouksen voitettua Venäjällä työväenluokka otti nämä periaatteet neuvostovaltion virallisen politiikan periaatteiksi.

Nämä periaatteet, jotka sitovat yhteen kestävän demokraattisen rauhan ja työtätekevien luokkien vapautuksen puolesta käytävän taistelun tehtävät, pitävät lähtökohtana nykyisen vallankumouksellisen kauden perustavimpia lainomaisuuksia ja sen objektiivisia vaatimuksia, ne heijastavat sen tärkeimpien liikevoimien etuja. Luomalla suotuisat olosuhteet kommunismin rakentamiselle Neuvostoliitossa näille periaatteille pohjautuva sosialismin ulkopoli-

tiikka myötävaikuttaa työtätekevän ihmiskunnan kaikkien aikojen kaikkein toivotuimman päämäärän saavuttamiseen: vapauden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden yhteiskunnan pystyttämiseen. Puolustamalla Neuvostoliiton ja kaikkien sosialistiseen ystävyysliittoon kuuluvien maiden valtiollisia ja kansallisia etuja se samanaikaisesti vastaa kaikkien niiden kansojen elinetuja, jotka pitävät tavoitteenaan rauhaa ja sosiaalista edistystä.

Neuvostotasavalta oli maailman historian ensimmäinen valtio, joka julkisti avoimesti ulkopoliittiset tarkoitusperänsä. Toisin sanoen se on ensimmäinen valtio, jonka ei ole tarvinnut salata mitään enempää oman maansa kuin muidenkaan maiden kansoilta. Päinvastoin, se on aina ollut ja on edelleenkin kiinnostunut siitä, että koko maailman työtätekevät saisivat tietää mahdollisimman paljon näistä tarkoitusperistä voidakseen päätellä niistä kaikinpuolisesti. Mitä enemmän muissa maissa tiedetään neuvostoliittolaisesta ulkopolitiikasta ja mitä paremmin siellä käsitetään sen todelliset tehtävät, sitä enemmän kannattajia se saa ulkomailla puolelleen, sitä suurempi tulee olemaan sen reaalinen tehokkuus maailmassa.

Neuvostoliiton ja muiden kansojen todelliset edut eivät ole ristiriidassa keskenään. Päinvastoin, ne käyvät tärkeimmissä kohdissa yhteen. Sosialististen suhteiden voitto Venäjällä ja myöhemmin monissa muissa maissa hävitti hyökkäyshalua kiihdyttäneen ravintoalustan, nimittäin tuotantovälineiden yksityisomistuksen ja tätä omistusta puolustavat voimat, ts. rikastumiskeinonaan sotaa haluavat riistäjäluokat. Siten sosialististen suhteiden voitto muutti aivan toisenlaisiksi sosialististen maiden työtätekevien suhteet muiden maiden kansoihin. Sosialististen maiden, kehitysmaiden ja kapitalististen maiden työtätekevien solidaarisuus pohjautuu sekä lopullisen päämäärän – luokattoman yhteiskunnan rakentamisen – ykseyteen että myös nykytehtävien ykseyteen: niiden yhteiseen pyrkimykseen voimistaa ja lujittaa yhtenäistä imperialisminvastaista rintamaa riippumatta siitä, missä tämä rintama sijaitsee, minkä maiden kautta se kulkee.

Kansallisten ja kansainvälisten tehtävien ykseys sosia-

lismin kannalta katsoen ei ole pelkkä kaunis toivomus, vaan sosialismin ulkopolitiikan olemuksesta johtuva ehdoton vaatimus, sillä eihän sosialismin ulkopolitiikka ole milloinkaan eikä missään etsinyt itselleen mitään erioikeuksia, vaan on aina pitänyt lähtökohtana sitä vakaumusta, että todella kestävä ja demokraattinen kansainvälisten suhteiden järjestelmä voidaan pystyttää vain sillä ehdolla, että otetaan kaikinpuolisesti huomioon kaikkien maiden ja kansojen oikein ymmärretyt edut.

Marxismin-leninismin tieteelliseen perustaan tukeutuva sosialismin ulkopolitiikka ottaa kansainvälisen elämän tapahtumat niiden keskinäisessä, erottamattomassa yhteydessä, yleisen historiallisen kehitysprosessin renkaina. Kehitellessään ja toteuttaessaan ulkopolitiikkaansa sosialistiset maat pitävät lähtökohtana reaalisen tilanteen konkreettista ja kaikinpuolista analysointia eivätkä mielivaltaisesti asetettuja tehtäviä. Täten ne voivat arvioida oikealla tavalla kunkin ajankohdan objektiiviset tarpeet ja suunnistautua oikein kussakin tilanteessa.

Sosialismin ulkopolitiikka on johdonmukaista ja periytyvää eikä sitä vaivaa suhdannetöytäily laidalta toiselle. Suhteissaan toisen yhteiskuntajärjestelmän maihin sosialismin maat ovat riittävän joustavia, ne hyväksyvät oitis tietynlaisia kompromisseja joissain asioissa, joihin niillä on yhteistä kiinnostusta. Näillä kompromisseilla ei kuitenkaan ole mitään tekemistä sellaisen periaatteettoman manöveroinnin kanssa, jota harjoitetaan kolmansien maiden kustannuksella tai jonkin väliaikaisen hyödyn saavuttamisen vuoksi.

Kommunistit eivät pidä salassa sitä, että heidän lopullisena päämääränään on läpeensä lahonneen kapitalistisen järjestelmän hävittäminen ja sosialismin rakentaminen koko maailman mitassa. Samanaikaisesti he ovat kuitenkin aina tähdentäneet ja tähdentävät, että ainoa mahdollinen tie tätä päämäärää kohti kulkee työtätekevien vapauttamistehtävän ja demokraattisten tehtävien oikean yhteensovittamisen kautta, ja tässä yhteensovittamisessa on aina otettava huomioon luokkavoimien konkreettinen sijoitus kyseisessä maassa. Syvällekäyvät sosiaaliset muu-

tokset eivät ole mahdollisia, ellei niitä varten ole muodostunut tarvittavia yhteiskunnallis-poliittisia olosuhteita, ja päinvastoin, sosiaalista kehitystä ei voi mikään pysähdyttää, jos nämä olosuhteet ovat riittävän pitkälle muovautuneet. Tällöin itse kansa ja sen suvereeninen oikeus määrätä omasta kohtalostaan – ilman minkäänlaista ulkopuolista asiaan puuttumista – on se ainoa tuomari, joka voi ja jonka pitää päättää kyseisen maan yhteiskunnallisesta kehitystiestä.

Vastakkaisiin yhteiskuntajärjestelmiin kuuluvien valtioiden rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteet eivät kosketa minkään maan valtiovallan luokkaolemusta. Kuitenkin ne antavat reaalisen sisällön sellaisille demokraattisille käsitteille kuin kaikkien maiden suvereniteetti, riippumattomuus eli itsenäisyys ja tasavertaisuus. Neuvostovaltio ja muut sosialistiset maat ovat aina pitäneet ja pitävät edelleenkin kantanaan: ei mitään vallankumouksen ulosvientiä eikä mitään vastavallankumouksen ulosvientiä, ei mitään puuttumista kansojen sisäisiin asioihin.

Rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteet, jotka Neuvostoliiton Kommunistinen Puolue julisti kuusikymmentä vuotta sitten sosialistisen valtion ulkopolitiikan perusperiaatteiksi ja joita myöhempi monipuolinen käytäntö on rikastuttanut, paljastavat nykypäivinä entistä väkevämmin syvällisen sisältönsä. Juuri nyt ovat maailman näyttämöllä alkaneet hahmottua selvästi rauhan, demokratian ja sosialismin hyväksi tapahtuvat syvällekäyvät muutokset ja on ilmaantunut reaalinen mahdollisuus pystyttää sellainen kestävä kansainvälisten suhteiden järjestelmä, joka turvaisi ihmiskunnan jatkuvalle yhteiskunnalliselle edistykselle varman tulevaisuuden rauhan, turvallisuuden ja kansojen yhteistyön olosuhteissa.

Historian kokemus kuitenkin osoittaa, ettei tällainen järjestelmä synny itsestään. Työväenluokka ja sen liittolaiset joutuvat rakentamaan sitä aikana, jolloin maailmassa on olemassa vielä aktiivisesti vaikuttavia varsin mahtavia voimia, joilla ei ole pienintäkään aikomusta luopua etuoikeuksistaan tai valtauspolitiikastaan. Tämä johtopäätös saa vahvistusta myös siitä ideologisen taistelun

kärjistymisestä, joka on luonteenomaista kansainvälisen elämän nykyvaiheelle.

Kansainvälisen jännityksen lientyminen ei muuta missään määrin enempää porvariston ja työväenluokan olemusta kuin niiden peruspäämääriäkään. Kapitalismi pysyy kapitalismina. Sosialismi pysyy sosialismina. Niiden keskinäinen taistelu on väistämätön.

Ideologisella alueella tämä taistelu vaikuttaa tuntuvasti ulkopolitiikan moniin näkökohtiin. Jännityksen lientymisen vastustajat joko kieltävät lientymisen tyystin tai vähättelevät sen merkitystä tai antavat siitä aivan valheellisen, vääristellyn tulkinnan. Tulituksen kohteeksi joutuu ennen kaikkea Neuvostoliiton ulkopolitiikka. Väitetään, että Neuvostoliiton rauhantahtoiset aloitteet ovat kaiken kaikkiaan vain taktinen manööveri, jonka tarkoituksena on hankkia joitain yksipuolisia etuisuuksia, että nämä aloitteet ovat heikkouden merkki, luopumista luokkakannasta jne. Imperialismin ideologit ja heidän reformistiset apurinsa yrittävät tulkita lientymisen vahvistukseksi omille tunnetuille järkeilyilleen kahden järjestelmän konvergoitumisesta, yhteiskuntaelämän epäideologisoitumisesta, polysentralismista, aatteellis-poliittisesta pluralismista jne. Kaikki tämä tuo nykyajan aatteellis-poliittisen elämän polttopisteeseen laajan ongelmaryhmän.

Tässä kirjassa tarkastellaan tiettyä osaa näistä ongelmista. Tarkoituksena on auttaa ulkomaalaista lukijaa kiinnittämään huomionsa siihen, miten tärkeää roolia ideologia esittää nykymaailman elämässä sekä valtioiden sisä- ja ulkopolitiikassa ja miten kiinteästi se on sidoksissa sosialismin ja kapitalismin, työväenluokan ja porvariston välisen voimasuhteen muutoksiin. Kirjassa tarkastellaan tämän prosessin sidonnaisuutta tieteellisteknisen vallankumouksen ja valtiomonopolistisen kapitalismin kehitykseen ja paljastetaan tältä pohjalta porvarillisen ja revisionistisen propagandan muotojen ja menetelmien muuttuminen viime vuosikymmenien aikana entistä suuremman aktiivisuuden ja oveluuden suuntaan.

Ensimmäinen luku

TYÖVÄENLUOKAN IDEOLOGIAN VOITTO

Kahdettakymmenettä vuosisataa sanotaan oikeutetusti vallankumoukselliseksi. Sen myrskyisinä vuosina koko maailma on alkanut liikehtiä. Kansojen ja valtioiden kohtaloissa tapahtuu jyrkkiä muutoksia. Maapallon valtavilla alueilla on muovautumassa uusi, kommunistinen sivilisaatio. Ennen näkemättömän voimakkaat luokkataistelut järisyttävät kapitalismin linnaketta. Kansallisen vapautustaistelun hyökyaalto hävittää maankamaralta siirtomaajärjestelmää. Mahtava sosiaalinen vallankumous on meidän aikanamme kohdannut tieteellisteknisen vallankumouksen, joka puolestaan vaikuttaa perinpohjaisesti nykyajan yhteiskunnan talouteen, politiikkaan ja henkiseen elämään. Maailmassa ei nykyään tapahdu ainoastaan erinäisiä muutoksia, vaan maailma kokonaisuudessaan on muuttumassa toisenlaiseksi.

Nykyään elävien sukupolvien aikana maailmanhistoriaan on keskittynyt niin paljon kansallisia ja kansainvälisiä kriisejä, historia on nostanut esiin sellaisen paljouden tavattoman monimutkaisia ongelmia ja punonut ne niin ristiriitaisiksi solmuiksi, ettei sellaista ole tavattu yhdelläkään muulla historian kaudella. Monet »ikuiset» ongelmat, jotka ovat muodostaneet riistettyjen kansanjoukkojen sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puolesta käymän iänikuisen taistelun olemuksen, saavat nykyään reaalisen ratkaisunsa niiden kansojen käytännössä, jotka ovat lähteneet kulkemaan sosialististen uudistusten tietä. Toisten työtätekevien osastojen kannalta nämä ongelmat saavat ennen näkemätöntä kärkevyyttä. Elämä herättää alin-

omaa uusia ongelmia, joita joko ei laisinkaan ollut olemassa aikaisemmin tai ne olivat vasta hahmottumassa aivan yleisessä muodossa. Meidän tavattoman dynaamisena aikanamme vanhat, totunnaiset kriteerit ja käsitykset vajoavat menneisyyteen, ja todellisuus synnyttää uusia ilmiöitä ja käsityksiä. Antagonististen, sovittamattoman vastakohtaisten sosiaalisten voimien välinen taistelu käy yhä kireämmäksi ja synnyttää alituisesti valtavat määrät kärkeviä yhteentörmäyksiä.

Nykyajan tosiolojen kirjavan mosaiikin ja näiden olojen eri luokilta ja sosiaalisilta ryhmiltä saamien aatteellisten arvostusten ristiriitaisuuden takaa tulee joka vuosi yhä selvemmin esiin seuraava yksinkertainen tosiasia: tuotantovoimien ja yhteiskunnallisen ajattelun nykyinen kehitystaso luo objektiiviset edellytykset sille, että ihmisen harjoittamasta toisen ihmisen riistosta, nälänhädästä, puutteenalaisuudesta ja sorrettujen kansojen takapajuisuudesta voidaan tehdä ikiajoiksi loppu. Tieteellisteknisen edistyksen kasvava vauhti avaa sellaisia mahdollisuuksia, jollaisia ihmiskunnalla ei ole milloinkaan ennen ollut. Kun nyt siellä, missä porvarillinen järjestelmä on vallalla, näitä mahdollisuuksia ei käytetä työtätekevän ihmisen hyväksi tai kun ne jopa kohdistuvat häntä vastaan, niin siihen on syyssä imperialismi, joka yrittää hinnalla millä hyvänsä ikuistaa sosiaalisen ja kansallisen sorron. Imperialismin huostassa olevilla tieteen ja tekniikan saavutuksilla kiristetään riistoa, rosvotaan ja köyhdytetään luonnonvaroja ja kiihdytetään asevarustelua.

Rauha tai sota, vapaus tai orjuutus, kansojen välinen yhteistyö tai niiden eristäminen toisistaan, ennen näkemätön valta luontoon tai barbaarimainen luonnonrikkauksien hävittäminen ja monet muut aikamme vaihtoehdot pystyttävät yhä selvemmän vedenjakajan toisaalta pienilukuisen, mutta vielä erittäin voimakkaan teollisuus- ja finanssiharvainvallan ryhmän etujen ja toisaalta maapallon väestön valtaenemmistön etujen välille.

Ihmiskunta on tullut lähelle sellaista historiansa kriittistä vaihetta, jolloin yhteiskuntakehityksen tulevien teiden valinta, toisin sanoen kysymys siitä, kummalle luo-

kalle – proletariaatille vai porvaristolle – olisi luotettava tulevaisuus, saa ihmiskunnan kannalta kärkevämmän merkityksen kuin milloinkaan aiemmin.

Nykypäivien ideologinen taistelu on viime kädessä nykymaailman kahden tärkeimmän vastapoolin, työväenluokan ja porvariston, välisen ristiriidan heijastumista ihmisten henkisessä elämässä. Tämän taistelun tärkeimmät kehitystendenssit määräytyvät ennen kaikkea sen mukaan, miten mainittujen luokkien voimasuhde kansainvälisessä mitassa samoin kuin kunkin eri maan sosiaalisessa rakenteessa ja poliittisessa elämässä varmistuu.

Nykyajan työväenluokka hyökkää imperialismia vastaan maailman vapautusliikkeen koko rintamalla. Maailman vallankumouksellisen prosessin päävoiman muodostavissa sosialistisissa maissa työväenluokka johtaa luokattoman yhteiskunnan rakentamista. Pääoman maissa se kulkee sen taistelun etunenässä, jota työtätekevät käyvät taantumus- ja aggressiopolitiikkaa vastaan. Kansallisen vapautusliikkeen vyöhykkeeseen kuuluvissa maissa työväenluokka on johdonmukaisin taistelija vapauden ja riippumattomuuden puolesta. Se esiintyy kaikkialla aikamme aktiivisimpana vallankumouksellisena alkuunpanijana, kaikkien monopolienvastaisten voimien kokoojana.

Maailman kommunistisen liikkeen toimintapohja laajenee sitä mukaa kuin työväenluokka kasvaa ja sitä mukaa kuin tämän luokan osuus nykyajan yhteiskuntaelämässä suurenee. Marxilais-leniniläisen maailmankatsomuksen leviämiselle muodostuvat entistä suotuisammat mahdollisuudet. Tämä yleinen tendenssi konkretisoituu nykyään monella eri tavalla. Kansainvälisellä näyttämöllä työväenluokan ja porvariston välinen luokkataistelu esiintyy kahden sosiaalis-poliittisen järjestelmän, sosialismin ja kapitalismin, välisen historiallisen kamppailun muodossa. Ideologinen taistelu tällä alueella kehittyy ennen kaikkea tämän perusristiriidan puitteissa. Kapitalistisissa maissa tämä yleinen tendenssi esiintyy toisaalta työväenluokan johtamien demokraattisten voimien ja toisaalta monopolipääoman keskeisen välittömän kamppailun muodossa, ja ideologiselta kannalta katsoen se merkitsee taistelua kan-

sanjoukoista ja imperialismin taantumuksellisimpien ja aggressiivisimpien piirien eristämisestä.

Ensimmäinen kysymysryhmä yhdistää ennen kaikkea sellaiset ongelmat kuin erilaisen sosiaalisen järjestelmän omaavien maiden rauhanomainen rinnakkainolo, sodan ja rauhan ongelma, ideologian rooli ja paikka maailmanpolitiikassa. Toinen ryhmä koskettaa kunkin maan sisäisten ongelmien kokonaisuutta, joka ilmentää muun muassa työväenluokan kokoonpanossa tapahtuvia määrällisiä ja laadullisia muutoksia ja sen reaalisia mahdollisuuksia johtaa työtätekevien vapautustaistelua ja demokraattista taistelua imperialismia vastaan.

Näiden kysymysten tarkastelu paljastaa ideologisessa taistelussa vastakkain olevien voimien nykyisen asetelman.

Sosialismin ideologinen hyökkäys

Työväenluokan historiallinen tehtävä, sen etujoukonrooli maailman vapautusta tavoittelevassa ja demokraattisessa liikkeessä olennoituu nykyään reaalisesti sosialistisen järjestelmän olemassaolossa, tämän järjestelmän kasvavassa voimassa ja sen jatkuvasti tehostuvassa vaikutuksessa koko maailman elämään.

Siitä lähtien kun Venäjän työtätekevät ottivat vallan käsiinsä ja julistivat kaikkien yhteiskunnallisten uudistusten mittapuuksi, korkeimmaksi kriteeriksi, työtätekevän ihmisen edut ja ulkopolitiikan alueella rauhan puolustuksen sekä kansojen itsenäisyyden ja sosiaalisen edistyksen ohjelman, on sosialismin ja kapitalismin välillä käyty kiivasta kamppailua kaikilla luokkataistelun alueilla: talouden, politiikan ja ideologian alueella.

Tämä kamppailu on luonteeltaan proletariaatin ja porvariston luokkataistelun jatkoa. On kuitenkin periaatteellisesti uuttakin: luokkataistelun kehitys on noussut sellaiselle tasolle, jolla proletariaatti on alkanut toteuttaa porvaristonvastaista vapautustehtäväänsä myös valtioiden välisten suhteiden alueella. Maailman vallankumouksellisella

liikkeellä on nyt mahdollisuus nojautua niiden valtioiden poliittiseen, moraaliseen ja muuhun tukeen, joissa työtätekevät ovat vallassa. Se on muuttanut perin juurin poliittisia voimasuhteita kansainvälisellä näyttämöllä. Monopoliasemassa maailmassa aiemmin olleen kapitalistisen yhteiskuntajärjestelmän asemia on nyt vaurioitettu. Kaikkien maiden taantumukselliset näkivät Lokakuun vallankumouksessa sosiaalista järjestelmäänsä uhkaavan vaaran, ne säikähtivät sitä vaikutusta, joka tällä vallankumouksella oli niiden riistämien työtätekevien taisteluun, ja säikähtivät sen vallankumouksellistavaa vaikutusta tapahtumien kulkuun tulevaisuudessa.

Porvariston ideologit kuitenkin koettivat – ymmärrettävistä syistä – tulkita suhtautumisensa Lokakuun vallankumoukseen toisella tavalla. He koettivat esitellä sen jonkinlaiseksi kommunistien »kansainväliseksi salaliitoksi», jonkinlaiseksi heidän maitaan ulkopuolelta uhkaavaksi vaaraksi. Kirjaimellisesti neuvostovallan olemassaolon ensimmäisistä päivistä lähtien länsimaissa alkoi villi kohu »punaisesta vaarasta», »Moskovan uhkailuista» ja »vallankumouksen ulosviennistä», mitä Punainen Armeija aikoi muka ryhtyä harjoittamaan pistimillään kautta maailman. Näin tapahtui silloin, kun sodan näännyttämää neuvostotasavaltaa vastaan olivat liittoutuneet hampaisiin asti aseistautuneet imperialistivallat, jotka osoittivat avoimesti vihaansa uutta yhteiskuntajärjestelmää kohtaan.

Nuori neuvostotasavalta ei voinut millään tavalla ulkonaisesti vaarantaa sellaisten suurvaltojen kuin sanokaamme USA:n, Englannin ja Ranskan tai joidenkin muiden kansainvälisiä etuja. Neuvostotasavalta julisti rauhan politiikkaa ja luopumista aluevaltaustavoitteista eikä se kajonnut kenenkään valtiollisiin etuihin. Sen sijaan sen sisäiset asiat, sen sisä- ja ulkopolitiikan periaatteellisesti uudenlainen sisältö olivat jo sinänsä haaste koko vanhalle imperialistiselle rosvous- ja väkivaltajärjestelmälle. Nimenomaan sillä neuvostojärjestelmä enimmältään aiheutti huolta luokkavihollisilleen. Nimenomaan näitä näkökohtia pitivät ohjenuoranaan imperialistiset valtiot suhteissaan neuvostotasavaltaan niinä vuosina.

Imperialismi yritti ensin käyttää työläisten ja talonpoikien suvereenista valtiota vastaan niitä samoja keinoja, joita se oli käyttänyt ennenkin luokkavihollisiaan vastaan: aseellista väkivaltaa ja fyysistä tuhoamista. Näin peittelemättömät hankkeet aiottiin silloin panna täytäntöön yhtä yksinkertaisesti: niskotteleva maa on ympäröitävä ns. saniteettiketjulla ja tehtävä siitä kerta kaikkiaan loppu. Puuttuessaan suoranaisesti neuvostovaltion sisäisiin asioihin länsivaltojen viralliset edustajat eivät ensi alkuun edes katsoneet tarpeelliseksi salata sitä, että he haluavat palauttaa Venäjälle kapitalistisen järjestelmän. Pariisissa marraskuun lopussa 1917 pidetyssä konferenssissa Yhdysvaltojen, Englannin, Ranskan ja Italian edustajat esittivät sumeilematta Venäjän kanssa käytävien neuvottelujen ennakkoehdoksi neuvostovallan kukistamisen.

Myöhemmin, Pariisin rauhankonferenssissa, joka kutsuttiin valmistamaan voitettujen maiden kanssa solmittavia rauhansopimuksia, »paksukaisten nelikko» Wilson, Clemenseau, Lloyd George ja Orlando, jotka edustivat yllä mainittuja maita, asetti ns. kymmenen neuvoston työskentelyn kulmakiveksi surullisenkuuluisan Venäjän kysymyksen, vaikka neuvostotasavalta ei millään muotoa kuulunut voitettujen maiden joukkoon eikä tietenkään voinut antaa suostumustaan tällaisen kysymyksen käsittelyyn. Riittävän selvän käsityksen siitä, millä tavalla tätä kysymystä tarkasteltiin, antaa kymmenen neuvoston 25. helmikuuta 1919 hyväksymä päätöslauselma, joka kannatti marsalkka Fochin esitystä neuvostovastaisen invaasion laajentamisesta ottamalla siihen mukaan Itä-Euroopan maita.

Näihin melko kaukaisen menneisyyden asioihin tuskin kannattaisi kajota, elleivät ne korostaisi sitä tärkeää johtopäätöstä, että imperialismi julisti luokkasodan neuvostojärjestelmälle jo silloin, kun tämä järjestelmä otti vasta ensi askeleita.

Amerikkalainen professori J. Tompson totesi 1967 ilmestyneessä kirjassaan »hämmästyttävän analogian», joka esiintyi neuvostovastaisissa ajatusrakennelmissa Lokakuun vallankumouksen jälkeisinä vuosina ja on esiinty-

nyt myöhemmissäkin vaiheissa, ja teki seuraavanlaisen johtopäätöksen: »Preventiivisen sodan kannattajat katsovat järkeväksi ja heihin vetoavaksi Fochin kannanoton vuodelta 1919. 'Hillinnän' kannattajat ovat yhtä mieltä Clemenceaun ja muiden kanssa, jotka 1919 esittivät 'voimavyöhykkeiden' perustamista ja niiden yhdistämistä 'saniteettiketjuksi' bolševismia vastaan. Ne, jotka muutama vuosi sitten puhuivat kommunistisen aggression 'takaisinlyömisestä', olisivat voineet sopia helposti Churchillin ja muiden vakaumuksellisten kanssa siitä, että bolševismi voidaan lyödä takaisin ja loppujen lopuksi tuhotakin nationalismin ja antibolševismin lippujen alla. Ja vihdoin ne, jotka nykyään olettavat, että neuvostokommunismi voidaan tehdä maltilliseksi kaupan, kontaktien ja kulttuurivaihdon avulla, olisivat Lloyd Georgen, Bullittin ja muiden sellaisten partnereita, jotka uskoivat, että sopiminen ja kontaktit voivat olla vastauksena bolševismin ekspansionismiin ja vallankumoukselliseen intoiluun. Nämä länsivaltojen kannanotot Venäjän bolševismiin tulivat hämmästyttävän varhain esiin.»[11]

Viime vuosikymmeninä on tietenkin tapahtunut suuria muutoksia. Nythän ei kukaan voi mainettaan vaarantamatta kehottaa avoimesti kukistamaan neuvostovaltaa. Porvariston ideologien kielenkäyttö on tullut joustavammaksi. Antikommunismin tarkoitusperät ovat kuitenkin jääneet entisiksi. Nykyään, samoin kuin puoli vuosisataa sitten, sen ponnistusten tarkoituksena on vaurioittaa uutta yhteiskuntajärjestelmää. Mitkään muutokset antikommunismin taktiikassa, luopuminen joistain poliittisista tai ideologisista oppirakennelmista tai niiden osittainen uudistaminen tai vaihtaminen aivan uusiin eivät ole milloinkaan merkinneet eivätkä nytkään merkitse luopumista mainitusta perustarkoitusperästä.

Merkittävää tässä on eräs toinen seikka. Neuvostovallan olemassaolon varhaisvaiheessa muovautunut antikommunismin valtastrategia jo siinä vaiheessa paljasti yhden olennaisimmista heikkouksistaan, joka sittemmin on seurannut alituisesti, aivan kuin synnynnäinen vika, länsimaisia ideologeja ja poliitikkoja. Tänä heikkoutena on kyke-

nemättömyys arvioida oikein sosialismin reaalinen voima.

Todellakin, miksi taitavimmat ja ovelimmat porvariston johtomiehet Wilson, Clemenceau, Lloyd George ja myöhemmin monet muut heidän kaltaisensa, jotka osoittivat suurta kaukonäköisyyttä muissa tapauksissa, olivat neuvostovastaisessa politiikassaan aivan avuttomia? Ennen kaikkea siksi, että he suhtautuivat uuden yhteiskunnan arviointiin vanhaa mittapuuta käyttäen. He saattoivat määritellä enemmän tai vähemmän tarkasti nuoren neuvostotasavallan taloudelliset varat, he näkivät ne todella valtavan suuret vaikeudet, joita sen oli voitettava tiensä alkuvaiheessa. Sen perusteella he ennustivat neuvostotasavallan tuhoa. Mutta heiltä jäi huomaamatta tärkein: sosialistisen järjestelmän periaatteellisesti uusi luonne, työtätekevien kansanjoukkojen vallankumouksellinen energia, työväenluokan ja sen puolueen – politiikassaan yhteiskuntakehityksen lakien tiedostukseen nojautuvan puolueen – etujoukonrooli. Nämä seikat olivat alkujuurena porvarillisten johtomiesten kestämättömille johtopäätöksille ja karkeille virheille, joiden vuoksi antikommunistit ovat monta kertaa kärsineet katkeria tappioita.

Antikommunistit itsekin ovat joutuneet myöntämään tämän. Esimerkiksi eräässä kansainvälisessä symposiumissa, loppupuheenvuorossaan, amerikkalainen edustaja A. Ezergailis sanoi: »Niiden informoitujen havainnoitsijain lukumäärä, jotka vuoden 1917 jälkeen ovat ennustaneet neuvostojärjestelmän väistämätöntä luhistumista, nousee nykyään varmaankin jo useisiin tuhansiin. Suurin osa heistä on järkevästi ajattelevia ihmisiä. Kukin heistä on rakentanut ennustuksensa – niin ainakin he itse ovat olettaneet – neuvostojärjestelmän objektiivisen tutkimisen antamiin tietoihin. Niiden joukossa, jotka vakuuttuivat ennustustensa virheellisyydestä, oli vuosien 1918–1919 ja 1941 aikaisia Saksan ulkoasiainministeriön korkeimpia virkamiehiä ja kansalaissodan kaudella läntiset sanomalehtimiehet miltei tyystin.»[12]

Maailman taantumusvoimien oli pakko ottaa näistä tosiasioista jonkinlaista oppia. Sosialismin ja kapitalismin välinen voimasuhde on viime vuosikymmenien aikana

muuttunut ja pakottanut sosialismin vastustajat askel askeleelta luopumaan primitiivisestä taktiikastaan »tykit aatteita vastaan» ja siirtämään taistelutoimet poliittisen tihutyön ja taloudellisen kilpailun alueelle pitäen samanaikaisesti yhä parempaa huolta sosialistista järjestelmää vastaan harjoittamansa tihutyön ideologisesta naamioinnista. Ideologisen tekijän merkitys sosialismin ja kapitalismin välisessä historiallisessa kamppailussa kasvaa ajan oloon yhä enemmän.

Imperialistisissa maissa on tietenkin vielä paljon sellaisia seikkailupoliitikkoja, jotka haluaisivat käyttää tykkien kieltä historiallisessa väittelyssä sosialismin kanssa. Uuden sosiaalisen maailman suhteen he eivät halua tunnustaa mitään muuta linjaa kuin Caton strategian: »Karthago on hävitettävä.» Niinpä amerikkalaiset sosiologit R. Strausz-Hupé, W. Kintner ja S. Possony kirjoittivat kirjassaan Tulevaisuuden strategia Amerikkaa varten seuraavaa: »Me emme siedä sellaisen poliittisen järjestelmän olemassaoloa, jonka mahti yhä vain kasvaa ja joka haluaa hävittää meidät. Meillä on ainoastaan yksi vaihtoehto: hyväksyä Caton strategia.»[13] Se että nykyinen maailma on ahdettu täyteen joukkotuhoamisvälineitä, on saanut atomikiristyspolitiikan kannattajien pään sekaisin. Vahvemman oikeuden kannattajien moraalis-poliittisten paperien arvo on nykyään jo laskenut jopa heidän oman luokkansa keskuudessa, sillä eihän täysijärkinen ihminen voi vähätellä rauhaarakastavien voimien kasvanutta mahtia, sosialististen maiden vankkumatonta puolustusvoimaa ja sitä ilmeistä tosiasiaa, että yritys ratkaista kapitalismin ja sosialismin välinen historiallinen erimielisyys asevoimalla tulisi kohtalokkaaksi niille, jotka lähtisivät tälle järjettömälle tielle.

Lokakuun vallankumouksen jälkeen imperialistit ovat kahdesti yrittäneet asevoimalla tuhota Neuvostovaltion. Kummallakin kerralla nämä yritykset kääntyivät imperialistien omaksi tappioksi. Mutta kun näissä aiemmissa aseellisissa yhteenotoissa sosialismin kanssa kansainvälinen taantumus, joka kärsi huomattavia tappioita, kuitenkin säilytti päävoimansa, niin nykyään se ei enää voi toi-

voa sellaista. Kukaan hyökkääjä tai mikään hyökkääjien liittouma ei nyt enää voi käydä sosialismin kimppuun vaarantamatta samalla omaa olemassaoloaan.

Tämän uuden tilanteen huomioon ottaen realistisesti ajattelevat kapitalististen maiden johtomiehet päätyvät siihen, että nykyisissä olosuhteissa aseellinen yhteenotto sosialismin perusvoimien kanssa, ts. hyökkäys Neuvostoliiton ja sen liittolaisten kimppuun, merkitsisi imperialismille itsemurhaa.

Ydinsodan vaara ja kansojen rauhantahto ovat synnyttäneet joukkoliikkeen rauhanomaisen rinnakkainolon hyväksi. Tämä liike on viime vuosina saanut niin laajaa kantavuutta, että mikään hallitus, mikään puolue, mikään poliittinen virtaus ei voi vähätellä sitä. Tällaisessa tilanteessa imperialismin yltiömäisimmän sivustan, sen sotakiihkoisten piirien on pakko naamioida huolellisesti tarkoitusperänsä, muokata kansanjoukkojen mielialoja ideologisesti entistä hiotummin keinoin ja manöveroida. Maltillisempikin siipi, joka ottaa lähtökohdaksi reaalisen todellisuuden, niin ikään siirtää taistelun keskipisteen politiikan ja ideologian alueelle.

Sosialismin kasvava ylivoima kapitalismiin verrattuna ja maailman vallankumouksellisen prosessin erittäin nopea kehitys muuttavat nykyajan kansainvälisten suhteiden luonnetta kauttaaltaan.

Aiemmin, pääoman ollessa monopoliasemassa maapallolla, kansainväliset selkkaukset syntyivät ja ne ratkaistiin useimmiten riippuen porvariston joidenkin kansallisten ryhmien voimasuhteista. Silloin ne pysyivät imperialististen maiden keskeisinä ristiriitoina, mutta nyt, kun kehitys tapahtuu kahden vastakkaisen järjestelmän välisen kamppailun puitteissa ja vapautusliike kasvaa, niihin tulee yhä selvemmin sosiaalista sisältöä. Kaakkois-Aasiassa, missä Yhdysvallat ja sen liittolaiset yrittivät hävittää Vietnamin kansan sosialistiset saavutukset, Angolassa, missä nuori, edistyksellinen valtio joutui imperialististen ulkovaltojen ja eteläafrikkalaisten rotusortajien – Afrikan itsenäisyyden vannoutuneiden vihollisten – maahanhyökkäyksen kohteeksi, Etiopiassa, missä imperialistiset piirit yrit-

tävät ehkäistä uuden, edistyksellisen järjestelmän kehityksen, Lähi-Idässä, missä imperialismi Israelin hallitsevia piirejä hyväkseen käyttäen yrittää romuttaa arabimaiden edistykselliset hallitusjärjestelmät ja monissa muissa nykyisen kansainvälisen elämän kriisitilanteissa eivät toisiaan vastassa enää ole yksistään eri valtioiden edut (vaikka niitäkään ei tietenkään saa jättää huomion ulkopuolelle), vaan myös kokonaisuudessaan maailman edistykselliset voimat ja maailman taantumukselliset voimat. Nyt ei ole ratkaistavana ainoastaan jonkin tietyn kansan kansallisen itsenäisyyden kohtalo, vaan ennen kaikkea sen sosiaalisen edistyksen tulevaisuus.

Kansanjoukkojen poliittista tietämättömyyttä ja niiden hajanaisuutta hyödykseen käyttävä riistomaailman hallitseva huippukerros saattoi aiemmin ratkaista monet kansainväliset asiat näiden joukkojen selän takana tai pakottaa ne hyväksymään vallanpitäjien tahdon avoimen käskyvallan voimalla. Nyt sellaiset menetelmät vaikuttaisivat aikaan sopimattomalta anakronismilta. Neuvostotasavalta oli ensimmäinen valtio, joka rikkoi ulkopolitiikan ympärillä aiemmin leijailleen vaitiolon. Se julkisti tsaarihallituksen solmimat salaiset sopimukset ja alkoi harjoittaa diplomatiaansa koko neuvostokansan ja koko maailman kansojen nähden. Rauhaa koskevaan selostukseen liittyvässä loppulausunnossaan neuvostojen 2. yleisvenäläisessä edustajakokouksessa lokakuun 26. (marraskuun 8.) pnä 1917 Lenin sanoi: »Emme tahdo salata asioita. Tahdomme, että hallitus olisi aina maansa yleisen mielipiteen valvonnan alaisena.»[14] Salaiselle diplomatialle annettiin jo silloin musertava isku. Nyt sen aika jää yhä kauemmas menneisyyteen. Ulkopolitiikka lakkaa olemasta valioammattilaisten suppean piirin yksinoikeutta. Nykyään miljoonat työtätekevät eivät ainoastaan halua, vaan myös voivat vaikuttaa reaalisesti poliittiseen elämään.

Niin sanottujen sivistyskansakuntien pieni ryhmä on vuosisatojen kuluessa pilkkonut monen monta kertaa maailman karttaa. »Suuren politiikan» uomaan tulee nykyään kymmenittäin uusia valtioita, jotka edustavat ihmiskunnan enemmistöä. Meidän päivinämme tapahtuu

reaalisessa elämässä se, minkä Marx ja Engels näkivät tulevaisuudennäköalana, kun he kirjoittivat, että »yhdessä historiallisen toiminnan perusteellisuuden kanssa tulee kasvamaan myös sen kansanjoukon paljous, jonka aikaansaannosta tämä toiminta on».[15]

Joskus aiemmin valtioiden välisillä selkkauksilla saattoi olla vain paikallinen merkitys eikä niiden tarvinnut vaikuttaa välittömästi kolmansien maiden etuihin. Nykyään sellaisia erillisongelmia ei enää oikeastaan ole. Kansainvälinen työnjako, taloudellisten yhdyssiteiden kehitys, tekninen ja tieteellinen edistys, joukkotiedotusvälineiden ripeä kehitys ja ennen muuta koko ihmiskunnan kohtaloa koskettava tuhoisan ydinsodan uhka lisäävät objektiivisesti maiden ja kansojen keskinäistä riippuvuutta ja kietovat kaikkien valtioiden ulkopolitiikan monimutkaiseksi yhteisten etujen ja keskinäisten ristiriitojen kokonaisuudeksi. Kansainvälisen politiikan keskipisteeseen on tullut yleismaailmallista merkitystä olevia ongelmia. Tällä tavalla toteutuu yksi Marxin ennakkonäkemyksistä. Hän kirjoitti, että tulee aika, joka alkaa »kehittää ihmissuvun kaikkien edustajien keskinäiseen riippuvuuteen perustuvaa yleismaailmallista kanssakäymistä»[16].

Nykyisen aikakauden syvällekäyvät sosiaalis-poliittiset muutokset ovat synnyttäneet yhä kiinteämpää keskinäistä riippuvuutta sen taistelun sosialististen ja demokraattisten tehtävien piirissä, jota työtätekevät käyvät niin kansallisella kuin kansainväliselläkin alueella. Yleisdemokraattiset, kansalliset vapautusliikkeet ja muut imperialisminvastaiset liikkeet säilyttävät tietyn ajan kuluessa itsenäisen luonteensa, mutta viime kädessä ne kuitenkin johdattavat kansanjoukot välittömästi sosialistisen vallankumouksen läheisyyteen. Demokraattiset liikkeet saavat nykyään verrattomasti enemmän mahdollisuuksia joukkoperustansa laajentamiselle ja samanaikaisesti ne lähenevät proletariaatin taistelua sosialismin puolesta.

Kansainvälisen elämän alueella maailman sosialismi pitää tehtävänään ehkäistä sodat, mikä oikeastaan on yksi yleisdemokraattisista vaatimuksista, ja samalla turvata enimmäismäärä mahdollisuuksia koko ihmiskunnan siirty-

miselle kapitalismista sosialismiin. Kyse on siitä, että kapitalismin (jolle ulkoisen ekspansion yritykset ovat ominaisia) vielä ollessa olemassa se saataisiin pakotetuksi tunnustamaan kansojen oikeus itsensä määrätä omasta kohtalostaan. Toisin sanoen kyse on siitä, että sosiaaliselle edistykselle tulisi turvatuksi rauhallisen tulevaisuuden perspektiivi, tulisi turvatuksi mahdollisuus ratkaista nykyisen aikakauden perusristiriita – sosialismin ja imperialismin, työn ja pääoman välinen ristiriita – ilman ydinsotaa. Taistelu imperialistista aggressiota vastaan muuttuu yhä suuremmassa määrin taisteluksi itseään imperialismia vastaan.

Imperialismi vuorostaan siirtää ulkopolitiikkansa perussuuntausta sille alueelle, jossa käydään taistelua sosialismia sekä työväenliikettä ja kansallista vapautusliikettä vastaan. Valtavien edistyksellisten voimien suorittaessa rynnistystään sen täytyy nyt voimiaan sijoittaessaan ennen muuta ottaa huomioon tämä tosiasia. Vielä muutama vuosikymmen sitten imperialististen valtojen hallitsevat piirit saattoivat ratkoa ristiriitojaan käymällä sotaa keskenään. Nykyään tällainen on vähän uskottavaa. Kapitalismin ja sosialismin väliseen taisteluun verrattuna imperialistisen maailman sisäiset ristiriidat tuntuvat toisarvoisilta. Kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälinen neuvottelukokous 1969 totesi: »Kahden maailmanjärjestelmän keskinäisen taistelun kärjistyessä kapitalistiset suurvallat pyrkivät niitä erottavista kasvavista ristiriidoista huolimatta toimimaan yhdessä voidakseen säilyttää riisto- ja sortojärjestelmän ja vahvistaa sitä sekä hankkia takaisin menettämänsä asemat.»[17]

Näin siis kansainväliset suhteet saavat uutta sisältöä. Näitä suhteita edustavat voimat eivät ole toisilleen vastakkaisia ainoastaan valtioina, vaan ennen kaikkea oman luokkaideologiansa kannalta esiintyviä tietyn sosiaalispoliittisen järjestelmän edustajina. Kansainvälisissä suhteissa työntyy yhä enemmän etualalle näiden suhteiden luokkakantainen, ideologinen puoli.

Kukin historiallinen aikakausi kehittää oman, vain sille ominaisen kansainvälisten suhteiden järjestelmän. Mutta

kun se aiemmin muovautui kaikkikäsittävän riistoyhteiskunnan puitteissa, niin nykyään sen muovautuminen tapahtuu riippuen vastakkaisiin sosiaalisiin järjestelmiin kuuluvien valtioiden välisestä voimasuhteesta. Meidän päivinämme kansainväliset suhteet määräytyvät yhä enemmän sosialististen maiden ulkopolitiikan mukaan: aggressorien hillitsemispolitiikan, demokraattisten ja vapautusliikkeiden tukemispolitiikan, erilaisen sosiaalisen järjestelmän omaavien maiden rauhanomaisen rinnakkainolon politiikan mukaan. On ilmeistä, että tämä monimutkainen ja hyvin monisärmäinen prosessi aiheuttaa yhtä aktiivista ja monipuolista vastustusta taantumuksellisten voimien taholta.

Kansainvälisten asioiden alueella käytävän ideologisen taistelun polttopisteessä on ennen kaikkea Neuvostoliiton ulkopolitiikka ja varsinkin Leninin aate erilaisiin sosiaalisiin järjestelmiin kuuluvien maiden rauhanomaisesta rinnakkainolosta.

Rauhanomaisen rinnakkainolon politiikka syntyi sosialistisen vallankumouksen tulessa ja sen katsotaan pätevän koko sen historiallisen aikakauden kuluessa, jona ihmiskunta siirtyy koko maailman mitassa kapitalismista sosialismiin. Tämä politiikka syntyi vastauksena nykyisen vallankumouksellisen aikakauden tarpeisiin. Se ottaa kaikinpuolisesti huomioon aikakauden tärkeimmät lainomaisuudet, aikakauden tärkeimpien liikevoimien demokraattiset ja sosialistiset, kansalliset ja kansainväliset tehtävät. Ajatus erilaisen yhteiskuntapoliittisen rakenteen omaavien valtioiden rauhanomaisesta rinnakkainolosta kuuluu erottamattomana osana sosialistisen vallankumouksen teoriaan. Lenin perusteli sen tieteellisesti jo ennen maailman jakaantumista kahteen erilaiseen yhteiskuntajärjestelmään teoksissaan Euroopan Yhdysvaltojen tunnuksesta (1915) ja Proletaarisen vallankumouksen sotilaallinen ohjelma (1916).

Eritellessään imperialismin kauden historiallisia prosesseja Lenin tuli sellaiseen johtopäätökseen, että taloudellisen ja poliittisen kehityksen epätasaisuuden vuoksi sosialismin voitto on mahdollinen ensi aluksi muutamassa tai jopa yhdessäkin, erillisessä maassa ja että siis on mahdol-

lista, jopa lainomaistakin, sosialismin ja kapitalismin samanaikainen olemassaolo tietyn historiallisen aikakauden kuluessa. Mitä taas tulee erilaisen sosiaalisen järjestelmän omaavien maiden välisiin suhteisiin tänä aikana, niin kommunistien mielestä niiden täytyy olla rauhanomaisen rinnakkainolon suhteita, mikä luo suotuisat olosuhteet myös kansojen vapautustaistelun kehittämiselle.

Näiden toteamusten pääajatuksena on se, että rauhanomainen rinnakkainolo on nykyisen aikakauden lainomainen realiteetti. Niissä on muotoiltu sosialismin ulkopolitiikan olemus: pyrkiä saamaan kansoille oikeudenmukainen ja demokraattinen rauha ja antaa samanaikaisesti mahdollisimman vahvaa tukea vapautuksensa puolesta taisteleville työtätekeville.

Tämä käsitys demokraattisten tarkoitusperien ja vapautustavoitteiden elimellisestä yhtenäisyydestä varmistettiin virallisesti jo ensimmäisessä neuvostovallan ulkopoliittisessa asiakirjassa, Rauhanasetuksessa, jossa otettiin tehtäväksi pelastaa ihmiskunta imperialistiselta sodalta ja sen seurauksilta. Siinä viitattiin rauhan asian ja riistettyjen kansanjoukkojen vapautuksen erottamattomaan yhteyteen, se sisälsi vaatimuksen luopua vieraiden alueiden valtauksesta ja maininnan siitä, että kullakin kansakunnalla on ehdoton oikeus saada itse ratkaista kysymys omasta valtiollisuudestaan.

Tällainen asennoituminen vastasi täydellisesti tilannetta, joka oli muodostunut maailmassa sosialistisen vallankumouksen voitettua Venäjällä, tämän tilanteen peruserikoisuutta. Tämä asennoituminen oli yhtäpitävä sen kanssa, että proletariaatin taistelu porvaristoa vastaan luokkataistelun kaikissa muodoissa – poliittisessa, taloudellisessa ja ideologisessa – oli nyt siirtynyt valtioiden välisten suhteiden alueelle ja että sen lopputulos viime kädessä tuli suoranaisesti riippuvaiseksi kahden maailmanjärjestelmän välisestä voimasuhteesta.

Neuvostovaltio teki kaikkensa sen hyväksi, että maailmassa pääsisi voitolle vankka ja demokraattinen rauha. Olemassaolonsa ensimmäisistä päivistä saakka se osoitti pitävänsä lupauksensa ja vahvan aikomuksensa panna täy-

täntöön julistamansa ohjelmatavoitteet. Se jäi pois ensimmäisestä maailmansodasta. Se antoi itsenäisyyden niille entisen Venäjän keisarikunnan kansoille, jotka ilmaisivat haluavansa itsenäistyä. Se irtisanoutui kaikista niistä epätasavertaisista sopimuksista ja yksipuolisista privilegioista, jotka tsarismi oli väkivalloin hankkinut itselleen suhteissaan eräisiin Idän maihin. Genovan ja Haagin konferensseissa 1920-luvulla se tarjosi laajaa, molemminpuolisesti edullista kansainvälisen yhteistyön ohjelmaa. 1930-luvulla, jolloin Euroopan mantereella alkoi leijailla fasistisen aggression vaara, neuvostovaltio esitti konkreettisen suunnitelman kollektiivisen turvallisuusjärjestelmän pystyttämisestä Euroopassa. Antamalla omalla esimerkillään koko maailmalle näytteen oikeudenmukaisesta kansallisuuskysymyksen ratkaisemisesta proletaarisen internationalismin periaatteita vastaavasti, Neuvostoliitto ilmaisi jatkuvasti olevansa valmis noudattamaan maailman kaikkien kansojen suhteen kunnioituksen, ystävyyden ja yhteistyön periaatteita. Koko vaikutusvaltaansa käyttäen Neuvostoliitto taisteli aktiivisesti aseriisunnan ja uuden maailmansodan ehkäisemisen puolesta.

Neuvostoliitto ja sitten myös muut maat, joissa marxilais-leniniläisistä puolueista tuli hallitsevia puolueita, ovat johdonmukaisesti noudattaneet näitä periaatteita. Ajan oloon ne ovat saaneet yhä laajempaa kansainvälistä tunnustusta. Rauhanomaisen rinnakkainolon periaate itse asiassa sisältyy Yhdistyneiden kansakuntien sääntöihin ja se kuvastuu Helsingissä pidetyn Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen päätösasiakirjasta ja monista muista asiakirjoista, joilla säännellään valtioiden keskinäisiä suhteita. Siitä tulee vähitellen yleisesti tunnustettu kansainvälisoikeudellinen periaate. Yhteisessä neuvostoliittolais-amerikkalaisessa asiakirjassa Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton ja Amerikan Yhdysvaltojen keskinäissuhteiden perusteet – se vahvistettiin Moskovassa toukokuussa 1972 – on todettu selvästi, että »ydinvuosisadalla näiden maiden välisten suhteiden säilyttämisellä ei ole muuta perustaa kuin rauhanomainen rinnakkainolo»[18]. Täten USA tunnusti ensimmäisen kerran virallisesti tämän

periaatteen oikeudelliseksi perustaksi suhteissaan Neuvostoliittoon. Toisilleen vastakkaisiin sosiaalis-taloudellisiin järjestelmiin kuuluvien valtioiden rauhanomaisen rinnakkainolon idea sai tällä tavalla sopimukseen perustuvan oikeudellisen muodon. Suurin ansio tässä kuuluu neuvostovaltiolle, joka on koko olemassaolonsa ajan ollut johdonmukainen taistelija rauhanomaisen rinnakkainolon puolesta.

Kysymys ei ole ainoastaan siitä, että kapitalistiset maat tunnustaisivat tämän periaatteen – jolla seikalla luonnollisesti jo sinänsä on äärettömän suuri merkitys – vaan myös siitä, että itse käsite erilaisen yhteiskuntarakenteen omaavien maiden rauhanomaisesta rinnakkainolosta ja tämän käsitteen mittasuhteet vähitellen laajenevat. Oli aika, jolloin joka taholta vihollisten saartama nuori neuvostotasavalta pyrki ennen muuta riistäytymään ulos sodan tulikehästä ja valtaamaan kapitalismilta edes väliaikaisen rauhantauon. Niin kauan kuin aseellinen yhteenotto imperialismin kanssa oli kiertämätön, neuvostovaltion tehtävänä oli itse asiassa saada pysymään tämä rauhantauko mahdollisimman pitkänä. Voimasuhteen muututtua sellaiseksi, että ilmaantui reaalinen mahdollisuus ehkäistä uudet maailmankäsittävät aseelliset yhteenotot, on taistelua käyty siitä, että sota tulisi yleensä poistetuksi yhteiskuntaelämästä.

Rauhanomaisen rinnakkainolon käsitteen laajentunut sisältöpitoisuus avartaa sen aatteellis-poliittisen taistelun puitteita, jota tästä nykyajan perusongelmasta käydään. Imperialismin on ollut pakko myöntää, että rauhanomaisen rinnakkainolon periaate on poliittinen realiteetti, mutta samanaikaisesti se kuitenkin järjestää jatkuvasti sitä vastaan ideologisia hyökkäyksiä. Kokonainen armeija porvarillisia propagandanharjoittajia ja heidän reformistisia hännänheiluttajiaan yrittää vääristellä tätä aatetta ja antaa siitä aivan kieroutuneen tulkinnan.

Porvarillinen propaganda yrittää useimmissa tapauksissa löytää joitain ideologisia »ristiriitoja» sosialististen maiden valtiollisten etujen ja niiden luokkatavoitteiden väliltä sekä kommunistien rauhaarakastavan ohjelman ja

heidän lopullisen päämääränsä – maailman vallankumouksellisen uudistamisen – väliltä.

Niinpä 1969 ilmestyneessä amerikkalaisen diplomaatin Ch. Bohlenin kirjassa Amerikan ulkopolitiikan muodonmuutos väitettiin uudelleen (ja moneskohan kerta se jo oli!), että yleensä sodanjälkeisten kansainvälisten suhteiden ja varsinkin neuvostoliittolais-amerikkalaisten suhteiden jännittymisen syynä ovat muka olleet mm. ideologiset tekijät, nimittäin marxilais-leniniläinen maailmankatsomus. Tekijä kirjoitti, että »marxismin klassiset perinteet ovat olleet koko neuvostohistorian ajan ja ovat edelleenkin Neuvostoliiton ja muiden maiden välisten normaalien suhteiden pystyttämisen esteenä»[19]. Tämä ajatus saa vastakaikua Englannin entisen ulkoministerin Stewartin sanoista: »Neuvostoliittolainen oppirakennelma rauhanomaisesta rinnakkainolosta ideologisen taistelun muotona määrää tietyt rajat Idän ja Lännen välisten suhteiden parantamiselle»[20]. Monet muutkin porvarilliset kirjoittajat turvautuvat jatkuvasti tavalla tai toisella tähän teesiin.

Saatetaan sanoa, että tämä Stewartin teesi ei ollut mikään uusi. Todellakin, neuvostovaltion synnyn jälkeen tätä teesiä on käytetty aina silloin, kun on haluttu todistaa, että kansainvälisen jännityksen tärkeimpänä lähteenä ei muka olekaan imperialismin aggressiivinen politiikka, vaan jokin mystillinen Neuvostoliiton pyrkimys harjoittaa »punaisen imperialismin» politiikkaa »vallankumouksen ulosviennin» muodossa. Ne, jotka ovat halunneet kiistää kommunismin voiton historiallisen väistämättömyyden, ovat aina turvautuneet tähän teesiin, sillä jos otetaan täydestä porvariston keksinnöt »vallankumouksen ulosviennistä», niin asia muuttuu sellaiseksi, että kapitalismia eivät olekaan uhkaamassa sen omat, sisäiset ristiriidat, vaan että vaara uhkaa ulkoapäin; siis ellei tätä ulkopuolista vaaraa olisi, voisi riistojärjestelmä olla olemassa vaikka ikuisesti. Tämä teesi on aina pantu pelaamaan imperialismin neuvostovastaisen politiikan puolustamisen hyväksi.

Myöhemmin tätä vanhaa virttä on kuitenkin alettu veisata uuteen malliin, pääasiassa kutsuna epäideologisoida kansainväliset suhteet.

Ennen vanhaan sanottiin näin: kommunisteihin ei ylipäänsä voi olla suhteita, koska he ovat kapitalismia vastaan periaatteessa. Tästä seurasi sellainen johtopäätös, että kapitalististen ja sosialististen maiden rinnakkainolo on yleensä mahdotonta. Sitten sosialismin vastustajat tai ainakin joustavimmat heistä asettivat kysymyksen hiukan toisella tavalla. Myöntäen, että sosialististen maiden kanssa on mahdollista ja välttämätöntäkin päästä sopimukseen taloudellisissa ja poliittisissa asioissa, he asettivat samalla ehdoksi »aatteellisen välirauhan» eli – sanoaksemme asian selvemmin – kommunistien ideologisen aseriisunnan.

Kun länsimaiden hallitsevat piirit joutuivat perääntymään kylmän sodan taisteluasemista reaalisempiin asemiin, ts. rinnakkainolon asemiin sosialististen maiden suhteen, niin monet näiden piirien edustajat alkoivat hyvin sinnikkäästi etsiä mahdollisuuksia toimintansa aktivoimiseen sosialistisia maita vastaan nimenomaan ideologisella alueella. Englannin työväenpuolueen oikeistojohtaja Mayhew kirjoitti seuraavaa: »Marxilaisten heittämä kutsu rinnakkainolosta kilpailun olosuhteissa, kuten kommunistiset puolueet asian esittävät, on epätieteellinen, hyödytön ja vaarallinen. Ei-kommunististen maiden, joita kehotetaan hyvin usein vapauden nimessä ottamaan vastaan tämä kutsu, ei pidä hyväksyä kutsua, vaan torjua se rauhan ja terveen järjen nimessä. Niiden on sen sijaan esitettävä uudenlainen rinnakkainolon rakennelma, joka olisi tähdätty ideologiseen aseriisuntaan.»[21]

Silmänlumeeksi julistellaan joka paikassa »ideologista maltillisuutta», »ennakkoluulotonta objektivismia» ja »rajoittamatonta keskusteluvapautta». Todellisuudessa asia on kuitenkin niin, että kun porvarillisen järjestelmän puolestapuhujat ottavat esille ideologisen välirauhan, niin heidän tarkoituksenaan on aina saada kiskotuksi kommunisteilta yksipuolisia myönnytyksiä kapitalismin hyväksi ja laajennetuksi porvarillisten aatteiden leviämismahdollisuuksia sosialistisiin maihin näiden maiden »hauraannuttamiseksi» sisältäkäsin.

Tällaisen näkökannan edustajat ikään kuin sanovat

kommunisteille: luopukaa ideologisesta taistelusta, älkää esiintykö kapitalismia vastaan, silloin maan päälle laskeutuu kaikille rauha ja yleinen hyvinvointi.

Tällainen kysymyksenasettelu on kuitenkin typerää. Soimatkoot antikommunistit ideologista taistelua kuinka paljon tahansa, ei sitä kuitenkaan kukaan voi lakkauttaa samoin kuin kukaan ei voi antaa kapitalismille sen ikuisen olemassaolon turvaavaa vakuuskirjaa.

Ideologinen taistelu ei ole nykymaailman syvällekäyvien sosiaalis-poliittisten ristiriitojen aiheuttaja eikä syy, vaan näiden ristiriitojen seuraus, ja siksi se kehittyy väistämättömästi ja tulee kehittymään niin kauan kuin nämä ristiriidat ovat olemassa.

Vaatiessaan ideologian erottamista ulkopolitiikasta kapitalismin apologeetat tuskin itsekään ottavat todesta tällaista pötyä. Sitä paitsi on merkittävää, että kun toiset imperialismin ideologit kovasti pauhaten sotivat ideologian politiikkaan puuttumista vastaan, niin toiset taas myöntävät, että kapitalististen maiden johtavat henkilöt itse noudattavat käytännössä juuri päinvastaista linjaa. Ja onhan päivänselvä tosiasia, että kokonainen propagandalaitosten järjestelmä palvelee porvarillisten valtioiden ulkopolitiikkaa.

Näin siis sosialismin vastustajat käsittävät aatteellisen aseriisunnan yksipuoliseksi toiminnoksi, jonka tuloksena kommunistien pitäisi yhtäkkiä luopua kaikkein arvokkaimmasta aarteestaan, aatteidensa kaikkivoittavasta voimasta. Tällaisten havittelujen järjettömyys on aivan ilmeinen.

Tässä asiassa kommunistien näkökanta on aivan päinvastainen. Viittaamme NKP:n Keskuskomitean pääsihteerin Leonid Brežnevin sanoihin: »Pyrkiessämme rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteen vakiinnuttamiseen me käsitämme, että menestys tässä tärkeässä asiassa ei missään määrin merkitse ideologisen taistelun mahdollista heikentymistä. Päinvastoin, täytyy olla valmiina siihen, että tämä taistelu tehostuu ja kehittyy kahden yhteiskuntajärjestelmän välisen taistelun yhä kärkevämmäksi muodoksi. Meillä ei ole epäilyksiä tämän taistelun lopputulok-

sen suhteen, koska historian totuus ja yhteiskuntakehityksen objektiiviset lait ovat meidän puolellamme.»[22]

Mitä tekemistä ideologisilla erimielisyyksillä on sodan ja rauhan kysymysten kanssa? Ovatko muka ideologiset selkkaukset aiheuttaneet sen veristen sotien loputtoman ketjun, joka ulottuu kautta vuosituhansia jatkuneen inhimillisen historian? Olipa näillä sodilla aatteellista verhoa tai ei ollut, niiden alkujuurena on aina ollut riistäjäluokkien rikastumispyrkimys.

Sosialistisen maailmankatsomuksen yhä laajempi leviäminen maailmassa on epäilemättä voimistanut ja kärjistänyt ideologista taistelua. Tämä seikka sinänsä ei kuitenkaan missään määrin lisää sodan uhkaa. Päinvastoin, sosialististen maiden ulkopolitiikan perustaksi otettuna kommunistinen maailmankatsomus määrää politiikan rauhanomaisen luonteen ja siten tästä maailmankatsomuksesta tulee rauhan ja kansainvälisen turvallisuuden lujittamisen välikappale.

Neuvostoliiton Perustuslain 29. pykälässä sanotaan: »SNTL:n suhteet muihin valtioihin rakentuvat seuraaville periaatteille: suvereeninen yhdenvertaisuus, keskinäinen kieltäytyminen voimakeinojen käyttämisestä tai voimakeinoilla uhkaamisesta, rajojen rikkomattomuus, valtioiden alueellinen eheys, kiistakysymysten rauhanomainen selvittely, sisäisiin asioihin puuttumattomuus, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen, kansojen tasavertaisuus ja oikeus päättää kohtalostaan, valtioiden välinen yhteistyö, kansainvälisen oikeuden yleisesti tunnustetuista periaatteista ja normeista sekä SNT:n solmimista kansainvälisistä sopimuksista johtuvien velvollisuuksien tunnollinen täyttäminen.»[23]

Tuskin on syytä selittää, että jos nämä kannanotot hyväksyttäisiin yleisesti ulkopoliittiseksi normiksi ja kaikki valtiot noudattaisivat niitä, niin yhdeksän kymmenesosaa kaikista kansainvälisten suhteiden jännittyneisyyden syistä häviäisi ilman muuta. Se olisi vahva varmistus rauhanomaiselle kehitykselle nykyajan kansainvälisen elämän kaikkein monimutkaisimmissakin poliittisissa ongelmissa.

Mitä tulee Neuvostoliittoon ja muihin sosialistisiin maihin, niin nämä periaatteet johtuvat elimellisesti näiden maiden yhteiskuntajärjestelmästä, sillä ne ovat hävittäneet juuriaan myöten kaiken sen, mikä voisi olla aggression ravintoalustana: tuotantovälineiden kapitalistisen omistuksen ja ne voimat, jotka tätä omistusta edustavat, ts. sodasta ja toisten kansojen orjuuttamisesta rikastumistarkoituksessa kiinnostuneet riistäjäluokat.

Neuvostoliiton ulkopolitiikka, joka varjelee neuvostokansan etuja, vastaa samanaikaisesti maailman kaikkien kansojen elinetuja. Toteuttaessaan johdonmukaisesti ja määrätietoisesti rauhaarakastavaa tehtäväänsä neuvostoliittolainen ulkopolitiikka lähtee siitä, että on otettava mahdollisimman täydellisesti huomioon kansainvälisen elämän reaaliset tekijät. Siinä on tämän ulkopolitiikan valtava voima.

Kun sosialismi oli syntynyt ja sen ulkopoliittiset periaatteet vähitellen juurtuneet kansainvälisiin suhteisiin, sai rauhan asia kaikkialla maailmassa ensi kertaa vankan ja luotettavan pohjan. Riistoyhteiskunnassa vallanpitäjien ja diplomaattien koko taito ja toiminta on aina ollut suunnattu eri kansojen asettamiseen toisiaan vastaan ja toisten valtioiden nostamiseen herruusasemaan toisten suhteen. Sosialismin ulkopoliittisten etujen olemus päinvastoin edustaa koko työtätekevän ihmiskunnan tavoitteita. Sosialismin ulkopolitiikka tukeutuu tiedostettuihin yhteiskuntakehityksen lakeihin, minkä vuoksi se voi ottaa erittäin täydellisesti huomioon kaikki ne seikat, joita ilmenee kautta maailman laajenevassa taistelussa rauhan, demokratian ja sosiaalisen edistyksen puolesta.

Puheessaan Maailman rauhanvoimien kongressissa lokakuun 23. pnä 1973 NKP:n Keskuskomitean pääsihteeri Leonid Brežnev sanoi: »Rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteita puolustaessamme me taistelemme siitä, mikä on kaikkein kalleinta miljardeille ihmisille maailmassa: oikeudesta elää, elämän pelastamisesta sodan liekeissä hävittämisen uhkalta. Siten me taistelemme myös suotuisten kansainvälisten olosuhteiden turvaamisesta kaikkien maiden ja kansojen sosiaalisen edistyksen eteenpäin vie-

miselle. Puhe on siitä, että jokaiselle kansalle tunnustetaan oikeus valita haluamansa yhteiskuntajärjestelmä, puhe on tavallisista ja selvistä valtioiden välisen kanssakäymisen normeista. Näiden normien rikkominen ei johda ainoastaan tasavertaisuuden loukkaamiseen maiden välisissä suhteissa, vaan myös aseellisiin selkkauksiin, sillä meidän aikanamme kansat eivät suostu eivätkä tule vastaisuudessakaan suostumaan sanelupolitiikkaan. Ja niillä on täysi oikeus torjua aggressorit. Kun maailma on jakaantunut kahteen järjestelmään, voi kansainvälinen turvallisuus rakentua vain täydelliselle ja ehdottomalle rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteiden noudattamiselle, muun muassa puuttumattomuudelle valtioiden sisäisiin asioihin.»[24]

On selvää, että sosialismin vihollisten rehentely ideologiaa vastaan ei suinkaan johdu halusta varjella kansainvälistä turvallisuutta, vaan aivan muista syistä. He tahtoisivat hämätä sen periaatteellisesti uuden, mitä sosialismi on tuonut kansainvälisiin suhteisiin, ja pakottaa kommunistit luopumaan imperialismia vastaan käymästään ideologisesta taistelusta, hävittää porvarillisen ja proletaarisen ideologian välisen rajalinjan, poistaa rauhanomaisen rinnakkainolon aatteesta vallankumouksellisen olemuksen ja riistää siltä luokkasisällön.

Todellisuudessa imperialismin puolestapuhujien vanavedessä kulkevat oikeistorevisionistit kehittelevät myös samaan suuntaan niitä perustelujaan, joita he esittävät rauhanomaisen rinnakkainolon periaatetta vastaan. He vääristelevät marxilais-leniniläistä oppia valtion ja sen ulkopolitiikan luokkaolemuksesta, he ottavat aikamme perusristiriidan, sosialismin ja kapitalismin välisen ristiriidan tilalle sellaisia ilmiöitä kuin esim. suurten ja pienten valtioiden väliset »ristiriidat». Pieniä ja keskisuuria maita kehotetaan yhdistymään välittämättä niiden sisäisestä sosiaalisesta järjestelmästä ja torjumaan yhdessä »suurvaltojen ekspansionismi».

Sosialismin viholliset tarvitsevat juttujaan pienten ja keskisuurten maiden »erikoisesta tehtävästä» samoin kuin väitettään niiden »väistämättömistä» ristiriidoista suurval-

tojen suhteen vaihtaakseen näillä tekaistuilla perusteluilla tieteellisen näkökannan, erilaisiin yhteiskuntajärjestelmiin kuuluvien valtioiden rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteen – luokkataistelun spesifisen muodon – periaatteettomaan sopuiluun imperialismin kanssa. Juttu siitä, että »supervaltiot» uhkaavat pieniä ja keskisuuria maita, on keksitty perusteluksi kaikenlaisille poikkeamille proletaarisesta internationalismista, erilaisille imperialismin kanssa solmituille liittoutumille. Tällainen kysymyksenasettelu sulkee pois kahden järjestelmän välisen luokkataistelun ja ideologiset näkökohdat siirtyvät taka-alalle.

»Vasemmistolaiset» seikkailupoliitikot antavat ajatukselle rauhanomaisesta rinnakkainolosta toisenlaisen ideologisen värityksen. He hyökkäilevät etupäässä sen rauhanomaista luonnetta vastaan. Kiistäessään historiallisen prosessin objektiiviset lainomaisuudet, luokkataistelun lainomaisuudet, työväenluokan vallankumouksellisen tehtävän ja sosialistisen järjestelmän ratkaisevan roolin kansainvälisten suhteiden kehityksessä »vasemmisto»-revisionistit hylkäävät siten myös rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteen ja ottavat sen tilalle voluntaristisen, subjektiivisen lähestymistavan, »ultravallankumoukselliset» kannanotot kansainvälisten kysymysten ratkaisussa: »ei mitään kompromisseja imperialismin kanssa».

Tämäkään kannanotto ei ole mikään ensi kertaa esiintyvä. Se lemuaa pitkän matkan päähän trotskilaisten »vasemmistolaiselta» seikkailupolitiikalta, niiden samojen trotskilaisten, jotka jo neuvostovallan ensimmäisinä vuosina taistelivat Leniniä ja hänen kehittelemäänsä rauhanomaisen rinnakkainolon periaatetta vastaan – tekosyynä maailmanvallankumouksen »eteenpäintyöntämisen» tarve.

Porvarillinen propaganda on viime aikoina toitottanut touhukkaasti sellaista versiota, että muka toisen maailmansodan jälkeen syntynyt »kaksipoolinen» maailma luovuttaa nyt paikkansa »monipooliselle» maailmalle. Niinpä Washington Post kirjoitti joulukuussa 1971: »Kaksipoolinen neuvostoliittolais-amerikkalainen maailma sellaisena kuin se toisen maailmansodan jälkeen syntyi on pääpiirtein jäänyt menneisyyteen. Nyt on tullut muotiin puhua

viisipoolisesta maailmasta: USA, Neuvostoliitto, Kiina, Länsi-Eurooppa (nyt, kun Englanti liittyy Yhteismarkkinoihin*) ja Japani.»[25]

On turhaa ruveta Washington Postin malliin tekemään epäilyttäviä laskelmia nykymaailman »poolien» määrästä, sillä onhan ilmeistä, että tässä on mikä mittapuu tahansa liian hatara. Mainittakoon miten paljon tahansa sellaisia maita tai maaryhmiä, joita voitaisiin sanoa »pooleiksi», niin aina löytyy myös sellaisia perusteita, joiden nojalla voitaisiin lisätä vielä jokin maa tai ryhmä maita.

»Monipooli»-rakenteen tyrkyttämisen taloudellisena tarkoituksena on kuitenkin saada tilaisuus luonnehtia kansainvälisten suhteiden kehitystä ainoastaan osallistujamaiden kansallisten etujen näkökulmasta eikä näiden maiden luokkaolemuksen kannalta. Tämä on yritys »deideologisoida», »epäaatteellistaa» ulkopolitiikkaa, todistaa, että kaikkien maiden, myös sosialististen, kansalliset edut ovat luokkaetuihin verrattuna etutilalla. Tällä tavalla saadaan kyseiseen kaavaan helposti sovitetuksi kiinalaisten keksintö kahdesta »supervaltiosta», jotka riippumatta niiden yhteiskuntajärjestelmästä katsotaan aggressoreiksi, jotka haluavat jakaa maailman keskenään »vaikutusvyöhykkeiksi». Tällainen »logiikka» johti maoistit loppujen lopuksi kansainvälisten suhteiden normaloinnin yltiöpäisimpien vihollisten leiriin. Nykyään heidän politiikkansa on suunnattu avoimesti sosialististen maiden enemmistöä vastaan ja jopa suorastaan nivoutuu yhteen maailman kaikkein äärimmäisimpien taantumuspiirien kannanottojen kanssa. Siitä on tullut imperialismin tärkeä reservi taistelussa sosialismia vastaan. Kiina on nykyään ainoa maa maailmassa, jonka viralliset piirit esiintyvät julkisesti, aivan häikäilemättömästi maailmansodan apologeettoina.

»Monipoolisesta» maailmasta keksitty ajatusrakennelma on tähdätty Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden ulkopolitiikkaa ja erilaisen yhteiskuntarakenteen omaavien maiden rauhanomaisen rinnakkainolon periaa-

---

* Englannista tuli 1. pnä tammikuuta 1973 Euroopan talousyhteisön jäsenmaa.

tetta vastaan, sillä se asettaa kyseenalaiseksi tämän politiikan ja näiden periaatteiden luokkaolemuksen sekä sosialismin kansallisten ja kansainvälisten, poliittisten ja ideologisten tehtävien ykseyden. Tällainen asennoituminen ei jätä rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteesta kiveä kiven päälle.

Todellisuudessa kuitenkin leniniläinen erilaisen yhteiskuntajärjestelmän omaavien maiden rauhanomaisen rinnakkainolon periaate – yli puolivuosisatainen neuvostovaltion kokemus on ollut sille tarkistuksena ja rikastuttajana – yhdistää elimellisesti toisiinsa kansainvälisten suhteiden poliittiset, taloudelliset ja ideologiset näkökohdat.

Poliittisessa mielessä se edellyttää ennen muuta suotuisten kansainvälisten ehtojen luomista sosialismin ja kommunismin rakentamista varten, sosialistisen ystävyysliiton kansainvälisen yhtenäisyyden lujittamista, avunantoa kehitysmaiden kansoille ja nykyajan kaikkien edistyksellisten liikkeiden tukemista. Se edellyttää sellaisten periaatteiden varmistamista kansainvälisissä suhteissa, jotka sulkisivat pois sodan valtioiden välisten kiistakysymysten ratkaisemiskeinona ja turvaisivat puuttumattomuuden sisäisiin asioihin kaikkien maiden suvereniteetin ja alueellisen eheyden ehdotonta kunnioittamista ja päättävän vastaiskun antamista imperialismin aggressiivisille voimille.

Taloudellisessa kilpailussa kapitalismin kanssa sosialismi todistaa etuisuuksiaan järjestämällä tuotannon paremmin ja käyttämällä tuotantovoimia tehokkaammin koko yhteiskunnan hyödyksi ja samanaikaisesti se kehittää kaupallisia ja muita taloudellisia suhteita kapitalistisiin maihin molemminpuolisen hyödyn pohjalta.

Ideologisella alueella rauhanomaisen rinnakkainolon politiikka edellyttää kulttuurillisen yhteistyön kehittämistä ja samanaikaisesti peräänantamatonta taistelua maailmankatsomuksellisissa kysymyksissä, marxilais-leniniläisen opin levittämistä, kommunististen ihanteiden ja sosialistista rakennustyötä koskevan totuuden tunnetuksitekemistä ja antikommunismin paljastamista.

Rauhanomainen rinnakkainolo ei ole mikään taktinen

manööveri surullisenkuuluisan vallankumouksen ulosviennin valmistelua varten, sillä kuten Lenin sanoi, »ei mikään voima hävittäisi kapitalismia, ellei historia syövyttäisi ja rappeuttaisi sen tukiperustaa»[26].

Mutta ei se ole myöskään mikään kahden järjestelmän rinnakkaisen kehityksen saatikka sitten kapitalismille tehtävien periaatteettomien myönnytysten passiivinen prosessi, niin kuin tämän asian haluaisivat selittää arvostelijat »vasemmalta». Se on sosialismin aktiivista hyökkäystä nykyajan vapautusliikkeen tärkeimmällä, ratkaisevalla lohkolla.

Lenin sanoi näin: »Meidän on... askel askeleelta asetettava vastapainoksi kommunistinen vaikutuksemme. Sekin on tavallaan sotaa, kahden tuotantotavan, kahden talousmuodostuman, kahden talousjärjestelmän – kommunistisen ja kapitalistisen – välistä sotilaallista kilpailua. Me todistamme, että olemme voimakkaampia.»[27]

Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden kokemus on tämän nyt historiallisesti todistanut. Ei mikään muu yhteiskuntamuodostuma alettuaan tiensä yhtä epäedullisissa oloissa olisi saavuttanut lyhyessä ajassa niin ratkaisevia tuloksia kaikilla alueilla kuin sosialismi. Neuvostoliitolla oli lähtökohtanaan teknisesti takapajuinen ja taloudellisesti kurja tsaarin Venäjä, joka kaiken lisäksi oli imperialistisen maailmansodan, kansalaissodan ja ulkovaltojen maahanhyökkäyksen rappioittama, mutta se nosti muutamassa rauhanomaisessa vuosikymmenessä teollisen kehityksensä tason toiselle sijalle maailmassa, saavutti ensimmäisen sijan maailmassa eräillä tärkeimmillä nykyaikaisen tieteen ja tekniikan alueilla ja – mikä on erittäin tärkeää – näytti, että se pystyy panemaan tuotantovoimien edistyksen palvelemaan työtätekeviä. Sosialismin suurenmoiset saavutukset, kuten luokka- ja kansallisuussorron lopettaminen ja sosiaalisen tasavertaisuuden aikaansaaminen, aineellisen hyvinvoinnin kohottaminen, maksuton koulu- ja terveydenhuoltojärjestelmä, eläketurva ja yhteiskunnallisten kulutusvarantojen jatkuva lisääminen ovat toisaalta esikuva kapitalististen maiden työtätekeville siitä, miten tällaiset asiat on ratkaistava, ja toisaalta suora-

naista tukea kapitalististen maiden työtätekeville heidän taistelussaan elämänoikeuksiensa puolesta.

Olisi tietenkin vähintään naiivia luulla, että uuden, sosialistisen yhteiskuntamuodostuman vaikea ja monisärmäinen pystyttämisprosessi, varsinkin kehityksen alkuvaiheessa, voisi tapahtua pulmattomasti ja ristiriidattomasti. Kapitalismilla on selkänsä takana monien vuosisatojen historia. Sosialismin historia alkoi vasta kuusikymmentä vuotta sitten ja sosialististen maiden ystävyysliiton ikä tekee vasta neljänneksen vuosisadasta. Vaikka sosialistiset maat ovatkin tuotannon kasvuvauhdin kannalta paljon edellä kapitalistisista maista, niin siitä huolimatta kehitystason ja työn tuottavuuden kannalta korkeasti kehittyneet kapitalistiset maat ovat toistaiseksi vielä edellä.

Kommunistisen yhteiskunnan ensimmäinen vaihe sosialismi ei synny omalta pohjaltaan, vaan kehittyy kapitalismista ja perii siltä väistämättömästi ne objektiiviset olosuhteet, jotka tietyn ajan kuluessa estävät sosialismia käynnistämästä täydellisesti potentiaalisia edellytyksiään. Historiallisesti tapahtui siten, että ensimmäisinä lähtivät kulkemaan sosialismin rakentamisen tietä sellaiset maat, jotka olivat kärsineet valtavasti sodista ja niiden aiheuttamasta hävityksestä. Tuotantovoimien kehitystaso useissa näistä maista oli tavattoman alhainen. Kehityksensä alkuvaiheessa sosialismissa on omia ristiriitoja, sekä sisäisiä että kansainväliselle alueelle ulottuvia. Monet tehtävät ovat tällöin sellaisia, että niitä joudutaan ratkomaan ensikertalaisina, ilman riittävää kokemusta, joten joissain tapauksissa tulee virheitä, mikä on uran avaajille väistämätöntä.* Sosialismi ei ole mikään kuollut tai jähmettynyt kaava, vaan elävä ja tavattoman dynaaminen yhteiskunta,

---

* Näiden virheiden toinen syy on subjektiivista laatua, ja vastuun niistä kantavat ne johtohenkilöt ja poliittiset ryhmittymät, jotka syystä tai toisesta poikkeavat marxismin-leninismin ja proletaarisen internationalismin periaatteista. Tässä on tärkeää muistaa, että nämä virheet, joista on varsin vakavia seuraamuksia aina sosialismin muodonmuutoksen vaaraan saakka, eivät juonnu sosialistisista yhteiskuntasuhteista, vaan päinvastoin ovat näiden suhteiden ilmeistä vinoutumista.

jossa alinomaa jotain kuolee ja poistuu, jotain syntyy ja jokin valtaa oman paikkansa. Tarvittiin pitkä aikajakso, piti voittaa hyvin paljon esteitä ja saavuttaa korkea kypsyysaste, jotta kommunististen ja työväenpuolueiden neuvottelukokous 1969 saattoi todeta: »Sosialistinen maailma on tullut sellaiseen kehitysvaiheeseen, jossa se pääsee käyttämään uuden järjestelmän sisältämiä mahtavia voimavaroja paljon täydellisemmin kuin ennen.»[28]

Sosialistisiin maihin jatkuvasti kohdistuva taloudellinen, poliittinen ja aatteellinen painostus maailman kapitalismin taholta on uuden yhteiskunnan toinen sellaisten vaikeuksien alkujuuri, jotka yhä vielä estävät tätä yhteiskuntaa näyttämästä täydessä mitassa esimerkkinsä voimaa.

Porvarillinen propaganda käyttää luonnollisesti kaikkea tätä hyvin laajasti sosialismia vastaan. Tällöin antikommunistit keinottelevat muullakin kuin todellisilla Neuvostoliitossa esiintyvillä vaikeuksilla, muullakin kuin sosialistisessa ja kommunistisessa rakennustyössä esiintyvillä puutteellisuuksilla: he yrittävät kääntää jopa sosialismin saavutuksetkin neuvostojen maata vastaan. Kun esimerkiksi neuvostokansan hyvinvointi kasvaa, niin heti paikalla aletaan kohuta siitä, että Neuvostoliitossa on ilmaantunut »kulutuskeskeisiä» mielialoja. Kun neuvostoihmisten kulttuuritaso kohoaa, niin heti aletaan levittää juttua siitä, että Neuvostoliitossa on syntymässä intellektuellien oppositio. Kun tieteellistekninen edistys kehittyy, niin heti aletaan tehdä juttua kahden yhteiskuntajärjestelmän välisten »eroavuuksien häipymisestä» jne. Kaikenlaisilla vääristelyillä ja tosiasioita sekoittamalla imperialistinen propaganda onnistuu vielä joskus johtamaan harhaan joitain ihmisryhmiä sosialistisissa maissa. Tämä kaikki ei kuitenkaan voi muuttaa sitä kieltämätöntä tosiasiaa, että ne sosialismin ylevät ihanteet ja suuret saavutukset, jotka ovat näyttäneet koko maailman työtätekeville kansanjoukoille reaalisen tien taistelussa sosiaalisen vapautuksen, kansallisen itsenäisyyden, rauhan ja demokratian puolesta, ovat nykyajan aatteellisen ja poliittisen elämän keskipisteessä. Voimasuhde maailmassa on nykyään sellainen, että

kapitalismi ei pysty eristämään sosialistisia maita kansainvälisellä areenalla eikä ratkomaan kansainvälisiä asioita näistä maista piittaamatta. Se ei voi estää »rautaesiripulla» poliittisia ja kulttuurillisia suhteita niihin. Sitä tarmokkaammin kansainvälinen taantumus pyrkii aktivoimaan ideologista puolustustaan antikommunismin lipun alla.

Lenin ennusti, että sosialistisen vallankumouksen voiton jälkeen historiallisen edistyksen vauhti tulee kasvamaan valtavasti kaikkialla maailmassa. Nyt me näemme selvästi, että niiden muutaman vuosikymmenen kuluessa, jotka erottavat meitä tuosta murroskohdasta ihmiskunnan elämässä, maailma on muuttunut enemmän kuin satojen vuosien kuluessa edellisellä kaudella. Nämä muutokset sitä paitsi eivät koske joitain erillisiä inhimillisen toiminnan alueita tai ainoastaan erillisiä maapallon osia, vaan ne kattavat yhteiskuntaelämän kaikki alueet ja koko maailman. Historiallisen edistyksen sisältö ja muodot ovat muuttuneet jo yksistään sen tosiasian vuoksi, että on olemassa sosialismi ja tämä sosialismi vaikuttaa kapitalismiin. On syntynyt sosialistinen maailmanjärjestelmä, joka on kapitalistisen maailmanjärjestelmän vastassa. Näiden vastakohtaisuuksien välillä on olemassa monimutkainen, dialektinen vuorovaikutus, mikä seikka on otettava huomioon tarkasteltaessa mitä tahansa nykyajan kansainvälisen elämän kysymyksiä ja varsinkin niitä, jotka koskevat sosialististen ja kapitalististen maiden välisiä suhteita.

Sosialistinen järjestelmä vaikuttaa kapitalistiseen järjestelmään ja pakottaa tämän alituisesti muistamaan sosialismin olemassaolon. Tämä vaikutus ei ilmene ainoastaan yleismaailmallisen strategian alueella ja siis kansainvälisissä suhteissa, vaan myös siten, että itsessään kapitalistisessa järjestelmässä tapahtuu sisäisiä muutoksia. Porvariston täytyy ottaa huomioon sosialismin olemassaolo, tehdä sosiaalisia ja poliittisia myönnytyksiä työväenluokalle ja jopa joissain tapauksissa hyväksyä »vallankumouksellinen» terminologia.

Kapitalististen maiden hallitsevien piirien sisä- ja ulkopolitiikka on ajan oloon alkanut yhä suuremmassa mää-

rin olla riippuvainen maailman areenalla muodostuneesta sosialismin ja kapitalismin välisestä voimasuhteesta. Uusi tilanne myötävaikuttaa porvarillisen maailman jakautumiseen ja heikkenemiseen.

Sosialismin voiman vahvistuva yliote kapitalismista taloudessa, politiikassa ja ihmisten tietoisuudessa on se ensimmäinen ja tärkein vaikutin, joka on turvannut marxilais-leniniläisen maailmankatsomuksen valtavat saavutukset ja sen kasvavan roolin aatteellisessa elämässä koko maailmassa. Saman prosessin toisena puolena merkittäköön luokkavoimien uusi asetelma – rauhan, demokratian ja sosiaalisen edistyksen hyväksi – kapitalistisissa maissa ja laajoilla kehitysmaavyöhykkeillä.

Työväenluokka, marxilais-leniniläisten aatteiden lipunkantaja

Kun koko maailman mitassa marxilais-leniniläisten aatteiden tehokkaan leviämisen objektiivisena perustana on sosialismin voiman kasvu, sen kyky todistaa etuisuutensa ja sen suuri reaalinen vaikutus kansainvälisiin suhteisiin, niin erillisissä maissa vallitsevan ideologisen tilanteen kannalta katsoen ensiarvoinen merkitys on työväenluokan roolilla, sen määrällisellä osuudella muiden väestöryhmien keskuudessa, poliittisella tietoisuudella, järjestyneisyydellä ja yhtenäisyydellä sekä kyvyllä saada marxilais-leniniläisen maailmankatsomuksen puolelle kaikki kansakunnan edistykselliset voimat.

Työväenluokka, joka tajuaa historiallisen tehtävänsä marxilais-leniniläisen teorian kannalta – etujoukkoaseman työtätekevien imperialismia vastaan käymässä demokraattisessa ja vapautustaistelussa –, muodostaa kommunistisen maailmankatsomuksen tärkeimmän sosiaalisen perustan. Marx kirjoitti: »Samalla tavalla kuin filosofia saa proletariaatista *aineellisen* aseensa, samalla tavalla proletariaatti saa filosofiasta *henkisen* aseensa.»[29] Kaikilla työväen-

luokan asemassa tapahtuvilla muutoksilla niin kansallisella kuin kansainväliselläkin alueella on hyvin tärkeä merkitys ideologisten kamppailujen kehitykselle ja lopputulokselle.

Millaisia nämä muutokset ovat nykyään? Nykyaikaisen porvarillisen yhteiskunnan sosiaalirakenteen liikunta todistaa vahvasti ensinnäkin että palkkatyötä tekevien henkilöiden lukumäärä kasvaa jatkuvasti ja toiseksi että työväenluokkaan kuuluvien henkilöiden yleinen lukumäärä ja osuus työtätekevien kaikissa muissa osastoissa suurenee jatkuvasti. Tähän suuntaan ja varsinkin tieteellis-teknisen vallankumouksen vaikutuksesta tapahtuneet muutokset ovat sitä paitsi niin huomattavia, että ne antavat täyden perusteen todeta yleismaailmallisissa luokkavoimissa nyt esiintyvän syvällekäypiä muutoksia proletariaatin eduksi.

Kaikissa kehittyneissä kapitalistisissa maissa vaikuttaa täydellä voimalla kapitalismille vakituisesti ominainen tuotantovoimien kehitystendenssi, joka vuorostaan aiheuttaa niiden väestönjoukkojen keskittymisen vastakkaiseen kohtioon, joilla ei ole mitään muuta tulolähdettä kuin oma työ. Viralliset tilastot todistavat, että palkkatyötä tekevien henkilöiden osa elinkeinotoimintaa harjoittavan väestön keskuudessa kaikissa kehittyneissä kapitalistisissa maissa kasvaa jatkuvasti: vuonna 1900 tämä osa oli 53,3%; 1920 – 60,6; 1940 – 65,9; 1950 – 68,7; 1960 – 74,4 ja 1969 – 79,5 %. Kahdeksan henkeä kymmenestä (USA:ssa ja Englannissa yhdeksän henkeä kymmenestä) yhteiskunnalliseen tuotantoprosessiin osallistuvasta on siis nykyään palkkatyötä tekeviä.[30] Näiden numeroiden takana on miljoonia ja taas miljoonia ihmiskohtaloita, satojen tuhansien perheiden kurjistuminen, aiempien harhakuvitelmien romahtaminen, vanhojen katsomusten tuskallinen luhistuminen ja samanaikaisesti luokka-antagonismien, ts. sovittamattomien vastakohtaisuuksien, kasaantuminen ja sellaisten sosiaalisten voimien kasvu, jotka kapitalistisen tuotannon kehitys itse on asettanut monopolien herruutta vastaan.

Nykyaikaisen yhteiskunnan sosiaalisen kohtioitumisen

kaikkein tärkein puoli on kuitenkin työväenluokan lukumäärän ja merkityksen kasvu ja sen muuttuminen viimeisten vuosikymmenien aikana jättiläisluokaksi. Kun viime vuosisadan lopussa tärkeimmissä kapitalistisissa maissa oli noin 30 miljoonaa teollisuustyöläistä, niin nykyään työväenluokkaan kuuluu maailmassa yli 500 miljoonaa henkeä.

Neuvostoliitossa ja muissa sosialistisissa maissa, joissa aiemmin miltei poikkeuksetta olivat valtaenemmistönä epäproletaariset, pääasiassa pikkuporvarilliset väestökerrokset, on muovautunut sosialistinen työväenluokka, joka on täysivaltainen kohtalonsa herra ja uuden yhteiskunnan rakentaja. Kapitalististen maiden proletariaatti on perustanut voimakkaita poliittisia järjestöjä. Aasiassa, Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa työväenluokan rivit kasvavat nopeasti*.

Sitä historiallista roolia, joka työväenluokalla on vallankumouksellisen liikkeen hegemonina eli johtajana, ei määrää ainoastaan sen lukumäärä, vaan vielä suuremmassa määrin sen paikka yhteiskunnallisen tuotannon järjestelmässä, sen järjestyneisyys, tietoisuus ja auktoriteetti yhteiskunnassa. Sitä suurempi merkitys on sillä seikalla, että viime vuosina on tieteellisteknisen vallankumouksen vaikutuksesta työväenluokan asemassa tapahtunut syvällekäypiä laadullisia muutoksia: työväenluokan rooli taloudessa kasvaa, sen sivistyksellinen taso kohoaa ja siten myös sen poliittinen aktiivisuus lisääntyy.

---

* Neuvostoliiton Tiedeakatemian kansainvälisen työväenliikkeen tutkimuslaitoksen laskelmien mukaan 1970-luvun alussa työväenluokka jakaantui maapallon eri vyöhykkeiden kesken seuraavalla tavalla:

Sosialistiset maat		160	miljoonaa
Länsi-Eurooppa		105	"
Pohjois-Amerikka	noin	70	"
Japani ja Oseania	"	35	"
Australia ja Uusi Seelanti	"	5	"
Latinalainen Amerikka	noin	50	"
Aasia (ei-sosialistiset maat)	yli	100	"
Afrikka	noin	20	

(Ks. »Novoje Vremja», 1972, n:o 18, s. 4.)

Kaikkialla missä proletariaatin taisteluarmeijaan sulautuu uusia osastoja, muodostuu objektiivisesti vastaanottohaluista maaperää marxilais-leniniläisten aatteiden yhä laajempaa leviämistä varten ja demokraattisten voimien yhdistämiseksi näiden aatteiden lippujen alle laajaksi monopolienvastaiseksi rintamaksi. Samanaikaisesti kypsyy sellaisia suotuisia edellytyksiä sosiaalis-poliittisia uudistuksia varten, joita työväenluokan tietoinen etujoukko käyttää hyväkseen jokapäiväisessä taistelussa taantumusta vastaan.

Luonnollisesti jokainen askel eteenpäin nostattaa taantumuksen raivokasta vastarintaa. Niin kauan kuin kapitalismi on olemassa, se pyrkii hajottamaan työväenluokan, eristämään sen luonnollisista liittolaisistaan ja johdattamaan syrjään tärkeimmistä taistelupäämääristä. Se käyttää ja tulee käyttämään tarkoituksiinsa työväenluokan kokoonpanon kirjavuutta, sen poliittisten järjestöjen hajaannusta, joidenkin sellaisten piintyneiden tottumusten ja vanhojen harhaluulojen elinkykyisyyttä, jotka on tuotu työväenliikkeeseen ulkoapäin. Onhan tosiasia, että monet tämänpäiväiset työläiset ovat vasta hiljan lähteneet epäproletaarisista väestökerroksista, minkä vuoksi heillä ei vielä ole riittävää poliittisen taistelun koulutusta, ja monessa tapauksessa he muodostavat ravintopohjan porvarilliselle ideologialle ja pikkuporvarilliselle reformismille. Työväenluokan erilaisten kansallisten osastojen taloudellinen asema nykyisessä kapitalistisessa maailmassa ei ole lähestulkoonkaan yhtäläinen; yhtäläinen ei ole myöskään kunkin kapitalistisen maan työtätekevien eri kategorioiden taloudellinen asema. Kapitalistisen järjestelmän eri renkaiden kehityksen epätasaisuus syventää näitä ilmiöitä entisestään ja herättää joidenkin työläiskerrosten keskuudessa tietynlaisia, suhdanneluonteisten ryhmäetujen kannustamia harhakuvitelmia. Porvaristo on viime aikoina oppinut paljon, se on keksinyt tuhansia konsteja saadakseen ohjatuksi työtätekevien taistelun väärään uomaan.

Tässä mielessä ideologisilla hyökkäilyillä ei ole suinkaan vähäisin merkitys. Porvarillinen, oikeisto-opportunistinen ja »vasemmisto»-radikaalinen propaganda pitää ris-

titulen kärjessä marxismin-leninismin tärkeintä osaa, nimittäin oppia proletariaatin johtavasta roolista demokraattisissa liikkeissä ja taistelussa sosialismin puolesta.

Porvarilliset oppineet eivät tietenkään voi kieltää sitä, että palkkatyöntekijöiden määrällinen osuus on kasvanut, eivätkä näiden roolin kasvua nykyaikaisen tuotannon piirissä eivätkä sitäkään yleisesti tunnustettua tosiasiaa, että työväenluokka johtaa käytännöllisesti katsoen yhteiskuntaa useissa maissa. Niinpä he yrittävätkin rakentaa perustelunsa ikään kuin ottaen huomioon nämä realiteetit. Aiempina aikoina yksinkertaisesti vain sanottiin, että proletariaatti ei voi tulla hegemoniksi, koska sillä ei ole tarvittavaa sivistystasoa eikä asiaankuuluvaa kokemusta eivätkä muut väestökerrokset rupea tukemaan sitä. Nykyään kysymyksenasettelu on toisenlainen: proletariaatin olemassaolon ehdot ja itse proletariaatti muka ovat muuttuneet siinä määrin, että sosialistisen vallankumouksen samoin kuin työväenluokan johtavan roolin tarpeellisuus on ilman muuta kadonnut, koska menneisyyden kaikki tai melkein kaikki »kirotut ongelmat» on jo ratkaistu tai ne pitäisi tuota pikaa ratkaista parhain päin tavallisen porvarillisen demokratian puitteissa.

Länsimaissa viime aikoina julkaistu melko laaja tämän alan porvarillinen kirjallisuus[31] esittää monenlaisia lähestymistapoja. Toiset kirjoittajat perinteellisen porvarillisen kansantaloustieteen hengessä ja varoen loittonemasta kauas Thomas Carverin, Harvardin yliopiston kansantaloustieteen professorin, aikaisista vulgaareista oppirakennelmista kehittelevät edelleenkin sellaista versiota, että proletariaatti, joka on muka päässyt osalliseksi suuryhtiöiden tuloista, on lakannut olemasta omistamaton luokka ja siitä on tulossa melkeinpä pääoman kanssaomistaja. Toiset taas selittävät työläisen työn olevan vain fyysistä, ruumiillista työtä ja levittävät ajatusta työväenluokan häviämisestä sitä mukaa kuin tieteellistekninen vallankumous kehittyy. Kolmannet todistelevat, että proletariaatti lakkaa olemasta yhtenäinen luokka, koska se jakaantuu moniin erilaisiin konglomeraatteihin eli »straatteihin». Kaikille porvarillisille kirjoittajille on kuitenkin yhteistä

se, että nykyajan työmies »on yhtäkkiä huomannut» tapahtuneen »tulojen vallankumouksen» ja että sen seurauksena hänestä on tullut työnantajan »sosiaalinen kumppani», ja siksi työmies kadottaa vallankumoukselliset potenssinsa, hän on porvarillistunut ja sopeutunut täydellisesti monopolipääoman herruusasemaan. Esimerkiksi amerikkalainen taloustieteilijä J. Galbraith väittää, että toisin kuin entisessä kapitalismissa »uudessa teollistuneessa valtiossa» luokkataistelu laantuu, sillä »edut, jotka aiemmin olivat jyrkästi vastakkaiset, nykyään lähestyvät yhä enemmän sopusointua»[32].

Galbraith, Bell ja Brzezinski kirjoitteluissaan »uudesta teollistuneesta valtiosta», »jälkiteollistuneesta yhteiskunnasta» ja »teknotronisesta aikakaudesta» kaventavat työväenluokka-käsitteen vain ruumiillista työtä tekevien henkilöiden kategoriaksi. Revisionisti Roger Garaudy päinvastoin yrittää liuottaa työväenluokan muihin yhteiskuntakerroksiin. Kirjoissaan ja varsinkin antikommunistisessa herjaussepustuksessaan Sosialismin suurkäännös hän mitätöi ylimielisesti kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälisen neuvottelukokouksen tekemät johtopäätökset ja syyttää kommunisteja siitä, että nämä muka aliarvioivat tieteellisteknisen vallankumouksen roolia. Porvarillisia ideologeja jäljitellen Garaudy julistaa absoluuttiseksi työväenluokan vaikutuksen kapitalismin yhteiskuntasuhteisiin ja esittää vastapainoksi marxilais-leniniläiselle teesille työväenluokan vallankumouksellisesta roolista oman teesinsä niin sanotusta »uudesta historiallisesta liittoumasta», jossa ratkaiseva rooli kuuluu intellektuelleille ja opiskelijoille. Garaudyn johtopäätös on sellainen, että nykyään on katsottava ainoaksi sosialistisen perspektiivin kantajaksi »uusi historiallinen liittouma» eikä suinkaan työväenluokkaa, joka on muka integroitunut, ts. yhdentynyt, porvarillisen yhteiskunnan kanssa.

Jos tästä kaavasta jätetään pois kerrassaan järjetön viittaus sosialistiseen perspektiiviin, niin kaava muistuttaa aivan tarkasti porvarillista oppirakennelmaa »jälkiteollistuneesta» »sosiaalisen harmonian» yhteiskunnasta.

Nämä ja muut samantapaiset johtopäätökset ovat kui-

tenkin selvästi ristiriidassa tosiasiain kanssa. Todellisuudessa nykykapitalismi on yhtä kaukana luokkaetujen harmoniasta kuin ennenkin. Asiaa eivät pelasta hitustakaan viittaukset viime aikoina tapahtuneeseen työläisten tiettyyn elin- ja työehtojen paranemiseen. Eivät mitkään muutokset pienen ryhmän muodostavien korkealle kehittyneiden maiden työläisten aineellisessa tasossa tai elinoloissa, eivät mitkään eroavuudet eri työläisosastojen taloudellisen aseman välillä, ei mikään sanatemppuilu voi kumota sitä perustosiasiaa, että meidän päivinämme aivan samoin kuin sata vuotta sitten palkkatyöläiset ovat riistetty luokka, joka luo työllään lisäarvoa kapitalisteille, ja että todellinen railo aikamme synnyttämien mahdollisuuksien ja työtätekevien todellisen aseman välillä levenee eikä kapene.

Imperialismin rikkaimmassa maassa USA:ssa työläisten keskipalkka on edelleenkin yhtä kolmasosaa alempana kuin virallisesti laskettu toimeentulominimi[33]. Mikäli sattuu tapahtumaan suotuisia muutoksia, työläiset voivat saada kavennetuksi tätä väliä, mutta niin kauan kuin taloudelliset ja poliittiset valtavivut pysyvät monopolien ja porvarillisen valtion hallussa amerikkalainen työläinen, samoin kuin kaikkien muidenkin kapitalististen maiden työtätekevät, voi taistella vain siitä, että hänelle annettaisiin mahdollisuus tähänastista »suotuisammin ehdoin. . . työskennellä uudestaan tämän porvariston rikkauden lisäämiseksi, pääoman vallan lisäämiseksi, tyytyväisenä, että se itse takoo itselleen kultakahleita, joista porvaristo kiskoo sitä perässään»[34].

Kapitalismin tuotantovoimissa viime vuosina tapahtuneet rakenteelliset muutokset, tieteellisteknisen vallankumouksen kehitys ja valtiomonopolistisen kapitalismin kasvu, mitkä ilmiöt kyseisessä suhteessa eivät periaatteellisesti muuta mitään, kasaavat työtätekevien kannettavaksi entistä enemmän sortoa ja riistoa, ennen näkemätöntä työn tehostusta, ylettömän suuria psyykkisiä ylikuormituksia ja työtapaturmien kasvua. Näiden tosiasioiden valossa surullisen kuuluisat »luokkarauhan» ja »sosiaalisen kumppanuuden» oppirakennelmat näyttävät enemmän kuin epäilyttäviltä.

Nykyään proletariaatti vastustaa enemmän kuin milloinkaan ennen monopolikapitalismia koko taloudellisen ja poliittisen taistelun laajalla rintamalla. Ideologisella alueella se tekee yhä päättävämmin valintansa tieteellisen kommunismin hyväksi tukien sen vallankumouksellista ohjelmaa. Vakuuttavana todistuksena siitä on työväenluokan marxilais-leniniläisen etujoukon – kommunististen puolueiden – määrällinen kasvu ja arvovallan lisääntyminen kansanjoukkojen keskuudessa, koko maailman kommunistisen liikkeen kasvu.

Ennen Lokakuun vallankumousta kansainvälisessä työväenliikkeessä, lukuunottamatta Venäjää, miltei jakamattomasti määräilivät oikeistososiaalidemokraatit, jotka kiskoivat työväenliikettä reformismin ja opportunismin polulle. Neuvostovallan voitto ja vankistuminen sekä Kominternin perustaminen antoivat voimakkaasti vauhtia maailman kaikkien vallankumouksellisten voimien aktivoitumiselle, marxilais-leniniläisten taistelupuolueiden perustamiselle monissa maissa. Jo Kominternin 1. kongressissa 1919 oli mukana edustajia 35 järjestöstä 21 maasta, mutta 7. kongressiin mennessä 1935 Kominterniin kuului jo 76 kommunistista puoluetta ja järjestöä, joiden yhteenlaskettu jäsenmäärä nousi yli 3 miljoonan.

Kaikesta huolimatta sosiaalidemokraatit olivat yhä vielä tuntuvasti edellä kommunisteista (määrällisen voimasuhteen kannalta katsoen). Toisen maailmansodan jälkeen asiaintila muuttui perusteellisesti. Marxilais-leniniläisten puolueiden valtava armeija ylittää nyt moninkertaisesti kaikkien sosiaalidemokraattisten puolueiden yhteenlasketun jäsenmäärän.

Maailmassa ei ole nykyään sellaista aatteellis-poliittista liikettä, joka voittaisi lukumäärällisesti ja kansanjoukkoihin omaamansa vaikutuksen puolesta kommunistisen liikkeen. Sen ideologiasta on tullut hallitseva monien maiden väestön keskuudessa ja sillä on yhä kasvava vaikutus ihmiskunnan aatteelliseen ja poliittiseen elämään.

Reaalisesti olemassa olevan sosialismin kokemukseen nojautuen maailman kommunistinen liike on saanut nykyään uusia, merkittäviä piirteitä, jotka laajentavat tun-

tuvasti sen tehtäviä ideologisessa mielessä. Kyse on ennen muuta kommunistisen etujoukon saavuttamasta johtavasta asemasta yleisdemokraattisessa taistelussa, mikä luonnollisesti edellyttää tieteellisen sosialismin aatteiden yhdistämistä ei ainoastaan työväenliikkeen, vaan myös muiden työtätekevien ryhmien liikkeen kanssa. Kyse on toiseksi kommunistisen etujoukon yhteyksien vankistamisesta ja laajentamisesta eri kansojen kansalliseen vapautustaisteluun, mikä edellyttää tieteellisen sosialismin aatteiden levittämistä kansallisen vapautusliikkeen edistyneiden vallankumouksellisten voimien keskuuteen ns. kolmannen maailman maissa.

Nämä seikat eivät johdu mistään väliaikaisluonteisista syistä, jotka huomenna saattaisivat muuttua. Ne on aikaansaanut nykykapitalismin kehitys kokonaisuudessaan, sen siirtomaajärjestelmän luhistuminen, kapitalismin valtiomonopolistisen luonteen voimistuminen ja tietenkin tieteellistekninen vallankumous, joka monopolien valtakaudella johtaa yhteiskunnallisten antagonismien, ts. sovittamattomien vastakohtaisuuksien, uusintamiseen suuremmissa mittasuhteissa ja kärkevämmissä muodoissa kuin milloinkaan ennen.

»Työn ja pääoman välisen ristiriidan kärjistymisen ohella se merkitsee myös sovittamattoman vastakohtaisuuden syvenemistä kansakunnan valtaenemmistön ja finanssiharvainvallan välillä», näin sanotaan asiasta kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälisen neuvottelukokouksen (1969) asiakirjassa. »Kapitalistinen riisto lisääntyy vastoin väitteitä 'tulojen vallankumouksesta' ja 'sosiaalisesta kumppanuudesta'. Työpalkkojen nousu jää kauas jälkeen työn tuottavuuden kasvuvauhdista, työn voimaperäistämisestä, sosiaalisten tarpeiden kasvusta ja monopolien voittojen kasvuun sitä ei voi edes verrata. Pientalonpoikien asema huononee entisestään ja keskikerrostumissa on suurella osalla toimeentulovaikeuksia.»[35]

Porvarillisen yhteiskunnan väestön, mm. keskikerrosten, valtaenemmistön jokapäiväiset elämänehdot panevat tämän väestöenemmistön yhä päättävämmin vastustamaan monopolipääomaa, ne laajentavat imperialisminvastaisen

taistelun sosiaalista pohjaa ja luovat objektiivisia ehtoja yhä laajempien ei-proletaaristen väestöjoukkojen – pienviljelijäin, kaupunkien pikkuporvariston, toimihenkilöiden ja intellektuellien – liittämiselle työväenluokan ja sen kommunistisen etujoukon ympärille. Näistä tulee proletariaatin liittolaisia taistelussa monopolien harjoittamaa taloudellista painostusta vastaan, demokraattisten vaatimusten täyttämisen puolesta ja yhä suuremmassa määrin taistelussa sosialismin puolesta.

Se osa kehittyneiden kapitalististen maiden väestöstä, jota on totuttu nimittämään keskikerrokseksi, on tavattoman kirjava koostumukseltaan. Käsityöläisillä ja pikku kauppiailla, toimihenkilöillä ja intellektuelleilla sekä vapaiden ammattien harjoittajilla on erilainen asema porvarillisen yhteiskunnan sosiaalirakenteessa, tuotantoportaikossa ja poliittisessa elämässä. Toiset heistä ovat joltisenkin pääoman omistajia, toisilla taas ei ole mitään muuta tulolähdettä kuin oma työnsä. Toiset heistä ovat sidoksissa suur- tai pientuotantoon, toiset eivät osallistu tuotannolliseen toimintaan. Toiset heistä ovat melko hyvin aineellisesti turvattuja, toiset taas ovat suorastaan kurjuuden partaalla. Näiden erilaisten ryhmien sosiaaliset ja poliittiset intressit ja siten myös niiden ideologiset kiintopisteet ovat tavallisesti kovin vaihtuvia ja joskus varsin ristiriitaisia.

Pikkuporvariston edustajia – pienviljelijöitä, käsityöläisiä ja pikku kauppiaita – menneisyys sitoo kapitalismiin, mutta tulevaisuus vetää proletariaatin puoleen. He käyvät suuryrittäjiä vastaan ylivoimaista ja näännyttävää taistelua, mutta pientavarantuotannon jälkeläisinä he käyvät tätä taistelua useinkin eilispäivän asemista. Vapaan yritteliäisyyden vanhojen »hyvien» aikojen kaipuu ja sinnikäs pyrkimys säilyttää kuvitteellinen »itsenäisyytensä» (jota todellisuudessa ei enää pitkiin aikoihin ole ollut olemassa) estää heitä joskus hyväksymästä sosialismin aatteita. Mutta toisaalta taas kapitalistisen maailman tosiolot horjuttavat säälimättömästi heidän kuvitelmiaan ja johdattavat heidät monopolienvastaiseen rintamaan.

Ennen toista maailmansotaa huomattava osa näistä väes-

töryhmistä kulki taantumuspuolueiden mukana, usein jopa fasististen demagogien perässä, tai muodosti maaperän muille porvarillisille oikeistolaisvirtauksille. Sosialismin eduksi tapahtuneet historialliset muutokset, kapitalistisen järjestelmän yleisen kriisin syveneminen ja kansainvälisen taantumuksen kaikkein oikeistolaisimpien ryhmittymien huonomaineisuus kuitenkin muuttivat hyvin tuntuvasti niiden ideologista suunnistautumista. 1950- ja 1960-luvulla kyseiset väestöryhmät muodostivat tavallisesti porvarillisen propagandan kaikenlaisten liberaalis-apologeettisten oppirakennelmien tärkeimmän sosiaalisen perustan. Viime aikoina on kuitenkin voitu havaita, että niiden keskuudessa kasvaa jossain määrin kiinnostus tieteelliseen sosialismiin ja yhä enemmän ilmenee suunnistautumista kommunististen puolueiden ohjelmallisten asettamusten mukaan. Tätä todistavat mm. viimeisten vaalien tulokset Italiassa, Ranskassa ja eräissä muissa kapitalistisissa maissa.

Tällainen käänne ei tietenkään ole mikään helppo. Porvarillisten suhteiden ja tottumusten painolastiin sidottuina pikkuporvariston edustajat useissa tapauksissa tuovat ideologisen taistelun areenalle reformistisia, kiihkovasemmistolaisia, anarkistisia ja muita tieteenvastaisia katsomuksia. Heidän harjoittamansa kapitalismin arvostelu on useimmiten epäjohdonmukaista ja yksipuolista ja sosialististen aatteiden hyväksymiseen he liittävät tavallisesti kaikenlaisia liberaalis-porvarillisen mallin mukaisia varauksia.

Keskikerrosten edustajien kesken ei ole välitöntä etujen ykseyttä eikä vankkoja yhdyssiteitä, niitä ei ole yhdistämässä yhtenäinen luokkaorganisaatio. »Siksi he eivät kykene ajamaan luokkaetujaan omissa nimissään»[36], Marxin sanontaa käyttääksemme. Heidän kannanottonsa riippuvat suuresti voimasuhteista kyseisessä maassa tai kansainvälisellä areenalla, ne riippuvat työväenluokan ja maailmansosialismin reaalisesta vaikutuksesta.

Mutta kuten kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälinen neuvottelukokous 1969 totesi, »väestön keskikerrosten laajat joukot – vaikka niiden rivit eivät olekaan yhtenäiset ja vaikka ne ovat erityisen vastaanottavaisia porvarilliselle ideologialle – ovat ryhtyneet puolus-

tamaan etujaan yhtyen taisteluun yleisdemokraattisten vaatimusten puolesta. Niiden keskuudessa voimistuu käsitys, että yhteistoiminta työväenluokan kanssa on niille elintärkeä.»[37]

Tieteellisteknisen vallankumouksen kehityksen myötä intellektuellit muuttuvat varsin vaikutusvaltaiseksi voimaksi tuotannossa ja yhteiskuntaelämässä. Heistä tulee yhä luotettavampi ja voimakkaampi työväenluokan liittolainen. Valtiomonopolistinen kapitalismi varsinkin nyt tieteellisteknisen vallankumouksen kaudella pirstoo alati intellektuellikerrosta eri ryhmittymiksi*. Suurin osa intellektuelleista puolustautuessaan monopolipääoman painostusta vastaan lähestyy työväenluokkaa ja sen sosialistisia ihanteita.

Palkkatyöntekijät muodostavat nykyään suuren osan intellektuellikerroksesta. Valtion virkamiehet, yksityisyritysten toimihenkilöt, insinöörit, teknikot ja muut henkisen alan työntekijät eivät yleensä ole tuotantovälineiden omistajia. Näiden ryhmien sosiaaliset tehtävät ja niiden asema ovat myös varsin erilaiset. Työskentely kapitalistisen valtion virastoissa tai teknisenä johtajana yksityisyrityksessä lähentää näihin ryhmiin kuuluvia aatteellisesti porvaristoon, lyö tietynlaisen leiman heidän tietoisuuteensa ja tekee heille vaikeaksi työväenluokan ideologian vastaanottamisen.

Suurin osa toimihenkilöistä, insinööreistä, teknikoista ja vapaiden ammattien harjoittajista on lähtöisin työtätekevistä perheistä ja hankkii tulonsa omalla työllään. Suurpääoma riistää heitä, sillä he ovat palkkatyöntekijöitä. Heidän elintasonsa ei suurestikaan eroa ammattitaitoisen työmiehen elintasosta ja usein jää jopa jälkeenkin siitä. Heidän asemansa on äärimmäisen epävarma, ja se riippuu kokonaan kapitalististen maiden talouden suhdannevaihte-

---

* Ranskalaiset sosiologit Bon ja Burnier kirjassaan Uudet intellektuellit toteavat: »Liberaali-intellektuellien tilalle tulee yhden asemesta ikään kuin kaksi intellektuellikerrosta: toinen niistä soveltuu vallanpitotehtävään (teknokraatit), toinen taas tietojenantotehtävään (spesialistit)». (*F. Bon, M.-A. Burnier.* Les nouveaux intellectuels. Paris, 1966, p. 78–79.)

lujen oikuista. Näiden väestönosien elämän tärkeimmät puolet lähentävät niitä työväenluokkaan.

Kahden vuosikymmenen aikana toisen maailmansodan jälkeen, jolloin monopolipääoma onnistui kuorimaan kermaa tieteellisteknisestä vallankumouksesta pitämällä yllä huomattavan suurta tuotannon kasvua, näiden väestöryhmien aineellinen asema oli verrattain pysyvästi samalla tasolla. Porvarillinen propaganda ehätti silloin toitottamaan reippaasti »valkokauluksisten» hyväksi tapahtuvasta »tulojen jaon vallankumouksesta». Mutta heti kun kapitalistiset maat 1960- ja 1970-luvun vaihteessa kokivat taloudellisen kehitysvauhdin hidastumisen, valuuttavaikeudet ja inflaation, niin näiden ilmiöiden uhreiksi työväenluokan rinnalla tulivat myös »valkokauluksiset».

Poliittisen taantumuksen voimistuminen, yhteiskuntaelämän intellektuaalinen ja moraalinen rappeutuminen ja porvarillisen kulttuurin syvä kriisi panevat nämä väestökerrokset hakemaan sosiaalista vaihtoehtoa kapitalismille ja herättävät niissä mielenkiintoa sosialistista maailmankatsomusta kohtaan. 1960-luvun lopussa tapahtuneet myrskyisät opiskelijamielenosoitukset, nimenomaan »valkokauluksisten» joukon täydentäjäksi valmistuvan nuorisonosan esiintymiset kirjaimellisesti kaikissa kapitalistisissa maissa olivat ensimmäinen uhkaava merkki tämän työtätekevien valtavan osaston kasvavasta protestista kapitalistista järjestelmää vastaan.

Jo siihen aikaan, kun monopolikapitalismi otti vasta ensimmäisiä askeleita, Lenin ennusti, että sen asemien laajenemisen myötä kehittyy kaksi vastakkaista prosessia: toisaalta intellektuellien proletarisoituminen ja toisaalta työväenluokan intellektuellisoituminen.[38] Sen jälkeen kuluneiden vuosikymmenien aikana ja varsinkin tieteellisteknisen vallankumouksen alusta lähtien kumpikin prosessi on mennyt niin pitkälle, että voidaan perustellusti puhua työtätekevien luokkien rakenteessa tapahtuneista vakavista muutoksista. Kapitalismi on riistänyt intellektuellilta miltei täydellisesti hänen itsenäisen asemansa ja tehnyt hänestä tavallisen palkkalaisen, jota työvoimamarkkinoiden kaikki kohtalonoikut runtelevat. Toisin sanoen on tapah-

tunut intellektuaalisissa ammateissa työskentelevien ihmisjoukkojen proletarisoitumista. Samaan aikaan ja niistä samoista, tekniseen edistykseen liittyvistä syistä on tapahtunut ruumiillisen ja henkisen työn lähentymistä toisiinsa ja työläisten sivistyksellisen ja ammatillisen tason huomattavaa kohoamista. Ero insinöörin, teknikon ja korkean ammattitaidon omaavan työmiehen välillä nykyaikaisessa suurtehtaassa on pienempi kuin milloinkaan ennen. Heitä lähentää toisiinsa sekä aineellinen asema että työvoiman uusintamiskustannusten suuruus ja työn luonne sinänsä.

Nämä kaksi prosessia eivät kuitenkaan millään muotoa merkitse työväenluokan epäproletarisoitumista, kuten porvarillisen järjestelmän apologeetat väittävät, vaan päinvastoin kapitalististen maiden väestön suurimman osan proletarisoitumista tämän väestön muuttuessa palkkalaisiksi ja samanaikaisesti sen yleisen sivistystason kohoamista ja poliittisen aktiivisuuden nousua.

Mainitun enemmistön ja monopolipääoman ristiriidat koskettavat tavattoman suurta ongelmapiiriä. Ne eivät rajoitu vain kapitalististen maiden sosiaaliseen ja poliittiseen elämään, vaan ne ulottuvat myös kulttuurin, tieteen, koulujärjestelmän yms. alueille.

Monopolienvastaisen taistelun yleisessä vyöryssä vapautusliikkeen demokraattiset ja sosialistiset tehtävät lähenevät jatkuvasti toisiaan. Vaikka ne ovatkin erilaisia luonteensa, tavoitteidensa ja liikevoimiensa puolesta, ne kuitenkin nivoutuvat toisiinsa erittäin tiukasti, täydentävät toisiaan, synnyttävät kussakin maassa hyvin spesifisiä, sisällöltään internationalistisia ja muodoltaan kansallisia ideologisia ilmiöitä. Kuitenkin kaikissa tapauksissa, olkoon sitten kysymyksessä taistelu yleisdemokraattisten vaatimusten toteuttamisesta tai luonteeltaan sosialististen uudistusten puolesta, tämä taistelu laajentaa väistämättä proletariaatin ja porvariston ideologisten ottelujen rintamaa ja johdattaa työtätekeviä joukkoja poliittisesti marxismin-leninismin ideologisen ohjelman tuntumaan.

Vapautustaistelun demokraattiset ja sosialistiset tehtävät kietoutuvat toisiinsa yhä tiukemmin myös kansallisen vapautusliikkeen vyöhykkeellä, sillä imperialistinen sor-

tojärjestelmä on tehnyt sosiaalisen ja kansallisen vapautuksen ongelmat erottamattomiksi toisistaan.

Hankittuaan poliittisen itsenäisyyden entiset siirtomaat tunsivat ennen muuta kipeää tarvetta lopettaa kehitystä estävät feodaaliset (ja joissain tapauksissa esifeodaaliset) suhteet ja suorittaa muitakin uudistuksia, joita Euroopan kansat olivat panneet toimeen porvarillis-demokraattisten vallankumousten aikana jo 1700- ja 1800-luvulla. Tämä taistelu saa nykyään uutta sisältöä, koska se kehittyy aivan uudessa historiallisessa tilanteessa, jolloin kapitalismi on menettänyt maineensa kansojen silmissä ja sosialismi kehittyy maailmanprosessin ratkaisevaksi voimaksi.

Menneen ajan porvarilliset vallankumoukset raivasivat tietä kapitalismin kehitykselle. Meidän aikanamme sellaisetkin kansalliset liikkeet, jotka eivät mene porvarillis-demokraattisia uudistuksia pitemmälle, ovat isku imperialismille. Porvarilliset vallankumoukset Euroopassa suunnistuivat ennen kaikkea sisäisiä taantumuksellisia voimia – feodaaleja ja feodaalis-monarkistista absolutismia – vastaan. Nykyajan kansallisten vapautusliikkeiden kärki on suunnattu ennen kaikkea imperialismia vastaan ja samalla myös niitä sisäisiä voimia vastaan, joiden kanssa imperialismi on liittoutunut, mm. kansallista porvaristoa vastaan, mikäli tämä asettuu poikkiteloin kansallisen ja sosiaalisen vapautuksen eteenpäinmenon tielle. Klassisissa porvarillisissa vallankumouksissa ei luonnollisesti ollut hajuakaan sosialististen uudistusten mahdollisuudesta. Nykyiset kansalliset vapautusvallankumoukset useissa tapauksissa joko välittömästi johtavat sosialistisen rakennustyön tielle tai julistavat olevansa sosialistisen suuntauksen kannalla tai asettavat jollain muulla tavalla sosialistiset tarkoitusperät pitkän tähtäimen ohjelmakseen.

On luonnollista, että nämä maat pysyvät kärkevän sisäisen taistelun kenttänä siihen saakka kunnes tehdään lopullinen valinta tulevasta sosiaalis-poliittisen kehityksen tiestä, kunnes nuorissa kansallisvaltioissa on olemassa antagonistisia luokkia, kunnes on olemassa ja toiminnassa sellaisia uuskolonialismin ja taantumuksen mahtivoimia kuin ulkomainen imperialismi, comprador-porvaristo ja

feodaalit. Kansallisen vapautuksen aikana muodostunut anti-imperialistinen rintama liittää riveihinsä erilaatuisia luokka-aineksia, ja niinpä niissä maissa, joissa perustavanlaatuisia sosiaalisia ongelmia ei ole ratkaistu, ideologisten kamppailujen kärjistyminen on väistämätöntä.

Työväenluokka on se johtovoima, joka kykenee antamaan koko liikkeelle sosialistisen suuntauksen, ja se lujittaa vähitellen tätä rooliaan imperialisminvastaisessa taistelussa. Mutta monissa kyseisen vyöhykkeen maissa se on toistaiseksi vähälukuinen eikä sillä ole riittävästi poliittisen taistelun kokemusta. Valtaosan väestöstä muodostavat talonpoikaisjoukot ovat hajanaisia ja eristettyjä ja useinkin kulkevat kansallisen porvariston talutusnuorassa. Kansallisella porvaristolla itsellään on tavallisesti vapautustaistelussa kaksinainen asenne: toisaalta se on objektiivisesti kiinnostunut imperialisminvastaisen, feodalisminvastaisen vallankumouksen toimeenpanosta, toisaalta taas se on taipuvainen sovitteluun ja kompromisseihin imperialistien ja feodaalien kanssa.

Kansallinen vapautusliike alkaa vasta toteuttaa mahdollisuuksiaan. Kehitysmaiden on vielä selviydyttävä niille tavattoman vaikeasta tehtävästä, nimittäin taloudellisen riippumattomuuden saavuttamisesta. Kokemus osoittaa, että imperialistiset valtiot, jotka tilanteen pakottamina joutuvat tunnustamaan nuorten valtioiden kansallisen suvereniteetin, koettavat saman tien pystyttää vanhan siirtomaakomennon tilalle uuskolonialismin järjestelmän, joka ulkonaisesti aivan hyväksyttävien »yhteistyö»-muotojen verukkeella voisi jatkaa Aasian, Afrikan ja Latinalaisen Amerikan maiden kansojen riistämistä ja rosvoamista.

Tällä tiellä on edessä uusi sarja taisteluja imperialismia vastaan, tällä kertaa talouden alueella. Epäilemättä tämä tulee olemaan kaikkein kirein ja monimutkaisin vaihe, sillä se koskettaa ulkomaisen herruuden perustuksia ja kiskoo imperialistisen talousjärjestelmän pois juurineen.

Kehitysmaat voivat selviytyä menestyksellisesti näin mittavista taisteluista vain toimien tiiviissä liitossa sosialistisen järjestelmän ja kansainvälisen työväenluokan

kanssa, jotka kansainvälisenä proletaarisena kärkijoukkona auttavat kansallisen vapautuksensa puolesta taistelevia kansoja.

Tämän vuoksi imperialismin ideologit ja heidän pikkuporvarilliset hännystelijänsä pyrkivät ryntäämään ensimmäiseksi tämän liiton kimppuun. Joskus aikoinaan porvarillinen propaganda väitti, että vapautusliikkeellä siirtomaissa ei ylipäänsä ole omaa pohjaansa ja että tämä liike on muka tuotu sinne ulkoapäin »kommunistien vehkeilyjen» tuloksena. Nyt se ottaa lähtökohdaksi oikeastaan aivan päinvastaisen teesin: vapautusliikkeen ympärille maalataan jonkinlainen kansallisen ja rodullisen erikoisuuden ja poikkeuksellisuuden pyhä kehä ja yritetään todistella, että se kehittyy muka ilman mitään yhteyttä sosialistiseen järjestelmään ja kansainväliseen työväenliikkeeseen. Tosiasiallisesti samaan kuppiin pelaa nykyään myös Pekingin propaganda, joka jankuttaa itsepintaisesti, että »maailmanmaaseutu» on saartanut »maailmankaupungin» ja että ensin mainittu on muka nyt enää ainoa vallankumouksellisiin tekoihin pystyvä voima.

Todellisuudessa asia on kuitenkin niin, että nykyajan luokkavoimien yleisessä asetelmassa kansallinen vapautusliike on kansainvälisen työväenluokan ja sosialistisen maailmanjärjestelmän mahtava liittolainen imperialisminvastaisessa taistelussa rauhan, demokratian ja sosiaalisen edistyksen puolesta.

Kansainvälinen vapautusliike on saavuttanut nykyään yleismaailmalliset mittasuhteet, se kehittyy ennen näkemätöntä vauhtia ja johtaa kaikkialla merkitykseltään maailmanhistoriallisiin muutoksiin. Siihen osallistuu valtavia ihmisjoukkoja kaikissa maanosissa. Nämä ihmisjoukot ovat luokkakehityksen eri asteilla ja kuuluvat erilaisiin sosiaalisiin kerroksiin. Maapallon valtavien väestöjoukkojen herääminen aktiiviseen poliittiseen elämään kiihdyttää tavattomasti sitä vauhtia, jolla ihmiskunta siirtyy esihistoriastaan sosialismiin ja kommunismiin.

On kuitenkin pidettävä mielessä, että tämä prosessi vetää ideologisen taistelun pyörteisiin sellaisia väestöjoukkoja, jotka eivät ole vielä vapautuneet porvarillisesta vai-

kutuksesta ja jotka tuovat mukanaan vapautusliikkeeseen vanhat katsomuksensa, harhakuvitelmansa ja pikkuporvarillisen hoipertelunsa. Erilaiset sosiaalisesti epäyhtenäiset voimat, jotka taistelevat imperialismia vastaan ja julistavat sosialismin taistelunsa lopulliseksi päämääräksi, useissa tapauksissa panevat »sosialismi»-käsitteeseen oman olettamuksensa mukaisen sisällön, joka on lähellä niiden tämänpäiväisiä taloudellisia, poliittisia ja kansallisia etuja. Tällaisella maaperällä on viime aikoina alkanut rehottaa erilaisia epämarxilaisia sosialistisia teorioita.

Kommunisteille tässä ei ole mitään odottamatonta. Vain kaavaoppineet ja lahkolaiset voivat vaatia vastikään vallankumoukselliseen liikkeeseen tulleilta henkilöiltä jonkinlaista kuvitteellista »ideologista puhtautta». Todellisuudessahan tieteellinen maailmankatsomus muovautuu vasta poliittisen taistelun kulussa, vasta silloin, kun henkilö joutuu vastatusten käytännön kanssa, selviytyy erilaisista harhakäsityksistä ja vapautuu vähitellen vihamielisen ideologian vaikutuksesta.

Lenin kirjoitti, että »sosialistinen vallankumous *ei voi olla* mitään muuta kuin kaikkien sorrettujen ja tyytymättömien joukkotaistelun puhkeamista. Osa pikkuporvaristosta ja takapajuisista työläisistä osallistuu välttämättömästi taisteluun – ilman sen osallistumista *ei ole* mahdollista *joukko*taistelu eikä *mikään* vallankumous – ja yhtä välttämättömästi se tuo liikkeeseen omia ennakkoluulojaan, taantumuksellisia mielikuvitelmiaan, heikkouksiaan ja virheitään. Mutta *objektiivisesti* se hyökkää *pääomaa* vastaan, ja vallankumouksen tietoinen etujoukko, valveutunut proletariaatti, joka ilmentää tuon moniväristen ja moniäänisten, kirjavien ja ulkonaisesti hajanaisten joukkojen taistelun objektiivista totuutta, voi yhdistää ja suunnata tätä taistelua.»[39]

Ideologisessa mielessä kommunistit ratkovat tässä kahta toisistaan erottamatonta tehtävää: he paljastavat johdonmukaisesti taantumuksen pyrkimyksiä käyttää näitä heikkouksia ja virheitä demokraattisten uudistusten vahingoksi ja viedä kansanjoukkoja pois imperialisminvastaisesta taistelusta; samanaikaisesti he tekevät kärsivälli-

sesti tunnetuksi tieteellisen sosialismin periaatteita saadakseen nostetuksi työtätekevien tietoisuuden marxilais-leniniläisen maailmankatsomuksen tasolle.

Poliittisessa mielessä kommunistit pyrkivät yhteistyöhön kaikkien demokraattisten liikkeiden kanssa. »Kommunistit kannattavat kaikkein demokraattisimpia menetelmiä valmisteltaessa ja toteutettaessa yhteistoimintaa kaikkien edistyksellisten, isänmaallisten ja rauhantahtoisten voimien kanssa niin kansallisissa kuin alueellisissakin puitteissa ja koko maailman mitassa. He tulevat tekemään kaiken voitavansa mahdollisimman laajan yhteisymmärryksen aikaansaamiseksi monilukuisten ja erilaisten imperialisminvastaisten virtausten ja liikkeiden kesken niin, että niiden ominaispiirteet tällöin otetaan huomioon ja niiden itsenäisyyttä kunnioitetaan. Vapaaehtoisesti ja yhteisesti valitut yhteistoiminnan muodot antavat mahdollisuuden kohottaa taistelun imperialismia vastaan uudelle tasolle, joka vastaa nykyisen tilanteen vaatimuksia.»[40]

Imperialistinen taantumus pelkää kaikkien vapautusliikkeen osastojen yhdistymistä enemmän kuin mitään muuta eikä se säästä voimiaan saadakseen hinnalla millä hyvänsä säilytetyksi tämän liikkeen eri osastojen eristyneisyyden toisistaan sekä niiden heikkoudet ja virheet. Taantumus panee liikkeelle kaikki mahdollisuutensa saadakseen estetyksi niiden yhteistoiminnan ja heikennetyksi kutakin niistä erikseen.

Sosialistisia maita vastaan kohdistuvassa toiminnassaan imperialistinen taantumus panee toivonsa näiden maiden tiettyjen väestöryhmien tietoisuustason jälkeenjäämiseen niiden yhteiskunnallisesta olemisesta ja yrittää saada avukseen kapitalismilta perintönä siirtyneet, ihmisten tietoisuudessa säilyneet yksityisomistukselliset jäänteet. Se yrittää pelata sosialismin tielle lähteneiden maiden taloudellisessa kehitystasossa esiintyvällä erilaisuudella ja lietsoa tältä pohjalta nationalismia ja horjuttaa sosialistisen ystävyysliiton yhtenäisyyttä.

Taistelussa kapitalististen maiden työväenliikettä vastaan porvariston ideologit levittävät erilaisia käsityksiä porvarillisen yhteiskunnan »uudestisyntymisestä», sen so-

siaalisten antagonismien »katoamisesta» ja luokkataistelun »sammumisesta». He käyttävät tähän tarkoitukseen hyvin laajalti sellaisia ilmiöitä kuin verrattain korkea taloudellinen suhdanne, joka on ollut havaittavissa kehittyneissä kapitalistisissa maissa useiden sodanjälkeisten vuosien aikana, tieteellistekniseen vallankumoukseen liittyvät kapitalismin yhteiskuntarakenteen uudet ilmiöt, valtiomonopolististen tendenssien voimistuminen, kapitalistisen tuotannon ja markkinoiden yhdentyminen. Siinä että joukkoluonteisten demokraattisten liikkeiden luokkakokoonpano on kirjavaa ja että nämä liikkeet vetävät spontaanisti mukaan imperialisminvastaiseen taisteluun pikkuporvarillisia aineksia, jotka ovat taipuvaisia menemään periaatteettomiin kompromisseihin tai kiihkovasemmistolaisiin seikkailuihin, he näkevät edullisia mahdollisuuksia työväenluokan etujoukonroolin heikentämiseen.

Ponnistellessaan kansallisen vapautusliikkeen tyrehdyttämiseksi he keinottelevat kansallisen porvariston horjuvuudella, niillä tavattoman suurilla vaikeuksilla, joita esiintyy kehitysmaiden kansallisen talouden ja kulttuurin kehittämisessä, sekä rotu- ja heimoennakkoluuloilla. Porvaristo käyttää laajasti tarkoituksiinsa nuorten, vasta vapautuneiden maiden riippuvuutta kapitalistisesta maailmantalousjärjestelmästä, näiden maiden perinteellisiä taloudellisia ja kulttuurillisia yhteyksiä entisiin emämaihin saadakseen estetyksi tai hidastetuksi historiallisesti väistämättömän ja jo meneillään olevan prosessin, kansallisen vapautustaistelun kasvamisen sosiaaliseksi vallankumoukseksi.

Joka paikassa, mihin imperialistinen propaganda pääsee tunkeutumaan, sen kärki enimmältään on aina suunnattu sosialismin teoriaa ja käytäntöä vastaan, sosialististen maiden sisä- ja ulkopolitiikkaa, työväenluokan etujoukonroolia sekä työtätekevien kansainvälistä solidaarisuutta vastaan. Tämä muodostaa sen hermosodan perussisällön, jota imperialismi käy työtätekeviä kansanjoukkoja vastaan.

Toinen luku

IMPERIALISMIN IDEOLOGINEN PUOLUSTAUTUMINEN

Hermosota sosialistista ystävyysliittoa, kansallista vapautusliikettä ja kapitalististen maiden edistyksellisiä voimia vastaan muuttui toisen maailmansodan jälkeen imperialististen maiden valtiollisen toiminnan erottamattomaksi osaksi. Tästä ulospäin suunnatusta tominnasta tuli merkitykseltään imperialististen maiden ulkopolitiikan »neljäs alue». Se rinnastettiin diplomaattiseen, sotilaalliseen ja taloudelliseen alueeseen.

USA:n johtama imperialistinen leiri laajensi ulkopoliittisen propagandan ennen näkemättömän mittavaksi. Se perusti valtavan koneiston ideologista taistelua varten ja alkoi kiinnittää tavatonta huomiota tämän taistelun uusimpien muotojen ja menetelmien kehittelyyn. Länsivaltojen ponnistuksin luotiin »valtava propagandakoneisto, jonka käytössä ovat kaikki nykyaikaiset ideologiset vaikutuskeinot»[41], ja tämän koneiston tehtäväksi annettiin suorittaa ideologista tihutyötä sosialistisia maita vastaan, harhauttaa kansanjoukkoja ja tylsistää niiden yhteiskunnallista tajuntaa.

Ensinnäkin asetettiin tehtäväksi säilyttää se ulospäin suuntautuvan propagandan koneisto, jonka USA:n hallitsevat piirit olivat sodan aikana muodostaneet tukemaan aseellisia voimia sotatoiminäyttämöillä, ja laajentaa sitä. Jo elokuussa 1945 Yhdysvaltojen presidentti Truman sanoi, että »nykyisten kansainvälisten suhteiden luonne pakottaa USA:n jatkamaan ulkopoliittista propagandatyötä meidän ulkopolitiikkamme erottamattomana osana»[42]. Toisin sanoen hän antoi selvästi ymmärtää, että sodan

päätyttyä USA ei laisinkaan aio lopettaa muihin maihin suuntautuvaa propagandatoimintaansa, vaan pitää sitä rauhanaikaisen ulkopoliittisen linjansa elimellisenä osana.

Valkoinen talo noudatti tätä linjaa johdonmukaisesti seuraavinakin vuosina. Selittäessään asiaa Lyndon Johnson sanoi: »Me elämme sellaista aikaa, jolloin ulkopoliittiset asiat poikkeavat tavanomaisesta uomastaan. Nykyään ne ovat sidoksissa kunkin maan sisäiseen elämään. Nämä uudet keskinäissuhteet selittyvät nykyisistä viestityskeinoista, jotka saattavat kaikkien maiden kansalaisille tiedon asioista, tapahtukoot ne missä maailman kolkassa tahansa; nykyaikaisista aseista, jotka voivat tehdä missä tahansa syntyvästä sodanvaarasta elämän ja kuoleman kysymyksen kaikille maille; ja siitä tosiasiasta, että me kaikki olemme osallisia sellaisissa laajasuuntaisissa historiallisissa uudistuksissa, jotka muuttavat poliittisen elämän luonteen planeetallamme.»[43]

Amerikkalaiset diplomaatit, sanomalehtikirjailijat ja kansainvälisten ongelmien monilukuiset tutkijat korostavat melkeinpä joka yhteydessä, että ulkopoliittisen propagandan merkitys USA:lle ja muille kapitalistisille maille on sodanjälkeisenä aikana kasvanut.

Niinpä USA:n edustajakamarin jäsen Dante Fascell, joka tunnetaan myös ulkomailla suoritettavien »ideologisten operaatioiden» asiantuntijana, sanoi 1964 kongressissa: »Tieteen, sotataidon, tiedonvälityksen, koulutuksen ja muilla elämän alueilla 1900-luvulla samanaikaisesti tapahtuneet vallankumoukset ovat vuorostaan muuttaneet diplomaattista käytäntöä. Ulkopolitiikan kentälle on ilmaantunut uusia ulottuvuuksia: ideologiset ja psykologiset ulottuvuudet.»[44]

Parin vuoden kuluttua kyseisten ongelmien tutkija W. Dizard kirjoitti seuraavaa: »Ellei itsemurhan tuottava ydinsota syty, niin meidän ja kommunistien välinen voimasuhde tulee määräytymään pääasiassa maailman yleisestä mielipiteestä käytävän taistelun taustalla.»[45]

Entinen USA:n Informaatiotoimiston pääjohtaja F. Shakespeare totesi vuonna 1970: »Valtava määrä viestityksen alalla kahden viime vuosikymmenen aikana ilmaantuneita

keksintöjä tekee julkisesta diplomatiasta tärkeän aineksen ulkopolitiikan menestyksellisessä muotoilussa.

Diplomatian ja ulkopolitiikan tarkoitusperät jäävät entisiksi: vaikutusvallan vahvistaminen ystävien keskuudessa ja vihollisten saavutusten vaurioittaminen. Mutta veretön taistelu vaikutusvallasta ja etusijaisuudesta siirtyy nopeasti diplomaattisten kanslioiden hiljaisista työhuoneista radioaaltojen eetterimereen.»[46]

Kaikissa näissä ja monissa muissa samantapaisissa eri virastojen edustajien eri aikoina antamissa lausunnoissa voidaan kuitenkin havaita hämmästyttävää yhtäläisyyttä siinä tavassa, jolla he ylipäänsä lähestyvät asetettua kysymystä. Kaikki he nostavat ulkopolitiikan psykologisen näkökohdan etutilalle, ilmaisevat syvää huolestuneisuutta siitä, millä tavalla ideologinen taistelu tulee kehittymään, ja kehottavat edelleenkin ponnistelemaan imperialismin ulkopoliittisen propagandakoneiston vahvistamiseksi ja kehittämiseksi.

USA:n hallitsevien piirien viralliset edustajat ja hermosodan ammattiasiantuntijat kiertävät huolellisesti sen perussyyn, jonka vuoksi ideologisen taistelun rooli kasvaa eri maiden sisä- ja ulkopolitiikassa, ts. luokkaristiriitojen kärjistymisen sekä sosialismin ja kapitalismin taistelun kansainvälisellä areenalla. He palaavat yhä uudestaan tähän aiheeseen osittain saadakseen kongressin yllytetyksi vahvistamaan yhä uusia ja entistä suurempia – muutenkin jo runsaskätisiä – määrärahoja antikommunistisiin propagandatarkoituksiin ja suostutetuksi samanlaisiin tekoihin muutkin kapitalistiset maat, ja osittain myös voidakseen perustella yleiselle mielipiteelle tällaisen menettelyn »välttämättömyyden».

Sosialismia ja maailman vapautusliikettä vastaan suunnatun hermosodan laillistamiseen porvarillisen yhteiskunnan valtiolliseksi tehtäväksi liittyy jatkuvasti mahdollisimman tehokkaiden johto-organisaatiomuotojen etsintä ja vastaavanlaisten antikommunistisen propagandan metodologisten menettelytapojen kehittely.

Ulkopoliittisen propagandan johdon organisaatio

Imperialististen maiden propagandakoneiston yleinen rakenne, varsinkin ulkopoliittisten tehtävien suorittamiseen tarkoitetulta osaltaan, heijastaa selvästi ylipäänsä koko kapitalismin nykyisen kehitysvaiheen olennaisimpia piirteitä. NKP:n 24. edustajakokouksen päätöslauselmassa todettiin: »Imperialistit käyttävät kapitalismin valtiomonopolistisia muotoja, valtioiden välistä taloudellista yhdentymistä, tieteen ja tekniikan saavutuksia aggressiivisen politiikkansa läpiviemiseen kansainvälisellä areenalla ja luokkaherruutensa vankistamiseen omissa maissaan.»[47] Kaikki sanottu koskee täydellisesti myös propagandaa, josta on nykyään tullut porvarillisen valtion välitön tehtävä. Sitä paitsi juuri tällä alueella nähdäksemme paremmin kuin millään muulla paljastuu porvarillisen valtion jatkuva alistuminen monopoleille, pyrkimys kapitalististen maiden valtioidenväliseen yhdistymiseen sosialismia vastaan ja tieteellisteknisen edistyksen käyttämiseen imperialismin hyväksi. Seurauksena on ollut, että jouduttuaan välittömästi kapitalististen maiden valtiomonopolistisen huippukerroksen käsiin tämän toiminta-alueen piirteet ovat olennaisesti muuttuneet.

Tässä yhteydessä on ennen muuta todettava, että ideologiset laitokset ovat joutuneet valtioiden keskitettyyn valvontaan, mikä seikka antaa imperialististen maiden hallitseville huippukerroksille mahdollisuuden levittää propagandatoimintaa ennen näkemättömissä mittasuhteissa ja panna ei-valtiollisten propogandalaitosten rinnalla tällä alueella toimimaan myös valtiolliset elimet, armeijan ja tiedustelupalvelun sekä näiden ulkomailla sijaitsevat verkostot.

Kaikissa imperialistisissa maissa on viime aikoina perustettu ulkomaille suuntautuvien propagandajärjestöjen ja -keskusten järjestelmiä, joihin kuuluvat: joukkotiedotusvälineet; sellaiset tieteelliset tutkimuslaitokset, jotka kehittelevät sosialismia vastaan käytävän ideologisen taistelun argumentointia ja menettelytapoja; propaganda-alan

ammattiväkeä kouluttavien oppilaitosten verkko. Tämän monihaaraisen koneiston kaikki renkaat, jotka toimivat joko valtiollisten tai yksityisten tai sekalaitosten muodossa, ovat hallitusportaikon vastaavien virastojen tiukasti alistetussa valvonnassa.

Kaikkien kapitalististen maiden hallitsevia piirejä on mukana kommunisminvastaisessa propagandatoiminnassa. Pääosaa kuitenkin esittää Amerikan Yhdysvallat. Nimenomaan USA:ssa käytetään näihin tarkoituksiin eniten varoja, siellä on luotu kaikkein suurin ulkopoliittisen propagandan koneisto ja perustettu enemmän kuin missään muualla erikoislaitoksia alkaen suurista propagandatrusteista aina kaikenlaisiin tutkimuslaitoksiin, keskuksiin, yhdistyksiin ja ryhmiin saakka, jotka harjoittavat ideologisen taistelun uusien muotojen, keinojen ja menetelmien kehittelyä. Niissä tehtaillaan suurin osa antikommunistisista aineistoista. Niistä käsin paljolti ohjataan koko antikommunistista propagandaorkesteria. Muiden kapitalististen maiden propagandakoneiston organisaatio ja sen toimintamuodot ja -menetelmät muistuttavat periaatteessa amerikkalaista koneistoa.

USA:n ulkopoliittisen propagandan määräävät ohjakset ovat välittömästi Valkoisen talon, ulkoasiainministeriön, Pentagonin ja keskustiedustelupalvelun käsissä.

USA:n ulkopoliittisten propagandaelinten nykyinen yhteistyöjärjestys ei muovautunut kerralla. Se on tulos melko pitkistä mahdollisimman tehokkaiden rakenteellisten muotojen ja jopa organisaatioperiaatteiden etsiskelyistä nykyisen valtiomonopolistisen kapitalismin järjestelmässä.

USA:n hallitsevat piirit olivat ehkenpä ensimmäisiä niistä, jotka alkoivat pitää muiden maiden väestön psyykkistä muokkaamista tärkeänä ja vakituisena tehtävänään. Jo ensimmäisen maailmansodan lopussa Washington perusti virallisen hallituslaitoksen, Julkisen informaatiokomitean eli ns. Creelin komitean (The Committee of Public Information), hoitamaan näitä asioita. Sen tehtäviin kuului levittää varta vasten valikoitua informaatiota ja valeinformaatiota vihollisen ideologisen vahingoittamisen tarkoituksiin. Sota-ajan laitokseksi aikoinaan perustettu Cree-

lin komitea lakkautettiin, muuta sen suorittamaa työtä ei kuitenkaan lopetettu.

Kahden maailmansodan välisenä aikana USA:n ulkopoliittisen propagandan tehtävät olivat monilukuisten yksityisten informaatiolaitosten huolena, mutta näillä laitoksilla oli kuitenkin varsin kiinteä yhteys asianomaisiin valtioelimiin. Samaan aikaan alettiin USA:ssa järjestää yhä laajempaa joukkotiedotusvälineiden tutkimustyötä[48] ja laskettiin pohja surullisenkuuluisalle »sovetologialle». Luotiin teoreettista perustaa, kehiteltiin metodologisia periaatteita ja valikoitiin väkeä laajaa ideologista työtä varten maassa ja ulkomailla.

Toinen maailmansota antoi tälle työlle uutta, voimakasta kiihoketta. Yhdysvallat yhtyi »radiosotaan»: vuoden 1942 alussa alkoi työskennellä hallituksen radioasema »Amerikan ääni» ja jo kolmen vuoden kuluttua lähetykset tapahtuivat neljälläkymmenelläyhdellä ulkomaan kielellä.[49] USA:n hallitus ei ainoastaan laajentanut valtavasti ulkopoliittisen propagandan mittasuhteita, vaan myös otti sen välittömästi valvontaansa. Sitä varten perustettiin useita virastoja, joista tärkein niinä vuosina oli Sotainformaatiotoimisto (Office of war Information), joka sodan loppuun mennessä oli paisunut valtavan suureksi laitokseksi (henkilökunta 13 000)[50].

Vuoden 1945 jälkeen amerikkalainen propagandakoneisto laajeni entisestään. Samanaikaisesti propaganda pyrittiin säilyttämään itsenäisenä työalana ja koetettiin saada sille sellainen organisaatiomuoto, että siitä olisi tullut USA:n valtiollisen elämän vakituinen instituutio.

Sotainformaatiotoimiston lakkauttamisen jälkeen vuoden 1946 alussa sen tehtävät siirrettiin ulkoasiainministeriölle, johon perustettiin uusi osasto: kansainvälisen informaation ja kulttuurin osasto. Se oli ensimmäinen askel pitkässä ripeiden uudelleenjärjestelyjen sarjassa, joka käsitti miltei kokonaan kylmän sodan kauden ja johti loppujen lopuksi likipitäen sellaiseen ulkopoliittisen propagandan hallintojärjestelmään, joka on olemassa nykyäänkin.

Tätä prosessia edistivät jatkuvasti etupäässä ulospäin

suuntautuvan propagandatoiminnan nopeasti laajenevat mittasuhteet, mikä vaati yhä tiukemmin kaikkien propagandarenkaiden koordinointia. Jo vuoden 1948 alussa USA:n kongressi hyväksyi lain informaatiosta ja vaihdosta USA:n sivistystyön alueella (niin sanottu Smithin-Mundtin laki) ja lisäsi määrärahoja antikommunistiseen propagandaan ja määritteli sille joitain uusia järjestörakenteellisia periaatteita (jo silloin tuli hyväksytyksi muun muassa ajatus Yhdysvaltain tiedotustoimiston, USIA:n, perustamisesta).

Ulkoasiainministeriön toiminta kyseisellä alueella laajeni uuden lain nojalla huomattavasti entisestään. Nyt otettiin mukaan useimpien ulkomailla olevien USA:n lähetystöjen ja edustustojen suuret henkilökunnat.

Kuitenkin se tosiasia, että ulkopoliittisen propagandan johto keskitettiin ulkoasiainministeriöön, synnytti ajanoloon yhä vakavampia epäilyjä muissa virastoissa ja diplomaattien taholta. Se jopa aiheutti suoranaisia vastalauseita. Pentagon ja tiedustelupalvelu katsoivat, etteivät ne olleet riittävästi edustettuina tässä työssä, ja toisaalta taas monet ulkoasiainministeriön virkailijat suhtautuivat siihen ikään kuin johonkin toisarvoiseen asiaan ja joskus pitivät sitä jopa aivan turhana touhuna. Niinpä senaattori Taft kirjoittikin silloin: »Propagandakysymys kokonaisuudessaan on alistettava tutkittavaksi kärsivällisesti ja vähääkään empimättä otettava pois ulkoasiainministeriön toimivallasta. Ulkoasiainministeriötä sitoo tietysti kysymys valtioidenvälisistä suhteita. Se ei halua tehdä mitään sellaista, mikä saattaisi vaikeuttaa suhteita niihin hallituksiin, joiden kanssa joudutaan tekemisiin.»[51] Tärkeintä oli kuitenkin se, että selvästi määrätyn erikoisalan virastona ulkoasiainministeriö ei voinut turvata riittävän pätevää hermosodan monimutkaisten operaatioiden johtoa eikä kehittää niitä riittävän laajoiksi.

Ratkaisua etsittiin edelleenkin. Vuonna 1951 presidentti Truman perusti uuden elimen hermosodan johtamista varten, Psykologisen strategian johdon (Psychological Strategy Board). Eri hallintoaloihin kosketuksessa olevana laitoksena sen piti koordinoida kaikkia kyseisellä alueella

toimivia virastoja. Amerikkalaisten asiantuntijoiden käsityksen mukaan kuitenkin juuri tämä puoli, nimittäin ulkopoliittista propagandaa harjoittavien tai siihen jossain yhteydessä olevien laitosten työn koordinointi ja ponnistusten yhdistäminen, oli perustetun johtoportaan heikoin kohta. Lyhyesti sanoen suuresta henkilöstöstään (noin 9 000 työntekijää) ja juhlallisesta nimestään huolimatta tämä johtoporras osoittautui liian heikoksi voidakseen koordinoida sellaisten mahtavien laitosten kuin ulkoasiainministeriön, keskustiedustelupalvelun (CIA:n) ja Pentagonin propagandatoimintaa.

Myöhemmin, kun Valkoiseen taloon tuli uusi presidentti, Dwight Eisenhower, varta vasten muodostettu ulkomaisen informaatiotoiminnan valiokunta päämiehenään pankkiiri ja entinen suurvakoilija William Jackson kehotti lakkauttamaan Psykologisen strategian johdon. USIA:n entisen huomattavan johtomiehen Sorensenin todistuksen mukaan valiokunta perusteli johtopäätöstään sillä, että kyseisen johtoportaan perustaminen »oli pohjautunut virheelliseen käsitykseen, että muka psykologinen toiminta ja psykologinen strategia ovat olemassa erikseen virallisesta politiikasta ja virallisista toiminnoista ja että niitä voidaan harjoittaa itsenäisesti... Todellisuudessa »psykologista» näkökohtaa on etsittävä ja sitä on käytettävä kansainvälisen toiminnan kaikilla alueilla, diplomaattisessa, taloudellisessa ja sotilaspoliittisessa toiminnassa.»[52]

Vuonna 1953 Psykologisen strategian johto lakkautettiin ja sen tilalle perustettiin presidentti Eisenhowerin määräyksestä USA:n kansallisen turvallisuuden neuvoston yhteyteen niin sanottu Operaatioiden koordinointivirasto (Operations Coordinating Board) ja samalla perustettiin uusi virka, hermosodan asioita hoitava presidentin apulaisen virka. Siitä hetkestä lähtien kaikki ulkopoliittisen propagandan johtolangat keskittyivät suoraan Valkoiseen taloon. Se oli uudenlainen periaateratkaisu, joka muutti hermosodan johtotehtävän eri hallintoaloja koskettavasta hallintoalojen yläpuolella olevaksi tehtäväksi ja nosti tämän toiminnan korkeimman valtiopolitiikan tasolle.

Samana vuonna kongressi teki päätöksen Yhdysvaltain

tiedotustoimiston (United States Information Agency, USIA) perustamisesta. Siitä tuli itsenäinen laitos, jolla oli käytössään erilaisia propagandakanavia ja omat edustajansa monissa maissa. USIA:n ominaisuudessa amerikkalainen imperialismi sai vartavastisen propagandakoneiston, joka soveltui itsenäiseen toimintaan ja joka samalla oli Valkoisessa talossa, ulkoasiainministeriössä, Pentagonissa, keskustiedustelupalvelussa ja muissa laitoksissa olevien edustajiensa kautta ulkopolitiikan alueella välittömästi yhteydessä korkeimpiin hallitusportaisiin. Likipitäen samanlainen alistussuhde on lukuisilla muillakin amerikkalaisilla laitoksilla, jotka edustavat lehdistöä, radiota, televisiota, elokuvia ja muita ulkopoliittista propagandaa harjoittavia joukkotiedostusvälineitä. Kaikki ne on tavalla tai toisella alistettu korkeimman valtioportaan välittömään valvontaan.

Myöhemmissä vaiheissa näitä siteitä alinomaa tarkisteltiin, sillä jokainen Valkoisen talon uusi isäntä piti tapanaan tehdä joitain korjauksia, mutta se ulkopoliittisen propagandan johtojärjestelmä, joka noina vuosina kehiteltiin, on periaatteeltaan pysynyt muuttumattomana.

Tässä esitetty lyhyt katsaus USA:n ulkopoliittisen propagandan johtojärjestelmän muovautumisen perusvaiheisiin antanee mahdollisuuden seurata tämän prosessin piirteellisiä tendenssejä ja ymmärtää ne tehtävät, joita amerikkalainen imperialismi asettaa kyseisellä alueella. USA:n hallitsevien piirien suorittamat kokeilut mahdollisimman tehokkaan ulkopoliittisen propagandaorganisaation löytämiseksi johtivat heidät sellaiseen tulokseen, että kyseinen toiminta on erotettava itsenäiseksi työalaksi, jolla on yhtä tärkeä merkitys kuin muillakin valtion tehtävillä. Käytännössä se ilmenee siinä, että nyt sitä hoitavat erikoistuneet, varta vasten tähän tarkoitukseen perustetut virastot ja laitokset, jotka voivat ottaa itselleen vastuun ja toteuttaa suuria poliittisia päätöksiä.

Toisaalta ulkopoliittisten propagandaelinten erikoistaminen ei ole missään määrin heikentänyt tämän propagandan yhteyttä diplomatiaan ja tiedustelutehtäviin. Organisaation kannalta katsoen tätä tehtävää hoidetaan siten, että

propagandapalvelulla on jokapäiväiset kontaktit ulkoasiainministeriöön, CIA:an, Pentagoniin yms. laitoksiin. Kaikkien joukkopropagandavälineiden ja tämän propagandan johtamisen mahdollisimman pitkälle viety keskittäminen korkeimman hallitusportaan tasolla on mainittujen kokeilujen välttämätön ehto ja lopullinen päämäärä.

USA:n ja muiden imperialististen maiden poliittisessa elämässä selvästi näkyvällä ideologian ja propagandan valtiomonopolistisella keskittämispyrkimyksellä on varsin olennaisia seuraamuksia. Se antaa hallitsevalle luokalle mahdollisuuden ensinnäkin alistaa melkeinpä minkä hallituslaitoksen toiminnan tahansa antikommunismin tehtäville; toiseksi, rahoittaa tavattoman kallis ulkopropagandakoneisto huomattavalta osalta valtion varoista, ts. veronmaksajien kustannuksella; kolmanneksi, turvata hermosodan kansainvälinen koordinointi hallitustasolla.

Hermosodan tärkeimpiä operaatioita eivät nyt suunnittele niinkään paljon jotkin propagandalaitokset, kuten ennen tavallisesti tapahtui, vaan pikemminkin välittömästi hallituslaitokset järjestämällä valtiokoneiston sekä tieteellisen ja propagandaverkoston kaikkien renkaiden tiivistä yhteistyötä. Eivätkä nämä ole enää mitään erillisiä toimintoja, vaan useimmiten huolellisesti valmisteltuja, hyvin suunniteltuja ja koordinoituja, määrätietoisia ideologisia kampanjoita. Pääoman edustajien hermosota työtätekeviä joukkoja ja sosialismia vastaan saa siten aivan uudet mittasuhteet.

Kapitalististen maiden hallitukset käyttävät laajalti sekä hallinnollisia että taloudellisia valtiovallan vaikutuskeinoja, ne koordinoivat propagandalaitosten toimintaa ja määräävät niiden kehityssuunnan hallitsevien luokkien poliittisten etujen mukaisesti. Valtiomonopolistinen pääoma ottaa joukkotiedotusvälineiden kehityksen välittömästi omiin käsiinsä.

Tällä seikalla on nykyään erittäin tärkeä merkitys. Joukkotiedotuspalvelusta on viime vuosien aikana tullut itse asiassa uusi, monihaarainen teollisuus. Siihen on jo myönnetty ja myönnetään edelleenkin miljoonittain määrärahoja. Joukkotiedotusvälineet lienevät joukkotuhoa-

misvälineiden jälkeen seuraava alue, jolla kapitalististen maiden tiede ja tekniikka ovat saavuttaneet suurimpia käytännöllisiä tuloksia.

Informaatio on nykyään muuttunut yhteiskunnallisesti välttämättömäksi »tavaraksi». Nykyaikainen ihminen ei tule toimeen ilman alituisia yhteyksiä ympäröivään maailmaan, hänen täytyy saada alituisesti tietoa siitä, mitä maailmassa tapahtuu. Iso raha käyttää tätä seikkaa laajasti hyväkseen. Huippuluokan sanamonopolistit, lehdistökuninkaat, radion ja television hallitsijat kahmivat valtavia voittoja. Toisaalta taas monet propagandatempaukset – varsinkin muissa maissa tehdyt – maksavat paljon. Nämä kustannukset monopolit sälyttävät mielellään valtion kannettavaksi. Ne jättävät sille kaikkein kalliimpien joukkovaikutuskeinojen kehittelystä ja laajentamisesta johtuvat vaivat ja kustannukset. Tässä näkyy varsin selvästi kapitalististen monopolien ja porvarillisen valtion nivoutuminen toisiinsa tai – mikäli asia halutaan sanoa tarkemmin – porvarillisen valtion alistuminen monopolien eduille.

Sillä propagandatoiminnalla, jota maailmankapitalismi harjoittaa sosialismia ja maailman vapautusliikettä vastaan, on nykyvaiheessa vielä eräs tärkeä puoli. Ulkopoliittisen propagandan keskittäminen hallitustasolle antaa imperialisteille mahdollisuuden sopia näistä asioista keskenään valtioiden välisten suhteiden puitteissa. Samalla tavalla kuin länsivaltojen hallitukset liittoutuvat sosialistisia maita vastaan sotilaspoliittisen suunnittelun alalla ja perustavat suljettuja talousryhmittymiä, samalla tavalla ne yhdistävät voimansa myös antikommunistisen propagandan alalla ja perustavat erilaisia kansainvälisiä hermosotajärjestöjä.

Esimerkiksi Pohjois-Atlantin liitto (NATO) on perustanut aktiivisesti toimivan hermosodankoordinointikeskuksen, jonka virallisena nimikilpenä on Informaatio- ja kulttuuriyhteysasiain komitea (Office of International Information and Cultural Affairs), mutta tunnetaan yleisemmin nimellä Psykologisten operaatioiden koordinointikomitea (Psychological Operations Coordinating Committee). Virallisesti tämä Evereessä, NATO:n päämajapaikas-

sa, sijaitseva tiedotuspalvelu harjoittaa Pohjois-Atlantin liiton »puolustus»-tehtävien ja »kulttuurinkanto»-toiminnan tunnetuksitekemistä. Todellisuudessa kuitenkin on kyse sotapsykoosin synnyttämisestä, hermosodan lietsomisesta Neuvostoliittoa, muita sosialistisia maita ja maailman kaikkia demokraattisia voimia vastaan. NATO:n propagandapäämaja koordinoi liittolaismaissa olevien laitostensa kautta suunnitelmia näiden maiden väestön tietynlaisesta ideologisesta muokkauksesta ja laajentaa kaikkien Atlantin liittoon kuuluvien maiden propagandakoneistoon nojautuen toimintaansa kauas näiden maiden ulkopuolelle.

Länsimaiden muiden sotilaspoliittisten ja taloudellisten yhtymien johtokoneistoissa on samantapaisia propagandapalveluja. Ne täydentävät kapitalististen maiden valtioidenvälistä yhteistyötä muilla alueilla, mutta ovat samalla tärkeä osa imperialismin ulkopoliittisesta propagandajärjestelmästä.

Mainittuun järjestelmään kuuluu kussakin maassa tavallisesti kolme perusosaa: erityiset hallitustason laitokset, yksityisten omistuksessa olevat joukkotiedotusvälineet ja erilaiset sekakeskukset, joissa yksityispääoma on yhteistyössä valtion pääoman kanssa. Kullakin renkaalla on omat tehtävänsä ja samalla ne muodostavat yhtenäisen järjestelmän. Sitä paitsi ja mikäli hallitsevalle luokalle on jostain syystä edullista, voivat jotkin valtion laitokset esiintyä yksityislaitoksen nimikilven suojassa ja päinvastoin. Jakorajat ovat ehdollisia ja niitä käytetäänkin usein tarkoituksellisesti yleisen mielipiteen harhaanjohtamiseen, ettei jonkin tietolähteen todellinen puoli selviäisi.

Amerikan Yhdysvalloissa kuuluu ulkopoliittisen propagandan valtion laitoksiin ennen muuta Yhdysvaltain tiedotustoimisto, joka on alallaan eräs maailman suurimpia.

Tiedotusalan neuvotteluvaliokunta selonteossaan kongressille määritteli mainitun tiedotustoimiston tehtävät seuraavasti:

»1. Autettava hallitusta sen suunnitellessa ja toteuttaessa USA:n ulkopolitiikkaa antamalla sille informaatiota yleisestä kansainvälisestä mielipiteestä.

2. Selitettävä muiden maiden väestölle Amerikan ulkopolitiikan merkitystä ja tarkoitusta.

3. Annettava ulkomaille tarkkaa, ei-sensaatioinformaatiota siten, ettei se olisi amerikkalaisten hallituspiiriin kuulumattomien tietolähteiden toisintoa.

4. Annettava maailman kansoille täydellinen kuva amerikkalaisesta elämästä ja kulttuurista tarkoituksena oikaista väärä kuva USA:sta ja torjua harhaanjohtavat ja vääristellyt tiedot amerikkalaisesta todellisuudesta.»[53]

USIA:n toimintaperiaatteena on kaikkien tärkeimpien ulkopoliittisten propagandakanavien keskittäminen samoihin käsiin, minkä vuoksi se voi panna sangen operatiivisesti käyntiin koko valtavan propagandakoneistonsa, kuten radion, television, lehdistön ja muut tiedotusvälineet ja psykologiset joukkovaikutuskeinot.

Olemassaolonsa aikana USIA on käyttänyt mainittuihin tarkoituksiin runsaasti neljä miljardia dollaria. Vaikka menot ovatkin olleet näin suuret, ei USA:n hallituspiireissä olla tyytyväisiä toimiston työn tuloksiin. Washingtonissa ilmoitettiin äskettäin ulkomaille suuntautuvaa propagandaa harjoittavan koneiston uudelleenjärjestämisestä. Muun muassa USIA:n ja ulkoministeriön koulutus- ja kulttuuriaisioita hoitavan toimiston pohjalta perustetaan uusi laitos: Amerikan informaatio- ja kulttuurivaihtotoimisto. Se saa hoitaakseen eräitä lisätehtäviä, jotka liittyvät ideologiseen tunkeutumiseen Neuvostoliittoon ja muihin sosialistisiin maihin. Kuten presidentti Carter totesi tämän uudelleenjärjestelyn aikana, amerikkalaisten ulkomaille suunnattujen radiolähetysten tärkeimmiksi kuuntelualueiksi katsotaan Neuvostoliitto ja Itä-Eurooppa.

USIA:n propagandatoiminnan sisällön pääpiirtein perinyt Amerikan informaatio- ja kulttuurivaihtotoimisto on yksi tärkeimmistä, mutta ei suinkaan ainoa sellainen Washingtonin hallitustason laitos, joka puuhaa kommunisminvastaisen ideologisen taistelun kentällä. USA:ssa harjoittavat samanlaista toimintaa sellaiset järjestöt kuin Rauhanarmeija (Peace Corps) eli, kuten sitä viime aikoina tavallisimmin nimitetään, Toiminta-armeija, joka on perustanut tukipisteensä kymmeniin Latinalaisen Amerikan,

Afrikan ja Aasian maihin; Pentagonin varsin monihaarainen propagandakoneisto, jolla on muissa maissa omia radioasemia, kustantamoja jne.; keskustiedustelupalvelu (CIA), jolla on erityiset osastonsa taistelua varten Neuvostoliittoa ja muita sosialistisia maita vastaan. Luetteloa voisi jatkaakin.

Vaikka USA:n, Englannin, BRD:n, Ranskan ja muiden imperialististen maiden hallitusten muodostama kommunisminvastaisen aatteellisen propagandataistelun koneisto jo sinänsä on tavattoman suuri, niin se on kuitenkin vain yksi aselaji imperialistisen propagandan rintamassa.

Toisen, yhtä voimakkaan aselajin muodostavat välittömästi monopoleille kuuluvat yksityiset joukkotiedotusvälineet: jättiläismäiset, koko maailman kietoneet lehdistön tietotoimistot, sanomalehtiyhtiöt, elokuvayhtiöt, radioasemat yms.

Tässä on sitä paitsi otettava huomioon sellainen seikka, että imperialistiset ideologit käyttävät yksityisen lehdistön asemaa hyväkseen koettaen hypnotisoida lukijakuntaa tämän lehdistön näennäisellä »sitoutumattomuudella» ja harjoittaa tämän valelipun alla harhauttavaa informointia.

Sosialistisissa maissa kaikki tiedotus- ja propagandavälineet ovat valtionelinten ja puolue- tai yhteiskunnallisten järjestöjen hallussa, minkä vuoksi näissä maissa ei siis voi olla esimerkiksi sellaisia lehtiä tai yleisradioasemia, joiden antamista tiedoista ei kukaan olisi vastuussa lukijoille tai kuuntelijoille. Kapitalistisissa maissa asia on toisin. Monilla porvarillisilla puolueilla, puhumattakaan porvarismaiden hallituksista, ei useinkaan ole virallisesti omia lehtiä. Ne käyttävät yksityishenkilöiden tai joidenkin laitosten omistamia lehtiä, niin sanottua »vapaata» lehdistöä, josta kukaan ei kanna vastuuta, ei edes moraalista.

»Vapaiden» tiedotuskeskusten nimikilven väärinkäyttäminen tulee sitä vaarallisemmaksi, mitä taitavammin sen todellinen tarkoitus – tendenssimäinen yleisellä mielipiteellä manipulointi – salataan. Se saavutetaan useimmiten monopolisoimalla informointi. Senpä vuoksi porvarillisen

yhteiskunnan hallitsevien luokkien halu keskittää informaatiolähteet ja -välineet on katsottava yhdeksi hyvin tärkeäksi hermosodan ainekseksi. Yrittäessään vallata ihmisten mielen vallanpitäjät pääoman maissa rajoittavat kaikin mahdollisin keinoin toisin ajattelevien pääsyn lehtien palstoille, radiolähetyksiin ja tv-ruutuihin. »Riippumattomat» »sanamonopolit» koettavat työntää syrjään kaikki muut tiedonlähteet voidakseen antaa informaatiolle sen suunnan, jota ne pitävät itselleen edullisena.

Tämä saavutetaan monella tavalla, mm. suorastaan järjestämällä informaatioaineistoa. Perusosa tästä aineistosta, joka kulkee valtiolle kuuluvien ja sille kuulumattomien kanavien kautta, saa aivan selvän luokkavärityksen toimituksissa, jotka varjelevat tarkasti hallitsevan huippukerroksen etuja. Eräs amerikkalainen hermosodan tutkija Bernard Cohen kirjoitti tästä asiasta seuraavaa: »Kun kyse on ulkopoliittisesta uutisvalikoimasta ja sen määrästä, kulkevat kirjeenvaihtajat uutisia hankkiessaan alun perin ahdasta, toimittajien ja kustantajien tahdon tutuksi polkemaa tietä.»[54] Kaikissa kapitalistisissa maissa on kuitenkin luotu joustavasti toimiva ideologinen suunnanantokoneisto, jota porvarillinen lehdistö, radio ja tv seuraavat tarkasti. Näin siksi, ettei tarvitsisi jättäytyä kokonaan propagandakoneiston poliittisen vainun varaan.

Tämä järjestelmä on esimerkiksi USA:ssa seuraavanlainen (aivan yleispiirtein kuvattuna). Kaksi jättiläistietotoimistoa, Associated Press ja United Press International, ovat ne kaksi perusvaltimoa, joita myöten kaikkiin amerikkalaisiin tiedotusvälineisiin maassa ja ulkomailla virtaa jo valmista, ts. tietyssä hengessä toimitettua aineistoa. Niiden päivittäin laatimat sisämaiset ja kansainväliset uutiskatsaukset ovat kaikille amerikkalaisille propagandalaitoksille suunnan osoitin.

Suunnan osoittamisessa on New York Times -lehdellä nähtävästi yhtä tärkeä merkitys. Tämäkin lehti lähettää oman syndikaattinsa ja muiden kanavien kautta päivittäisen katsauksen tärkeimmistä uutisista ynnä luettelon etusivun artikkeleista. Cohenin lausunnon mukaan New York Timesin artikkeleihin kiinnitetään erittäin suurta huomio-

ta, sillä »se on johtava amerikkalainen lehti, jolla tiedetään olevan erittäin kiinteät suhteet ulkoasiainministeriöön»[55].

Tärkeä rooli lehdistön suunnistamisessa, vaikkakin edellä mainittuja pienempi, on sellaisilla sanomalehdillä kuin Washington Post, Wall Street Journal, Christian Science Monitor, Baltimore Sun ja Washington Evening Star; radion ja tv:n alalla kolme suuryhtiötä: Columbia Broadcasting System Inc., American Broadcasting Cos., Inc. ja National Broadcasting Company Inc. Näiden lehtien sekä radio- ja televisioyhtiöiden vaikutusvalta selittyy niiden läheisyydestä Amerikan todellisiin vallanpitäjiin ja siitä, että ne edustavat kaikkein selvimmin USA:n valtiomonopolistisen huippukerroksen etuja.

Sama rooli muissa kapitalistisissa maissa on sellaisilla porvarillisen propagandan tukipylväillä kuin lontoolainen The Times, pariisilainen Le Mond, länsisaksalainen Springerin jättiläissanomalehtiyhtiö jne.

Kaikki nämä valtavat propagandatrustit toimivat saman kaavan mukaan: näyttäytyen yleisölle »vapaina», »riippumattomina» ja »sitoutumattomina» ne kuitenkin aina noudattavat hallitsevan luokan tahtoa ja ovat sen etujen vartijoita. Todistaahan sellainenkin suuri porvarillinen lehtispesialisti kuin Philippe Boegner kirjassaan Lehdistö, Raha, Vapaus, että »ei lehtimies tee lehteä, vaan lehti tekee lehtimiehen»[56].

Nekin tiedotuskeskukset, jotka suuntautuvat varta vasten Neuvostoliittoa ja muita sosialistisia maita vastaan, käyttävät tavallisesti »hallituksesta riippumattomien» valheellista nimikilpeä. Esimerkkinä siitä mainitsemme radioasemat Radio Free Europe (Vapaa Eurooppa) ja Radio Liberty (Vapaus).

Washingtonissa tapahtui helmikuussa 1972 näiden radioasemien vuoksi suuri skandaali. Senaatin ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan J. W. Fulbrightin lausunnossa kumottiin hallituksen antama selitys siitä, että radioasemat Vapaa Eurooppa ja Vapaus muka olisivat »yksityisten omistamia» laitoksia, jotka kustannetaan Amerikan väestön »vapaaehtoisista lahjoituksista» kertyneillä varoilla. Kuten myöhemmin todettiin, nämä sosialistisia maita vas-

taan suunnatun hermosodan keskukset ovat todellisuudessa USA:n tiedustelulaitoksen ja eräiden suurmonopolien perustamia ja niiden »toiminta» on jo tullut maksamaan amerikkalaisille veronmaksajille 500 miljoonaa dollaria.

CIA:n ja mainittujen radioasemien toimintaan liittyvät uudet skandaalimaiset paljastukset osoittivat, että näiden surullisenkuuluisain »vapauden äänien» takana on se sama laitos, joka oli osallisena Patrice Lumumban ja Salvador Allienden murhaan ja valmisteli Gamal Abdel Nasserin ja Fidel Castron murhaa... Tällaisten paljastusten jälkeen näiden hermosotakeskusten toiminta ei kaivanne enää mitään lisäkommentteja.

Vapauden ja Vapaan Euroopan toimintaa koskevien asioiden julkistamisesta tulivat selvästi näkyviin hermosodan tärkeimpien »vieterien» – tiedustelu- ja propagandalaitoksen, hallituksen ja monopolien – välinen yhteys. On mm. merkittävää, että niitä oli perustamassa USA:n tiedustelulaitoksen rinnalla muutamia sellaisia suuryhtiöitä (General Motors, Westinghouse, Ford ym.), jotka olivat eniten kiinnostuneita aseistuskilvasta ja kansainvälisestä jännitystilasta. Näiden antikommunististen tihutyökeskusten juttu, joka päättyi siihen, että USA:n hallitus otti julkisesti itselleen niiden rahoittamisen, osoitti selvästi, millainen on imperialistisen valtion ja monopolien nykyinen yhteistyöjärjestelmä sosialismia vastaan suunnatussa propagandatihutyössä.

Valtion ja monopolien yhteistyö sovetologian monilukuisten tieteellisten tutkimuslaitosten eli – kuten niitä länsimaissa tavataan sanoa – antikommunismin aivotrustien johtamisessa on jonkin verran huolellisemmin naamioitua. Yksistään USA:ssa tämä järjestelmä käsittää useita kymmeniä suuria erikoislaitoksia (Sodan, vallankumouksen ja rauhan Hoover-tutkimuslaitoksen Kaliforniassa, Columbian yliopiston Kommunismin ongelmien tutkimuslaitoksen ja Venäläisen keskuksen New Yorkissa, Venäläisen tutkimuskeskuksen Harvardissa, Kalifornian yliopiston Slaavilaisen tutkimuslaitoksen Berkeleyssä ym.) ja monia kymmeniä yliopistollisia oppituoleja, erikoiskursseja, antikommunistisia »tieteellisiä» julkaisuja jne.

Amerikkalainen professori Hans Morgenthau totesi aivan oikein, että sotateollisuuskompleksin rinnalle muodostettiin myös poliittis-akateeminen kompleksi, joka tunki vaikutuksensa moniin tieteellisiin tutkimuslaitoksiin maassa.

Tätä monihaaraista järjestelmää rahoittavat pääasiassa yksityiset lähteet, kuten monilukuiset Fordin, Rockefellerin, Carnegien ym. »hyväntekeväisyyssäätiöt». Johtoasema sen toiminnassa kuuluu kuitenkin USA:n hallituslaitoksille, ennen muuta Pentagonille, keskustiedustelupalvelulle ja ulkoasiainministeriölle, jotka eivät ainoastaan rahoita joitain kaikkein tärkeimpiä »tutkimuksia» ja »projekteja», vaan joilla on myös omat edustajansa monissa tällaisissa keskuksissa.

Monet amerikkalaiset »sovetologian» alalla työskentelevät tiedemiehet, ts. antikommunismin ideologit, on kutsuttu hyvin korkeisiin virkoihin hallitusvirastoissa ja toisaalta taas monet diplomaatit ja poliittiset toimihenkilöt täydentävät tiedemiesten rivejä. Tästä voidaan mainita lukuisia esimerkkejä. Entinen Massachusettsin teknologisen korkeakoulun taloushistorian professori Walt Rostow nimitettiin presidentin erikoisneuvonantajaksi kansallisen turvallisuuden kysymyksissä ja ulkoasiainministeriön suunnitteluneuvoston puheenjohtajaksi. Myöhemmin, kun Valkoisen talon isäntä vaihtui, hän palasi takaisin tieteelliseen työhön. Rostow itse kirjoittaa asiasta näin: »Minun ammatillinen elämäkertani jakautuu osapuilleen puoliksi aatteiden maailman ja politiikan maailman kesken. . . Esimerkiksi vuoden 1940 jälkeen olen ollut yhdeksän vuotta valtionvirassa ja kolmetoista vuotta olen työskennellyt yliopistoissa, jota paitsi tällöinkin osan ajastani olen käyttänyt neuvontatyöhön Washingtonissa.»[57]

Huomattava diplomaatti George Kennan on vuodesta 1956 lähtien hoitanut historian professorin oppituolia Princetonin yliopistossa. Kennedyn presidenttikaudella hänet nimitettiin USA:n suurlähettilääksi Jugoslaviaan. Myöhemmin hän palasi takaisin Princetonin yliopistoon.

Harvardin yliopiston Venäläisen tutkimuskeskuksen työntekijä Zbigniew Brzezinski oli Kennedyn ja Johnsonin

hallintokaudella ulkoasiainministeriön suunnitteluneuvoston jäsen, mutta 1961 hänestä tuli kommunismin ongelmia tutkivan laitoksen johtaja Columbian yliopistossa New Yorkissa.

Voitaisiin esittää monia muitakin tosiasioita, jotka puhuvat antikommunistisen propagandan, porvarillisen tieteen ja valtiollisten laitosten nivoutumisesta yhteen nykyaikaisen imperialistisen valtion puitteissa.

Kaikki nämä tosiasiat puhuvat loppujen lopuksi toisaalta ideologisen taistelun nykyaikaisista mittasuhteista, jotka vaativat porvarillisen yhteiskunnan rakennelmissa yhä uusien laitosten mukaan vetämistä tämän taistelun pal velukseen, ja toisaalta valtiomonopolistisen kapitalismin nykyisestä kehitystasosta, jolla monopolit pyrkivät alistamaan itselleen täydellisesti kaikki kapitalistisen valtion suorittamat tehtävät, mukaan luettuna myös henkisen elämän alueen ja porvarillisen ideologian »ulosviennin» muihin maihin.

Joukkopropaganda palvelee monopoleja

Ei ole sattuma, että imperialistisen taantumuksen käymä hermosota sosialismia vastaan vaikuttaa tietyssä mielessä samantapaiselta kuin aseellinenkin sota. Taantumuksen ponnistukset muuttuvat nimenomaan tällä alueella useammin kuin muilla alueilla suoranaiseksi puuttumiseksi toisten maiden sisäisiin asioihin, myyräntyöksi maailman kommunistista liikettä ja sosialistisia valtioita vastaan. Hermosodalla ei ole mitään yhteistä sellaisen ideologisen dialogin kanssa, joka hakee totuutta. Eihän porvarillisen joukkopropagandan tarkoituksena ole aikaansaada teoreettista väittelyä jommankumman järjestelmän etuisuuksista tai epäkohdista, aikaansaada nykytodellisuuden joidenkin ilmiöiden vertailua ja keskustelua niistä, vaan päinvastoin sen tarkoituksena on vetää erilaisia temppuja käyttämällä työtätekevien huomio pois sellaisesta vertailusta, alis-

taa ne jatkuvan psyykkisen muokkauksen alaisiksi kaihtamatta tällöin suoranaista tietojen vääristelyä ja välitöntä psykologis-fysiologista vaikuttamista ihmisten henkiseen elämään.

USA:n esikuntapäällikköjen yhteiskomitean eräästä asiakirjasta saamme lukea: »Psykologinen sodankäynti tarkoittaa propagandan ja muun samantapaisen tiedotustoiminnan suunniteltua käyttämistä tarkoituksena vaikuttaa vihamielisten ja muiden ulkovaltioiden väestöryhmien mielipiteisiin, tunteisiin, suhteisiin ja käyttäytymiseen sillä tavalla, että tulisi myötävaikutetuksi kansallisen politiikan tavoitteiden tai sotilaallisten tavoitteiden toteuttamiseen.»[58] Tästä määritelmästä näemme imperialismin ulkopoliittisen propagandan suoranaisen riippuvuuden imperialismin ulkopolitiikasta ja välittömän yhteyden muihin ulkopoliittisiin ekspansion keinoihin ja avoimen suuntauksen sosialistisia maita vastaan.

Hermosotaoperaatioiden monilukuiset spesialistit ovat kehitelleet valtavan määrän erilaisia myyräntyön keinoja aatteellista propagandataistelua varten sosialistisia maita ja nykyajan edistyksellisiä liikkeitä vastaan. Th. Sorensenin[59] toteaman mukaan esimerkiksi USIA suorittaa monenlaista ulkopoliittista propagandaa: se harjoittaa hermosotaa (vastustajan moraalisen ryhdin heikentämistä), pitkän tähtäyksen propagandaa (Amerikan imperialismin tulevaisuuden tavoitteita tukevien argumenttien levittämistä ulkomaille), taktista propagandaa (kannatuksen hankkimista USA:lle kansainvälisen politiikan kulloisissakin ongelmissa), välillistä propagandaa (amerikkalaisen kulttuurin levittämistä ulkomaille).

Eräs huomattava kyseisen alan amerikkalainen asiantuntija Charles Seely kirjoittaa: »Huonoon huutoon joutuneiden ja vanhentuneiden aatteiden levittämiseen tarvitaan erittäin korkeatasoista propagandatekniikkaa. Ellei tällaista tekniikkaa olisi, tulisi kapitalismi hyvin pian voitetuksi.»[60]

Imperialismin monihaarainen ideologinen tihutyöjärjestelmä, joka on syntynyt ja muovautunut kapitalismin yleisen kriisin aikana, heijastaa imperialismin piirteellisiä

ominaisuuksia ja ennen kaikkea monopolipääoman pyrkimystä taantumuksen vahvistamiseen kautta linjan.

Käsite hermosota (psykologinen sodankäynti) juontaa alkunsa jo natsismin ajoista. Hermosodasta tuli kansainvälisen taantumuksen kaikkein aggressiivisimman ryhmittymän ideologinen ase silloin, kun sotaretki maailman demokratian ja sosialismin voimia vastaan oli valmisteilla ja käynnissä. Tämän jälkeen länsivallat julkistivat sen rauhanajan aseena, vaikkakin kaikki sen aggressiiviset ja tihutyöominaisuudet säilyivät. Amerikkalainen diplomaatti J. Campbell ulkopoliittisia suhteita tarkastelevassa kirjassaan mainitsee tästä asiasta seuraavaa: »On suorastaan hämmästyttävää, että rauhan aikana meitä kahlitsee sen saman tyypin ahdas radiopropaganda, jota käytettiin toisen maailmansodan aikana.»[61]

Monet tutkijat ovat viime aikoina panneet merkille, että hermosota jatkaa niiden tehtävien täyttöä ja menetelmien käyttöä, joita toisen maailmansodan aikaiset harhautusinformointipalvelut täyttivät ja käyttivät. Niinpä eräs huomattava kyseisen alan tuntija, ranskalainen sanomalehtikirjailija Pierre Nord* kirjoittaa kirjassaan Valheinformointi, myyräntyön absoluuttinen ase, että »tärkeänä ja joskus jopa ratkaisevana aseena nykyisissä selkkauksissamme on meidän vanha, sodan aikainen harhautusinformointimme, josta tehtiin poliittisen toiminnan välikappale jokseenkin samaan tapaan kuin sodan jälkeen rekonstruoitiin sotatarviketehdas palvelemaan rauhanajan tarpeita»[62].

Samassa kirjassaan Nord tähdentää sitä suurta roolia, joka harhautusinformoinnilla on viime aikoina ollut kansainvälisessä politiikassa. Hän kirjoittaa: »Vuosisatamme meneillään olevaa puoliskoa luonnehtivaksi ilmaisuksi historia varmaankin valitsee sanonnan kylmä sota, vaikka minun mielestäni olisi sopivampaa ja tarkempaa nimittää meidän aikaamme harhautusinformoinnin puolivuosisadaksi, mikäli tällä ymmärretään kokonaista kompleksia

---

* André Brouillardin kirjailijanimi; entinen Ranskan yleisesikunnan eversti, Vastarintaliikkeen osanottaja.

yhteen nivoutuneita toimenpiteitä ja operaatioita, joiden tarkoituksena on vaikuttaa vastustajaan itsemme haluamaan suuntaan, jotta loppujen lopuksi vastustajasta tulisi ensin sokea ja sitten halvaantunut.»[63]

Hallitsevat imperialistiset piirit pystyttivät kansanjoukkojen ideologista muokkausta varten monimutkaisen koneiston, johon kuuluu lukuisia renkaita. Niiden kuuluu ratkoa erilaisin keinoin samaa tehtävää: vieroittaa työtätekeviä luokkataistelusta ja heikentää maailman demokraattista ja vallankumouksellista liikettä. NKP:n Keskuskomitean pääsihteeri Leonid Brežnev sanoi puolueen 24. edustajakokouksessa: »Me elämme aikaa, jolloin imperialistinen propaganda käy maatamme ja koko sosialistista maailmaa vastaan hellittämätöntä ideologista sotaa soveltaen kaikkein hiotuimpia menetelmiä ja käyttäen tehokkaimpia teknisiä välineitä. Kaikki porvariston käsissä olevat ideologiset vaikutuskeinot – lehdistö, elokuvat ja radio – on mobilisoitu johdattamaan ihmisiä harhaan, syöttämään heille käsityksiä melkeinpä paratiisielämästä kapitalismin oloissa ja parjaamaan sosialismia.»[64]

Imperialismin ideologisessa ja propagointikoneistossa on ikään kuin useita kerroksia, joiden kesken on olemassa melko selvä osajako.

Propagandan alkulähteillä, ideologisen Olympoksen huipulla, näemme verrattain pienen ryhmän teoreetikkoja (Walt Rostown, Daniel Bellin, John Galbraithin, Raymond Aronin, Zbigniew Brzezinskin, Herman Kahnin ym.), jotka katsovat olevansa nykyisen porvarillisen yhteiskunnan hengellisiä paimenia. Heidän tehtävänään on antaa »uusia» ideoita, kehitellä muodinmukaisia oppirakennelmia, uudistaa vanhentuneita argumentteja ja sävyttää ideologista elämää.

Keskikerroksessa näitä ideoita sitten muokataan soveltaen erilaisten auditorioiden etuihin ja haluihin kelpaaviksi. Yleisluonteiset teesit saavat tässä kerroksessa yleistajuisen muodon ja niitä havainnollistetaan varta vasten valikoiduilla tosiasioilla. Asianmukaiset aksentit sijoitetaan riippuen siitä, kenelle mikin konkreettinen teesi on tarkoitettu.

Vihdoin kaikki tämä joutuu antikommunismin joukkopropagoijien käyttöön. He ottavat aseikseen mitä välineitä hyvänsä, jopa suoranaisia valheinformaatioita, kunhan ne vain pelaavat tarvittavaan suuntaan.

Länsimaissa pidetään erittäin tärkeänä tässä yhteydessä juurruttaa rivi-ihmisiin tietynlaista suhtautumista todellisuuden ilmiöihin, kasvattaa tietynlainen antikommunistinen refleksi tapahtumien suhteen, syövyttää ihmisten päähän kokoelma valmiita kliseitä, joiden kuuluisi olla jonkinlainen immuuni sosialismin aatteita vastaan.

Kadun miehelle uskotellaan alituisesti, päivästä päivään, lehdissä, radiossa, elokuvissa, kaikilla niin sanotun massakulttuurin välineillä, että:

– Kommunismi on kaiken pahan tyyssija. Jumalan kieltävä ja totalitaarinen kommunismin ideologia on ihmisolemuksen vastainen. Kommunistit haluavat riistää ihmisiltä heidän omaisuutensa ja vapautensa ja tehdä heistä aggressiivisten tarkoitusperiensä oikeudettomia täytäntöönpanijoita. He kylvävät kaikkialle eripuraisuutta ja sytyttävät tyytymättömyyden kipinöitä. Mikäli kommunistit ovat saavuttaneet joitain tuloksia taloudellisen ja poliittisen kehityksen alalla, niin se on tapahtunut väestön elintason kustannuksella. Uudet tehtävät, jotka ovat tulleet ihmiskunnan suoritettavaksi tuotannon, tieteen ja tekniikan nykyisellä kehitystasolla, eivät sovellu sosialismiin ja sen vuoksi ne pakottavat kommunistit ennemmin tai myöhemmin luopumaan dogmaattisista periaatteistaan.

– »Vapaan» yksityisyritteliäisyyden maailma on nykyyhteiskunnan paras organisaatiomuoto. Sen talousjärjestelmä ja poliittiset instituutiot turvaavat enimmäismäärän yrittäjän aktiivisuutta, demokratiaa, henkilökohtaista aloitteellisuutta ja loppujen lopuksi henkilön vapauden. Tämän järjestelmän puitteissa kullakin on mahdollisuus menestyä, kuten tapahtui sadussa köyhästä Liisasta, jossa sadun hyväsydämisestä sankarista ahkeruutensa ja säästäväisyytensä ansiosta tuli prinsessa. Kaikki riippuu sinusta itsestäsi. Ellei sinusta vielä ole tullut miljoonamiestä, niin sinä itse olet syypää tai sitten sinua ei ole vielä onnistanut. Nykyajan tieteellistekninen vallankumous tar-

joaa »vapaalle maailmalle» uusia, houkuttelevia mahdollisuuksia ja se johdattaa tämän maailman omalla painollaan, ilman mitään luokkataistelua, ihanaan joukkokulutuksen ja yleisen yltäkylläisyyden aikakauteen.

– Ihmisen harjoittama toisen ihmisen riisto, luokkataistelu ja monopolien ylivalta ovat kommunistien keksintöjä. Jos näillä käsitteillä joskus menneisyydessä olikin jotain merkitystä, niin nykyään niitä ei enää ole olemassa. Loppujen lopuksi nykyinen kapitalisti on myös työntekijä, ja jokainen työmies voi ostaa osakkeita ja tulla pääoman kanssaomistajaksi. »Valkokauluksiset» työntävät joka paikassa syrjään »sinikauluksisia». Luokat katoavat, ja luokkataistelu on järjetöntä ja vahingollista, koska se vain vaikeuttaa teollisuusyhteiskunnan spontaania kulkua kukoistustaan kohti.

– Kaikki nykymaailman vaivat ja sen tulevaisuutta vaarantavat seikat (lukuun ottamatta kommunistien ilkeämielistä juonittelua) johtuvat sellaisista valitettavista ilmiöistä kuin ihmisolemuksen epätäydellisyydestä ja ihmisen hämärien vaistojen järjenvastaisuudesta. Ne ovat myös seurausta väestöräjähdyksestä, ylenpalttisesta kaupungistumisesta, ympäristön saastumisesta ja muista ihmiskunnan päälle yhtäkkiä tulleista onnettomuuksista, joista kapitalismi ei tietenkään voi kantaa vastuuta. Näiden vastoinkäymisten voittamiseksi on taaskin tietysti luovuttava luokkataistelusta ja keskityttävä näiden yleismaailmallisten ongelmien ratkomiseen.

Pyrkiessään levittämään näitä ja muita samantapaisia käsityksiä joukkojen keskuuteen imperialismin ideologit eivät pane toivoa niinkään paljon vakuuttamiseen kuin tunneperäiseen psykologiseen vaikuttamiseen. Tavallisesti vedotaan porvarillisen yhteiskunnan tavanomaisesta elämänjärjestyksestä johtuviin ennakkoluuloihin ja tottumuksiin eikä järkeen. Mikäli propagointi on suunnattu sosialististen maiden väestöön, niin silloin yritetään hyötyä ihmisten tietoisuudessa olevista menneisyyden jäänteistä.

Kehitellessään psykologisten joukkovaikutuskeinojen yleistä metodologiaa antikommunistisen propagandan organisaattorit kiinnittävät suurta huomiota vaikutuskeino-

jen jatkuvaan parantamiseen ja pitävät huolta siitä, että ne soveltuisivat kunkin ajanjakson konkreettisiin olosuhteisiin ja kunkin konkreettisen auditorion pyyteisiin.

Hermosodan strategit lähtevät siitä, että nykymaailma on pumpattu täyteen erilaista poliittista ja muuta informaatiota ja että suurin osa tärkeistä tapahtumista tulee hyvin nopeasti kaikkien tietoon.* Senpä vuoksi, kun otetaan huomioon sen informaatiomäärän viimeaikainen valtava kasvu, joka vyöryy nykyajan sukupolviin kuuluvien ihmisten tajunnan, tahdon ja tunteiden päälle lehdistön, radioaaltojen, elokuvien ja tv:n välityksellä sekä mainosten ja muun joukkotiedotuksen kautta, voidaan sanoa, että yleisen mielipiteen muovaamistaistelussa on suuria voiton mahdolisuuksia sillä, joka valvoo ja ohjaa mainittua vyöryä.

Imperialismin propagandapalvelu pitää vaarin tästä seikasta eikä jätä huomionsa ulkopuolelle ylipäänsä yhtään vähänkään huomattavaa sisämaista tai kansainvälisen elämän tapahtumaa ja yrittää aina antaa mahdollisimman

---

* UNESCO:n tilastollinen vuosikirja 1970 sisältää tiedot joukkotiedotusvälineistä maailmassa ja niiden kehityksestä useiden vuosien ajalta. Otamme niistä vain tärkeimpiä tiedonvälittäjiä (kirjoja, päivälehtiä, elokuvia, radiota ja televisiota) koskevat luvut ja tarkastelemme niiden kohdalla vuosikymmenellä 1959–1969 tapahtuneita muutoksia. Kuva on seuraava:

Julkaistujen kirjanimikkeiden määrä kasvoi mainittuna aikana 364 000:sta 496 000:een.

Päivälehtien nimikemäärä 7350:stä 7680:een ja niiden yhteenlaskettu painos 275 miljoonasta 365 miljoonaan.

Elokuvateattereiden lukumäärä 171 500:sta 250 300:aan ja yhteenlaskettu katsojanpaikkojen luku 62,6 miljoonasta 76,8 miljoonaan.

Radiovastaanottimien lukumäärä 358 miljoonasta 653 miljoonaan.

TV-vastaanottimien lukumäärä 87 miljoonasta 251 miljoonaan.

Tämä merkitsee, että kirjojen ja lehtien määrän ja elokuvien katsomismahdollisuuksien huomattavasti lisääntyessä vuonna 1969 oli maapallon kutakin tuhatta asukasta kohti keskimäärin 232 radiovastaanotinta ja 89 tv-vastaanotinta (ks. »Statistical Yearbook. UNESCO. 1970», Paris, 1971, p. 631, 686, 711, 723, 724). Näin siis maapallon koko väestö voi käytännöllisesti katsoen seurata radiolähetyksiä ja melkein puolet voi seurata tv-ohjelmia.

nopeasti oman arvionsa näistä tapahtumista. Ei se sitä mistään totuudenrakkaudesta tee. Pikemminkin päinvastoin: tekee sen saadakseen vääristellyksi tapahtumien todellisen olemuksen ja tyrkytetyksi väestölle tapahtumien tendenssimäisen tulkinnan.

Tavoite on aivan selvä: kun kerran ei voida jättää valaisematta jotain – propagandamielessä jopa epäedullista – tosiasiaa, niin on parasta panna asia omaan sanamuotoon ja mahdollisimman nopeasti, jotta ehtisi edelle joistain muista mahdollisista sanamuodoista. Näin syntyy taistelua ensimmäisestä ilmaisumuodosta. Porvarilliset lehtimiehet eivät suurestikaan siekaile antaessaan arvion tapahtumasta. Eihän sitä joka kerta tarvitse vaivautua tarkistamaan huolellisesti jonkin uutisen todenperäisyyttä. Vallan hyvin riittää, jos se edes kuulostaa todenperäiseltä. Niille, jotka hoitavat imperialismin propagandakoneiston ohjauslaitteistoa, ei ole tärkeää kaikkein varmimman selityksen hankkiminen, vaan se, että ehtisi oman selityksensä levittämisessä edelle vastapuolesta ja saisi sillä tavalla jotain hyötyä. Kuvitelkaamme, että Neuvostoliitossa on juuri laukaistu avaruusraketti. Porvarillinen lehdistö ja radio ottavat mielihyvin levittääkseen asiaa koskevan uutisen lukijoilleen ja kuuntelijoilleen. Samalla ne kuitenkin tavallisesti liittävät uutiseen sellaisen määrän kaikenlaisia sensaatiojuttuja ja olettamuksia lennon ohjelmasta (jonka muka »Moskova aikoo toteuttaa»), että mikä hyvänsä lennon tulos voi sen jälkeen aiheuttaa vain jonkinlaista pettymystä.

Muokkaamalla suuren määrän tosiasia-aineistoa ja levittämällä sen hyvin nopeasti imperialismin propagandapalvelut saavat aikaan vaikutelman ulkonaisesta objektiivisuudesta ja samalla mahdollisuuden hallita hyvin erilaisten väestöryhmien huomiota, mukautua niiden erilaisiin etutavoitteisiin ja, mikä tärkeintä, totuttavat kadun miehen muodostamaan käsityksensä tapahtumista vain propagandapalvelun antaman mielivaltaisen tulkinnan perusteella.

Lukijan, kuulijan tai katsojan on nykyisessä informaatiotulvassa todellakin vaikea ottaa selvää jonkin uutisen todenperäisyydestä. Hänellä ei yksinkertaisesti ole sellai-

seen aikaa, voimia eikä aineellisia mahdollisuuksia, koska muiden tiedonlähteiden hankkimiseen liittyy tavallisesti lisävaikeuksia ja -kuluja (täytyy oppia vieraita kieliä, ostaa kalliita vastaanottimia, tilata kirjallisuutta jne.). Useimmassa tapauksessa hänen täytyykin tyytyä niihin tietoihin, joita suuret sanamonopolit tuottavat, semmitenkin, kun ne ovat tavallisesti tiedonvälitysnopeutensa ja valaisemansa tapahtumapaljouden puolesta varsin korkealla tasolla.

Mitä pitemmälle joukkotiedotusvälineet on monopolisoitu, sitä helpompi hallitsevan huippukerroksen on viedä läpi linjaansa, joka on aina suuntautunut levittämään mahdollisimman laajalti huippukerrokselle edullisia aatteita ja polkemaan maahan ideologisen opposition. Jopa sellainenkin porvarillisen järjestelmän uskollinen puolustaja ja läntisen »vapaan» lehdistön puolestapuhuja kuin H. Meyer Länsi-Berliinissä 1971 julkaistussa kirjassaan Joukkotiedotusvälineet Saksan Liittotasavallassa (H. Meyer. Massenmedien in der Bundesrepublik Deutschland) myöntää, että suurten lehtiyhtymien perustaminen saattaa aiheuttaa informaation monipuolisuuden rajoittumisen ja että suuryhtymät voivat alistaa tahtoonsa muut kustantajat. Meyer kirjoittaa, että hallitsemalla muita nykyaikaisempaa teknistä välineistöä ja paksumman kukkaron ne pääsevät helposti voitolle kilpailussaan pienten ja keskisuurten kustantajien kanssa.

Näin siis lehdistön ja muiden joukkotiedotusvälineiden monopolisoinnista tulee hermosodan organisaattorien käsissä voimakas välikappale yleisen mielipiteen muokkaamiseksi ja samalla se antaa laajat mahdollisuudet kaikenlaisille väärinkäytöksille tällä alueella.

Kaikki porvarillisten tietotoimistojen, porvarillisen lehdistön, radion ja tv:n kautta kulkenut informaatio piirtää tahallisesti vääristeltyä kuvaa maailmasta ja poliittisia ilmiöitä arvioidessaan sekoittaa tendenssimäisesti käsitteitä. Porvarillinen propaganda turmelee ja aseistariisuu siten työtätekeviä joukkoja aatteellisesti. Eikä sen edes tarvitse joka kerta suoranaisesti vääristellä tosiasioita, sillä tavallisesti tämä vääristely jo sinänsä sisältyy todellisen ta-

pahtuma-aineiston valikointiin, ryhmittelyyn ja tapahtumien valaisuun. Propaganda toimii useimmiten paljon hienovaraisempia menetelmiä käyttäen. Toisinaan jokin uutinen nostetaan korostetusti etutilalle ja julkaistaan sensaationa, toisinaan taas jotenkin hämätysti muiden uutisten seassa, jossain tapauksessa voimistetaan väritystä, jossain taas hiukan muutetaan korostusta. Taitavasti naamioituina nämä keinot suovat imperialismin ideologeille mahdollisuuden pitää huomattavan suuria väestöjoukkoja etukäteen annettujen, varsin kaukana objektiivisesta todellisuudesta olevien käsitteiden ja käsitysten vallassa. »Informaatio on kaiken kaikkiaan vain propagandan erillismuoto, ehkä vähemmän suoraviivainen, mutta sitä vastoin mahdollisuuksiltaan muita muotoja vaarallisempi», toteaa aivan oikein amerikkalainen professori Kurt London[65].

Sen lisäksi, että porvarillinen propaganda suorittaa uutisaineiston tendenssimäisen valikoinnin ja vastaavanlaisen annostuksen, se käyttää yleensä halukkaasti tapahtumakokonaisuudesta erotettuja tosiasioita eikä tarkastele koko ilmiösummaa sisäisine ja keskinäisine yhteyksineen. Tällä tavalla menetellen mikä tahansa poliittinen informaatio ikään kuin hajoaa monen moniksi erillisiksi uutisiksi, joista kukin tulkitaan erillisenä yksityistapauksena. Maailman tilanteen kehitys lakkaa tällöin olemasta vuorovaikutuksellinen prosessi ja näyttää spontaanilta erillisten ilmiöiden röykkiöltä.

Imperialismin poliitikot ja ideologit turvautuvat tähän menetelmään sitä halukkaammin, mitä vähemmän heillä on argumentteja kannanottonsa puolustukseksi. He eivät käytä tätä keinoa pelkästään jonkin epämiellyttävän tapahtuman kaunisteluun yleistä mielipidettä varten tai jonkin erillisen ilmiön perusolemuksen vääristelyyn, vaan ylipäänsä kaikkia tapahtumia valaistessaan.

Vaikka tämä keino onkin tuonut porvarilliselle propagandalle asiakohtaisuuden ja konkreettisuuden maineen, niin todellisuudessa kuitenkin sen pääasiallisena tarkoituksena on kiertää yleisten maailman prosessien tarkastelu ja niiden kokonaisarviointi. Porvarillinen propaganda kaataa joka päivä ja joka tunti lukijain ja kuuntelijain päälle val-

tavat määrät erillisiä tosiasioita, joiden taakse on kätketty huolellisesti maailman kehityksen yleiset tendenssit, sen sijaan että tekisi vakavan analyysin tapahtumista ja maailman tilanteesta.

Suuri osa kapitalististen maiden väestöstä ei pysty tämän valtavan tosiasiaryöpyn alla itsenäisesti saamaan selvää tapahtumista. »Monet joutuvat pois tolaltaan tässä valtavassa informaatiotulvassa, jonka radio, tv ja sanomalehdet joka tunti vyöryttävät ihmisten päälle. Kysymys ei ole siitä, etteivätkö ihmiset saisi riittävästi 'tosiasioita'. He yksinkertaisesti hukkuvat näihin 'tosiasioihin', puolitotuuden ja puolivalheen valtavaan tulvaan eivätkä lähestulkoonkaan aina tiedä, ketä tai mitä pitäisi uskoa.» Näin toteaa tämän alan tunnustettu amerikkalainen asiantuntija James Reston[66]. Noiden »monien» avuksi ehättävät taaskin ne samaiset kaiken kattavat propagandatrustit, jotka informaatiota valikoimalla ja lajittelemalla muokkaavat tietynlaisen version jostain ilmiöstä tai tapahtumasta.

Se tehdään tietenkin korostetun »objektiivisesti», aivan kuin pelkästä halusta mahdollisimman hyvin informoida omaa lukija- tai kuuntelijakuntaa. Le Nouvelle Critique -lehden toimittajat Aimé Guedj ja Jacques Girault julkaisivat aikoinaan mielenkiintoisen tutkielman ranskalaisesta Le Monde-lehdestä. Heidän johtopäätöksensä tämän erään suurimman ja vaikutusvaltaisimman kapitalistisen lehden julkaisemien aineistojen analysoinnista soveltuvat aivan hyvin koko porvarilliseen irformointijärjestelmään.

Le Monde ilmoittaa olevansa »sitoutumaton» lehti, minkä vuoksi se pitää visusti huolen siitä, että kaikki näyttäisi ulospäin siltä, etteivät lehteä sido mitkään puolue-edut. »Puuttumatta tapahtumien kulkuun ja pysyttelemällä syrjässä hyödyntavoittelun ja kiistojen sokaisemasta puolueväestä Le Monde kohoaa niiden yläpuolelle ajattelijan arvokkuudella ja Cassandroksen kaukonäköisyydellä.» Näin sanotaan kirjassa[67].

Paljastettuaan tämän vaateliaan ryhdistymisen tutkielman kirjoittajat tekevät seuraavan johtopäätöksen: »Porvarillisen ajattelun heikkoudessa on sen voima. Tämä aja-

tuksenjuoksu, joka ei kykene torjumaan todellisuutta, vaan sieppaa siitä vain joitain erillisiä kappaleita, on pirstottua ja häthätää yhteen kurottua. Se on kokonaan luulokuvan vallassa. Pintapuolisen asennoitumisen paulat pidättävät ja kuihduttavat sitä joka askeleella, mutta samanaikaisesti puolustavat sitä. Joukkotiedotusvälineet antavat porvarilliselle tunnuksenomaiselle ajattelulle mahdollisuuden omata jonkin verran tehokkuutta.»[68]

Tämä keino auttaa imperialistisen propagandan järjestäjiä selviytymään toisestakin erittäin tärkeästä tehtävästä, nimittäin hämäämään mahdollisuuksien mukaan tämän propagandan luokkaolemuksen paljastamatta kuitenkaan tapahtumien sisäisiä sosiaalisia käynnistysnappuloita. Porvarillinen propaganda antaa tälle seikalle varsin suuren merkityksen. Nykyään se pyrkii erittäin sitkeästi näyttämään esiintymisensä jonkinlaiselta »yleisinhimilliseltä» objektiivisuudelta. Tässä tarkoituksessa se vetoaa farisealaisesti vapauteen, demokratiaan, humaanisuuteen yms. ja tulkitsee nämä käsitteet jonkinlaisiksi abstrakteiksi, luokkakannattomiksi kategorioiksi.

Imperialistinen propaganda joutuu pakosta ottamaan huomioon sosialismin olemassaolon ja sen reaaliset saavutukset. Siksi se esiintyy yhä useammin »tulen anastajan» roolissa yrittäen ikään kuin siepata kommunisteilta näiden kansanomaisia aatteita ja esitellä niitä »ikuisina» yleisinhimillisinä arvoina pakottaakseen ne taistelemaan porvariston puolella.

Mikäli on uskomista nykyajan kapitalismin apologeettoihin, niin on todellakin vaikea kuvitella jotain muuta yhteiskuntaa, joka pitäisi yhtä hyvää huolta henkilön vapaudesta, demokratiasta ja työtätekevien joukkojen hyvinvoinnista kuin kapitalismi. Näitä hunajanmakeita puheita pilaa vain se seikka, että niitä pidetään aina sen saman, työtätekeville hyvin tutun kapitalistisen yhteiskunnan nimessä, joka ei olemuksensa vuoksi sovi mitenkään yhteen humaanisten ihanteiden kanssa.

Nykytilanne saattaa kapitalistisen maailman hallitsevat luokat vaikeaan asemaan. Toisaalta työtätekevien joukkojen poliittisessa tietoisuudessa tapahtuneiden syvällisten

muutosten vuoksi nuo luokat eivät voi enää viitata kintaalla demokraattisille vaatimuksille, mutta toisaalta ne eivät voi myöskään täyttää niitä oman luokkaolemuksensa vuoksi. Yrittäessään selviytyä tästä pulmasta porvarillinen propaganda turvautuu tavallisesti käsitteiden vaihtamiseen, se yrittää apolitisoida sosialismin ja kapitalismin välisen ideologisen dialogin, hämätä kahden järjestelmän välisen perustavanlaatuisen periaatteellisen eroavuuden sekä sovittaa tiettyjen ilmiöiden arvostukseen, mm. sosialistisen todellisuuden eri puolien luonnehdintaan, porvarillisia kriteereitä ja mittapuita.

Porvarillinen propaganda pohdiskelee esim. kysymystä demokratiasta. Se on jo runsaasti puoli vuosisataa jankuttanut itsepintaisesti, että neuvostoyhteiskunta on epädemokraattinen, »totalitaarinen», ja esittänyt sen vastakohdaksi kapitalismin »vapaan maailman», jossa muka vallitsee mitä laajin demokratia ja jossa on luotu kaikki tarvittavat ehdot persoonan »itseilmaisua» varten. Viime aikoina on nimenomaan »demokratian olemattomuudesta» tullut porvarillisten ideologien ja heidän revisionististen apuriensa suussa miltei tärkein »syytös» neuvostojärjestelmää vastaan. Länsimaiden taholta kantautuu itsepintaisen tungettelevia kehotuksia »yhdistää sosialismi ja demokratia».

Lienee kuitenkin paikallaan kysyä, nimenomaan minkä demokratian kanssa nämä hyvät herrat haluaisivat sosialismin yhdistyvän? Tähän kysymykseen voi olla vain yksi vastaus: kyse on porvarillisista parlamentaarisista instituutioista. Taantumuksellinen propaganda selittää, että monipuoluejärjestelmä porvarillisessa yhteiskunnassa ja porvarillisten puolueiden kamppailu hallituspaikoista ovat todistus todellisesta kansaa palvelevasta demokratiasta. Tämä merkitsee, että kapitalismin apologeetat koettavat ns. yleisinhimillisten arvojen varjolla tyrkyttää porvarillisia käsitteitä ja kriteereitä ja pyyhkiä sillä tavalla pois kapitalismin ja sosialismin välisen periaatteellisen eron tämän kysymyksen ratkaisussa.

Neuvostoihmiset käsittävät demokratian toisella tavalla. Sen peruskivenä on niiden taloudellisten ja poliittisten syiden hävittäminen, jotka synnyttävät vähemmistön har-

joittaman enemmistön riiston. Ellei tätä välttämätöntä ehtoa ole, niin demokratiasta voidaan jaaritella miten paljon tahansa, mutta sittenkin se pysyy – kuten Lenin sanoi – kapeana, typistettynä, valheellisena ja ulkokultaisena, se pysyy paratiisina rikkaille, ansana ja petkutuksena riistetyille ja köyhille[69].

Kapitalismin aikana se ei voi ollakaan muuta, sillä porvarillisen yhteiskunnan tehtävänä on aina ollut, on ja tulee olemaan ihmisen orjuuttaminen, koska hän on riiston kohde. Mikäli työtätekevät kapitalistisissa maissa saavat hankituksi sitkeällä taistelulla joitain poliittisia vapauksia, niin se ei ole hallitsevan huippukerroksen hyvän tahdon ansiota, vaan ainoastaan sen pakkomyönnytys, joka heijastaa luokkavoimien reaalista suhdetta maassa ja kansainvälisellä areenalla. Ja sitä paitsi se on sellainen myönnytys, jonka porvaristo yrittää aina tehdä olemattomaksi. Sen vuoksi porvarillinen yhteiskuntasuhteiden käsiterakennelma loppujen lopuksi tarkoittaa väkivaltaa. Lenin kirjoitti: »Porvaristo tunnustaa valtion voimakkaaksi vain silloin, kun se voi koko hallituskoneiston voimalla syöstä joukot sinne, minne porvarilliset vallanpitäjät haluavat.»[70] Tämän tärkeimmän tehtävän mukaisesti hallitseva luokka rakentaa monimutkaisen valtiollisen ja hallinnollisen vallan koneiston sekä määrittelee tärkeimpien aatteellisten joukkovaikutuskeinojen, kuten koululaitoksen, kirjallisuuden, taiteen yms., suuntauksen ja vuorovaikutuksen. Kaikki on suunnattu samaan kohteeseen: riistettävä työtätekeviltä itsenäinen rooli poliittisessa elämässä, estettävä kansanjoukkoja tajuamasta imperialismin politiikan todelliset vaikutteet ja tehtävä näistä joukoista sokea ase hallitsevan huippukerroksen käyttöön.

Sosialismin tarkoitusperät ovat aivan toiset: jokaiselle työtätekevälle on annettava parhaat mahdollisuudet luovien voimiensa täydelliselle käytölle, jotta kaikista kansalaisista tulisi uuden yhteiskunnan aktiivisia ja tietoisia rakentajia. Lenin sanoi näin: »Meillä on toisenlainen käsitys voimasta. Meidän käsityksemme mukaan valtion voima on joukkojen valveutuneisuudessa. Valtio on voimakas silloin, kun joukot tietävät kaiken, voivat lausua mie-

lipiteensä kaikista asioista ja ovat kaikkeen valmiit tietoisesti.»[71]

Neuvostodemokratialla on omat kriteerinsä. Ne eivät ole luuloteltuja »absoluuttisia vapauksia», eivät hämäriä lupailuja »itseilmaisemisesta», vaan ne ovat vapautta ihmisen harjoittamasta toisen ihmisen riistosta ja sorrosta ja muista kapitalismin kahleista. Ne ovat koko kansan aktiivista ottamista mukaan yhteiskunnan asioiden hoitoon. Ne ovat mitä laajimpia demokraattisia oikeuksia ja vapauksia jokaiselle, ja koko sosialistinen elämänmuoto turvaa niiden realisoinnin.

Niihin kuuluvat edustusperusteiset hallintoelimet sekä yhteiskuntapiirien harjoittaman kritiikin laaja kehitys ja tehokkuus. Niihin kuuluu vihdoin kommunistisen puolueen rooli, puolueen, joka on koko kansan etujen vartiossa ja joka estää sosialistisen demokratian loukkaamisen ja huolehtii jatkuvasti sen kehittämisestä. Sosialistisen demokratismin korkeimpana ilmaisuna on aina ollut ja tulee olemaan se, että valtion sisä- ja ulkopolitiikka vastaisi kansan todellisia etuja.

Kaikki nämä periaatteet ovat sosialismin saavutuksia ja ominaisia vain sille. Kaikki neuvot niiden yhdistämisestä vaikkapa kaikkein »parhaaseen» porvarilliseen demokratiaan ovat pelkkää pötyä. Porvarillisen propagandan yritykset sotkea käsitteitä ja tyrkyttää omaa mittapuuta paljastavat porvariston todelliset sosialisminvastaiset tarkoitusperät.

Samalla on pidettävä mielessä, että porvarillisen yhteiskunnan perinteiden mukaan kasvatetut melko suuret väestöryhmät kapitalistisissa maissa ja sellaiset erilliset henkilöt sosialistisissa maissa, jotka tuntevat huonosti kapitalistista todellisuutta, sen varsin monimutkaista ja ovelarakenteista ihmisten taloudellisen, poliittisen ja henkisen orjuutuksen koneistoa, antavat melko usein pettää itseään mainitunlaisilla jutuilla. Levittäessään vaikutustaan työtätekeviin porvarillinen propaganda on aina pyrkinyt ja pyrkii edelleenkin saamaan tukea vanhoista käsitteistä, jotka ovat syntyneet riistoyhteiskunnan uumenissa ja lyöneet leimansa kansanjoukkojen tietoisuuteen ja näiden

joukkojen käsityksiin henkilön vapaudesta, demokratiasta, aineellisesta hyvinvoinnista, kansallisylpeydestä yms.

Antikommunismin ideologit olisivat kuitenkin varsin halukkaita kiertämään keskustelun näiden kysymysten varsinaisesta sisällöstä, luopumaan perustelupohjaisesta dialogista sosialismin kanssa. He haluaisivat mieluummin ohjailla kansanjoukkojen tietoisuutta vetoamalla mahdollisimman vähän niiden ajattelukykyyn ja loogisuuteen, mutta mahdollisimman paljon niiden tunteisiin, ja turvautumalla puhtaasti psyykkisiin vaikutuskeinoihin. Paljastaessaan nimenomaan tämän puolen asiasta eräs porvarillinen hermosodan asiantuntija Lindley Fraser kirjoitti: »Millä emootioilla propaganda voi välittömästi tai välillisesti operoida? Vastaus kuuluu, että kaikilla: yksinkertaisilla emootioilla, kuten pelolla; monimutkaisilla, kuten ylpeydellä tai seikkailuhalulla; paheksuttavilla, kuten ahneudella; hyväntahtoisilla, kuten myötätunnnolla tai arvonannolla; itsekohteisilla, kuten kunnianhimolla, tai toiskohteisilla, kuten perherakkaudella. Kaikki inhimilliset emootiot ja vaistot ovat jonakin aikana antaneet propagandan harjoittajille sellaisia välikappaleita, joiden avulla voi vaikuttaa (tai yrittää vaikuttaa) maalitauluna olevien käyttäytymiseen.»[72]

Tällaisia ohjeita seuraten joukkopropaganda kapitalistisissa maissa tapahtuu siten, että vakava mielipiteiden vaihto, asiallinen keskustelu joistain ilmiöistä syrjäytetään ja laajan lukija- ja kuulijakunnan tajuntaan syövytetään tiettyjä kielteisiä kommunismin ja demokraattisen liikkeen vastaisia emootioita. Nykyelämän monimutkaiset ilmiöt karsitaan tavallisesti primitivismin tasoisiksi, hyvän ja pahan käsitteet puetaan joko mustiin tai valkoisiin. Tällöin kaikki myönteinen, kuten ajattelun sitoutumattomuus, demokratia, laillisuus, ahkeruus ja kunniallisuus, liitetään kapitalismiin ja kaikki kielteinen liitetään niihin voimiin, jotka toimivat kapitalismia vastaan.

Aikamme syvällekäyvät sosiaaliset muutokset ja kansanjoukkojen demokraattiset liikkeet vulgarisoidaan. Esimerkiksi nuorisoliikkeen sanotaan olevan seurausta siitä, että uudet sukupolvet ovat nykyisen elintason, holtitto-

muuden ja puutteellisen kasvatuksen hemmottelemia tai selitetään jonkinlaiseksi ikätaudiksi. Neekeriväestön joukkoesiintymiset USA:ssa selitetään rikollisten ainesten aikaansaannokseksi ja amerikkalaisen elämänmuodon vihollisten yllytystyön tulokseksi.

Imperialistiset propagandalaitokset ovat kehitelleet koko joukon stereotyyppikäsitteitä kaikkiin elämän tapauksiin, pukeneet ne iskeviin sanamuotoihin (»Moskovan käsi», »rautaesirippu», »totalitaarinen komento», »vapaa yhteiskunta» jne.) ja jatkuvasti pitkän ajan kuluessa toistelemalla joukkotiedotusvälineissä näitä sanontoja jossain määrin totuttaneet huomattavan suuria väestönosia kapitalistisissa maissa omaksumaan maailman tapahtumia näiden stereotyyppien mukaisesti.

Tässä on kaikki pantu päälaelleen. Sanojen ja käsitteiden tavanomaista merkitystä on vääristelty. Niinpä aikoinaan paljon kohua herättäneen Ajattelevat tehtaat -nimisen kirjan tekijä Paul Dickson totesi porvarillisen propagandan pyrkivän vääristelemään tapahtumien olemusta. Hän kirjoitti: »Hämäräsisältöinen terminologia antaa mahdollisuuden voittaa aikaa. Nyt me elämme sellaista aikaa, jolloin leikitään kissaa ja hiirtä keksimällä toisia sanoja ja tekemällä toiset sanat sisällyksettömiksi.»[73]

Porvarilliset professorit ahertavat vielä uutterammin silloin, kun he lähestyvät nykyajan yhteiskuntaelämän monimutkaisia sosiaalisia ongelmia. He esittelevät hyvin monimutkaisia ja valtavan suuria piirroksia, kaavoja ja diagrammeja, joiden kuuluisi antaa heidän näennäistieteellisille järkeilyilleen jonkinlaista vakuuttavuutta, ja pukevat kuluneet johtopäätöksensä niin hämäriin kaavoihin, ettei niistä saa kunnolla mitään selvää. Esimerkiksi amerikkalainen professori Ted Gurr (James Daviesin toimittamassa kirjassa Miksi ihmiset kapinoivat) antaa tällaisen määritelmän käsitteestä vallankumouksellinen tilanne: »Kollektiivisen väkivallan potentiaali vaihtelee suuresti kollektiivin jäsenten keskuudessa vallitsevan suhteellisen vieraantuneisuuden tehokkuudesta ja laajuudesta riippuen. . . Jokainen arvokykyjen keskitason lasku kollektiivissa, mikäli siihen ei liity vastaavanlaista arvotoiveiden laskua, suu-

rentaa suhteellisen vieraantumisen tehokkuutta.»[74] Amerikkalaiset oppineet Ivo K. Feierabend ja Rosalind L. Feierabend ilmaisevat saman käsitteen seuraavalla tavalla: »Mitä korkeampi (alhaisempi) on sosiaalisen tarpeen muotoutumisen taso tietyssä yhteiskunnassa ja mitä alhaisempi (korkeampi) on sosiaalisen tarpeen tyydyttämisen taso, sitä suurempi (pienempi) on järjestelmärikko ja sitä voimakkaampi (heikompi) on heräte poliittiseen epätasapainoon.»[75] Ja kaikkea tätä he panevat paperille saadakseen mahdollisuuden mukaan sotketuksi kysymyksen sosiaalisesta vallankumouksesta ja hukutetuksi sen näennäistieteellisiin fraaseihin.

Tällainen propaganda vaikeuttaa sosiaalisten ilmiöiden ymmärtämistä ja siten se ikään kuin eristää ihmisen reaalisesta maailmasta. Itse asiassa se estää ihmistä selvittämästä itselleen ympäröivää maailmaa. Kyseisellä alalla työskentelevän amerikkalaisen tutkijan Michael Choukasin mielestä propagandan tehtävänä on riistää ihmiseltä tyystin mahdollisuus selvittää itselleen asiaintila ja ajatella kriittisesti ja järkevästi. Hän tarkoittaa sellaista ihmistä, joka olisi poljettu kaikkein aistimellisimpaan emotionaaliseen tilaan, jolloin ihminen voisi toimia vain ulkoisten ja siitä syystä keinotekoisten kiihokkeiden ja suuntaavien voimien vaikutuksesta. Se juuri onkin sitä surullisenkuuluisaa yhteiskuntaelämän deideologisointia eli epäideologisointia, josta hermosodan strategit unelmoivat.

Samaa tarkoitusperää palvelee myös niin sanottu massakulttuuri nykyisessä porvarillisessa yhteiskunnassa. Televisio, elokuvat ja mainonta yms. houkuttelevat kadun miestä »ihanaan elämään» tunnuksella »sieppaa hetki». Kaikki ympärillä oleva estää häntä näkemästä monimutkaisia yhteiskunnallisia ongelmia.

Ulkonaisesti asiaa selitetään siten, että kaikki nämä nykyaikaisen porvarillisen kulttuurin liitännäiset, kuten cowboyfilmit, sarjakuvat, moderni taide, seksilehdet, pornografia, strip-teaset yms., ovat kaiken kaikkiaan vain viehättävää ajanviettoa. Todellisuudessa tuo asetettu tehtävä ei ole suinkaan niin viaton kuin sanotaan. Nykykapitalismin massakulttuurin tarkoituksena on psyykkisiä vai-

kutuskeinoja käyttäen vieroittaa ihminen, varsinkin nuori, hänen yhteiskunnallisesta elämästään, tehdä hänen henkinen elämänsä tyhjäksi ja »vapauttaa» hänet moraalisista ja poliittisista periaatteista. Massakulttuurin tehtävänä on loppujen lopuksi muotoilla jonkinlainen »massayhteiskunta», joka olisi nöyrää ainesta hallitsevan eliitin käsissä.

New Yorkin yliopiston professorin Marcus Kleinin laatimassa kokoomateoksessa Amerikkalainen romaani toisen maailmansodan jälkeen on annettu tästä massayhteiskunnasta yleiskuva, joka on jonkinlainen keskiväli puolitotuudesta ja puoliohjelmasta. Kirjaan sisältyvässä Irving Howen artikkelissa sanotaan: »Massayhteiskunta on verrattain menestyvä, puolittain hyvinvointi- ja puolittain kasarmiyhteiskunta; väestö muuttuu yhä lojaalimmaksi ja passiivisemmaksi ja totunnaiset vakaumukset ja yhteydet muuttuvat veltoiksi; etujen ja katsomusten yhtenäisyyteen perustunut yhteenkuuluvuus hajoaa, ihmisestä tulee yhtaikaa sen saman liukulinjan kuluttaja ja tuote, joka tuottaa häntä varten tavaroita ja katsomuksia.»[76]

Porvarillinen massakulttuuri nivoutuu kiinteästi joukkopropagandaan ja muodostaa yhdessä sen kanssa työtätekevien kansanjoukkojen henkisen orjuuttamisen yhteisen järjestelmän, joka antaa vielä imperialismille mahdollisuuden pitää aatteellisessa vankeudessa huomattavan suuria väestökerroksia. Huolellisesti asennettu imperialismin hermosodan koneisto, aivan kuin jättiläiskokoinen puristin, painostaa alituisesti työtätekeviä joukkoja ja tunkeutuu yhteiskuntaelämän kaikkiin huokosiin. Työtätekevien henkistä orjuutusta varten taitavasti kudottu hämähäkinverkko vaanii heitä kaikkialla, kietoo tajunnan, herpaannuttaa valppauden ja lamaannuttaa tahdon; joskus se tapahtuu erittäin ovelasti, syrjästä katsoen melkein huomaamattomasti. Ilman tätä työtätekevien henkisen orjuuttamisen järjestelmää kapitalismi ei voisi olla olemassa. Tämän järjestelmän heikkona puolena on ennen kaikkea sen sisäinen tyhjyys, koska se ilmentää historiallisesti aikansa eläneen yhteiskuntamuodostuman etuja, ja nyt tämän järjestelmän täytyy vetää ylleen valheellinen rauhan, demokratian ja vapauden puolustajan kaapu. Mutta se on valheel-

linen ja sen vuoksi kestämätön asenne, se on ristiriidassa imperialismin olemuksen kanssa, ja imperialismin olemassaolohan on mahdollista vain silloin, kun riistetään työtätekeviä joukkoja ja orjuutetaan muita maita ja kansoja. Tämä on pääsyy, minkä vuoksi antikommunismin ideologien täytyy alituisesti muuttaa taktiikkaansa, mukauttaa itsensä jokaiseen uuteen käänteeseen sosialismin ja kapitalismin voimien välisessä historiallisessa kamppailussa ja itse asiassa peräätyä puolustuslinjalta toisensa jälkeen.

Kolmas luku

MIMIKRY, ANTIKOMMUNISMIN ITSESUOJELUTAKTIIKKA

Nykyinen antikommunismi ja ne sen ideologiset oppijärjestelmät, joita imperialismin propagandakeskukset käyttävät, ovat tulosta porvarillisen yhteiskunnallisen ajattelun pitkäaikaisesta kehityksestä. Tämän ajattelutavan on pitänyt kaiken aikaa manöveroida työväenluokan vallankumouksellisen maailmankatsomuksen painostuksen edessä ja mukautua muuttuviin olosuhteisiin.

Marxismin-leninismin synnyttyä koitti porvarillisen yhteiskuntatieteen kuoleman hetki. Siitä lähtien se saattoi asettaa historiallista kehitystä koskevaa yhtenäistä ja eheää oppia vastaan vain erilaisia epätieteellisiä korvikkeita, jotka aina tarkasteltaessa osoittautuivat kapitalismin suoranaiseksi tai hämätyksi puolusteluksi. Sillä »nyt ei enää ollut kysymys siitä, oliko tuo tai tämä väite totta, vaan siitä, oliko se hyödyllinen vai vahingollinen pääomalle, mukava vai epämukava, poliisijärjestyksen vastainen vai ei. Epäitsekkään tutkimuksen sijaan tuli maksettu kynäsota, ennakkoluulottoman tieteellisen tutkimisen sijaan paha omatunto ja tarkoitusperäinen huonon asian puolustelu»[77].

Siitä lähtien porvarillinen ideologia joutui aina olemaan puolustusasemissa. Eräs sen suuntaus, joka myöhemmin synnytti monilukuisia liberaalis-demokraattisia virtauksia ja koulukuntia, joutui arvioimaan uudelleen porvarillisen yhteiskunta-ajattelun joitain johtopäätöksiä tarkoituksena mukauttaa ne reaaliseen todellisuuteen. Lokakuun vallankumouksen voiton jälkeen tämän suuntauksen edustajat alkoivat kehitellä rakennelmiaan pitäen ta-

vallisesti silmällä myös sosialismin kokemusta. Toinen, avoimesti apologeettinen, fasismiksi tai muiksi äärimmäisen taantumuksen muodoiksi loppujen lopuksi muuttunut suuntaus julisti kyynisesti, että tehtävänä on ihmissuvun väkivaltainen orjuuttaminen »valittujen rodun» alaiseksi ja monopolistisen suurpääoman totalitaarisen diktatuurin pystyttäminen.

Tieteellisen kommunismin hyökkäyksen edessä nämä molemmat suuntaukset osoittautuivat aatteellisesti marroiksi. Ja niin kovasti kuin sosialismin viholliset yrittävätkin parjata marxismia-leninismiä, ei nykyään kukaan reaalisuuden maaperällä pysyttelevä voi kieltää marxilaisleniniläisen opin tavattoman laajaa levinneisyyttä kaikkialla maailmassa, sen syvällekäypää vaikutusta maailmanhistorian kehitykseen ja sitä tosiasiaa, että porvariston ideologit eivät ole voineet ennen eivätkä voi nykyäänkään esittää tieteellisen kommunismin vastapainoksi mitään muuta vakuuttavaa yhteiskuntateoriaa.

Yhteiskunnallisen ajattelun historia osoittaa, että tieteellinen maailmankatsomus voidaan kehitellä vain sellaisen edistyneimmän luokan näkökannalta, jota eivät sido mitkään vanhat, aikansa yli eläneet etuoikeudet, joka ei pelkää sosiaalista todellisuutta, joka pystyy katsomaan rohkeasti huomiseen ja pyrkii löytämään oikean teoreettisen perustelun sijainnilleen ja roolilleen ihmiskunnan historiassa.

Joskus menneisyydessä porvaristo saattoi ottaa itselleen tällaisen tehtävän. Porvarillisen vallankumouksen aatteelliset edeltäjät, aikansa edistysmielisten ihmisten ajatusmaailman johdattajat, jotka kehottivat työtätekeviä taisteluun lahonnutta feodaalista järjestelmää vastaan, ilmensivät siihen aikaan tarkimmin yhteiskunnallisen kehitysprosessin ajankohtaisiksi käyneitä tarpeita. He jakelivat porvarisluokan nimessä runsaskätisesti korkealentoisia lupauksia ja kehottivat rakentamaan vapauden, tasa-arvoisuuden ja veljeyden periaatteille pohjautuvan uuden yhteiskuntajärjestelmän. Vuodet vierivät, porvaristo varmisti herruutensa Euroopan mantereella ja kaukana sen ulkopuolellakin, mutta vekseleitään se ei lunastanut. On-

nellinen vapauden vuosisata pysyi työtätekeville edelleenkin yhtä tavoittamattoman kaukaisena ihanteena kuin vapautuminen kurjuudestakin ja alituiselta sodan jalkoihin tuhoutumisen vaaralta.

Mitä voimakkaammaksi taloudellisesti porvaristo tuli, mitä enemmän se keskitti käsiinsä rikkautta ja valtaa, sitä selvemmin paljastui sen herruuden kansanvastainen olemus, sitä antagonistisemmaksi tuli sen selkkaus työtätekevien kansanjoukkojen kanssa, sitä ilmeisemmin tuli näkyviin sen sanojen ja tekojen välillä vallitseva huutava ristiriita. Kapitalistisen yhteiskunnan maailmankatsomus, johon luokkarajoittuneisuus jo alunperin oli lyönyt leimansa, joutui sovittamattomaan ristiriitaan elämän vaatimusten kanssa eikä se sen vuoksi voinut enää olla ennakkoluuloton ja objektiivinen. Tuskin kapitalistinen tuotantotapa oli ehtinyt varmistua johtavissa Euroopan maissa, kun porvariston ideologit julistivat sen lopulliseksi ja ainoaksi yhteiskunnallisen kehityksen muodoksi, mutta kaiken sen, mikä oli ristiriidassa tämän opinkappaleen kanssa, he katsoivat kapinahenkiseksi ja julistivat pannaan. Todellisuuden tieteellinen analyysi vaihdettiin tieteen vääristelyyn.

Marxin mielestä sinä historiallisena rajakohtana, jonka jälkeen tieteellisen porvarillisen maailmankatsomuksen luhistuminen alkoi näkyä, oli 1830-luku, ts. aika, jolloin kapitalismi varmistui Euroopassa, jolloin kapitalistisen yhteiskunnan sosiaaliset ristiriidat kehittyivät proletariaatin ja porvariston väliseksi taisteluksi, kun sanalla sanoen kävi ilmeiseksi, että porvariston tavoitteet ovat aivan muuta kuin koko yhteiskunnan edut. Tästä hetkestä alkaen työväenluokasta tuli kaikkien historian edistyksellisten liikkeiden ainoa laillinen perijä ja sen tehtäväksi tuli poistaa sosiaalisen epäyhdenvertaisuuden ja orjuutuksen kaikki muodot. Työväenluokan ideologiasta tuli ainoa todellinen yhteiskuntatiede.

Proletaarisen ja porvarillisen maailmankatsomuksen arvostus määräytyy näiden luokkien paikasta ja roolista historiallisessa prosessissa. Porvariston itsekäs yksityisetu sanelee sen pyrkimyksen: ikuistettava olemassaoleva jär-

jestys vastoin yhteiskunnallisen kehityksen objektiivisia tendenssejä ja siis alistettava työtätekevien joukkojen tajunta joillekin sellaisille mielikuvituksellisille aatteille, jotka vastaavat kyseistä hallitsevan huippukerroksen sosiaalista tilausta. Proletariaatin yhteiskunnallinen etu vaatii päinvastoin sosiaalisen todellisuuden pätevää, ts. tieteellistä analysointia. Nostaessaan työtätekevien vallankumouksellisen taistelun tason sosialististen uudistusten korkeudelle työväenluokka ei tule toimeen ilman tieteellistä ideologiaa, samoin kuin nykyaikainen teollisuustuotanto ei voi tulla toimeen ilman täsmällistä luonnon tuntemusta.

Lenin tähdensi sitä, kuinka tarpeellista proletaariselle ideologialle on »*antaa eheä kuva meidän tosioloistamme*»[78], rikastuttaa itseään jatkuvasti uusilla johtopäätöksillä ja pitää tarkasti ohjenuorana tietopuolisten ja luokkatehtävien yhtenäisyyttä.

Itseään ja koko työtätekevää ihmiskuntaa pääoman sorrosta vapauttavan proletariaatin luokkatavoitteista määräytyy sen objektiivinen kiinnostuneisuus siitä, että yhteiskuntakehityksen lait saisivat mahdollisimman suuren vaikutusalueen. Porvaristo taas samoista syistä pyrkii kahlitsemaan tai jarruttamaan tätä prosessia.

Reaalisen todellisuuden tosiasiain kaikinpuolinen analysointi niiden dialektisessa kehityksessä on marxilais-leniniläisen vallankumouksellisen teorian lähtökohta. Tieteellisestä analysoinnista se siirtyy tekemään poliittisia johtopäätöksiä ja sitten kartoittamaan vapautusliikkeen ja sen eri osastojen konkreettiset tehtävät. Porvarillisessa yhteiskunnallisessa ajattelussa taas on lähtökohtana kapitalismin säilyttämisen poliittinen tehtävä ja tätä tehtävää palvelevat ne porvarillisen tieteen teoreettiset johtopäätökset, jotka rakentuvat viime kädessä reaalisen todellisuuden vääristelylle.

Kun todella tieteellinen yhteiskuntakehityksen analysointi perustuu kaikkien elimellisesti vuorovaikuttavien perustavanlaatuisten prosessien, kaikkien yhdessä ja kokonaisuutena otettujen yhteiskuntaelämän tekijäin tutkimiseen, niin antikommunismin valetieteelliset rakennelmat koettavat tavallisesti tehdä absoluutin joistain erillisistä

ilmiöistä erillisinä muista ilmiöistä. Toisia ilmiöitä korostetaan, toisia vähätellään tai torjutaan tyystin, toisarvoinen esitetään pääasialliseksi, erillinen julistetaan lainomaisuudeksi.

Näistä kahdesta lähestymistavasta määräytyvät marxismin-leninismin ja sen lukemattomien kriitikkojen historialliset kohtalot. Jokainen uusi vapautusliikkeen vaihe saa marxilais-leniniläisessä opissa teoreettisen selityksensä, mikä seikka varmistaa tieteellisen kommunismin yleisluonteisen ja pysyvän merkityksen. Jokainen uusi tapahtumien käänne tavoittaa porvarilliset oppineet yllättäen. Heidän teoriansa kadottavat merkityksensä sitä mukaa kuin reaalisen todellisuuden kehitys näyttää niiden kestämättömyyden, ja toinen toisensa jälkeen ne saavat paikkansa aatteiden hautausmaalta.

Porvarillisen tieteen ovelarakenteiset kaavat huomioivat monessa tapauksessa oikein yhteiskuntaelämän jonkin tendenssin sen jossain kehitysvaiheessa ja sillä tavalla näihin kaavoihin tulee ulkonaista totuudenmukaisuutta, vaikka ne eivät milloinkaan pääse kohoamaan ilmiöiden yleisluonteisten keskinäisten yhteyksien analysoinnin tasalle. Sittenkin työtätekevien joukot ennemmin tai myöhemmin tulevat näkemään näiden kaavojen todellisen merkityksen: ne ovat kapitalismin apologetiikkaa, puolustelua. Sen vuoksi mitkään antikommunistiset teoriat, nekään, jotka ovat joinain aikoina olleet hyvinkin laajalle levinneitä, eivät loppujen lopuksi kestä välitöntä kosketusta todellisuuden kanssa.

Jos imperialistinen porvaristo julistelisi riistäjäntavoitteitaan avoimesti, niin se kadottaisi heti vaikutusvaltansa kansanjoukkoihin. Niinpä sen ideologien täytyykin salata huolellisesti nämä tavoitteet ja turvautua erilaiseen temppuiluun nojautuen tällöin useimmiten niihin pikkuporvarillisiin katsomuksiin ja ennakkoluuloihin, joita työtätekevien keskuudessa esiintyy, ja liehitellen työväenliikkeessä esiintyviä opportunistisia virtauksia.

Proletariaatille sen sijaan on hyödyllistä, että kaikki työtätekevät tietäisivät proletariaatin poliittiset tarkoitusperät. Niinpä kommunistien ei tarvitsekaan salailla oppin-

sa luokkaluonnetta. Silloinkin, kun he ovat tekemisissä väestön ei-proletaaristen kerrosten kanssa, he julistavat yhtä avoimesti katsomuksiaan; he eivät milloinkaan luovu periaatteistaan eivätkä myötäile takapajuisia mielialoja ja ennakkoluuloja, sillä he ovat varmoja siitä, että työväenluokan historialliset intressit käyvät viime kädessä yhteen kaikkien työtätekevien intressien kanssa.

Tämä määrää kommunistien sanojen ja tekojen yksey den, marxismin-leninismin tieteellisen ideologian tietopuolisten ja luokkakohtaisten tehtävien ykseyden.

Tieteellisen kommunismin synty merkitsi jyrkkää käännettä maailman yhteiskunnallisen ajattelun kehityksessä. Jokainen sellainen mullistus tieteessä, joka merkitsee uutta askelmaa maailman tietoamisessa – joko luonnontieteen tai yhteiskuntatieteen alalla –, raivaa pois vanhoja väärinkäsityksiä ja riistää niiltä elinoikeuden. Sanottakoon kuitenkin, että kun luonnontieteessä jokin hypoteesi kokeilun tietä tapahtuneen tarkastamisen jälkeen tulee vanhojen käsitysten tilalle verrattain helposti, niin yhteiskuntatieteiden alalla asia on paljon monimutkaisempi.

Nykyään ei kukaan aseta epäilyksen alaiseksi esimerkiksi heliosentrisen (aurinkokeskisen) teorian tai yleisen gravitaatiolain (vetovoimalain) todenperäisyyttä, vaikka nämä Kopernikuksen ja Newtonin tieteelliset keksinnöt, jotka mullistivat totunnaiset käsitykset ilmiöiden fysikaalisesta olemuksesta, aiheuttivat aikoinaan ankaraa mielipidetaistelua.

Yhteiskuntatieteessä tämä taistelu on sata kertaa kiivaampaa. Sen teoreettisia johtopäätöksiä ei voida tarkistaa jollain laboratorion kertakokeella. Tärkeintä kuitenkin on, että nuo johtopäätökset koskettavat ihmisten välittömiä etuja, eri luokkien ja sosiaalisten kerrosten etuja. Taistelun laboratoriona on elämä monisärmäisine ristiriitoineen ja sosiaalisine vastakohtaisuuksineen. Jokainen askel eteenpäin tällä alueella aiheuttaa vimmattua vastarintaa taantumuksellisten voimien taholta, sillä ne koettavat keinolla millä hyvänsä estää yhteiskunnallista kehitystä ja jopa kääntää sen takaisin.

Lenin totesi: »Tunnettu mielilause kuuluu, että jos geo-

metrian selviöt loukkaisivat ihmisten etuja, niin ne varmaan kumottaisiin... Marxilaisuuden kasvu, sen aatteiden leviäminen ja lujittuminen työväenluokan keskuudessa, aiheuttaa ehdottomasti sen, että porvariston hyökkäilyt marxilaisuutta vastaan, joka virallisen tieteen suorittaman »hävittämisen» jälkeen tulee joka kerta yhä lujemmaksi, karaistuneemmaksi ja elinkykyisemmäksi, taajenevat ja kärjistyvät.»[79]

Antikommunismin monimutkainen kehitys on tapahtunut tämän ristiriidan puitteissa. Antikommunismi on historiansa kulussa, työväen joukkoliikkeen syntyhetkestä ja marxismin ilmaantumisesta alkaen nykypäiviin saakka, vapautustaistelun kussakin uudessa vaiheessa monta kertaa muuttanut asuaan. Se on esiintynyt milloin antimarxismina, milloin antibolševismina, milloin antisovetismina tai käyttänyt näitä kaikkia ja joitain muitakin muotoja, ja aina se on yrittänyt huomioida kyseisen hetken mielialat ja mukautua muuttuneeseen tilanteeseen.

Tämä alinomainen mimikry* on antikommunismin voimaa ja samanaikaisesti sen heikkoutta. Toisaalta se vaihtaessaan alinomaa suojelevaa väriään ikään kuin tekee mahdolliseksi kulkea yhtä jalkaa ajan mukana ja vaikuttaa erilaisten yhteiskunnallisten voimien joskus aivan ristiriitaisiin mielialoihin. Toisaalta taas se paljastaa antikommunismin epäjohdonmukaisuuden ja viime kädessä sen henkisen kurjuuden.

Viime vuosikymmenien aikana antikommunismin taktiikassa on tapahtunut olennaista ja varsin opettavaista kehitystä. Se on hyvin ymmärrettävää, sillä olihan eri asia esiintyä työväenluokan vallankumouksellista maailmankatsomusta vastaan silloin, kun se oli ainoastaan teoriaa, ja eri asia sen jälkeen, kun Lokakuun vallankumouksen voiton tuloksena tämä maailmankatsomus esineellistyi käytännöllisessä sosialistisessa rakennustyössä. Ja aivan toi-

---

* Mimikry on eläintieteestä lainattu termi, joka tarkoittaa sellaista suojelevaa yhdennäköisyyttä, että eläinlaji muistuttaa erehdyttävästi ympäristön esineitä, kasveja tai toista eläinlajia. *(Suom. huom.)*

sin asia on nyt, meidän päivinämme, kun sosialismi on astunut kauas yhden maan rajojen ulkopuolelle ja tullut maailmanjärjestelmäksi ja työtätekevien vapautustaistelusta on tullut kaikkikäsittävää, yleismaailmallista taistelua.

Antikommunistinen propaganda kapitalismin yleisen kriisin ensimmäisessä vaiheessa

Antikommunismin syntyminen on seurausta työväenluokan ja sen vallankumouksellisen maailmankatsomuksen hyökkäyksestä. Sen historia on täynnä yhä uusien, kommunistisia aatteita vastaan käytävän taistelun keinojen etsiskelyä. Niinpä antikommunismin historiasta heijastuukin aivan kuin käyrästä peilistä työtätekevien vapautustaistelun koko tie.

Alkuaikoina, kun järjestynyttä työväenliikettä vasta alkoi ilmaantua ja marxismi vasta alkoi vallata valveutuneiden työläisten ajatuksia, antikommunismi saattoi vielä rajoittaa taistelukentäkseen verrattain pienen ryhmän teollisesti kehittyneitä Euroopan maita. Sen taktiikan pääasiallisena tavoitteena oli silloin eristää marxismin aatteet kansanjoukoista käyttämällä terroria ja ostrakismia marxismin kannattajia vastaan.

Antikommunismi esiintyi siihen aikaan tavallisesti äärimmäisen alkeellisissa muodoissa: se keinotteli työtätekevien valtaenemmistön poliittisella kokemattomuudella, sillä siihen aikaan työtätekevät ottivat vasta ensimmäisiä askeleita yhteiskunnallisessa elämässä. Porvarilliset oppineet joko olivat vaiti marxismista tai sanoivat sitä vahingolliseksi ja humanisminvastaiseksi katsomukseksi, joka muka on ristiriidassa historiallisen kehityksen logiikan ja ihmisen olemuksen kanssa. Kommunistit leimattiin pieneksi »salaliittolaisten» ja »kapinallisten» ryhmäksi, syyllistyneeksi sellaisiin hankkeisiin kuin »yhteiskunnan hävittäminen», »moraalin hyljeksiminen» ja »sivilisaation perustusten vaurioittaminen».

Antikommunistit itse asiassa olisivat halunneet viitata kintaalla marxismille ja torjua kommunistisen opin asettamatta vaihtoehdoksi mitään muuta vaihtoehtoa kuin porvarillisen järjestelmän. Vapaa yritteliäisyys julistettiin ainoaksi edistyksen liikevoimaksi; sivilisaatiota ei voitu ajatellakaan muuten kuin yksityisomistuksen »pyhän» periaatteen pohjalta; porvariston liberaalis-demokraattiset instituutiot julistettiin yhteiskunnallisen ajattelun korkeimmaksi saavutukseksi.

Työväenliikkeen alkuvaiheessa porvaristo asetti samanaikaisesti ja ehdottomasti etutilalle väkivaltakeinot taistelussa »kapinallisia» ja »kiihottajia» vastaan. Kuvaamalla kommunististen aatteiden kannattajat »rikollisiksi kapinallisiksi» porvariston hallitseva huippukerros ikään kuin teki perustelluiksi oikeusjutut, vangitsemiset ja muut väkivaltateot kommunisteja kohtaan. Tämä taktiikka – kommunistisen maailmankatsomuksen suoranainen tukahduttaminen – edusti sitä yleistä linjaa, jota porvaristo siihen aikaan noudatti taistelussa yleensä työväenliikettä vastaan. Proletariaatin ensimmäiset esiintymiset (Lyonissa ja Sleesiassa) hukutettiin veriin, Pariisin kommuuni murskattiin tykkitulella.

Kommuunin jälkeen koittaneella Euroopan kapitalismin verrattain »rauhallisella» kehityskaudella taantumukselliset tuudittivat itseään sellaisilla toiveilla, että työväenliikkeestä voidaan tehdä loppu yksinkertaisilla poliisitoimilla. Ylhäisösalongeissa toistettiin siivekkääksi muuttunutta sanontaa: »Eivät mitkään aseistetut väkijoukot pysty nyt enää valloittamaan edes palotornia». Kun edessä häämötti näin ihana tulevaisuuden näköala, niin kannattiko ollenkaan ruveta puuhaamaan mitään aatteellista vastapainoa »jumalan hylkäämälle» kommunismille?

Tämä harhakuva osoittautui kuitenkin varsin lyhytaikaiseksi. Sitä mukaa kuin vapaan kilpailun kapitalismi kasvoi monopolistiseksi, karttuivat ja kärjistyivät kaikki sen ristiriidat. Proletariaatin vallankumoukselliset esiintymiset tulivat yhä mittavammiksi, ryhdikkäämmiksi ja poliittisesti määrätietoisemmiksi. Marxismin aatteet levisivät työväenliikkeessä yhä laajemmin.

1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa, kun »rauhallinen» kausi porvarillisen yhteiskunnan kehityksessä oli jo päättymässä ja luokkataistelu työn ja pääoman välillä alkoi kehittyä voimakkaasti, ryhtyi hallitseva huippukerros etsimään uusia herruutensa säilyttämisen keinoja. Se turvautui yhä useammin erilaisiin ideologisiin tempauksiin marxismia vastaan. Kapitalismin avomieliselle puolustelulle alettiin nyt hakea vahvistusta työväenluokan vallankumouksellisen teorian opportunistisista vääristelyistä.

Lenin kirjoitti: »Historian dialektiikka on sellainen, että marxilaisuuden voitto teorian alalla pakottaa sen vihollisia *pukeutumaan* marxilaisiksi. Sisäisesti mätä liberalismi koettaa päästä elpymään sosialistisen *opportunismin* muodossa.»[80] Siitä lähtien opportunismista tuli porvariston tärkeä reservi taistelussa marxismia ja sosialistista vallankumousta vastaan. Monopolipääoma teki opportunismin kanssa liiton, alkoi nojautua siihen ja tukea sitä. Opportunismi puolestaan ei jäänyt velkaa. Se keskitti koko arvostelutulensa marxismiin-leninismiin. Tulituksen kohteeksi joutui ennen muuta Leninin oppi imperialismista. Yrittäessään todistaa, että kapitalismin mahdollisuudet »eivät ole vielä läheskään loppuun käytetyt» ja että niin muodoin sosialistisen vallankumouksen edellytykset »eivät ole vielä kypsyneet», oikeistososiaalidemokratian johtajat mainostivat näennäistieteellisiä rakennelmiaan erilaisin nimikilvin: Bernsteinillä oli »progressiivinen kapitalismi», Cunowilla »finanssipääoman uusi taloudellinen aikakausi», Kautskylla »ultraimperialismi» ja Hilferdingillä »organisoitu kapitalismi».

Aikoinaan, varsinkin Marxin ja Engelsin kuoleman jälkeen, nämä katsomukset olivat hyvin laajalti levinneitä Euroopan maiden työväenliikkeessä. Voidaan varmuudella sanoa, että verrattain rauhallinen luokkasuhteiden kehitys viime vuosisadan viimeisellä kolmanneksella oli suurelta osalta seurausta opportunismin ja revisionismin työväenliikkeessä saamasta aatteellisesta ylivallasta. Tukeutuen toisaalta ns. työväen aristokratiaan ja toisaalta käyttäen hyväkseen sitä seikkaa, että työväenluokkaan oli

virrannut runsaasti aineksia epäproletaarisista kerroksista, sosiaalidemokraattisten puolueiden oikeistojohto onnistui vielä jonkin aikaa pitämään työväenliikettä erossa marxismista.

Sosiaalidemokratian vasen siipi ei silloin vielä pystynyt johtamaan proletariaatin luokkataistelua. Sellainen siitä tuli myöhemmin, varsinkin leniniläisen bolševikkipuolueen ominaisuudessa. Tälle puolueelle kuuluu ansio marxismin yhdistämisestä työväenliikkeen kanssa ja siten myös edellytysten luomisesta sosialistisen vallankumouksen voitolle.

Tämä vapautustaistelun uusi vaihe, joka luonnollisesti merkitsi myös uutta antikommunistista taktiikkaa, kaipaa vartavastista tarkastelua. Tässä yhteydessä on tärkeää panna merkille, että jo tämän vuosisadan vallankumouksellisten tapahtumien aattona alkoi hahmottua, vaikka tosin alkeismuodossa, maailman taantumuksellisten voimien yhteinen taktiikka: avoin suuntautuminen kohti »kommunistisen kapinoinnin» väkivaltaista tukahduttamista ja ideologisella alueella kapitalismin suoranaisen apologetiikan nivoaminen revisionistien ponnisteluihin, joilla ne yrittivät poistaa marxismista sen vallankumouksellisen sisällön.

Voitto Lokakuun suuressa vallankumouksessa, joka Leninin sanojen mukaan viitoitti »koko maailmalle tien sosialismiin» ja näytti »porvaristolle, että sen valta-aika lähenee loppuaan»[81], antoi antikommunismille todella musertavan iskun. Sosialistisesta yhteiskunnasta tuli historiallinen realiteetti. Kapitalismi joutui yleisen kriisin kauteen, se valtasi kapitalismin elintoiminnan alhaalta ylös saakka, ts. valtasi sen talous- ja valtiojärjestelmän sekä politiikan ja ideologian. Taistelu kommunismin ja antikommunismin välillä levisi myös valtioiden keskeisten suhteiden alueelle.

Kapitalistisen järjestelmän puolestapuhujat joutuivat nyt käymään puolustustaisteluja samanaikaisesti kahdella rintamalla. Toisaalta sitä vastassa oli reaalisesti olemassa oleva sosialismi ja toisaalta käytännöllisesti katsoen kaikissa kapitalistisissa maissa aiempaan verrattuna mittaamattomasti paljon kypsempi, järjestyneempi ja aatteellisesti karaistuneempi työväenliike. Puolestapuhujien sii-

henastinen marxismin vastaisten todistelujen järjestelmä osoittautui nyt kelvottomaksi. Kun antikommunistit saattoivat ennen hyvinkin vähäisellä uskottavuudella lähteä puhumaan kapitalismin puolesta ja esittää sen ainoaksi mahdolliseksi yhteiskuntajärjestelmäksi, niin nyt yksistään se tosiasia, että uusi yhteiskunta oli syntynyt, teki sellaisen mahdottomaksi.

Antikommunismin perussisältönä on siitä lähtien ollut antisovetismi. Poliittisena seurauksena tästä imperialismin suhteesta nuoreen yhteiskuntajärjestelmään oli aseellinen invaasio, »saniteettimuurin» ja taloudellisen saarron pystyttäminen sekä tihutyöt ja provokaatiot neuvostotasavaltaa vastaan. Ideologisella alueella antisovetismissa yhdistyivät, varsinkin alkuaikoina, mitä julkein neuvostoyhteiskunnan parjaaminen ja itsepintaiset yritykset todistaa, että sosialismi on muka historiallisen prosessin ulkopuolella. Neuvostovallan olemassaolon ensimmäisinä vuosina porvariston ideologit toimivat vielä jonkin aikaa ikään kuin jatkuvuuden painolla yrittäen pureutua niihin asemiin, joista käsin nämä ideologit umpimähkään kiistivät sosialistisen yhteiskunnan olemassaolon lainomaisuuden. He vähättelivät tätä yhteiskuntaa, koska se muka oli »lainvastainen» ja aivan sattumanvarainen »historian syrjähyppy», joka nähkääs asetti Neuvosto-Venäjän »sivistyneiden kansakuntien yhteisön ulkopuolelle». Kaikkien näiden ilkeämielisten juttujen perimmäisenä tarkoituksena oli saada työtätekevät uskomaan, että Lokakuun suuren sosialistisen vallankumouksen voitto oli luonnonvastainen ja keinotekoisesti kansalle tyrkytetty; että tämän »sattumanvaraisen» vallankumouksen tuloksena syntynyt sosialistinen järjestelmä oli sattumanvarainen ja että yleismaailmallisten historiallisten perspektiivien kannalta katsoen sillä ei ollut tulevaisuutta.

Eräässä Anton Tšehovin teoksessa virkaeron ottanut maalaispoliisi Semi-Bulatov väittelyssä lukeneen naapurinsa kanssa tiuskaisi kiivaasti: »Niin ei voi olla, koska niin ei voi olla milloinkaan.» Antikommunismin ideologit, jotka joutuivat ottamaan tosiasiana uuden yhteiskunnan synnyn, minkä seikan marxismi oli tieteellisesti pe-

rustellut kauan sitten, yrittivät virkaeron ottaneen maalaispoliisin sinnikkyydellä, vaikkakin ilman maalaispoliisin naiiviutta, kaikin tavoin vähätellä uuden yhteiskunnan syntymisen merkitystä ja kiistää Lokakuun vallankumouksen historiallisen lainomaisuuden.

Porvarillinen lehdistö ennusteli yhä uudestaan »neuvostojen väistämätöntä tuhoa» ja kehotteli kukistamaan bolševikit asevoimalla. Neuvosto-Venäjän vastaisiin ristiretkikehotuksiin liittyi luonnollisesti hyvin häikäilemätöntä sosialistisen vallankumouksen parjausta. Tuskin lienee ollut olemassakaan mitään järjettömämpää kuin porvarillisen propagandan keksimät jutut neuvostovallasta ja neuvostokansasta. Uskoteltiin esimerkiksi sellaista, että bolševikit olivat Pietarissa pystyttäneet »giljotiinin, joka katkaisi kaulan viideltäsadalta ihmiseltä tunnissa», ja sellaistakin, että »pelastuakseen nälkäkuolemalta professorit myyskentelevät kaduilla sanomalehtiä, mutta bolševikit ajelevat autoilla, syövät päivällisensä loistohotellissa ja ottavat ilot irti elämästä».

Antikommunistisen propagandan mielijuttuja neuvostovallan ensimmäisinä vuosina olivat sellaiset paljastukset, kuin »yleismaailmallinen kommunistinen salaliitto», »punaisten tihutyöt» ja »maailmanvallankumouksen vaara».

Kapitalististen maiden johtavat poliitikot kuitenkin ymmärsivät, että tällaiset melko epäilyttävät taisteluasemat eivät kestä kauan, ja niinpä he näiden »bolševismin kauhuilla» poroporvarien pelotteluun tarkoitettujen tempausten lisäksi jo niihin aikoihin alkoivat laskea pohjaa niin sanotulle sovetologialle, jonka tarkoituksena oli kehitellä entistä hiotumpia menetelmiä neuvostovaltion kasvavaa aatteellista vaikutusta vastaan. USA:ssa perustettiin 1919 sodan, vallankumouksen ja rauhan Hoover-tutkimuslaitos, josta tuli myöhemmin yksi suurimmista antikommunismin ja antisovetismin keskuksista. Samaan aikaan perustettiin moniin Amerikan yliopistoihin erilaisia »sovetologian» oppituoleja ja kursseja. Monilukuiset säätiöt, tiedotusvälineet ja kustantamot ryhtyivät aktiivisesti kehittelemään erilaisia teorioita yleisen mielipiteen muokkaamiseksi antikommunistisessa hengessä.

Niille neuvostovastaisille julisteluille, jotka siihen saakka piti hyväksyä ilman muuta sellaisenaan, luotiin nyt vähin erin »tieteellistä» pohjaa. Porvarilliset ideologit alkoivat kehitellä erilaisia näennäistieteellisiä rakennelmia, joilla haluttiin halventaa yhteiskunnalliseen omistukseen ja suunnitteluperiaatteisiin pohjautuvaa sosialismia taloudellisena järjestelmänä. Näillä rakennelmilla yritettiin todistaa, että sosialistinen järjestelmä saattoi syntyä ainoastaan Venäjän erikoisolosuhteissa ja että koska tämä järjestelmä oli »puhtaasti venäläinen» ilmiö, niin se ei voinut toistua muissa maissa. Niillä yritettiin myös todistaa, että Lokakuun vallankumous puhkesi spontaanisti ja että se ei ollut välttämättömyyden aiheuttama, että Neuvostoliitossa rakenteilla oleva sosialismi ei ole mitään sosialismia jne. Monet näistä teeseistä erilaisessa asussa tai erilaisin muutoksin ovat antikommunismin aseistuksena vielä nytkin.

Antikommunismin ponnistukset – sekä neuvostovallan alkuvuosina että myöhemmissäkin vaiheissa – ovat kuitenkin enimmältään keskittyneet kuvaamaan proletaarista vallankumousta sellaiseksi, ettei se ole mitään työtätekevien tietoisen etujoukon rakentavaa, luovaa ja tieteellisesti perusteltua toimintaa koko yhteiskuntaelämän uudistamiseksi järjen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden perustalla, vaan kaaosta, ts. kaikkien sosiaalisten ja tuotannollisten yhdyslankojen katkomista ja epäjärjestykseen saattamista.

Jokaiselle vähänkin tosiasioita tuntevalle henkilölle on selvää, että Venäjän sosialistinen vallankumous oli koko historiallisen kehityksen valmistelema sekä lainomainen tulos Venäjän ja koko maailman työtätekevien vapaustaistelusta. Sellainen henkilö ymmärtää varmasti, mikä merkitys tämän vallankumouksen voitolla oli neuvostojen maan kansoille ja koko ihmiskunnalle ja mikä merkitys tässä tapauksessa oli marxistien teoreettisella työllä luokkataistelun peruskysymysten kehittelemiseksi, varsinkin Leninin opilla imperialismista ja hänen teoriallaan porvarillis-demokraattisen vallankumouksen kasvamisesta sosialistiseksi vallankumoukseksi, hänen tekemällään johtopäätöksellä sosialismin voiton mahdollisuudesta yhdessä maassa jne.

Neuvostovastaiset intoilijat sulkivat silmänsä näiltä ilmeisiltä tosiasioilta. He panivat kaiken ylösalaisin*. Sen vuoksi ei ole mikään ihme, että heidän erityisen kiinnostuksensa kohteena eivät olleet niinkään paljon bolševikit, nämä Lokakuun vallankumouksen todelliset johtajat, kuin vallankumouksen luopiot ja suoranaiset viholliset. Niinpä eräs tunnustettu amerikkalainen »sovetologi», Harvardin yliopiston Venäläisen tutkimuskeskuksen poliittisten tieteiden professori Adam Ulam pöyhisteli: »Eihän voi olla rakastamatta menševikkejä eikä voi vastustaa kiusausta, ettei kuiskaisi heille varoitusta jossain vaiheessa heidän tiellään kohti historian roskatunkiota.» Edelleen Ulam väittää, että Lokakuun vallankumouksen muutamat johtohenkilöt »ihmettelisivät, jos näkisivät sellaisia tutkijoita, jotka tonkivat innostuneina tätä roskatunkiota. Kadetteja me alamme rakastaa tai tuntea pettymystä heitä kohtaan. . . Jopa sellaisetkin koostumukseltaan erilaatuiset ryhmät kuin sosialistivallankumoukselliset eli eserrät ovat saaneet innokkaita historiansa kirjoittajia. Me saamme jälleen kokea Savinkovin sankarielämän ja Tšernovin epäröinnit.»[82]

»Sovetologian» päämiehet tulkitsevat helmikuun porvarillis-demokraattisen vallankumouksen ja Lokakuun suuren sosialistisen vallankumouksen aivan odottamattomiksi, spontaaneiksi ja toisiinsa liittymättömiksi tapahtumiksi. Niinpä eräs tunnustettu amerikkalainen historioitsija William Chamberlin, Christian Science Monitor -lehden enti-

---

* Porvarillinen historiankirjoitus synnytti uuden neuvostovastaisen aineistoaallon neuvostovaltion olemassaolon 50-vuotispäivän yhteydessä. Länsimaissa ilmestyi noihin aikoihin kymmenittäin paksuja kirjoja, joissa muka dokumenttiaineiston perusteella (todellisuudessa kursailemattomasti vääristelemällä ja sekoittamalla tosiasioita) annettiin ilmeisesti vääristelty kuva Lokakuun vallankumouksen valmistelusta, suorittamisesta ja tuloksista. Näistä kirjoista mainittakoon: *I. Deutscher.* Keskeneräinen vallankumous (The Unfinished Revolution. New York, 1967); *R. Daniels.* Punainen Lokakuu. Bolševikkivallankumous (Red October. The Bolshevik Revolution. New York, 1967); *R. Pipesin* toimittama kokoomateos Vallankumouksellinen Venäjä (Revolutionary Russia. Harvard, 1968); *L. Shapiro* ja *R. Reddway.* Lenin ihmisenä, teoreetikkona ja johtajana (Lenin, the Man, the Theorist, the Leader. Stanford, 1968) ym.

nen Moskovan kirjeenvaihtaja, myöhemmin useiden amerikkalaisten antikommunististen keskusten työntekijä, on väittänyt, että Venäjän keisarikunnan kukistuminen »oli seuraus historian yhdestä spontaanimmasta, valmistelemattomimmasta, järjestymättömimmästä ja johtamattomimmasta joukkokapinasta»[83]. Toisen amerikkalaisen »sovetologin», Vermontin yliopiston professorin Robert Danielsin mielestä Lokakuun vallankumous oli kaiken kaikkiaan vain »bolševikkien uhkapeliä».

Useimpien »teoriaan paneutuvien» artikkelien kirjoittajat koettavat uskotella lukijalle, että Lokakuun vallankumouksessa bolševikit yksinkertaisesti anastivat vallan. Isaac Deutscher kirjassa Keskeneräinen vallankumous (Venäjä 1917–1967), joka ilmestyi kesällä 1967, kirjoitti: »Kansalaissodan ja invaasion seurauksena barrikaadeilla 1917 taistellut työväenluokka liukeni kansaan ja lakkasi olemasta aktiivinen sosiaalinen voima. Näin vallankumouksen johtajat jäivät todellisuudessa ilman vallankumouksellista luokkaa. . . Silloin he perustivat proletariaatin diktatuurin ilman proletariaattia.»[84]

Näiden ajatusten kaikua esiintyy italialaisen kustantamon, Mondadorin, vuonna 1971 julkaisemasta Storia illustrata -aikakauslehden Lokakuun vallankumoukselle omistamasta erikoisnumerosta. Eräiden kyseiseen aikaan liittyvien tapahtumien valaisusta pilkistää esiin se sama porvarillinen historian kirjoittamisen tapa, joka esittää tapahtumat spontaaneina, sellaisina, ettei tiede voi analysoida niitä. Lehden kirjoittajat sanovat: »Yksikään vallankumouksellinen ryhmä ei nähnyt ennakolta kuumaa helmikuuta.»[85]

Kun »sekasortoista» vuotta 1917 arvioidaan tällä tavalla, niin helmikuun vallankumous ja sitten myös Lokakuun vallankumous jäävät tosiasiallisesti ilman objektiivista perustaa ja ne muuttuvat kaikenlaisten mielivaltaisten juttujen ja suoranaisen keinottelun kohteiksi. Helmikuun vallankumous asetetaan Lokakuun vallankumouksen vastakohdaksi sillä »perusteella», että kun porvarillinen vallankumous raivasi Venäjällä tien kapitalistiselle kehitykselle, niin se muka teki aivan tarpeettomaksi »bolševikkien ko-

keilun», joka nähkääs vain heitti maan »anarkian pyörteisiin». Ajan mittaan antikommunistien täytyi antaa tunnustus neuvostotasavallan ilmeisille saavutuksille. Mutta tunnustukseensa he liittivät tavallisesti sellaisen varauksen, että Lokakuun vallankumouksella ei ole kerrassaan mitään tekemistä tämän asian kanssa, koska »nämä saavutukset ovat lähtöisin niistä inhimillisistä ja aineellisista resursseista, jotka Venäjä saattoi tarjota mille tahansa vallankumouksen jälkeen valtaan nousseelle hallitukselle».[86]

Antikommunistien antamassa vääristellyssä kuvassa kommunistisen puolueen roolista Lokakuun vallankumouksessa on täydellisesti mitätöity puolueen teoreettisten ja organisaatioperiaatteiden ykseys taistelussa työtätekevien vapauttamiseksi ja julistettu miltei merkityksettömäksi puolueen rooli Lokakuun vallankumouksen johtajana. Bolševikit on kuvattu »pieneksi valtaa himoitsevien ryhmäksi», joka muka oli tehnyt kansanjoukoista sokean välikappaleen puolueen taistelussa bonapartistilaistavoitteiden saavuttamiseksi. He muka käyttivät viisaasti hyväkseen ainutlaatuista tilannetta ja olivat valmiit käyttämään mitä keinoja tahansa tavoitteidensa hyväksi. Porvarilliset historiankirjoittajat selittivät bolševikkien menestyksen johtuneen ennen kaikkea siitä, että Venäjän kansa oli »inerttiä», että se ei ollut vielä käynyt »länsimaisen parlamentarismin» koulua ja että vastassa oli heikko poliittinen vihollinen, joka oli tehnyt »typeriä» subjektiivisia virheitä.

Porvarilliset taloustieteilijät, filosofit ja sosiologit kuitenkin käsittivät, että pelkkä kielteinen asennoituminen Lokakuun vallankumoukseen ei ollut riittävää. Siksi he koettivatkin levittää sellaista käsitystä, että todellinen sosiaalinen vallankumous kulkee kapitalismin uomassa ja että nimenomaan porvarillinen yhteiskunta – ei sosialistinen – idättää työtätekevien hyväksi koituvien vallankumouksellisten muutosten siemeniä.

Ylempänä mainitsemamme Thomas Carver julkaisi vuonna 1925 kirjan, jolla oli varsin vaatelias nimi: Nykyinen talousvallankumous Yhdysvalloissa. Tämän vallankumouksen ilmenemisen professori näki erilaisten osakepääoman muotojen levinneisyydessä. »Korporaatio-organisaa-

tio» oli Carverin mielestä sitä, mikä »kukoistusdiffuusion» kautta muuttaa kapitalismin olemuksen perustuksiaan myöten: omistajat lakkaavat olemasta omistajia ja työläiset lakkaavat olemasta työläisiä. Hän kirjoitti: »Nykyinen korporaatio-organisaatioiden muoto on antanut tuhansille ihmisille mahdollisuuden osallistua teollisuuden omistamiseen joko kuponkien tai osakkeiden haltijoina.»[87]

Totta puhuen professori Carverin »löytö» ei ollut erikoinen uutuus. Osakkeenomistus tunnettiin hyvin jo 1800-luvun lopussa. Jo Plehanov ja Lenin olivat arvostelleet jyrkästi Bernsteinin ja muiden eurooppalaisten revisionistien yrityksiä kuvata tämä hieman naamioitu työtätekevien lisäryöväystapa »pääoman demokratisoimiseksi».

Kapitalistisen Amerikan elämäntotuus 1920-luvulla murskasi sirpaleiksi sadun »korporaatiokapitalismista»*. Mutta kun imperialismin ideologeilla ei ollut mitään parempaakaan tarjottavana, niin he tekivät kaikkensa kootakseen yhä uudestaan sadun sirpaleet yhteen tyrkyttäen sitä sosialismin vaihtoehtona. Ja Carver julistelee: »Se (tarkoitetaan korporaatiojärjestelmää. – *V. K.*) on vallankumous, joka huuhtoo pois työläisten ja kapitalistien välisen eron tekemällä työläisistä kapitalisteja ja pakottamalla suurimman osan kapitalisteista muuttumaan jonkinlaisiksi työläisiksi, koska suurin osa kapitalisteista ei enää tule toimeen pelkästään pääomatuloilla. Se on jotain uutta maailmanhistoriassa.»[88]

Jos jätämme huomiomme ulkopuolelle »omaisuusdiffuusiota» koskevan rakennelman teoreettisen kestämättömyyden, niin voimme todeta rakennelman jossain määrin vastanneen aikansa tasoa, mutta kuitenkin vain siinä mie-

---

* Kirjassaan Lokakuun vallankumous ja Amerikan Yhdysvallat William Foster mainitsee, että 1920-luvulla vain 3 % USA:n väestöstä omisti osakkeita. Edistyksellinen amerikkalainen taloustieteilijä Victor Perlo kirjassaan Raharuhtinaiden imperiumi osoittaa, että näiden osakkeenomistajien joukossa työläiset muodostivat niin vähäisen osan, että heillä ei voinut olla käytännöllisesti minkäänlaista vaikutusta maan sosiaaliseen ja tuotannolliseen elämään. Jokin pieni osa osakkeista aina hajoaa pienten osakkeenomistajien käsiin, mutta sillä ei ole milloinkaan ollut eikä ole pienintäkään vaikutusta kapitalististen suhteiden luonteeseen.

lessä, että se kuvasti tietyllä tavalla Amerikan yhteiskuntapiirien monopolinvastaisia mielialoja. Siihen aikaan, josta tässä on kysymys, kapitalismin apologeetat nostivat etutilalle omaisuuden ja taloudellisen vallan keskittymistä koskevat kysymykset hakien niihin omaa vastaustaan. Eikä suotta. Juuri silloinhan heille tuli kiire koettaa pelastaa yksityisyritteliäisyyden maine, jonka neuvostovaltion hankkima kokemus oli asettanut kyseenalaiseksi, ja samanaikaisesti neutraloida se yleiskansallinen oppositio, joka oli noussut vastustamaan taloudellisen ja poliittisen vallan keskittymistä monopolien haltuun. »Omaisuusdiffuusion» ja pääoman »korporaatiomuotojen» rakennelmat olivat yrityksiä löytää edes jonkinlainen ratkaisu näille ongelmille.

Kapitalismin suoraviivaista apologetiikkaa täydennettiin toisaalta sellaisilla porvarillisilla ajatusrakennelmilla, jotka olivat ulkonaisesti kriittisiä, mutta jotka useimmiten nivoutuivat yhteen reformismin kanssa. Niissä esiintyi jo se tendenssi, joka myöhemmin levisi hyvin laajalle, nimittäin halu pelastaa kapitalismin maine arvostelemalla kapitalismin erinäisiä puolia. 1920-luvulla sitä muun muassa edusti ns. institutionalismi. Tämän suuntauksen esi-isänä oli Thorstein Veblen[89], tavallaan 1900-luvun Proudhon. Veblenin »uusi sana», joka teki hänestä melko tunnetun miehen, tarkoitti sitä, että hän asetti tavanomaisten porvarillisten dogmien, kuten sosiaalisen tasapainon ja etujen harmonian, tilalle kysymyksen sosiaaliryhmien käyttäytymisen ja ajattelutavan tutkimisesta, nykykapitalismin toimintakoneiston analysoinnista ja sen teknis-taloudellisten ja sosiaalis-poliittisten muotojen eli instituutioiden (tästä sai alkunsa institutionalismi-nimityskin) kehityksestä. Institutionalismin kannattajat pitivät mahdollisena ja jopa väistämättömänäkin tiettyjen ristiriitojen, varsinkin tuotannon ja bisnessin välisten ristiriitojen esiintymistä tässä kehityksessä. Kuitenkin yrittäessään löytää porvarillisten yhteiskuntasuhteiden epätäydellisyyden syyt Veblen ja muut tämän koulukunnan edustajat kiersivät huolellisesti perussyyn, nimittäin tuotantovälineiden yksityisomistuksen. He eivät pitäneet ristiriitojen syynä porvarien ja pro-

letaarien välistä antagonismia, vaan sitä keksimällä keksittyä »etujen vastakkaisuutta», joka muka esiintyi toisaalta tuotantoteknologiaan sidottujen yrittäjien ja työläisten ja toisaalta tuotantoon välittömästi »sitomattomien» raharuhtinaiden välillä. Tämän »vastakkaisuuden» ratkaisuna he pitivät vallan siirtymistä omistajilta insinööreille eli ns. insinöörivallankumousta.

Näin siis sosialismin yltiömäisen kiistämisen ja kapitalistisen järjestelmän varauksettoman ylistelyn tilalle tuli vähitellen hienovaraisempi porvarillisen järjestelmän puolustelu, joka tavalla tai toisella otti huomioon sosialismin olemassaolon ja luokkataistelun laajenemisen kapitalistisissa maissa.

Neuvostovaltion valtava taloudellinen edistys, sen kärkevien sosiaalisten ongelmien menestyksellinen ratkaisu, työttömyyden lopettaminen ja Neuvostoliiton kansojen aineellisen ja kulttuurillisen tason tavattoman nopea kasvu muodostivat erittäin silmäänpistävän vastakohdan maailman taloudelliselle kriisille 1929–1933. Kriisin seuraamukset avasivat yhä useampien eri sosiaalisiin kerroksiin kuuluvien ihmisten silmät näkemään, että kapitalismi merkitsee taloudellista horjuntaa, työttömyyttä ja epävarmuutta huomisesta päivästä. Imperialismin ideologit eivät voineet vaieta näistä muutoksista. 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa he olivat pitäneet lähtökohtana kapitalistisen järjestelmän muuttumattomuutta, mutta nyt heidän todistelujensa kulmakiveksi tuli teesi kapitalismin uusimisesta, modernisoinnista. Vulgaarin apologetiikan tilalle tuli hienovarainen rakennelma porvarillisen yhteiskunnan 'parantamisesta'.

Kyseisenä aikana tulivat varmaankin eniten levinneiksi englantilaisen taloustieteilijän John Keynesin ideat. Keynes julkaisi vuonna 1936 kuuluisaksi tulleen kirjan Työllisyys, korko ja raha. Keynesin kirja ilmestyi heti talouskriisin jälkeen ja sitä paitsi ajankohtana, jolloin Neuvostoliiton kokemus oli jo ehtinyt todistaa sosialistisen suunnittelujärjestelmän etuisuudet ja länsimaissa oli yleisesti levinnyt valtiomonopolistinen kapitalismi. Keynes otti nämä seikat teoriassaan huomioon. Hänen teoriansa lähti sii-

tä, että kapitalismi kantaa sisässään sellaisia ristiriitoja, jotka eivät voi ratketa itsestään, ja että mikään markkinahintojen »vapaa peli» ei pelasta kapitalismia kriiseiltä ja työttömyydeltä.

Keynes oli porvarillinen oppinut. Sen vuoksi hän ei halunnut eikä voinut tehdä mainitusta tosiasiasta kaikkia tarvittavia johtopäätöksiä. Myöntäessään oikeastaan vain sen, mitä ei enää voinut olla myöntämättä (ellei halunnut vaarantaa vakavan taloustieteilijän ja sosiologin mainetta), hän yritti todistaa, että nämä epämiellyttävät ilmiöt voidaan poistaa parantamalla porvarillisen yhteiskunnan instituutioita, toisin sanoen toteuttamalla valtiomonopolistista sääntelyä.

Keynes antoi käytännöllisiä suosituksia: lisättävä yrittäjille luottoa ja rahoitusta valtion budjetista; tuettava yksityisten investointeja talouteen; käytettävä palkkojen »sääntelyssä» ns. valvonnanalaista inflaatiota yms. keinoja (jotka saivat melko huomattavan sijan Franklin Rooseveltin toimeenpanemassa ns. uudessa linjassa ja muidenkin porvarillisten valtioiden talouspolitiikassa). Ne oli tosiasiallisesti tähdätty valtiomonopolistisen kapitalismin vankistamiseen työtätekevien kansanjoukkojen kustannuksella. Keynesin oppirakennelma heijasti itse asiassa suurpääoman näkökulmasta katsottuna pääoman valtiomonopolistisen muodon objektiivista kehitysprosessia. Niinpä onkin ymmärrettävää, että keynesiläisyyttä nostetaan kapitalistisissa maissa kaikin tavoin tapetille ja se on vielä nytkin porvarillisen taloustieteen eräs tärkeä suuntaus.

Keynesiläisyydestä näkyy selvästi, että 1930- ja 1940-luvun antikommunismiin tuli uusia, olennaisia piirteitä: se alkoi ottaa toiminnassaan huomioon maailmassa tapahtuneet reaaliset muutokset ja esiintyä objektivismin naamion suojassa. Aiemmin sosialismi oli hylätty ilman muuta, esittämättä todisteluja, julistamalla vain ilmeiseksi pahaksi, mutta kapitalismi hyväksyttiin täydellisesti ja varauksitta ja julistettiin kaikkien hyveiden lähteeksi. Nyt piti – vaikkakin hammasta purren – myöntää sosialistisella talousjärjestelmällä olevan jotain myönteistäkin kokemusta (nopea teollisuuden kehitysvauhti, suunnitelmatalouden

saavutukset yms.) ja vaivihkaa hiukan hillitä liian pauhaavaa kapitalismin ylistelyä.

Luonnollisesti tämä kompromissi tosiasioiden kanssa tehtiin vain sikäli, mikäli porvarillisen järjestelmän puolustajilla ei ollut muuta valinnan varaa. Mutta jo se tosiasia, että porvariston ideologit yrittivät löytää joitain uusia, joustavia menettelytapoja antikommunistisessa propagandassa, oli havainnollinen näyttö yleisessä mielipiteessä sosialismin hyväksi tapahtuneista muutoksista, niin huomattavista muutoksista, että niiden vähättely ei enää käynyt päinsä.

Näiden uusien, sosialismin ja kapitalismin välistä voimasuhdetta 1930-luvulla heijastavien lähestymistapojen puitteissa alkoivat jo silloin vähitellen hahmottua nykyisen antikommunismin perussuuntaukset: sosialismin mustamaalaus joidenkin yleisinhimillisten arvojen mukamas objektiivisista asemista käsin, kapitalismin puolustelu käyttämällä kilpenä sen »transformaatiota», luokkataistelun tukahduttamisyritykset käyttämällä demagogista »luokkakumppanuuden» tunnusta ja kapitalismin ja sosialismin välisen ylipääsemättömän vedenjakajan hämääminen.

Täydelliseen muotoonsa nämä teesit kehittyivät paljon myöhemmin. Yleisessä strategiassaan puheena olevana aikana imperialismi ei pannut toivoaan niinkään paljon ideologiseen taisteluun sosialismia vastaan, vaan vanhaan tapaan suuntana oli halu tuhota se asevoimalla.

Imperialistisen taantumuksen vimmattu viha sosialismia kohtaan ja sosialismin pelko olennoitui tämän taantumuksen verisessä aikaansaannoksessa, fasismissa, joka edusti poistuvien luokkien epätoivoista yritystä pidättää ihmiskunnan kehitystä ja kääntää se takaisin. Georgi Dimitrov totesi Kominternin 7. yleismaailmallisessa kongressissa, että laajalta yhteiskuntapoliittiselta kannalta katsoen fasismin valtaantulo ei merkinnyt yksinkertaisesti porvarillisen hallituksen vaihtumista toiseen porvarilliseen hallitukseen, vaan se merkitsi »porvariston luokkaherruuden yhden muodon, ts. porvarillisen demokratian, korvaamista toisella muodolla, ts. avoimella terroristisella diktatuurilla».[90]

Porvariston ylistellyistä liberaalis-demokraattisista instituutioista tehtiin kursailematta loppu. Siten tuli näkyviin porvariston herruuden todellinen olemus, sen iljettävä demagogia sekä väkivalta ja terrori kaikkia edistyksellisiä voimia ja ennen kaikkea kommunisteja kohtaan. Fasistisen taantumuksen pimeät vuodet osoittivat tavattoman selvässä muodossa äärimmäisen imperialistisen taantumuksen ideologian salaisimman sisällön, kun tämä taantumus kutsui pääoman herruuden nimessä tuhoamaan kokonaisia kansoja ja tekemään maailmasta keskitysleirin.

Sen vuoksi neuvostokansan voitto toisessa maailmansodassa merkitsi paitsi imperialismin iskuryhmän sotilaallista ja poliittista hajalle lyömistä myös porvariston kaikkein taantumuksellisimman ja äärimmäisimmän siiven ideologian yleismaailmallista tappiota.

Antisovetismi, kylmän sodan aatteellinen lippu

Demokratian ja sosialismin eduksi toisen maailmansodan jälkeen tapahtuneet muutokset panivat alulle uuden vaiheen kommunismin ja antikommunismin välisessä taistelussa.

Sodanjälkeisellä kaudella on imperialismia ahdistanut samanaikaisesti kolme vapautusliikkeen voimaa: sosialististen maiden mahtava ystävyysliitto, työväenluokka ja kaikki muut demokraattiset ainekset maailman kapitalismin linnakkeiden sisällä sekä kansojen kansallinen vapautusliike. Imperialisminvastainen taistelu on vallannut yhä uusia yhteiskuntaelämän alueita kapitalistisissa maissa ja vetänyt mukaan sellaisiakin väestöryhmiä, jotka vielä äsken pysyttelivät syrjässä politiikasta.

Kaikki tämä pakottaa imperialismin ottamaan vastaan taisteluhaasteen koko äärettömän laajalla vapautustaistelun rintamalla ja järjestämään ideologisen puolustuksen kaikilla suuntauksilla. Uudessa voimasuhdeasetelmassa sen

on täytynyt kovalla kiireellä lisätä propagointiponnistuksiaan ja muuttaa sosialisminvastaisen ideologisen tihutyön taktiikkaa ja sitä paitsi panna huomattavalta osalta uuteen uskoon koko ideologisten rakennelmiensa järjestelmä.

Toinen maailmansota kosketti välittömästi monien miljoonien ihmisten kohtaloa. Se ravisteli raivokkaasti koko ihmiskuntaa. Sota paljasti poliittisten puolueiden todelliset kasvot, puolueiden tunnusten ja ohjelmien todellisen arvon. Sodassa tulivat esiin maailmanpolitiikan piilevät vipusimet ja taistelevien voimien todelliset tarkoitusperät. Se pani liikkeeseen koko maailman ja aktivoi aatteellisen ja poliittisen elämän.

Neuvostoliiton suuri voitto Saksan imperialismista osoitti selvästi sosialismin vankkumattoman voiman ja jätti kansojen tietoisuuteen niin syvän jäljen, että monet aiemmista aivan luotettavina pidetyistä antikommunistisista keksinnöistä osoittautuivat nyt täysin kelvottomiksi.

Porvarillinen propaganda oli kauan ja pitkään jankuttanut, että Neuvostoliitto on kaiken kaikkiaan vain savijaloilla seisova jättiläinen ja sosialismin rakentaminen ei ole mitään muuta kuin bolševikkien kokeilua ja että tämä kokeilu menee loppujen lopuksi myttyyn. Sota osoitti, että Neuvostoliitto on murtumaton voima, nimenomaan se voima, joka johdatti kaikki demokraattiset liikkeet taisteluun fasismia vastaan maailman pelastamiseksi fasistiselta raakalaisuudelta. Maailma näki, että tämän voiman lähteenä on sosialismi.

Ranskalainen historiankirjoittaja Germaine Willard kirjoitti myöhemmin: »Syitä Hitler-Saksan sotajoukkojen häviöön Idässä ei pidä hakea tilanneseikoista, vaan neuvostokansasta. Tämä kansa osoitti sellaista joukkosankaruutta rintamalla, vihollisen selustassa ja tuotantolaitoksissa, että sen taistelu osoittautui todella tarunomaiseksi. Tämän sankaruuden lähteeksi on katsottava neuvostoihmisten luonteenominaisuuksien ohella myös sosialistinen järjestelmä.»[91]

Antikommunistien täytyi nyt tahtoen tai tahtomattaan muuttaa äänensävyä ollakseen uusien mielialojen mukai-

sia. Jopa sellaisen uskollisen antikommunismin palvelijan kuin Harry Trumaninkin piti muuttaa sävyä, vaikka hän olikin aiemmin lausunut seuraavat skandaalinomaiset sanat: »Jos me näemme, että Saksa on voiton puolella, niin meidän täytyy auttaa Venäjää, mutta jos Venäjä pääsee voiton puolelle, niin meidän täytyy auttaa Saksaa, ja niinpä siis: tappakoot he toisiaan mahdollisimman paljon.»[92] Mutta sodan päätyttyä 1945, nyt jo USA:n presidentin ominaisuudessa, sama Truman sanoi: »Me arvostamme kunnioittavasti sitä erinomaista panosta, jonka mahtava Neuvostoliitto antoi sivistyksen ja vapauden asiaan. Te näytitte, miten vapauttarakastava ja erittäin uljas kansa kykenee musertamaan raakalaisuuden katalat voimat, olivatpa ne miten mahtavia tahansa.»[93] Yleisessä mielipiteessä oli pitänyt tapahtua suurta kehitystä, jotta se saattoi saada aikaan tuollaisen muutoksen.

Tällaiset Trumanin ja Amerikan hallituksen muiden edustajien puheet kyseisenä aikana eivät voineet johtaa ketään harhaan. Kapitalistisen maailman johtajien luokkakantainen suhde sosialismiin pysyi tietenkin entisenä. Mutta toisenlainen sävy heidän sosialismi-arvioissaan antoi kuvan maailmassa tapahtuneesta ideologisen ilmaston muutoksesta. Neuvostoliitto ja sosialismi saivat ihmisten tietoisuudessa yhä varmemman sijan mahtavana, rauhaarakastavana ja luovana voimana, jonka vaikutus koko ihmiskunnan kohtaloon voimistuu alituisesti. Se riisti ainakin joksikin ajaksi antikommunismilta mahdollisuuden harjoittaa Neuvostoliittoa vastaan sitä avoimesti panettelevaa propagandaa, jonka lähtökohtana oli joko lukija- tai kuulijakunnan kertakaikkinen tietämättömyys tai sen ilmeisesti vinoutunut käsitys sosialismista.

Fasismin, tämän monopolistisen suurpääoman kaikkein mustasotnialaisimman siiven aatteellis-poliittisen opin paljastuminen ja moraalinen tappio oli toinen valtavan voimakas isku, jonka porvarillinen ideologia sai kokea toisen maailmansodan tuloksena. Natsien pöyristyttävistä rikoksista ihmisyyttä vastaan maailma näki sen suunnattoman syvän kuilun, johon imperialismi veti ihmiskuntaa. Katkera kokemus, joka saatiin »uudesta järjestyksestä» suu-

rella osalla Euroopan mannerta, opetti paljon kansanjoukkoja.

Fasismi merkitsi keskitysleirejä ja SS-miesten iskujoukkoja sekä Maidanekin ja Oswiecimin (Auschwitzin) polttouuneja. Toisaalta se merkitsi taistelevan antikommunismin pohjalta noussutta, huolellisesti laadittua ideologista doktriinia, joka edusti täydellisesti imperialismin yleistä suuntautumista maailmanherruuteen ja taantumusta kautta linjan. Hitler meni tähän suuntaan kuitenkin pitemmälle kuin kukaan muu ennen häntä, ja ohjenuorana hänellä olivat samat aatteelliset ja poliittiset suunnistimet kuin muillakin taantumusmiehillä. Antikommunismi oli fasistisen ideologian perustojen perusta. Pukekoot antikommunistit nyt ylleen minkä valepuvun tahansa, ottakoot kasvoilleen minkä naamion hyvänsä, ei kenelläkään Hitlerin jälkeen enää voi olla epäilyksiä siitä, mihin nykyajan antikommunismin apostolit loppujen lopuksi päätyvät. Heidän selkänsä takana häilyvät ainiaasti Nürnbergin »sankarien» kammottavat varjot.

Ihmiskunnan traaginen kamppailu pedonomaista fasismia vastaan antoi ideologiselle taistelulle maailman areenalla uutta väritystä. Kun marxismin synty toi näkyviin porvarillisen ideologian tieteellisen kestämättömyyden ja pakotti tämän ideologian asettumaan puolustusasemiin, niin Lokakuun vallankumouksen voitto ja sosialismin rakentaminen Neuvostoliitossa asettivat ihmisen harjoittaman toisen ihmisen riistoa edustavan maailman vastakohdaksi reaalisesti olemassaolevan sosialistisen yhteiskunnan ja riistivät kapitalismilta historiallisen aloitemahdollisuuden maailmanpolitiikan konkreettisten ongelmien ratkaisemisessa. Demokraattisten voimien voitto toisessa maailmansodassa sekä fasismin hajallelyöminen ja sen moraalis-poliittinen tappio merkitsivät kolmatta musertavaa iskua porvarilliselle ideologialle.

Fasistidiktatuurin paljastamisen ja sen kukistamisen jälkeen imperialismi menetti paljolti mahdollisuuksiaan julistella avoimesti todellisia tarkoitusperiään. Sen täytyi nyt peittää todellisia kasvojaan entistä huolellisemmin ja manöveroida.

Toisaalta taas taantumuksen iskujoukkojen suorittama demokraattisten instituutioiden hajottaminen, näiden instituutioiden haluttomuus tai kykenemättömyys puolustaa porvarillisen demokratian »arvoja» fasismilta johtivat siihen, että porvarillis-liberaalisen ideologian maine huononi pahasti niiden silmissä, jotka olivat totunnaisesti sitä kannattaneet. Sen kaksinaisen politiikan aatteellis-poliittinen perusta, jota porvaristo oli aina harjoittanut työtätekevien suhteen, nimittäin lujien otteiden sekä suoranaisen väkivallan ja terrorin taktiikka yhdistettynä luovimispolitiikkaan porvarillisen parlamentarismin lipun alla, tuli siten pahasti vaurioitetuksi. Aivan ymmärrettävästi kaikki nämä seikat muuttivat monessa suhteessa voimien sijoitusta kapitalismin ja sosialismin välisen taistelun ideologisella rintamalla. Nämä seikat tekivät porvariston ideologeille paljon vaikeammaksi kapitalistisen järjestelmän puolustamisen ja asettivat samalla heille paljon suurempia tehtäviä kuin milloinkaan ennen.

Nimenomaan toisen maailmansodan jälkeen kapitalististen maiden johtajat ehkä vasta ensi kerran tajusivat kaikessa laajuudessaan sosialismin heittämän historiallisen haasteen kapitalismia uhkaavan merkityksen. Tältä pohjalta tapahtui kapitalistisessa maailmassa olennaista voimien uudelleenryhmitystä. Tässä oli uutta se, että porvariston ideologinen taistelu kommunismia vastaan muuttui taloudellisella, poliittisella ja sotilaallisella alueella kehitetyssä toiminnassa käytetystä apuvälineestä itsenäiseksi, ensivuoroisen tärkeän merkityksen omaavaksi rintamaksi.

Tätä muutosta ei kuitenkaan saatu aikaan yhdellä rupeamalla. Tarvittiin vielä paljon aikaa ja piti saada vielä näkyviin uusia todistuksia sosialismin kasvaneesta voimasta ennen kuin kapitalistisen maailman hallitseva huippukerros tosiasiallisesti myönsi, että tapahtuneet muutokset ovat peruuttamattomia. Sitä edelsi sinnikäs ja pitkälti jatkunut sellaisten ideologisten rakennelmien etsintä, jotka olisivat edes jossain määrin vastanneet uusia olosuhteita ja kannattaneet propagandapylväinä kylmän sodan kaudella syntyneitä ja lukuisina toinen toisensa tilalle tulleita

imperialismin sotastrategisia doktriineja, sellaisia kuin ns. preventiivinen eli ehkäisevä sota (1945–1948), hillitseminen (1948–1953), kommunismin takaisinlyöminen (1953–1957), rajoitettu sota (1957–1960) ja joustava reagointi.

Amerikkalaisen imperialismin ympärille ryhmittynyt kansainvälinen taantumus toivoi vielä ensimmäisinä sodanjälkeisinä vuosina voivansa harjoittaa Neuvostoliiton ja vapautusliikkeen suhteen ns. voimapolitiikkaa. Se oli aikaa, jolloin yleismaailmallisen santarmin ja antikommunismin lipunkantajan roolin itselleen ottanut USA:n monopolipääoma yritti sotilaallista ja taloudellista etevämmyyttään kapitalistisessa maailmassa hyväkseen käyttäen liittää johtonsa alaisiksi porvarilliset maat, eristää Neuvostoliitto, pakottaa Neuvostoliitto tekemään myönnytyksiä ja antautumaan, hajaannuttaa sosialistiset maat ja palauttaa niihin porvarillisen järjestelmän.

Amerikkalaisessa historiallisessa kirjallisuudessa esiintyy erilaisia mielipiteitä siitä, milloin ns. kylmä sota alkoi. Toisten mielestä vuonna 1947, ts. Trumanin doktriinin ja Marshall-suunnitelman julistamisen aikoihin; toiset katsovat alkamisajaksi Churchillin puheen, jonka hän piti Fultonissa maaliskuussa 1946; kolmansien mielestä se alkoi Rooseveltin kuoltua, ts. huhtikuussa 1945. Antikommunismin uralla puuhaavat amerikkalaiset historiankirjoittajat kuitenkin yrittävät todistaa, ettei Amerikan imperialismi eivätkä sen eurooppalaiset hännänkantajat ole vastuussa kylmästä sodasta, vaan vastuussa on Neuvostoliitto, joka muka jätti täyttämättä sodanjälkeiset sääntelysitoumuksensa ja siten »provosoi» läntiset maat vastatoimenpiteisiin.

Tarkastelemalla yleisesti tunnettuja tosiasioita huomataan, että noissa käsityksissä ei ole mitään perää.

Franklin Rooseveltin kuolemasta oli kulunut vasta muutama kuukausi, kun hänen seuraajansa, USA:n uusi presidentti Harry Truman antoi hyväksymyksensä Hiroshiman ja Nagasakin pommitukselle. Seuranneiden tapahtumien valossa näiden japanilaisten kaupunkien raakamainen tuhoaminen, mikä ei ollut lainkaan sotilaallisen välttämättömyyden aiheuttamaa, voidaan katsoa yhdeksi

kylmän sodan ensimmäisistä operaatioista, Amerikan hallituksen yritykseksi pelotella koko maailmaa atomiaseella ja ottaa askel maailmanherruutta kohti.

Muutaman kuukauden kuluttua George Kennan, Amerikan Moskovan-lähetystön väliaikainen päämies vuoden 1946 alussa, lähetti ulkoasiainministeriöönsä salaisen kirjeen, joka tuli tunnetuksi ensin Forrestolin päiväkirjoista ja jonka Kennan itse myöhemmin julkaisi aikakauslehdessä Foreign Affairs.[94] Tässä kirjeessä Kennan esitti ajatuksen, että Neuvostoliittoa ei enää pitäisi katsoa liittolaiseksi, vaan vastustajaksi, jonka suhteen olisi noudatettava »voimaperäistä ja valpasta hillitsemispolitiikkaa».

Tämä politiikka, joka sai yleispiirtein kannatuksen myös muiden kapitalististen maiden johtavilta piireiltä, muuttui pian avoimeksi antisovetismiksi. Maaliskuun 5. pnä 1946 amerikkalaisessa Fultonin kaupungissa Winston Churchill paukutteli USA:n presidentin läsnäollessa pitämässään puheessa sumeilematta: »Maailma on nyt jakautunut kahdeksi liittoumaksi: kapitalistiseksi ja kommunistiseksi. Kommunistisen liittouman ekspansion ehkäisemiseksi englanninkielisten kansojen – eräänlaisen nykyajan hallitsevan rodun – on ennemmin tai myöhemmin perustettava liitto. Niiden on viipymättä solmittava sotilaallinen sopimus ja koordinoitava sotilaalliset ponnistuksensa. Niiden pitää johtaa kristillinen sivilisaatio ristiretkelle kommunismia vastaan.»[95]

Englannin entisen pääministerin kyyninen kehotus aloittaa neuvostovastainen hyökkäys ei itse asiassa ollut mikään uusi oivallus. Se vain muotoili politiikan, jota todellisuudessa jo toteutettiin. Churchillin Fultonissa pitämä puhe (siihen aikaan Churchill ei enää hoitanut mitään hallitustason tehtävää) oli jonkinlainen antikommunismin koepallo. Se oli kylmän sodan virallisen julistamisen valmistelua.

Tarvittiin kuitenkin vielä kokonainen vuosi yleisen mielipiteen tarmokasta muokkausta, ennen kuin USA:n presidentti Truman rohkeni julistaa tämän linjan Amerikan hallituksen nimessä. Tarkoitamme Trumanin 12. maaliskuuta 1947 kongressissa pitämää puhetta, jossa hän esit-

ti ohjelman »avunannosta» Kreikalle ja Turkille. Viitaten puheessaan siihen, että »maalle on taattava turvallisuus», hän julisti avoimesti Amerikan ulkopolitiikan tärkeimmäksi tehtäväksi kommunismin poisjuurimisen joka paikasta, esiintyipä sellaista »vaaraa» missä tahansa.[96] Tässä puheessaan USA:n presidentti muotoili Amerikan imperialismin ulkopolitiikan pitkän tähtäyksen ohjelman, joka peitti antikommunismin savuverhon taakse Amerikan imperialismin maailmanherruustavoittelut.

Jonkin ajan kuluttua Trumanin doktriini sai tuekseen Marshall-suunnitelman, joka edellytti amerikkalaisen pääoman sijoittamista länsieurooppalaisten maiden talouteen. Tarkoituksena oli, kuten George Marshall itse sanoi, »palauttaa sellaiset sosiaaliset olosuhteet, joissa vapaat instituutiot voivat olla olemassa»[97]. Sotapoliittisessa suhteessa Trumanin doktriinia täydennettiin »hillintä»-politiikalla ja myöhemmin kommunismin »takaisinlyönti»-politiikalla.

Samaan aikaan kun USA:n johtomiehet haeskelivat mahdollisimman sopivia sanamuotoja maailmanherruuspolitiikkaansa varten, puuhasivat amerikkalaiset ideologit teoreettista perustaa tälle samalle asialle. Niinpä amerikkalainen James Burnham kirjassaan Taistelu maailmanherruudesta yritti saada todistetuksi, että atomikaudella katoavat itsestään sellaiset kansainvälisoikeudelliset periaatteet kuin suvereniteetti, puuttumattomuus, kansakuntien tasavertaisuus jne. Ja toisaalta taas »nopeasta, energisestä ja tehokkaasta puuttumisesta pitää tulla normaali maailmanpolitiikan ongelmien ratkaisutapa»[98].

Tällaisen kannanoton »perustelua» varten piti tietysti olla valmiina argumentti, ja sellaisenahan on aina käytetty kommunismin taholta »uhkaavaa aggressiota». Imperialismin ideologit tulkitsivat Neuvostoliiton kansainvälisen arvovallan kasvun, monien maiden kansojen valitseman sosialistisen kehitystien, maailman demokraattisen liikkeen lujittumisen ja kaikki progressiiviset sodanjälkeiset muutokset »Moskovan puuhaksi», ja pitihän Yhdysvaltojen ja sen liittolaisten hillitä tätä puuhaa siellä, missä se vaaransi »vapaata maailmaa».

Nämä ideologit asettivat rinnakkain »totalitaarisen» ja

»aggressiivisen» sosialismin ja fasismin. Sosialismille sälytettiin vastuu aseistuskilvan voimistumisesta kapitalistisissa maissa. Porvareita peloteltiin mahdollisimman kovasti »neuvostoekspansiolla». Niinpä ylempänä mainittu George Kennan kirjoitti, että Neuvostoliitto muka »pitää fanaattisesti kiinni sellaisesta käsityksestä, että Yhdysvaltojen suhteen 'modus vivendi' ei voisi olla vakituistilana; että olisi suotavaa ja tarpeellista hajottaa meidän yhteiskuntamme sisäinen harmonia, hävittää meidän tavanomainen elämänmuotomme, murtaa USA:n kansainvälinen arvovalta.»[99] Ja edelleen samaan tapaan.

Antikommunistisen propagandan säestäessä innokkaasti imperialismi yritti epätoivon vimmalla mitätöidä neuvostokansan toisessa maailmansodassa suorittaman suuren urotyön. Taantumuksellinen länsimainen historiankirjoitus herätti henkiin natsien keksinnön siitä, että Saksan sota Neuvostoliittoa vastaan oli luonteeltaan ehkäisevä. Tällä Goebbelsin virastossa aikoinaan syntyneellä tarulla yritettiin vääristellä tapahtumien todellista kulkua, vapauttaa todelliset sotasyylliset vastuusta ja syyttää yhä vain Neuvostoliittoa »punaisesta imperialismista».

Trumanin doktriini, Marshall-suunnitelma, hillitsemispolitiikka ja sittemmin vapauttamispolitiikka, joita sotilaspoliittisella alueella täydennettiin rankaisukeskityksen doktriinilla (tarkoitti sotilaallista hyökkäystä) olivat tärkeimpiä välikappaleita imperialistien kylmässä sodassa. Kun Trumanin doktriini julisti Amerikan imperialismin oikeuden puuttua sellaisten maiden sisäisiin asioihin, joissa kapitalistinen järjestelmä joutui vaarannetuksi, ja kun Marshall-suunnitelman tarkoituksena oli vahvistaa USA:n valvonnan alaisuudessa Länsi-Euroopan kapitalistista taloutta tavoitteena sosiaalisen taistelun lieventäminen, niin kommunismin hillitsemisen doktriinilla oli avoimesti neuvostovastainen suuntaus. Tähtäimessä oli saada länsimaiden kehittämällä jännitystilalla, mm. Neuvostoliiton ydinasepelottelulla, pahennetuksi Neuvostoliiton menneestä sodasta johtuvia taloudellisia vaikeuksia, joiden »täytyy loppujen lopuksi johtaa neuvostovallan hävittämiseen tai heikentämiseen»[100].

Kylmän sodan politiikka tuli kalliiksi työtätekevälle ihmiskunnalle. Yhdysvalloissa kylmän sodan muotona oli maccarthyismi. Kansainvälisellä areenalla sen mustien lippujen alla tukahdutettiin vallankumousliike Kreikassa, sytytettiin sota Koreassa ja Vietnamissa, kukistettiin demokraattinen hallitus Guatemalassa jne. Sen lippujen alla vahvistettiin taantumusta, perustettiin kokonainen aggressiivisten sotaliittojen järjestelmä. Kokonaisuudessaan kuitenkaan kylmän sodan politiikka ei täyttänyt sille asetettuja tehtäviä. Se meni myttyyn ennen kaikkea pääsuunnalla, nimittäin yrityksissä suorittaa strateginen vastahyökkäys sosialismia vastaan.

Sodan jälkeen sosialismi varmisti entistä voimakkaammin etevämmyytensä kapitalismiin verrattuna. Neuvostoliitto oli menettänyt taistelutantereilla enemmän kuin mikään muu maa, mutta se kuntoonpalautti kansantaloutensa nopeammin kuin muut maat ja harppasi talouden, tieteen ja tekniikan, mm. sotatekniikan, kehittämisessä valtavasti eteenpäin. Yksistään tämä seikka pani nurin kylmän sodan järjestäjien strategian ja heidän hautomansa kommunismin takaisinlyömisen suunnitelmat. Amerikkalainen sanomalehtimies C. Sulzberger harmitteli silloin tätä seuraavaan tapaan: »Venäjää ei saa milloinkaan lähestyä tavallisten taloudellisten käsitteiden näkökulmasta. Välittömästi toisen maailmansodan jälkeen me oletimme, että Neuvostoliitto on kärsinyt siinä määrin, että ilman huomattavan suurta amerikkalaista apua se ei selviä tilanteesta vuosikymmeniin. . . Miten pahasti me erehdyimmekään!»[101]

Neuvostoliiton taloudellisella ja sotilaallisella mahdilla oli ratkaiseva merkitys maailman sosialistisen järjestelmän muodostumiselle ja vankistumiselle.

Imperialismi sai samaan aikaan uuden ja tavattoman voimakkaan iskun: siirtomaajärjestelmä hajosi. Se pani kymmenet uudet valtiot maailmassa harkitsemaan, minkä tien ne valitsevat tulevalle sosiaaliselle kehitykselleen.

1950-luvun puoliväliin mennessä Neuvostoliiton vastustajien piti myöntää nämä tosiasiat julkisesti.

Kun lokakuussa 1957 amerikkalaisten kommunismin

takaisinlyömisen strategien pään ylitse jo lensi neuvostoliittolainen sputnik, oli voimapolitiikan romahdus ilmeistä kaikille, myös tämän politiikan alkuunpanijoille. Washingtonissa alettiin suunnitella joustavampaa ulkopoliittista linjaa. Siihen osallistuivat muiden mukana äskeiset voimapolitiikan suuret nimet, kuten John Dulles, George Kennan, Dean Acheson ja sellaiset vaikutusvaltaiset henkilöt kuin entinen USA:n atomienergiakomitean puheenjohtaja Arthur H. Dean, entinen CIA:n pääjohtaja kenraali Walter Smith, New York Timesin sotahavainnoitsija H. Baldwin, entinen ilmailuministeri Thomas Finletter ym.

Siihen aikaan vielä miltei tuntematon professori Henry Kissinger, heijastaen yllä mainittujen henkilöiden katsomuksia, julkaisi kirjan Ydinase ja ulkopolitiikka. Kirjoittaja myönsi, että maailmassa oli tapahtunut voimasuhteen muutos Neuvostoliiton hyväksi ja että suoranainen sotilaallinen konfrontaatio, vastakkainasettuminen Neuvostoliittoa vastaan olisi Yhdysvalloille vaarallista. Niinpä hän kehottikin ottamaan taktiikan piiriin lokaaliset, rajoitetut sodat erillisiä sosialistisia ja kehitysmaita vastaan ja voimistamaan tämän taktiikan täydennykseksi propagandatoimintaa. Hän kirjoitti, että »koska aseen voimakkuus on suurentunut, niin hyökkäysmuodot ovat tulleet paljon monipuolisemmiksi, eikä vain sotilaalliselta, vaan myös poliittiselta ja psykologiselta kannalta katsoen. Vetypommin aikakausi on kaiken muun lisäksi myös valtioiden harjoittaman voimistuvan tuhotyön aikakautta, 'vapaaehtoisten suorittaman invaasion' aikakautta, se on herruuden pystyttämistä poliittisen ja psykologisen, ts. hermosodan avulla»[102].

Samoja ajatuksia esitti myös Richard Nixon (josta myöhemmin tuli USA:n presidentti) kirjassaan Kuusi kriisiä. Tässä kirjassa, jonka ensimmäinen painos ilmestyi vuonna 1960, hän kirjoitti: »Sotilaallinen voima on erittäin tärkeä tekijä, mutta ellei sitä täydennetä taloudellisilla, poliittisilla ja propagandaohjelmilla, ei sen voima sinänsä ole lainkaan riittävä.»[103]

Näin siis sitä mukaa kuin imperialismin harhakuvitel-

ma mahdollisesta voimapolitiikan toteuttamisesta Neuvostoliiton suhteen vuosi vuodelta vähitellen hälveni, katosi hillitsemisdoktriinin ja sitten myös vapauttamisdoktriinin ja kommunismin takaisinlyömisen doktriinin alta maaperä. Imperialismin hallitseva huippukerros joutui loppujen lopuksi antamaan ne arkistoon.

Tämä muutos tuli aivan ilmeisesti näkyviin 1950-luvun puolivälissä ja toisella puoliskolla. Poliittisessa mielessä siitä oli merkkinä vastavallankumouksellisen kapinan epäonnistuminen Unkarissa, imperialististen siirtomaaorjuuttajien Suezin seikkailupuuhan romahtaminen, Kuuban vallankumouksen voitto, kahden järjestelmän välisen taistelun syveneminen ja imperialististen maiden välisten ristiriitojen kärjistyminen. Kommunististen ja työväenpuolueiden edustajien neuvottelukokouksen julkilausumassa vuodelta 1960 tästä sanotaan seuraavaa: »*Näiden vuosien tärkein tulos on sosialistisen maailmanjärjestelmän mahdin ja kansainvälisen vaikutuksen voimakas kasvu, siirtomaajärjestelmän nopea hajoaminen kansallisen vapautusliikkeen iskuista, luokkataistelujen voimistuminen kapitalistisessa maailmassa, kapitalistisen maailmanjärjestelmän rappeutuminen ja mätäneminen. Maailman areenalla käy yhä ilmeisemmäksi sosialismin ylivoima imperialismiin nähden, rauhan voimien ylivoima sodan voimiin nähden.*»[104]

Sosialismin voimien vankistuessa ja erilaisiin sosiaalisiin järjestelmiin kuuluvien maiden välisten monipuolisten suhteiden kehittyessä antikommunismi ei enää voinut rynnistää avoimesti, kapitalismin suoranaisen apologian asemista. Yhä useammat ihmiset kapitalistisissa maissa alkoivat epäillä yksityisomistuksen periaatteiden, yksityisyritteliäisyyden vapauden, kansainvälisten suhteiden porvarillisen järjestelmän yms. koskemattomuutta ja tehdä niiden uudelleenarviointeja. Antikommunismi alkoi nyt naamioitua näennäisliberaalisten korulauseiden taakse ja turvautua kaikenlaiseen keinotteluun.

Kautta rintaman tapahtuva hyökkäys sosialismin aatteita vastaan vaihtui sosialismin erinäisten puolien arvosteluun. Nyt ei enää tulitettu niinkään paljon sosialistisen

järjestelmän taloudellisia periaatteita, tuotantovälineiden yhteiskunnallista omistusta ja suunnitelmataloutta kuin yhteiskunnan poliittista järjestelmää ja muita päällysrakenteen alueita.

1950-luvulla muotoutui melko selkeästi kolme porvarillis-reformistista »teoreettista» ohjelmapohjaa, joilta antikommunismi yritti toimeenpanna vastahyökkäyksen marxilais-leniniläistä oppia ja tieteellisen kommunismin käytäntöä vastaan.

Ensimmäinen niistä tukeutui perinteellisiin »taloudellisen liberalismin» rakennelmiin, joiden lähtökohtana oli kapitalistien yksityisomistuksen ikuisuuden ja murtumattomuuden periaate. Sitä edustaneet Mises, Weber, Pearson ja muut perustivat päätelmänsä siihen, että yhteiskunnallinen omistus synnyttää muka automaattisesti »totalitaarista sentralismia». Tämän tekaistun teesin todistukseksi esimerkiksi Ludwig Mises julisti kirjassaan Sosialismi, että on olemassa kolme yhteiskuntajärjestelmän tyyppiä: kapitalismi, jonka hän samasti »vapaan markkinatalouden» kanssa; »internationalismi», jonka vallitessa yksityisyritysten rinnalla on olemassa myös valtion yrityksiä, mutta jotka niin ikään »myötäilevät markkinatalouden koneistoa»; ja sosialismi. Misesin käsityksen mukaan sosialismi voi olla vain totalitaarinen järjestelmä, koska tässä tapauksessa »tuotantovälineet poikkeuksetta ovat organisoidun yhteiskunnan valvonnassa»[105]. Edelleen seurasi farisealaisia järkeilyjä siitä, että todellisia, tasa-arvoisuuteen kutsuvia sosialismin ihanteita ei voida toteuttaa totalitaarisen yhteiskunnan puitteissa. Toisin sanoen Misesin tyyppiset »teoreetikot» eivät voineet ajatellakaan tasa-arvoisuutta ja demokratiaa muualla kuin markkinataloudessa.

Toisen ohjelmapohjan porvarilliset sosialismin arvostelijat kyhäsivät sellaisista kirjavista rakennelmista kuin sekatalous, dirigismi, säännösteltävä kapitalismi ym., jotka nojautuivat ennen kaikkea Keynesin teoriaan. Sen kimpussa ahersi samanaikaisesti monia porvarillisia ja opportunistisia teoreetikkoja, esim. Alvin Hansen ja Paul Samuelson USA:ssa, Jean Fourastié ja François Perroux Ranskassa, Karl Thalheim BRD:ssä ym.

Kaikki he yrittivät sinnikkäästi todistaa, että yhä lisääntyvä valtion puuttuminen kapitalististen maiden talouteen, tuotannon yhteiskunnallistamisprosessi, suuryhtiöiden roolin ja firmojen sisäisen suunnittelun merkityksen kasvu, voittoihin osallistumisen järjestelmä ja muut kapitalistisen kehityksen valtiomonopolistisen vaiheen muka synnyttämät ilmiöt merkitsevät – huomatkaa! – automaattista ja evoluutiotietä tapahtuvaa sosialististen aatteiden toteuttamista porvarillisen yhteiskunnan puitteissa, kun taas »neuvostotyyppisellä» sosialismilla keskitettyine suunnittelujärjestelmineen ei muka ole tulevaisuutta ja sen täytyy hyväksyä erinäisiä kapitalistisia periaatteita. Ei ole lainkaan vaikeaa huomata, että nämä järkeilyt jo siihen aikaan sisälsivät lähtökohtia yhtenäisen teollisuusyhteiskunnan ja kahden järjestelmän konvergenssin teorioille. Hansenin tyyppiset teoreetikot ylistelivät riemumielin valtion lisääntyvää puuttumista porvarillisen yhteiskunnan talouteen ja muihin sosiaalisen elämän aloihin, ikään kuin se olisi jokin uusi tulevan sosiaalisen rakenteen tekijä. Hansen kirjoitti: »Se oli siirtymävaihe 1800-luvun taloudellisesta liberalismista kansallisen taloudellisen suunnittelun niihin muotoihin, jotka synnyttivät hyvinvointivaltion.»[106]

Puhuessaan kansallisesta suunnittelusta he olivat valmiit jopa myöntämään Neuvostoliiton erinäiset saavutukset tällä alalla, mutta perimmältään kuitenkin kiistivät tyystin sosialismin kokemuksen ja katsoivat muka kaikkein »oikeudenmukaisimmaksi» sosiaaliseksi järjestelmäksi pluralistisen omistus-, hallinto- ja jakojärjestelmän.

Porvarilliset säännösteltävän kapitalismin teoriat eivät suinkaan jääneet pelkiksi akateemisiksi oppirakennelmiksi, vaan joissain tapauksissa ne otettiin reformististen puolueiden poliittisten asiakirjojen perustaksi. Labourjohto julkaisi 1957 lausuman, jossa väitettiin, että erilaisia valtiollisia valvontatoimenpiteitä toteuttamalla Englannissa on luotu »sekatalous». Reformistit julistivat, että kapitalismin tilalle on tullut uusi yhteiskuntajärjestelmä, »stateismi», jossa kapitalistiluokan herruus on lakkautettu ja

kapitalistien valta on alistettu valtiolle, ja valtio taas toimii »kokonaisyhteiskunnan» etujen mukaan[107].

Sosialismia vastaan suunnattujen porvarillis-reformististen hyökkäilyjen kolmantena ohjelmapohjana olivat erilaiset markkinasosialismi-teorian versiot, joita tavattiin Joseph Schumpeterin, Henri Bergsonin, Vilfredo Pareton ym. teoksista. Tämän suuntauksen teoreetikot hyväksyivät muodollisesti tuotantovälineiden yhteiskunnallisen omistuksen, mutta eivät kuitenkaan pitäneet sitä tärkeimpänä tekijänä yhteiskuntajärjestelmän luonnetta määriteltäessä, ja halusivat katsoa sosialismiksi jokaisen sellaisen järjestelmän, jossa valtio vaikuttaa markkinavipusimiin. Niinpä Schumpeter kirjoitti, että »kun yritetään kehitellä eteenpäin taloudellisen käyttäytymisen yleistä logiikkaa, niin se johtaa automaattisesti – lisätuotteen muodossa – sosialistisen talouden teoriaan»[108]. Tämä suuntaus ikään kuin laski perustan ns. alternatiivisen eli vaihtoehtoisen antikommunismin monilukuisille rakennelmille, jotka olivat laajalti levinneitä porvarillisessa ja revisionistisessa kirjallisuudessa 1960-luvulla.

Samanaikaisesti kun 1950-luvun antikommunismi teki monilukuisia hyökkäyksiä sosialistisen rakennustyön teoriaa ja käytäntöä vastaan se haki sinnikkäästi uusia argumentteja kapitalismin suoranaista apologiaa varten. Suurimman toivonsa porvarillinen propaganda pani teesiin muka jo alkaneesta porvarillisen yhteiskunnan transformaatiosta eli muuntumisesta. Jo vuonna 1951 aikakauslehti Fortune esitti tällaisen teesin: »Amerikan kapitalismin transformaatio tuo parhaalla mahdollisella tavalla esiin amerikkalaisen elämänmuodon voiman ja amerikkalaisen järjestelmän mukautumiskyvyn.»[109] Nimenomaan transformaatioaatteen pohjalta syntyi siihen aikaan varsin muodikas kansankapitalismin rakennelma, joka siirtyi hyvin nopeasti USA:sta muihinkin kapitalistisiin maihin.

Kapitalismin transformoitumisen perustekijöiksi porvarilliset ideologit julistivat kolme »vallankumousta»: vallankumous omistussuhteissa, jaossa ja hallinnossa. Kansankapitalismi julistettiin näiden vallankumousten tuotteeksi. New York Times kirjoitti: »Sopivan nimityksen puuttumi-

nen saattoi meidät pulmalliseen asemaan yleismaailmallisessa taistelussamme ihmisten mielistä. Kansankapitalismi täyttää tämän tyhjiön.»[110]

Porvarillisen propagandakoneiston koko mahti pantiin ylistelemään transformoitua kapitalismia, ns. kansankapitalismia. Porvarillinen apologia kulki tällöin rakastamaansa tietä: se vääristeli eräitä kapitalistisen todellisuuden reaalisia tosiasioita. Millä se perusteli esimerkiksi omistussuhteiden vallankumousta? Viittauksella tuotannon yhteiskunnallistumisen ja pääoman keskittymisen reaaliseen prosessiin. Työtätekeville sujautettiin päällisin puolin totuudentuntuinen, mutta itse asiassa tekaistu ajatus siitä, että tuotannon yhteiskunnallistumisprosessi kapitalistisissa maissa on muka samaa kuin yhteiskunnallisen omistuksen muodostumisprosessi. Porvarillinen ideologi Max Lerner kirjoitti: »Yksityisomaisuus on lakannut olemasta erillisten henkilöiden omaisuutta ja siitä on tullut korporaatioiden, näiden suuryhtymien omaisuutta.»[111]

Monopolien ideologit panivat parastaan saadakseen todistetuksi, että on syntynyt uusi hallintojärjestelmä ja että ihmisten kesken vallitsevat nyt uudenlaiset suhteet, jotka julistettiin – huomatkaa! – »taloudelliseksi humanismiksi». Niinpä eräästä Tutkimus ihmisten suhteista teollisuudessa -nimisestä kokoomateoksesta, joka ilmestyi New Yorkissa 1957, saatettiin lukea, että muka voiton saanti ei enää olekaan yrittäjien ainoa ja tärkein tavoite: »Tänä tavoitteena on ihmisten hyvinvointi, halu luoda jokaiselle työntekijälle mahdollisimman hyvät olosuhteet 'henkilökohtaiselle kasvulle' jne.»[112] Ja tällaista väitettiin samaan aikaan, kun taloudellisesta humanismista ja inhimillisten suhteiden perustamisesta teollisuudessa silmänlumeeksi jutellen USA:n monopolit kiristivät otettaan entisestään tavoitellessaan yhä suurempaa työn tehostamista. Samaan tarkoitukseen käytettiin myös siihen aikaan levinnyttä teesiä »johtajien vallankumouksesta». Se osoittautui varsin sitkeähenkiseksi, niin tyhjänpäiväinen kuin olikin. Myöhemmin John Galbraith rakensi sen varaan ns. teknostruktuurinsa, jonka hän esitti kohua herättäneessä kirjassaan Uusi teollistunut valtio.

Näistä esimerkeistä näkee, että antikommunismin ideologit laskivat jo 1950-luvulla pohjaa siihenastista joustavammille propagandarakennelmille, jotka kasvoivat täyteen mittaansa seuraavalla vuosikymmenellä.

Samoihin aikoihin tuli erittäin selvästi esiin vielä yksi antikommunismin erikoispiirre, nimittäin sen pyrkimys ottaa aseistukseensa mahdollisimman suuri määrä ulkonaisesti erilaisia teorioita. Siten se levitti ympärilleen vaikutelmaa avarakatseisuudesta ja suvaitsevaisuudesta mielipiteiden taistelun suhteen, mikä muka oli ominaista »vapaalle maailmalle» toisin kuin »totalitaariselle» sosialismille, joka tunnustaa vain yhden ainoan maailmankatsomuksen.

Todellisuudessahan antikommunististen rakennelmien ja niiden versioiden runsaudella on suoranainen poliittinen tarkoitusperä. Asia on niin, että sitä mukaa kuin vapaustaisteluun pääomaa vastaan tulee mukaan yhä uusia sosiaalisia kerroksia, muuttuu antikommunismi yhä monikasvoisemmaksi ja jakaantuu moneksi suuntaukseksi. Toisaalta se heijastaa objektiivisesti porvarillisen yhteiskunnan sosiaalista kirjavuutta, toisaalta taas hallitsevien luokkien subjektiivista pyrkimystä päästä hallitsemaan eri yhteiskuntakerrosten tietoisuutta ja juurruttaa antikommunistisia ennakkoluuloja nykyajan kapitalistisen maailman erilaisiin sosiaaliryhmiin.

Toiveet tässä tapauksessa pannaan pikkuporvaristoon, joka yleensä ottaen pysyttelee antikommunistisissa asemissa ja joka samanaikaisesti kantaa taantumuksellisia harhakuvitelmia vapaan kilpailun aikoihin palaamisesta. Toiveet pannaan intellektuellien ja opiskelevan nuorison tiettyihin kerroksiin, jotka tieteellistekninen vallankumous on vetänyt mukaan aktiiviseen yhteiskuntaelämään ja jotka ovat objektiivisesti monopolipääoman vastustajia, mutta jotka eivät ole vielä osanneet ottaa paikkaansa imperialisminvastaisessa taistelussa. Toiveet pannaan opportunististen harhojen saastuttamaan työläisaristokratiaan eli työväen kermakerrokseen. Muutamat antikommunististen rakennelmien versiot on varta vasten tarkoitettu vapautuneiden maiden väestölle, varsinkin niille ihmisille, jotka eivät vielä osaa oikealla tavalla arvioida, kuka on heidän ystä-

vänsä ja kuka vihollisensa. Huomion ulkopuolelle ei ole jätetty myöskään niitä horjuvia aineksia sosialistisissa maissa, jotka ovat taipuvaisia asettamaan nationalistiset edut internationalististen etujen edelle.

Mainittujen monenkirjavien voimien harhauttamiseksi ideologisesti imperialismi panee asialle kaikki mahdolliset antikommunistiset liikkeet oikeisto-opportunistisista ultravasemmistolaisiin saakka, se käyttää tähän tarkoitukseen mitä oppirakennelmia hyvänsä, kunhan ne vain vastustavat marxilais-leniniläistä työväenluokan ideologiaa.

Neljäs luku

KUUSIKYMMENLUKU: UUSIA IDEOLOGISIA MYYTTEJÄ KEKSIMÄSSÄ

50-luvun lopussa ja 60-luvun alussa antikommunismin taktiikka muuttui olennaisesti. Nähtyään, että entinen jäykkä linja Neuvostoliiton, sosialististen maiden ystävyysliiton ja koko vapautusliikkeen suhteen oli tullut sekä järjettömäksi että vaaralliseksi, imperialismin strategit alkoivat keksiä joustavampia menetelmiä tarkoitusperiensä saavuttamiseksi. He ottivat mielenosoituksellisen sotaisen »rankaisukeskityksen» doktriinin tilalle »joustavan reagoinnin» doktriinin, sosialististen maiden taloudellisen ja poliittisen syrjinnän tilalle he ottivat »siltojen pystyttämisen» taktiikan, työtätekevien vapautustaistelun ja demokraattisen kamppailun suoranaisen tukahduttamisen tilalle ovelarakenteisen sosiaalisen ja poliittisen manöveroinnin.

Tätä linjaa noudattaen imperialismi muotoili ensimmäisten sodanjälkeisten vuosien ideologisten rakennelmien raunioille uusia propagandakohteisia lähestymistapoja nykyajan moniin tärkeisiin ongelmiin. Niissä piti ottaa siihenastista paremmin huomioon ne voimasuhdemuutokset, jotka olivat tapahtuneet sosialismin ja kapitalismin, työväenluokan ja porvariston välillä kansainvälisellä areenalla ja erillisissä kapitalistisissa maissa, ja muutamat uudet ilmiöt, jotka olivat yhteydessä kapitalismin valtiomonopolististen muotojen ja tieteellisteknisen vallankumouksen kehitykseen.

Kun toiveet sosialismin hävittämisestä asevoimalla olivat osoittautuneet turhiksi, täytyi kapitalistisen maailman hallitsevan luokan ottaa sosialismin taloudellinen ja poliittinen haaste vakavasti, mikä aiheutti tiettyjä muutoksia

valtiomonopolistisen kapitalismin järjestelmässä, sillä se halusi käyttää automaation ja kybernetiikan kehityksen ja ydinvoiman hallinnan tarjoamat mahdollisuudet entistä täydellisemmin monopolien hyödyksi. Sosialistisen järjestelmän olemassaolo pakottaa nykyajan kapitalismia kehittämään tähänastista nopeammin tiedettä ja tekniikkaa, varsinkin niitä aloja, joilla on sotilaallista ja etevämmyysmerkitystä, ja sitten – etenkin kun Neuvostoliiton kasvava mahti osoitti, että on turhaa havitella ydinsotaa sosialismia vastaan – muillakin aloilla. Kun luokkataistelu kapitalistisissa maissa laajenee, täytyy porvariston, tahtoen tai tahtomattaan, tehdä nyt sellaisia myönnytyksiä työtätekeville, jollaisia se ei olisi ennen mistään hinnasta tehnyt. Harvardin yliopiston professori Benjamin Selekman kirjoitti: »Moraalinen ja sosiaalinen ilmasto on muuttunut siinä määrin, että jos päällysmies turvautuu nykyään vain pelotteluun ja rankaisuihin, ei hän pysy ohjaksissa pitkää aikaa.»[113]

1950-luvun puolivälissä ja varsinkin 1960-luvun alussa imperialismi otti käyttöön valtion myötävaikutuksen taloudelliseen kasvuun ja tieteellistekniseen edistykseen niin laajasti, että porvarillisen yhteiskunnan historiassa sellaista ei ollut vielä milloinkaan ennen ollut. Nämä toimenpiteet paljastivat imperialismin yrittävän mukautua uuteen maailmantilanteeseen, vastata sosialismin antamaan haasteeseen ja samanaikaisesti vaimentaa kapitalistisissa maissa esiintyviä taloudellisia ja sosiaalisia järistyksiä. Siksipä olikin luonnollista, että sen ideologisen kamppailun tärkeimmäksi kentäksi, jolla antikommunismi ja sen revisionistiset hännänheiluttajat yrittivät tehdä vastahyökkäyksiään marxilaisuutta vastaan, tuli nyt ennen muuta tieteellisteknisen vallankumouksen sosiaalis-poliittisten seuraamusten tulkinta.

Viitaten siihen tosiasiaan, että kehittyneissä kapitalistisissa maissa tuotannon kehitysvauhti oli jonkin verran lisääntynyt, että valtiomonopolistinen pääoma käytti talouselämässä ohjelmointia ja prognoosien (ennusteiden) laadintaa, että työtätekevien elintaso oli jonkin verran noussut ja että teknisen eliitin eli managerien rooli oli lisääntynyt,

sanalla sanoen viitaten siihen, että käyttämällä tieteellisteknistä edistystä kapitalismi oli joissain maissa ja joksikin ajaksi saanut lisätyksi yhteiskunnallisen tuotannon tehokkuutta, porvariston ideologit tekivät sellaisen johtopäätöksen, että kapitalismi oli muodonmuutoksen tietä tullut »uudenlaiseksi yhteiskunnaksi», joka oli muka oppinut ratkomaan ristiriitansa välttäen sosiaaliset selkkaukset. Ja tällä perusteella he taas kiirehtivät siirtämään »marxilaiset dogmit» arkistoon.

Näiden ponnistelujen tarkoituksena oli nyt niin kuin ennenkin kiistää luokkataistelun lainomaisuus, irrottaa marxilaisuus työväenliikkeestä ja esittää se joko sellaisten abstraktien dogmien ja kaanonien kokoelmaksi, jotka ovat jo menettäneet käytännöllisen merkityksensä, tai sellaisten yleispiirteisten filosofisten ajatusten kokoelmaksi, jotka ovat kelvollisia tyhjänpäiväisiin salonkikeskusteluihin, mutta ei vallankumoukselliseen taisteluun.

Porvarilliset ideologit konkretisoivat tätä yleispiirteistä aatetta pääasiassa monilukuisten oppirakennelmien versioissa, sellaisissa kuin teollistettu yhteiskunta, kahden järjestelmän konvergenssi ja yhteiskuntasuhteiden deideologisointi eli epäaatteellistaminen. Niitä tuli edustamaan 60-luvun porvarillisen ja reformistisen ajattelun koko värikirjo alkaen avoimesti antikommunistisista ja päätyen porvarillis-liberaalisiin, pasifistisiin ja abstraktis-humanistisiin katsomuksiin. Valtava joukko porvarillisia oppineita kokeili tässä puuhassa voimiaan. Aatemarkkinoille ilmaantui kymmenittäin näennäistieteellisiä oppirakennelmia, kuten Walt Rostown taloudellisen kasvun vaiheet, John Galbraithin uusi teollistunut valtio, Raymond Aronin teollistunut yhtenäismaailma, Jacques Ellulin ja Jan Tinbergenin sosialismin ja kapitalismin konvergenssi, Daniel Bellin, Seymour Lipsetin, Edward Shilsin ja Zbigniew Brzezinskin julistelema ideologian loppu jne. Kaikki nämä tavalla tai toisella lypsivät teesiä nykyisen kapitalismin »muodonmuutoksesta».

Oikeistososiaalidemokraatit tukivat ja kehittelivät halukkaasti tätä versiota vanhassa hengessä: yhteistyö porvariston kanssa. Itse asiassa tätä samaa lähtökohtaa hyök-

käyksissään marxismia-leninismiä vastaan käyttivät myös revisionistit Roger Garaydy, Ernst Fischer, Franz Marek, Henri Lefebvre, Aksel Larsen, Robert Havemann ja Ota Šik, jotka nimittivät itseään »demokraattista sosialismia» kannattaviksi »nykyajan marxisteiksi». Kaikki he yrittivät saada todistetuksi, että kommunistiset puolueet muka olivat luopuneet Marxista ja vääristelleet Marxin opin todellisen olemuksen, että sosialismi Neuvostoliitossa ja muissa sosialistisissa maissa muka ei vastannut ihanteita, että sen vuoksi oli luotava sellainen uusi sosialismin malli, joka yhdistäisi sen demokratiaan ja vapauteen.

Ja vihdoin samaan suuntaan kehittelivät marxismin-leninismin vastaisia todistelujaan myös »vasemmisto»-ekstremistit Herbert Marcusesta uustrotskilaisiin saakka, jotka kiistivät työväenluokan johtavan roolin, sosialistisen vallankumouksen välttämättömyyden ja demokraattisen sentralismin periaatteet.

Erilaisten sosialisminvastaisten suuntausten aktivoitumiseen tällä kaudella myötävaikutti huomattavasti myös kiinalaisten hajottajien asennoituminen, sillä juuri 60-luvun alussa he esittivät oman »erityisen linjansa» kommunistisessa liikkeessä.

Ei ole vaikea selittää, miksi antikommunismin ja revisionismin ideologia vilkastuivat selvästi nimenomaan näinä vuosina. Joka kerta, kun sosiaalinen käytäntö nosti esiin uusia kysymyksiä, yrittivät taantumukselliset voimat aina »uusien» vastausten varjolla saada kumotuksi marxismin vallankumouksellisen olemuksen. Näin oli silloin, kun porvarillinen yhteiskunta siirtyi imperialismiin, näin oli ensimmäisinä vuosina Lokakuun vallankumouksen jälkeen, näin tapahtui myös 1960-luvulla, jolloin elämä asetti vapautusliikkeen ratkaistavaksi entistä monimutkaisempia tehtäviä ja jolloin tämä liike joutui tekemisiin sille aiemmin tuntemattomien ilmiöiden kanssa.

Esitellessään kyhäilemiään teorioita porvarilliset oppineet ja heidän jälkiään kulkevat revisionistit pitävät tavallisesti kovaa ääntä siitä, että on pysyttävä elämän mukana, huomattava uudet ilmiöt, myönnettävä tapahtuneet muutokset jne. Tällöin he tietenkin sanovat olevansa sel-

laisia »uudistajia», jotka etsivät ratkaisuja ajankohtaisiin kysymyksiin, mutta kommunisteja he kuvaavat »vanhentuneiden» oppirakennelmien vallassa harhaileviksi dogmaatikoiksi ja rutiinimiehiksi. Tällaista kysymyksenasettelua he tarvitsevat vain jälkiensä peittämiseen ja sumuverhon levittämiseen. Eihän kysymys ole lainkaan siitä, pitäisikö vai eikö pitäisi tunnustaa uusia ilmiöitä, kun kerran niitä on todellisessa elämässä, vaan siitä, miten ne pitäisi käsittää tiettyjen luokkavoimien näkökannalta katsoen ja mikä olevista arvoista heijastaa parhaiten reaalisen maailman objektiivista kuvaa.

Niissä tavoissa, joilla nykyajan kapitalismille luonteenomaisia uusia ilmiöitä lähestytään, on periaatteellista eroa. Reformistit ja revisionistit tulkitsevat nämä ilmiöt muutoksiksi kapitalismin riistokohteisessa olemuksessa, kun taas marxistit suhtautuvat niihin Leninin imperialismiteorian näkökulmasta ja samalla kehittävät tätä teoriaa luovasti nykyisen aikakauden uusien olosuhteiden mukaisesti noudattaen ehdottomasti »konkreettisen tilanteen konkreettisen erittelyn» vaatimusta[114].

Käyttäessään tieteellisteknisen vallankumouksen saavutuksia omaksi hyödykseen ja kehitellessään jatkuvasti luokkaherruutensa järjestelmää monopolien täytyy kuitenkin olosuhteiden pakosta suostua joihinkin tämän herruuden muodollisiin muutoksiin. Nämä muutokset eivät kuitenkaan millään tavalla kajoa kapitalistisen järjestelmän olemukseen. Kapitalistisen riiston muodoissa ja siten myös niissä olosuhteissa, joissa vallankumoukselliset voimat toimivat, on viimeisten vuosikymmenien aikana todellakin tapahtunut olennaisia muutoksia, mutta kapitalismin kansanvastainen olemus ja siis myöskin työtätekevien vapautustaistelun tärkein strateginen linja, tämän taistelun sisältö ja lopulliset päämäärät ovat pysyneet sellaisina, jollaisiksi Marx ja Lenin ne määrittelivät. Näin siksi, että kapitalismi joka ei ole vähimmässäkään määrin vapautunut perusristiriidoistaan ja -ominaisuuksistaan, kaiken kaikkiaan vain pyrkii mukautumaan uudenlaiseen luokkavoimien suhteeseen, mutta pysyy samanaikaisesti työtätekevien pahimpana vihollisena.

USA:n Kommunistisen Puolueen pääsihteeri Gus Hall on piirtänyt ilmeikkään kuvan nykyaikaisesta imperialismista: »Pelisäännöt ovat muuttuneet, mutta imperialismin raaka saaliinhimoinen luonne pysyy samana. Hyökkäykseen valmiin tappelunhaluisen pedon on nyt pakko vaania saalistaan sellaisissa olosuhteissa, joissa se ei enää ole metsän herra. Tämän vuoksi sen on täytynyt muuttaa taktiikkaa. Entistä ovelammin ja entistä kokeneempana se koettaa merkitä ja eristää uhrinsa. Vaikka vallankumouksellisen prosessin etenevät voimat tekevätkin yhä suuremmassa määrin mitättömiksi myös uudet pelisäännöt, on imperialismi yhä vaarallinen vihollinen niin kuin jokainen nurkkaan ahdistettu peto. Sitä ei voida kesyttää eikä lepyttää, koska se tunnustaa vain yhden vaiston, hyökkäyksen. Imperialismin sisimmän olemuksen vuoksi anti-imperialististen voimien taktiikan määrää vain yksi tavoite: pedon täydellinen tuhoaminen.»[115]

Imperialistisen propagandan kaikki ponnistukset on keskitetty nimenomaan siihen, että se saisi viedyksi kansanjoukot mahdollisimman kauas tästä johtopäätöksestä.

Teknologisen determinismin utopiaa

Mikäli tieteellisteknisen ja sosiaalisen edistyksen ongelmaa lähestytään ideologisesta näkökulmasta, niin se nähdään ennen kaikkea taisteluna imperialismia ja sosialistista vallankumousta koskevan leniniläisen opin ympärillä.

Kommunistit tarkastelevat nykyajan myrskyisää tieteellisteknistä edistystä osatekijänä yleismaailmallisen luokkataistelun kokonaiskuvassa ja pitävät sitä erittäin tärkeänä seikkana ihmiskunnan siirtyessä kapitalismista sosialismiin. Tältä kannalta katsoen meidän aikamme tieteellistekninen vallankumous ei ole ainoastaan voimakasta tieteen ja tekniikan kehitystä, vaan se on myös syvällekäypä sosiaalinen prosessi, joka aiheuttaa perusteellisia muutoksia nykyajan yhteiskunnan sosiaalis-poliittisessa rakenteessa.

Tieteellisteknisestä vallankumouksesta, joka kehittyy samanaikaisesti sekä sosialistisissa että kapitalistisissa maissa, on kuitenkin erilaisia seuraamuksia työtätekeville näissä kahdessa järjestelmässä, mikä johtaa aivan päinvastaisiin sosiaalisiin tuloksiin. Sosialistisissa maissa tieteellistekninen vallankumous palvelee työtätekeviä kansanjoukkoja ja se on erittäin tärkeä tekijä kommunismin aineellisteknisen perustan luomisessa. Kapitalistisissa maissa se käytetään monopolien etujen mukaisesti, ja siksi se kärjistää entisestään porvarillisen yhteiskunnan luokkaristiriitoja. Näin siis nykyisten tuotantovoimien kehityksessä tapahtuva vallankumouksellinen harppaus ei ole mitään muuta kuin kommunistisen tuotantotavan aineellisen perustan muodostamista yleismaailmallisessa mitassa.

Marxin tunnettu määritelmä sanoo näin: »Hankkiessaan uusia tuotantovoimia ihmiset muuttavat kaikkia taloudellisia suhteita, jotka ovat olleet ainoastaan tämän tietyn tuotantotavan aikaisia välttämättömiä suhteita.»[116] Lenin kehitteli Marxin taloudellista teoriaa imperialismin olosuhteisiin sovellettuna ja pani jo yli puoli vuosisataa sitten merkille uusia seikkoja pääoman toiminnassa, jota paitsi nämä seikat ovat kehittyneet täydellisyyteensä vasta sen jälkeen seuranneiden vuosikymmenien kuluessa ja varsinkin nykyaikana, ja siten Lenin todisti eittämättömästi, että imperialismi on kapitalismin viimeinen vaihe, joka edeltää välittömästi sosialistisen vallankumouksen voittoa.

Imperialismin ideologit ja heidän revisionistikumppaninsa kiistävät tämän johtopäätöksen ja nostavat etutilalle teknologisen determinismin. He haluaisivat saada työtätekevät uskomaan, että Leninin imperialismi-analyysi on vanhentunut ja että Lenin nähkääs ei voinut tietää etukäteen muutamia myöhemmän kehityksen aikaansaattamia uusia ilmiöitä. Sen vuoksi Lenin muka »aliarvioi» kapitalismin mahdollisuudet, »yliarvioi» kapitalismin sosiaalisten ristiriitojen kärkevyyden ja erehtyi johtopäätöksissään. Edelleen väitetään, että tieteen ja tekniikan kehityksessä tapahtuneen uuden laadullisen harppauksen ansiosta kapitalismi (muka vastoin Leninin teoriaa) pystyy nyt uuteen kasvuun, se on saanut uuden henkireiän, se parantelee enti-

siä vikojaan ja muuttuu vähitellen hyvinvointiyhteiskunnaksi, jota tarkasti ottaen ei enää edes voida katsoa kapitalismiksi.

Marxilais-leniniläistä oppia vastaan esitetään osapuilleen seuraavanlainen kaava. Maailma on vedetty vastustamattoman teollisuusvyöryn uomaan. Teollistamisprosessi tasoittaa nyky-yhteiskunnan sosiaalis-poliittiset eroavuudet. Se johtaa ihmiskunnan muka spontaanisti joukkokulutuksen aikakauteen ja tekee aiemmin peruskysymyksenä olleesta omaisuus- ja valtakysymyksestä toisarvoisen kysymyksen. Kulkunsa tähän ihanaan tulevaisuuteen eri kansat aloittavat eri tasolta, mikä seikka synnyttääkin erilaisia teollistamismalleja, jotka kuitenkin loppujen lopuksi sulautuvat yhtenäiseksi yhteiskunnaksi, sen tyyppiseksi yleisen hyvinvoinnin valtioksi, jollainen on jo rakennettu USA:ssa. Nyt sitten »ideologiset dogmit» muka voivat olla vain haitaksi eteenpäinmenolle, sillä »teollisen imperatiivin» »tarpeet» eivät tule parhain päin realisoiduiksi ideologien tai poliittisten toimihenkilöiden toimesta, vaan ideologian ja politiikan ulkopuolella olevan teknisen eliitin ansiosta.

Tieteellistekninen vallankumous selitetään tällöin jonkinlaiseksi omasta takaa vaikuttavaksi voimaksi, joka määrää etukäteen ja automaattisesti kaikkien kapitalismin sosiaalisten ristiriitojen ratkaisun. Amerikkalaisen sosiologin Leslie Whiten oivalluksista saamme tietää esimerkiksi sellaista, että »reaaliselta kannalta ottaen sosiaalisilla järjestelmillä teknisiin järjestelmiin verrattuna on toisarvoinen, alistettu rooli. Tekniikka on riippumaton vaihtuja, sosiaalinen järjestelmä on riippuva vaihtuja.»[117] Ranskalainen porvarillinen sosiologi Jacques Ellul väittää: »Tekniikasta on tullut realiteetti itsessään ja se on varmistanut itselleen omavaraisuuden omine spesifisine kehityslakeineen ja omintakeisine determinantteineen.»[118]

Tätä teesiä lähtökohtana pitävät muutamat porvarillisen sosiologisen analyysin teknologisen suuntauksen edustajat tekevät synkkiä ennustuksia ihmisen väistämättömästä antautumisesta tekniikan demoonisen voiman edessä ja panevat siten kapitalistisen yhteiskuntaelämän harmilli-

suudet tämän samaisen tekniikan syyksi; toiset taas maalaavat ihania tulevaisuuden näköaloja kaikki käsittävän yltäkylläisyyden ja kukoistuksen aikakaudesta, sosiaalisten antagonismien poistamisesta, työttömyyden ja kurjuuden lopettamisesta, talouden kriisittömästä kehityksestä jne.

Tulkoon sanotuksi, että 60-luvun alussa ja puolivälissä oli porvarillisten oppineiden keskuudessa ilmeisesti yleisempää optimistinen näkemys tieteellisteknisen edistyksen mahdollisten seuraamusten arvioinnista. Useimmat heistä esiintyivät profeettoina, jotka ylistelivät tekniikan messiaanista osaa nykyajan ihmiskunnan elämässä ja katselivat sinisilmäisinä kapitalismin huomispäivää. »Jatkuva kukoistus ja keskeytymätön kasvu samoissa mittasuhteissa kuin viime vuosina ovat mahdollisia tulevaisuudessakin. .. Tämän vuosisadan toisen puoliskon sisimmät olosuhteet ovat suotuisemmat kapitalismille kuin millään muulla historian kaudella.» Näin kirjoitti esimerkiksi englantilainen porvarillinen taloustieteilijä Andrew Shonfield[119] vuonna 1965.

Amerikkalaiset sosiologit Clark Kerr, John Dunlop, Frederick Harbison ja Charles Myers niin ikään olettavat, että tekninen kehitys lupaa porvarilliselle yhteiskunnalle hyvin ilahduttavia tulevaisuuden näköaloja, sillä »meidän aikanamme ei kommunismin aave kulje Euroopassa, vaan teollistaminen on maailman nähtävissä. Teollisuuden jättiläinen astelee ylväänä maan päällä ja uusii melkein kaikki vanhojen ja perinteellisten yhteiskuntien piirteet. . . Maailma astuu uuteen aikakauteen, totaalin teollistumisen aikakauteen.»[120] Porvarillisten sosiologien ja taloustieteilijöiden monet muutkin ennusteet noina vuosina olivat yhtä reippaita.

Sitä, mihin tekniikan ihmeitätekevä vaikutus tulisi spontaanisti johtamaan, eri kirjoittajat nimittävät kukin omalla tavallaan: toiset (esim. R. Aron) sanovat sitä teollistuneeksi yhteiskunnaksi, toiset (W. Rostow) joukkokulutuksen asteeksi, toiset taas sosialismiksi. Kaikki he kuitenkin ovat samaa mieltä siitä, että tieteellisteknisen edistyksen vaikutuksesta kapitalismin olemus muuttuu, sen luokka-antagonismit hälvenevät ja että sosialismi myös

muuttuu, se konvergoituu kapitalismin puoleen ja loppujen lopuksi nämä kaksi sosiaalista järjestelmää sulautuvat yhteen yhtenäisen teollisuusyhteiskunnan puitteissa.

Näiden lähtökohtien pohjalta leninismin teoreettista kumoamista varten tai Leninin »oikaisemisen», »täydentämisen» ja »oikean» tulkinnan verukkeella ilmestyi kuin sieniä sateen jälkeen kaikenlaisia rakennelmia, joiden perusajatuksena oli kiistää tieteellisen kommunismin ajankohtaisuus työtätekevien vapautustaistelun nykyvaiheelle.

Imperialismin ideologit haluaisivat ennen muuta kumota marxilais-leniniläisen opin yhteiskuntataloudellisten muodostumien vaihtuvuuden lainomaisuudesta. Eniten tällöin vääristellään – useimmissa tapauksissa vulgaarin taloudellisen materialismin asemista käsin – kysymystä tuotantovoimien roolista yhteiskunnallisten suhteiden kehityksessä. Yhteiskunnallisen prosessin monisärmäinen mutkikkuus itse asiassa pelkistetään vain tuotannollisiin ja teknisiin tekijöihin ja kulutustasoon. Tuotantovoimien (joista mielivaltaisesti suljetaan pois kaikkein tärkein aines, tuottajat, ts. työläiset) ja tuotantosuhteiden dialektiikkaa vääristellään karkeasti, niiden ykseys katkaistaan ja yhteiskunnallinen kehitys asetetaan riippuvaksi välittömästi tekniikan kehityksestä.

Tällaisista epätieteellisistä rakennelmista tuli 60-luvulla hyvin tunnetuksi Walt Rostown taloudellisen kasvun vaiheista laatima teoria. Jos halutaan olla tarkkoja, niin Rostow ei ollut teollisuusyhteiskunta-aatteen keksijä. Länsisaksalainen oppinut Hans Freyer oli jo 1955 ennakoinut tämän rakennelman peruspiirteiltään. Erinäisiä tähän rakennelmaan kuuluvia ajatuksia voidaan havaita teoksissa, joiden tekijöinä ovat kuluvan vuosisadan alkupuoliskon ja jopa viime vuosisadan sellaiset porvarilliset ja reformistiset kirjoittajat kuin Herbert Spencer, Auguste Comte, Alexis de Tocqueville, Max Weber, Rudolf Hilferding, John Keynes, James Burnham ym. Lopullisesti teollisuusyhteiskunnan teoria tuli muotoilluksi Walt Rostown kirjassa Taloudellisen kasvun vaiheet (Epäkommunistinen manifesti). Kirja ilmestyi vuonna 1960. Varsin merkillepantavaa on se seikka, että juuri tuohon aikaan porvarillinen propagan-

da otti tämän kirjan aseekseen eräänä tärkeänä antikommunismin ideologisena perusteluna.

Amerikan Yhdysvalloissa sen apologeetoiksi tulivat John Galbraith, Daniel Bell ja Zbigniew Brzezinski, Ranskassa Jean Fourastié, joka jo muutamaa vuotta aiemmin yritti kehitellä teknisen edistyksen pohjalta nykyajan kapitalismin taloudellisia kategorioita, François Perroux ja varsinkin Raymond Aron, joka antoi laajimman määritelmän teollistuneen yhteiskunnan tärkeimmistä taloudellisista ja sosiaalisista piirteistä.

Rostow asettaa oman kaavansa ihmisyhteiskunnan kehityksestä vastapainoksi marxilais-leniniläiselle opille yhteiskuntataloudellisten muodostumien vaihtumisesta. Hän kirjoittaa: »Kaikki sosiaaliset rakenteet voivat taloudelliselta näkökannalta katsoen kuulua johonkin yhteen seuraavista viidestä kategoriasta: traditionaalinen yhteiskunta, nopean taloudellisen kehityksen edellytysten luomisen vaihe (kirjansa muilla sivuilla tekijä sanoo sitä myös siirtymäkaudeksi eli siirtymäyhteiskunnaksi. – *V. K.)*, nousun vaihe, kypsyysasteelle liikkumisen vaihe, korkeatasoisen joukkokulutuksen kausi.»[121]

Rostown mielestä traditionaaliseen yhteiskuntaan kuuluvat kaikki ne tuotannolliset rakenteet, jotka perustuvat esinewtonilaiseen tieteeseen ja tekniikkaan ja esinewtonilaisiin käsityksiin ulkomaailmasta. Hän selittää: »Mikäli puhutaan esihistoriallisista aikakausista, niin nimitys 'traditionaalinen yhteiskunta' käsittää kokonaan esinewtonilaisen maailman: kiinalaismonarkian, Välimeren ja Keski-Idän maiden sivilisaation, keskiaikaisen Euroopan.»[122]

Koneiden käyttö ja vähitellen tapahtunut pääoman kasaantuminen loivat olosuhteet siirtymäkaudelle, joka sai alkunsa Länsi-Euroopasta, »missä 1600-luvun lopussa ja 1700-luvun alussa kehittyvän tieteen älykkäät keksinnöt alkoivat vaikuttaa tehokkaasti tuotantoprosessien paranemiseen maataloudessa ja teollisuudessa siinä suotuisassa tilanteessa, jonka olivat luoneet samanaikaisesti tapahtunut maailmanmarkkinoiden nopea laajeneminen ja kansainvälinen kilpailu niillä.»[123]

Siirtymäkausi muuttuu ensin Englannissa ja sitten

USA:ssa ja Kanadassa nousun asteeksi. Rostow rajaa sen kehityksen kolmella seikalla: teknologisen tason kohoamisella, »yleistaloudellisiin tarkoituksiin käytettävän» pääoman muodostumisella ja sellaisen poliittisen vallan syntymisellä, joka »katsoo talouden modernisoinnin ensivuoroiseksi tehtäväkseen».

Sen jälkeen seuraa »pitkäaikainen kausi jatkuvaa, vaikkakin epävakaista edistystä, jolloin talous – nyt jo alituisesti kehittyvä – pyrkii levittämään uudenaikaista teknologiaa taloudellisen elämän kaikille aloille».[124]

Ja vihdoin sitten kaiken kukkasena on »korkeatasoisen joukkokulutuksen vaihe», jossa ajanoloon kaikki korkeatasoiset teollistuneet yhteiskunnat sulautuvat yhteen. Rostow julistaa: »Tämä vaihe on jo amerikkalaisten omaksuttavissa, se tuo ensimmäisiä iloja eurooppalaisille, japanilaiset ovat energisesti valtaamassa sitä ja nyt sen kanssa – tosin vaarantaen itseään – pitää peliä neuvostoyhteiskunta.»[125]

Näin siis USA:n, Länsi-Euroopan ja Japanin kohtaloissa ei ole mitään huolestumisen aihetta Rostowlle. Kaikkia niitä odottaa paratiisi »korkeatasoisen joukkokulutuksen» yhteiskunnan hahmossa. Neuvostoliiton kohtalo on amerikkalaiselle professorille »huolestuttava». Tässä kohdassa hän näkee sellaisia esteitä, jotka »häiritsevät» neuvostoyhteiskuntaa saavuttamasta joukkoyltäkylläisyyden valtakuntaa. Tuona esteenä on kommunismi. Toisaalta – Rostow sanoo – »Neuvostoliitto on nykyään tekniseltä kannalta korkeatasoisen joukkokulutuksen aikakauteen kypsynyt yhteiskunta; Neuvostoliitto on valmis siihen myös kansan sivistystason ja työvoiman ammattitaitoisuuden kannalta.»[126] Toisaalta taas – hänen käsityksensä mukaan – näitä tekijöitä ei käytetä asiaankuuluvalla tavalla taloudellisen kasvun korkeimpaan asteeseen siirtymisen hyväksi. Hän harmittelee, että syynä siihen on se, että kommunismi »on sellainen merkillinen nyky-yhteiskunnan muoto, joka kelpaa vain tuotantovoimien kasvun kannustamiseen». Pelistä jää pois »kulutuksen lisäämisen» tehtävä, kuten Rostow olettaa.[127] Tästä vedetään seuraavanlainen johtopäätös: ettei Neuvostoliitto tieteellisteknisen vallan-

kumouksen aikakaudella jäisi kehityksessään jälkeen muista teollisuusvaltioista, sen täytyy luopua ideologiastaan ja poliittisesta organisaatiostaan.

Sanottu merkitsee, että teknisen edistyksen »kategorinen imperatiivi», joka lupaa ihmiskunnalle niin ilahduttavia kehityksen näköaloja, pätee täydellä takuulla vain kapitalismin suhteen, koska kapitalismi nähkääs on valmis omaksumaan automaattisesti sen laupiaat seuraukset. Mitä taas sosialismiin tulee, niin vaikka joillain sosialistisillakin mailla on korkealle kehittynyt teollinen kehitystaso, niin kuitenkin osoittautuu, että niille se ei olekaan riittävää. Ollakseen mukana yleisessä teknisessä modernisoinnissa täytyy niiden omaksua itselleen joitain valtiomonopolistisen kapitalismin periaatteita. Amerikkalainen aikakauslehti Newsweek kirjoitti tästä seuraavaa: »Joka tapauksessa... kommunistisissa järjestelmissä pitää tapahtua huomattavia muutoksia, mikäli ne aikovat päästä pois varhaisesta teollisuuskaudesta ja välttyä historialliseksi anakronismiksi muuttumiselta sellaisena aikana, joka vaatii luovaa uudistajankykyä ja laajaa intellektuellivaihtoa. Länsimailla on siis harvinainen mahdollisuus asettaa Idän valittavaksi vaihtoehtoisesti: joko täydellinen sovinto Lännen kanssa (ts. luopuminen sosialistisista periaatteista. – *V. K.)* tai vähitellen tapahtuva rämettyminen ja loppujen lopuksi kukistuminen.»[128]

Tämän johtopäätöksen vuoksi itse asiassa onkin pantu pyörimään koko juttu taloudellisen kasvun vaiheista. Hiukan hämärretty kapitalismin apologia muuttuu todellisuudessa yritykseksi esittää teoreettinen vaihtoehto tieteelliselle kommunismille sellaisena hetkenä, kun tekninen edistys on tulossa kahden järjestelmän välisen taistelun tärkeimmäksi hyökkäyskeinoksi. Rostown rakennelmassa yritetään tältä kannalta ratkaista samanaikaisesti kolme tehtävää: todistaa, että teknologinen edistys tekee tarpeettomaksi työtätekevien luokkataistelun kapitalisteja vastaan; saattaa huonoon valoon neuvostoliittolainen kokemus; julistaa amerikkalainen elämänmuoto maailman yhteiskunnallisen kehityksen kukkulaksi.

Keinotekoisten rakennelmiensa tueksi Rostow ja muut

teknologisen determinismin edustajat ensi näkemältä ikään kuin ohjautuvat marxismilta lainaamansa tuotantovoimien, kaiken historiallisen edistyksen perustan, kehitystä koskevan idean mukaan. Todellisuudessa he kuitenkin vääristelevät hirveästi tätä käsitettä, sillä he erottavat tuotantovoimat tuotantosuhteista, tarkastelevat niitä irrallaan kyseisestä sosiaalis-taloudellisesta muodostumasta, jättävät huomion ulkopuolelle sellaisia määrääviä sosiaalisia ja taloudellisia osoittimia kuin omistusmuoto, yhteiskunnalliset suhteet, konkreettinen luokkavoimien asetelma jne. ja tämän kaiken asemesta tarkastelevat, minkä verran määrällisesti jotain hyödykkeiden nimikeryhmää kulutetaan kutakin asukasta kohden.

On aivan kiistämätöntä, että tieteellistekninen edistys ja kulutuksen taso ovat tärkeitä yhteiskunnan kehitystason osoittimia. Ne ovat kuitenkin vain erillisiä (vaikkakin hyvin olennaisia) nykyajan tosiolojen puolia. Voidaanko esimerkiksi antaa oikea kuva työtätekevien aineellisesta hyvinvoinnista pelkästään kulutustason perusteella jättäen samalla huomion ulkopuolelle sellaiset tärkeät seikat kuin työtehon lisääminen, työvoiman uusintamiseen tarvittavien kustannusten suureneminen, nykyajan ihmisen tarpeiden kasvu ylipäänsä jne. Mutta juuri sillä tavallahan Rostow ja muut porvarilliset oppineet, jotka yrittävät vaihtaa yhteiskunnallisten ilmiöiden kaikinpuolisen tarkastelun niiden mielivaltaiseen tulkintaan, menettelevätkin.

Rajoittunutta suhdetta nykyajan kapitalististen suhteiden luonnehdintaan havaitsemme toisellakin teknologisen koulukunnan apostolilla, John Galbrathilla, joka on yksi johtavista liberaalisen porvariston ideologeista. Galbraithilla, USA:n demokraattisen puolueen eräällä huomattavalla johtohenkilöllä, oli presidentti Kennedyn aikana suurta vaikutusta ns. uusien rajatavoitteiden politiikan kehittelyyn. Vuonna 1967 Galbraith julkaisi kirjan Uusi teollistunut valtio, jossa hän yritti antaa taloudellisen perustelun teollistuneen yhteiskunnan oppirakennelmalle samaan tapaan kuin aikoinaan Keynes kirjassaan Työllisyys, korko ja raha yritti antaa taloudellisen perustelun porvarillisten suhteiden valtiomonopolistisen muodon silloiselle

vaiheelle. Rostown Epäkommunistisen manifestin jälkeen Galbraithin Uudesta teollistuneesta valtiosta tuli tavallaan tämäntapaisen kirjallisuuslajin bestseller.*

Teknologinen determinismi on Galbraithilla se lähtökohta, josta hän panee alkamaan teollistuneen yhteiskunnan koko taloudellisen rakenteen. Hän kirjoittaa: »Teknologia, joka synnyttää itse itsensä, on itse erittäin tärkeä tapahtumien kulkuun työntyvä looginen momentti. Teknologia ei kuitenkaan ole ainoastaan muutosten syy, vaan myös niiden tulos.»[129] Galbraithin perusteesi on sellainen, että muka tieteellistekninen edistys määrää itse jo ennakolta suunnitteluperusteiden kehityksen teollistuneen valtion taloudessa, koska suuret eli – kuten tekijä niitä kirjassaan nimittää – »kypsyneet» korporaatiot (suuryhtymät) teknisen edistyksen imperatiivia toteuttaessaan ja tietokonetekniikkaan tukeutumalla näkevät jo etukäteen kysynnän suuruuden ja määräävät hintatason. Tällainen tilanne on tullut mahdolliseksi sen vuoksi, että nykykapitalismi muka on kehittynyt uudenlaiseksi yhteiskuntajärjestelmäksi, joka toimii kolmen osatekijän, nimittäin suurmonopolien, ammattiyhdistysten ja valtion, summana. Kullakin näistä osatekijöistä on vastavaikutusta toistensa suhteen ja siten ne tuloksena muodostavat tietynlaisen ihanteellisen tasapainotilan, joka heijastaa koko yhteiskunnan etuja. Tärkeimmän osatekijän tässä »summassa» muodostavat »kypsyneet korporaatiot», jotka tekevät lopun kilpataistelusta ja »vaihtavat» markkinatalouden suunnitelmatalouteen.

Tästä hetkestä lähtien kapitalistisen tuotannon kannustimena Galbraithin mielestä ei enää ole enimmäisvoiton kiristäminen, vaan tekniikan ja suunnittelun vaatimukset. Mitä tulee talouden avainasemiin, niin ne, kuten Uuden teollistuneen valtion kirjoittaja vakuuttelee, siirtyvät juridisilta yrittäjäomistajilta tekniselle hallintohenkilöstölle, jolla on tarvittava tietotaso ja joka saa asiaankuuluvaa informaatiota.

---

* Näitä samoja ajatuksia Galbraith esitteli osittain jo aikaisemmin teoksissaan Amerikan kapitalismi (American Capitalism: The Countervailing Power. Boston, 1952) ja Yltäkylläisyyden yhteiskunta (The Affluence Society. Boston, 1958).

Näistä keksityistä olettamuksista tehdään varsin pitkälle meneviä johtopäätöksiä, nimittäin että nykyaikaisen taloudellisen kehityksen myötä – koska talous nähkääs tahdosta tai tahtomatta yhä enemmän alistuu teknisen edistyksen vaatimuksille ja suunnittelun tehtäville – pääoman omistusfunktiot muka yhä enemmän erkanevat tuotannon johto- ja valvontatehtävistä. Tämän tuloksena sellainen klassinen yrittäjä, joka haluaa voiton lisääntyvän hinnalla millä hyvänsä, muka »vaihdetaan» tuotannon ohjauslaitteiston ääreen astuvaan nimettömään teknokraattiryhmään (teknostruktuuri), jota ei kiinnosta voittojen suuruus, vaan saamansa vallan säilyminen ja huolenpito »yleisestä hyödystä», ja tämä viimeksi mainittu ilmenee vähittäin tapahtuvana tuotemassan suurenemisena ja hintojen alenemisen ansiosta tapahtuvana markkinoiden laajenemisena.

Rostown näennäistieteellistä rakennelmaa seuraten myös Galbraithin utopia eräisiin nykykapitalismissa reaalisesti esiintyviin ilmiöihin – joidenkin suunnitteluun kuuluvien ainesten juurruttamiseen*, asiantuntija-managerien roolin suurenemiseen ja henkilökohteettomien korporatiivisten ryhmäomistusmuotojen leviämiseen – nojautuen kuitenkin samanaikaisesti vähättelee sitä, mikä on kaikkein tärkeintä, nimittäin kapitalistisen tuotannon objektiivisia lakeja, jotka asettavat yksityispääoman alituisesti kärjistyvän kilpataistelun eteen ja yllyttävät sitä jatkuvasti lisäämään pääomakasaantumista ja taistelemaan kaikin mahdollisin keinoin ylivoittojen saamisesta. Eikä mikään markkinakysynnän ennakointi, ei mikään johtajien vallankumous (kuten porvarilliset oppineet nimittävät insinöörien ja teknikkojen ominaispainon suurenemista nykyaikaisessa tuotannossa) kaikkein »kypsimpienkin» monopolien puitteissa voi muuttaa sanottua tilannetta.

---

* Tällöin Galbraith luonnollisesti vaikenee siitä erosta, joka on suunnittelulla ja suunnitelmanmukaisuudella taloudellisessa prosessissa, ts. hän sulkee silmänsä siltä tosiasialta, että suunnittelu on ihmisten subjektiivista toimintaa, jonka tarkoituksena on kehittää taloutta haluttuun suuntaan, kun taas kansantalouden kehityksen suunnitelmanmukaisuus on vain sosialismissa vaikuttava objektiivinen taloudellinen laki.

Käyttäkööt teollisuusyhteiskuntamyytin apologeetat ohjenuorana mitä subjektiivisia motiiveja tahansa, niin sittenkin kaikki tämän myytin versiot osoittautuvat tarkasteltaessa yrityksiksi vaihtaa tietty käsite toiseksi käsitteeksi, samastaa nykyinen valtiomonopolistinen kapitalismi joko joukkokulutuksen kasvun kanssa tai edistyneimmän tekniikan ja teknologian kanssa tai sitten tuotannon uusien johtomenetelmien kanssa ja jatkaa sillä tavalla kapitalismin elinaikaa vaikkapa vieraan passin omistajana.

Rostown kirjan nimen alaotsikoksi ei ole sattumalta otettu sanoja Epäkommunistinen manifesti. Ilmeisen vaatelias sanamuoto on valittu korostamaan, että muuttuneissa olosuhteissa marxismin-leninismin tilalle on muka otettava toinen, nykyaikaisempi yhteiskuntakehityksen teoria. Tämä ajatus muodossa tai toisessa esiintyy välttämättömänä aineksena kaikkien niiden kirjoittajien teoksissa, jotka ovat teollistuneen yhteiskunnan oppirakennelman kannalla. Pariisilaisen Poliittisten tieteiden korkeakoulun ja Sorbonnen yliopiston professori, useiden sosiologiaa käsittelevien kirjojen tekijä Raymond Aron kirjassaan Kolme esseetä teollistuneesta aikakaudesta kirjoitti: »Marxin kaavan suhteen todellisuus pakottaa meitä toteamaan ainakin sen, että poliittisten järjestelmien vaihtumisjärjestys* ei käy yhteen sen kasvuvaiheiden vaihtumisjärjestyksen kanssa, joka määräytyy tulojen suuruudesta kutakin väestön henkilöä kohden.»[130]

Jonkin verran myöhemmin eräässä toisessa kirjassaan (Pettymys edistyksestä) Aron jälleen esittää saman ajatuksen tämän melko paksun tutkielmansa perusjohtopäätöksenä: »Vallankumous, josta Marx puhui, on jäänyt taaksemme.»[131]

Galbraith vakuuttelee melkeinpä kirjaimellisesti samaa. Hän väittää, että »uuden teollistuneen valtion» muotoutumisen tuloksena »kaikki ne tekijät, joista vallanku-

---

* On syytä huomauttaa, että järkeilyissään Aron vääristelee asioita, sillä eihän Marx milloinkaan rajoittanut tuotantotavan dialektiikkaa yksinomaan »poliittisten järjestelmien» vaihtumiseen, vaan tarkasteli tuotantovoimien kehitystä koko yhteiskuntakehityksen perustana yleensä.

mous olettamuksen mukaan on riippuvainen, ovat hajonneet. . . Vallankumous-aihe tuskin kelvannee tieteellisen keskustelun esineeksikään.»[132]

Viime kädessä kaikki teollisen maailman utopiaversiot on pantu kylvämään työtätekevien keskuuteen sellaisia harhaluuloja, että muka heidän sosiaaliset tavoitteensa ovat toteutettavissa ilman olemassaolevan porvarillisen järjestelmän vallankumouksellista mullistamista; niiden tarkoituksena on »lakkauttaa» marxilais-leniniläinen imperialismin analyysi. Mutta kun »industrialismin oppirakennelma» – ainakin sanoissa – myöntää tietynlaisten muutosten välttämättömyyden ja jopa toivottavuuden porvarillisessa yhteiskunnassa ja kun se tässä mielessä on tietynlainen poikkeama suoranaisesta kapitalismin apologetiikasta, niin se muodostaa suotuisan maaperän, jossa porvarillisten virtausten rinnalla versoo runsaasti erilaisia opportunistisia ja revisionistisia virtauksia.

Ryhtyessään ylivoimaiseen tehtävään, kumoamaan ja oikomaan Marxia ja Leniniä, mm. Leninin suorittamaa analyysia imperialismista, kriitikot eivät kuitenkaan arvostele Leninin ajatusta, vaan jotain vääristeltyä leninismin kaavaa, jolla todellisuudessa ei ole mitään tekemistä leninismin kanssa, he eivät tarkastele reaalista historiallisen kehityksen prosessia, vaan ainoastaan sen erillisiä, mielivaltaisesti otettuja ilmiöitä erillisinä muista ilmiöistä.

Jo monta vuosikymmentä sitten Lenin näki sen aatteellisen taistelun pääsuuntaukset, joka kehkeytyy sitten, kun kapitalismi astuu uuteen kehitysvaiheeseensa. Hän kirjoitti, että »kaikkein tärkeintä uusimman kapitalismin, ts. imperialismin teoreettisessa arvioinnissa on se, että kapitalismi muuttuu monopolistiseksi *kapitalismiksi.* Viimeinen sana on alleviivattava, sillä kaikkein yleisin virhe on se porvarillis-reformistinen väite, että monopolistinen tai valtiomonopolistinen kapitalismi muka *ei enää* olekaan kapitalismia, että sitä voidaan jo sanoa 'valtiososialismiksi' yms. Täyttä suunnitelmallisuutta trustit eivät tietysti saa aikaan, eivät ole tähän mennessä saaneet eivätkä voi saada aikaan. Mutta vaikka niissä ilmeneekin suunnitelmallisuutta, vaikka pääoman ruhtinaat arvioivat jo etukäteen

tuotannon määriä kansallisessa ja jopa kansainvälisessä mitassa, vaikka he säännöstelevät sitä suunnitelmallisesti, me pysymme silti *kapitalismissa*, tosin sen uudella asteella, mutta epäilemättä kapitalismissa. *Tällaisen* kapitalismin 'läheisyyttä' sosialismiin tulee proletariaatin todellisten edustajien pitää perusteluna sosialistisen vallankumouksen läheisyydestä, helppoudesta, toteutettavuudesta ja kiireellisyydestä eikä suinkaan sen perusteluna, että on suhtauduttava suvaitsevasti tämän vallankumouksen kieltämiseen ja kapitalismin kaunisteluun, jota kaikki reformistit harjoittavat.»[133]

Teoksessaan Imperialismi, kapitalismin korkein vaihe Lenin todisti tuotannon ja pääoman keskittymisen (teknisen edistyksen ja tuotantovoimien kehityksen tuloksena) aiheuttavan vapaan kilpailun aikakauden kapitalismin muuttumisen monopolistiseksi kapitalismiksi, ts. imperialismiksi.

Lenin luonnehti imperialismin loismaiseksi ja mätäneväksi kapitalismiksi, kapitalismin kehityksen viimeiseksi vaiheeksi, mutta ei kuitenkaan siinä mielessä, että kapitalismi olisi menettänyt kasvukykynsä (sellaista Lenin ei milloinkaan väittänyt; päinvastoin, juuri mainitsemassamme teoksessa hän totesi, että kokonaisuudessaan kapitalismi kasvaa paljon nopeammin kuin ennen)*, vaan että sillä on yhä vähemmän mahdollisuuksia käyttää täydellisesti aineellisia voimavaroja ja tuotantovoimia ja turvata niiden järkiperäinen kehitys yhteiskunnan hyödyksi. Tämän seurauksena kapitalismi huipentaakin kaikki porvarillisen maailman ristiriidat siihen kriisirajaan, jossa ne voi ratkaista vain sosialismi. Keväällä 1917 Lenin kirjoitti: »Vain proletaarinen, sosialistinen vallankumous voi pelastaa ihmiskunnan siitä umpikujasta, johon imperialismi ja imperialistiset sodat ovat sen saattaneet. Olkootpa vallankumouksen edessä olevat vaikeudet ja sen mahdolliset tilapäiset epäonnistumiset tai vastavallankumouksen vyöryt

* Imperialismi-vihkoissaan Lenin muotoili tämän ajatuksen aivan selvästi: »Nopea kasvu ja liikakypsyys... (molempien yhteensopivuus). 'Mätäneminen' ja uuden syntyminen...» (Ks. *V. I. Lenin.* Teokset, 39. osa, s. 214.)

millaisia tahansa, proletariaatin lopullinen voitto on kiertämätön.»[134] Näin Lenin aivan selvästi määritteli imperialismin historiallisen paikan: sosialismin aatto.

Siitä ajasta, jolloin Lenin muotoili nämä johtopäätökset, on kulunut runsaasti puoli vuosisataa. Maailmassa on tänä aikana tapahtunut hämmästyttäviä muutoksia. Ihmiskunta on tullut sosialististen vallankumousten aikakauteen. Porvarillinen yhteiskunta muuttuu yhä enemmän valtiomonopolistisen kapitalismin yhteiskunnaksi, joka yhdistää monopolien vallan ja valtiovallan yhdeksi, työtätekeviä orjuuttavaksi koneistoksi. Imperialismin loismaisuus ja mätäneminen tulevat yhä tuntuvammiksi. Sotateollisuuskompleksin pahaenteinen paisuminen, tuotantokapasiteettien jatkuva vajaakäyttöisyys ja joukkotyöttömyys, ympäristön turmeleminen, taantumuksen voimistuminen, moraaliarvojen rappeutuminen ja muut nykyisen länsimaisen elämänmuodon erottamattomat piirteet arvioidaan jopa monien porvaristonkin edustajien keskuudessa yhteiskunnan sairauden merkiksi. Kaikki nämä ilmiöt antavat yhä uutta varmistusta sille, kuinka aktuelli meidänkin päivinämme on Leninin tekemä imperialismin analyysi.

Tämä analyysi soveltuu täydellisesti myös nykyajan tieteellistekniseen vallankumoukseen. Kommunististen ja työväenpuolueiden vuonna 1969 pitämän kansainvälisen neuvottelukokouksen asiakirjassa tähdennetään tätä seikkaa: »Tieteellistekninen vallankumous jouduttaa talouselämän yhteiskunnallistamisen prosessia. Kun monopoleilla on valta-asema, niin mainittu seikka johtaa siihen, että sovittamattomat yhteiskunnalliset vastakohdat uusiintuvat aina entistä laajemmassa mitassa ja entistä kärkevämpinä. Kaikki kapitalismin vanhat ristiriidat kärjistyvät ja uusia syntyy. Näihin kuuluu ennen kaikkea ristiriita tieteellisteknisen vallankumouksen tarjoamien suurenmoisten mahdollisuuksien ja niiden esteiden välillä, joilla kapitalismi häiritsee näiden mahdollisuuksien käyttöä koko yhteiskunnan eduksi kuluttamalla sotatarkoituksiin suuren osan tieteen aikaansaannoksista ja suunnattomat aineelliset voimavarat, haaskaamalla kansakunnan varallisuutta.»[135] Sellaisen henkilön, joka vakavissaan rupeaa väittämään,

että tieteellistekninen vallankumous voi sinänsä, omalla painollaan, parantaa kapitalismin perusviat ja suunnata sen liikunnan johonkin toiseen suuntaan kuin mitä Lenin ennusti, sellaisen henkilön täytyy joko täydellisesti ignoroida nykyajan tosiolojen reaaliset tosiasiat tai hänessä täytyy olla naiiviutta oikein roppakaupalla.

Totuus on se, että korkealle tasolle kehittyneille kapitalistisille maille tieteellistekninen vallankumous antaa joksikin ajaksi mahdollisuuden kehittää entistä enemmän teknisiä kapasiteetteja, valmistaa entistä enemmän tavaroita ja aseistusta ja tehdä rikkaista vieläkin rikkaampia. Se ei kuitenkaan ratkaise eikä voikaan ratkaista yhtäkään niistä kapitalismin perustavanlaatuisista ristiriidoista, jotka synnyttävät työtätekevien joukkojen sortoa ja oikeudettomuutta, puuttumista toisten maiden ja kansojen elämään, militarismia ja hyökkäyssotia sekä taantumuksen voimistumista kautta linjan.

Korkeatasoisen kehityksen maissa kapitalismi onnistui lisäämään huomattavasti tuotantovoimia kuorimalla itselleen teknisen edistyksen kermat. Työn tuottavuus kasvoi huomattavasti. Mutta samaan aikaan työläisten palkka nousi paljon pienemmässä suhteessa. Toisin sanoen työn tuottavuuden kasvu kulki hyvin paljon reaalipalkan kasvun edellä.

Näin siis eräs Marxin perustavimmista ajatuksista pitää paikkansa tänäkin päivänä: »Työväenluokalle *edullisinkaan tilanne, pääoman mahdollisimman nopeakaan kasvaminen,* niin suuresti kuin se saattaakin parantaa työläisen aineellista toimeentuloa, ei kuitenkaan poista työläisen etujen ja porvarin etujen, kapitalistin etujen, vastakkaisuutta. *Voitto ja työpalkka* ovat yhä edelleen *käänteisessä suhteessa toisiinsa.*

Jos pääoma kasvaa nopeasti, niin työpalkka voi kohota; pääoman voitto kasvaa kuitenkin suhteettomasti nopeammin.»[136]

Porvarillinen propaganda yrittää sivuuttaa vaikenemalla tämän seikan nimenomaan siksi, että tämä tosiasia paljastaa ne todelliset syyt, joiden ansiosta USA:ssa, Länsi-Euroopassa ja Japanissa tapahtuu jonkinlaista tuotannon

kasvua. Sodanjälkeisellä kaudella kapitalismi onnistui saavuttamaan joksikin aikaa surullisenkuuluisaa kukoistusta nimenomaan taloudellisten ylijäämien ansiosta, ts. lisäarvosta, joka tuli turvatuksi osittain kehittämällä tuotantovälineitä, osittain lisäämällä työläisten työn intensiteettiä ja rosvoamalla edelleenkin taloudellisesti heikosti kehittyneitä maita.

Haluttaa kuitenkin kysyä: mihin tämä tuotannon kasvu kapitalismin aikana on johtanut ja kenen hyödyksi se on mennyt? Tästä puolesta porvarillinen propaganda ei myöskään ole halunnut puhua. Mainitulla seikalla on kuitenkin tärkeä merkitys. Tuotannon kasvun tuloksena tapahtui voimaperäistä pääomien kasaantumista, mikä seikka aiheutti yhä suurempaa taloudellisen vallan keskittymistä pankeille ja monopoleille, niiden vallan laajenemista ja valtiomonopolistisen kapitalismin vahvistumista.

Porvarillinen valtio ottaa nykyään haltuunsa yhä enemmän sellaisia tehtäviä, jotka ennen olivat yksityispääoman hoidossa. Se ei tee sitä kuitenkaan yhteiskuntaa ajatellen, vaan päinvastoin suurentaakseen sillä tavalla monopolien omia voittoja yhteiskunnan kustannuksella ja pannakseen kaikki valtion resurssit ja varat palvelemaan monopoleja. Valtio, joka edustaa suurmonopoliporvariston yhteisiä etuja, koettaa saada tieteellisteknisen edistyksen saavutukset palvelemaan työn intensiteetin lisäämistä ja riiston voimistamista ja sälyttää samanaikaisesti kustannukset työtätekevien harteille.

Tässä ennen kaikkea ilmeneekin nykyisen imperialismin loismaisuuden ja mätänemisen lisääntyminen, tässä on sen kaikkien ristiriitojen jatkuvan syvenemisen tärkein lähde. Kapitalistista maailmaa tärisyttävien sosiaalisten purkausten kasvava voima todistaa havainnollisesti, ettei imperialismi pysty antamaan ihmiskunnan palvelukseen nykyajan tieteen ja tekniikan paljastamia mahdollisuuksia.

Kapitalismissa tieteellistekninen vallankumous vain kärjistää tämän järjestelmän perusristiriitoja ja tuo entistä ilmeisemmin näkyviin sen tosiasian, että tuotantovoimien nykyinen kehitystaso ja niiden kapitalistinen kuori eivät enää sovi yhteen.

Omasta kokemuksestaan työtätekevät vakuuttuvat siitä, että tieteellistekninen vallankumous ei lainkaan merkitse synninpäästöä kapitalismille, kuten kapitalismin ideologit yrittävät asian esittää. Kun teollisuuden vallankumous 1700- ja 1800-luvulla johti porvariston taloudellisen ja poliittisen herruuden vankistumiseen koko maailmassa, niin nykyiseen tieteellistekniseen edistykseen sen hampaat eivät enää pysty ja loppujen lopuksi se voidaan realisoida vasta sosialistisen tuotantojärjestelmän puitteissa. Sanalla sanoen kansanjoukot tulevat käsittämään yhä selvemmin, että tieteellistekninen ja sosiaalinen vallankumous eivät ole toisistaan erillisiä eivätkä semmitenkään toisilleen vastakkaisia prosesseja, vaan saman prosessin kaksi puolta. Tämä prosessi johtaa maailman kommunistiseen uudistamiseen.

Todettakoon kuitenkin, että niin kauan kuin imperialismi onnistuu käyttämään tieteen ja tekniikan saavutuksia tuotannon laajentamiseen ja jonkinvertaiseen kulutuksen lisäämiseen, sen ideologeilla on tietynlainen mahdollisuus lypsää ns. teknologisen determinismin oppirakennelmaa ja tehdä se siten, että sillä olisi jonkin verran totuudenmukaisuuden tuntua.

Taru kapitalismin ja sosialismin toisiinsa lähentymisestä

Teknologisen rakennelman tietynlaisena jatkona voidaan pitää kahden järjestelmän konvergoitumisteoriaa, joka on nykyisen antikommunismin eräs tärkeimpiä strategisia peruspylväitä. Samoin kuin ns. siltojenpystytystaktiikka heijastaa uusia voimasuhteita kapitalismin ja sosialismin välillä poliittisessa suhteessa, samoin konvergoitumisteoriassa otetaan huomioon, miten paljon kansanomaisemmaksi sosialismi on tullut kansanjoukkojen tietoisuudessa. Se ikään kuin tekee yhteenvedon sosiaalisen demagogian kokemuksesta, jonka porvaristo on kartuttanut

viimeksi kuluneiden vuosikymmenien aikana, ja pyrkii mukautumaan niihin uusiin olosuhteisiin, joissa summittainen kommunismin kiistäminen ja porvarillisen järjestelmän avoin apologetiikka ei enää lupaa vähäisiäkään voitto-osinkoja.

Sekä tappeluintoiset antikommunistiset apologeetat että liberaalismieliset porvariston ideologit, jotka pyrkivät ratkaisemaan aikamme perusristiriidan, sosialismin ja kapitalismin välisen ristiriidan, rauhanomaista tietä, koettavat saada pelastusankkurikseen idean »integraalityyppisestä» yhteiskunnasta, johon kuulemma nykyinen sosialismi ja nykyinen kapitalismi päätyvät. Imperialismin ideologit, reformistit ja revisionistit ovat taas kohdanneet toisensa tällä propagandaohjelmapohjalla ja ryhtyneet yhteistyöhön.

Kuten ylempänä jo totesimme, teollistetun yhteiskunnan oppirakennelman eri versioissa yritetään esittää asia siten, että tieteellistekninen edistys muka aiheuttaa kaikissa teollisesti kehittyneissä maissa samanlaisia taloudellisia muutoksia. Konvergenssiteoria menee tässä suhteessa pitemmälle ja täydentää noita versioita paljon suorasukaisemmin erilaisilla sosiaalis-poliittista laatua olevilla johtopäätöksillä. Kun teollistetun yhteiskunnan teoria julistelee pääasiassa kaikkien korkealle kehittyneiden maiden taloudellista yhdenmukaisuutta ja niiden asteittaisesti tapahtuvaa lähentymistä, niin konvergenssiteoria siirtää pääpainon toisaalle todistellen sosialismin ja kapitalismin sosiaalis-taloudellista ja sosiaalis-poliittista yhteensulautumista.

Konvergenssin propagoijat tyrkyttävät työtätekeville sellaista johtopäätöstä, että muka teollisen kehityksen tuloksena, varsinkin teknisen vallankumouksen kaudella, kapitalistista ja sosialistista yhteiskuntaa erottavat sosiaalis-poliittiset rajat huuhtoutuvat pois, että sosialismi muuttuu yhä vähemmän sosialistiseksi ja kapitalismi yhä vähemmän porvarilliseksi, että on tapahtumassa niiden asteittainen lähentyminen, joka päätyy jonkinlaisen hybridi- eli risteymäyhteiskunnan muodostumiseen. Yhtenäisen teollistuneen yhteiskunnan oppirakennelmasta he lainaavat teknologisen lähestymistavan historiallisen kehityksen tarkastelua varten, kasvuasteiden rakennelmasta he lainaavat

aineellisten hyödykkeiden kulutuksen ensiarvoisuuden, joka on muka inhimillisen edistyksen tärkein osoitin. Tällöinkin he panevat erittäin suuria toiveita teollisessa suhteessa edistyneimpien maiden sosiaalis-poliittisten instituutioiden spontaaniseen kehitykseen, mikä kuulemma raivaakin tien kaikkien korkealle tasolle kehittyneiden valtioiden lähentymiselle ja sitten myös yhteensulautumiselle »yhtenäisen teollisuusyhteiskunnan» puitteissa.

Tämän tekaistun idean todistelumetodologia on yhtä kaukana tieteestä kuin sen keksijät halusta selvittää todellinen asiaintila. Tapansa mukaan he eivät halua tarkastella täydellistä ongelmakokonaisuutta, eivät sellaistakaan »pikkuseikkaa» kuin perustavanlaatuinen vastakohtaisuus: toisaalta sosialistinen yhteiskunta, jossa ei ole ihmisen harjoittamaa toisen ihmisen riistoa, ja toisaalta porvarillinen yhteiskunta, joka perustuu palkkatyön riistoon. He jättävät tarkastelun ulkopuolelle sen perustavanlaatuisen vastakohdan, joka on näiden yhteiskuntien luokkarakenteessa, tuotantosuhteissa, tuotannon tarkoitusperissä, sisä- ja ulkopolitiikan periaatteissa jne., ja käsittelevät teollisesti kehittyneille maille luonteenomaisia puhtaasti ulkonaisia tunnusmerkkejä vääristellen sitä paitsi nykyisen todellisuuden reaalisia tosiasioita.

Eniten levinneitä todistuskappaleita sosialismin ja kapitalismin »toisiaan lähentymisestä» ovat ennen kaikkea sellaiset vulgaarin teknisismin näkökulmasta esitetyt perustelut, joissa yhteiskuntaelämän toimintoja tarkastellaan välittömästi tekniikan kehitystason mukaisesti. Näissä todistuskappaleissa pannaan merkille se seikka, että kahden järjestelmän taloudessa on eräitä samantapaisia ilmiöitä, kuten teollisuuden ominaispainon kasvu kansantaloudessa ja raskaan teollisuuden ominaispainon kasvu koko teollisuudessa, sellaisten uusien teollisuusalojen kehitys kuin elektroniikka, kemian teollisuus ym. sekä automaation ja telemekaniikan soveltaminen. Täten korostetaan tekniikan kehitystä, mutta samanaikaisesti tarkoituksellisesti vaietaan asian toisesta, tärkeimmästä puolesta: kuka on tämän tekniikan isäntä, kenen hyväksi sitä käytetään ja kuka siitä nauttii hyödyn. Tällä tavoin hämätään se

nykyajan tärkein luokkaristiriita, että tuotantovälineiden yhteiskunnallinen omistus on yksityisomistuksen vastakohta.

Konvergenssiteoria lähtee edelleen nykyajan teollisesti kehittyneissä yhteiskunnissa tapahtuneiden rakennemuutosten puhtaasti muodollisesta tulkinnasta. Palkkatyöntekijöiden määrällinen kasvu ja intellektuellien määrällisen osuuden lisääntyminen palkkatyöntekijöiden keskuudessa, työvoiman sivistystason ja ammattitaidon kohoaminen, siirtyminen koneiden ohjaukseen jne. tulkitaan muodollisesti. Konvergoitumisen puolestapuhujat esittävät nämä todelliset prosessit kuitenkin irrallisina tietyn sosiaalisen järjestelmän luokkaperustasta ja aivan vääristellysti tulkittuina tarjoavat ne todistuskappaleiksi jostain olemattomasta yhteiskuntaelämän samanlaistumisesta kapitalismissa ja sosialismissa. Tällöin he vaikenevat niistä ulkonaisesti toisiaan muistuttavien ilmiöiden olemuksessa esiintyvistä perustavanlaatuisista eroavuuksista, jotka juontuvat kahden järjestelmän sosiaalisen sisällön ja siten myös tarkoitusperien vastakohtaisuudesta.

Konvergoitumiskehityksen puolestapuhujien todistuskappaleistossa on sievoinen sija myös puhtaasti emotionaalis-eettisillä seikoilla. Käydään vilkasta keskustelua muun muassa siitä, että sosialististen maiden työtätekevien elintason kohoaminen muka johtaa kulutustavoitteisen mentaliteetin muotoutumiseen heissä, mikä seikka nähkääs pakottaa sosialismin ottamaan askeleita porvarillista joukkokulutusyhteiskuntaa kohti. Tällöin tietenkin kierretään mitä huolellisimmin se seikka, että porvarillisen yhteiskunnan koko olemuksen viljelemällä ja juurruttamalla pikkuporvarillisella haalimiskiihkolla ei ole mitään yhteistä sosialismin ihanteiden kanssa. Vaietaan siitä, että sosialismin kannalta hyvinvoinnin kasvu – niin tärkeä seikka kuin se onkin – muodostaa vain yhden aineksen yhteiskunnallisen edistyksen ja persoonan kaikinpuolisen kehityksen tiellä.

Konvergoitumisen puolestapuhujat eivät kuitenkaan ole huomaavinaan näitä periaatteellisia eroja. Heidän näköpiirissään pysyvät vain ne piirteet, jotka kahdessa

järjestelmässä ovat ulkonaisesti samanlaisia. Ylempänä mainittu Aron keskittää huomionsa nimenomaan asian tähän puoleen ja kysyy pateettisesti: »Miten pitkälle voidaan muunnella tuotantosuhteita ja sosiaalisia organisaatioita tuotantovoimien pysyessä samanlaisina ja tuotantovoimien, tieteen ja tekniikan tullessa yhä suuremmassa määrin yhtäläseksi kaikissa kehittyneissä yhteiskunnissa?»[137]

Asia on todellakin niin, että nykyaikaiset tuotantovoimat, varsinkin niiden kehityksen tulevaisuuden näköalojen kannalta, eivät voi olla loputtomasti olemassa erilaisissa sosiaalis-taloudellisissa muodostumissa. Ennemmin tai myöhemmin ne sulautuvat toisiinsa väistämättömästi yhtenäisessä maailmantaloudessa. Mutta tämä sulautuminen ei tapahdu – samaten väistämättömästi – sillä tavalla kuin Aron haluaisi, se ei tapahdu kapitalismin ja periaatteelliset luokka-asenteensa luovuttavan sosialismin yhteenliittymisen tietä, ei takaisin porvarilliseen järjestelmään kulkemisen tuloksena, vaan päinvastoin kulkemalla eteenpäin, tuloksena koko ihmiskunnan vallankumouksellisesta siirtymisestä kapitalismista sosialismiin.

Porvarilliset oppineet eivät tietenkään millään muotoa voi hyväksyä tällaista johtopäätöstä. He haluavat todistaa aivan päinvastaista. Sen vuoksi vastaus peruskysymykseen (minkälainen konkreettisesti pitäisi olla tuon puhutun »sekayhteiskunnan») paljastaakin heidät täydellisesti.

Ne jotka rakentelevat olettamuksia kahden järjestelmän konvergoitumisesta, esittävät asian siinä valossa, että muka yhdentynyt hybridiyhteiskunta tulee perimään kaiken sen parhaan, minkä kapitalismi ja sosialismi ovat saavuttaneet, ts. se tulee olemaan vapaa kummankin järjestelmän puutteellisuuksista ja omaamaan niiden hyvät puolet. Niinpä amerikkalainen taloustieteilijä Peter Drucker, joka on mainostanut tarmokkaasti tätä teoriaa, kirjoitti, että »vapaa teollistunut yhteiskunta... eroaa suuresti siitä, mitä me tavanmukaisesti pidämme 'kapitalismina'. Se eroaa myös tuntuvasti siitä, mitä me tavanmukaisesti pidämme 'sosialismina'. Teollistunut yhteiskunta

on korkeampitasoinen kuin kapitalismi ja sosialismi. Se on uusi, nämä molemmat ylittävä yhteiskunta.»[138] Tämä käänne aiheen käsittelyssä on varmaankin tarkoitettu antamaan porvarillisten tiedemiesten järkeilyille jotain sellaista, mikä saattaisi näyttää uusien, tähänastisia parempien yhteiskuntaelämän muotojen etsinnältä ja mikä ikään kuin kelpuuttaisi heidät kummankin järjestelmän suhteen objektiivisiksi ja tasapuolisiksi tuomareiksi.

Imperialismin ideologit asettavat päiväjärjestykseen demagogisen kysymyksen: eikö voitaisi ottaa kaikki se myönteinen, minkä sosialismi ja kapitalismi ovat saavuttaneet, ja sommitella sellainen yhteiskuntajärjestelmä, joka olisi kumpaakin parempi? Porvarilliset professorit eivät kuitenkaan ole niin naiiveja, että uskoisivat vakavissaan tuollaiseen mahdollisuuteen. He ymmärtävät ilman muuta, ettei tuollainen asiaa lähestyminen kestä arvostelua. Sosialismi ja kapitalismi kehittyvät kumpikin omien objektiivisten lakiensa mukaan, ja niiden kummankin yhteiskunnalliset instituutiot ovat aivan samoin yhteensovittamattomia kuin näiden järjestelmien elintoiminnan sosiaaliset ja luokkaperusteet ovat yhteensovittamattomia ja vastakohtaisia.

Porvarilliset ideologit ovat ottaneet keskustelun aiheeksi tämän »paremmantyyppisen» yhteiskunnan muodostamisen vain viedäkseen kansanjoukot mahdollisimman kauas sellaisesta johtopäätöksestä, että ihmiskunnan siirtyminen kapitalismista sosialismiin on välttämättömyys. Niin paljon kuin kahden järjestelmän toisiinsa lähentymisen puolestapuhujat jaarittelevatkin siitä, mitkä kapitalismin ja sosialismin huonot piirteet kuolevat pois ja mitkä hyvät puolet säilyvät ja tulevat kehittymään, niin huolellisemmin asiaa tarkasteltaessa havaitaan, että hybridiyhteiskunta säilyttää itsessään porvarillisen järjestelmän tärkeimmät periaatteet: tuotantovälineiden yksityisomistuksen ja pääoman vallan. Vaikka suurennuslasin läpi tutkisi, ei siitä löydy rahtuakaan sosialismia.

Konvergenssiteorian asiantuntijat ovat sanoissa valmiit tunnustamaan sosialismilla olevan joitain erinäisiä saavutuksia, mutta he eivät hyväksy sosialistista järjestelmää

kokonaisuudessaan. He jopa koketeeraavat kapitalismin erillisillä puutteellisuuksilla, mutta kuitenkin siten, ettei siitä voisi tehdä johtopäätöstä kapitalismin hävittämisen välttämättömyydestä. Itse asiassa he »myöntävät» sosialismin oikeuden elää vain sikäli, mikäli se tulee vähitellen kehityksensä myötä muuttumaan kapitalistisen mallin mukaiseksi teollistuneeksi yhteiskunnaksi. Tästä on sanonut aivan suorat sanat esimerkiksi Walter Buckingham: »Kapitalismin neljästä perusaineksesta kolme luultavasti siirtyy puhtaasta kapitalismista otettaviksi uuteen taloudelliseen järjestelmään. Ensinnäkin peruspääomaan kuuluvien rakennusten ja kaluston yksityisomistus... Toiseksi taloudelliset kannustimet ja voiton motiivit... Kolmanneksi markkinajärjestelmä tulee kaikkialla siksi tärkeimmäksi koneistoksi, joka valvoo hyödykkeiden ja palvelusten sijoitusta.»[139]

Brzezinski yhdessä Hungtingtonin kanssa ilmaisi tämän saman ajatuksen vieläkin avomielisemmin: »Länsimaissa laajalle levinnyt konvergenssiteoria lähtee siitä, että periaatteellisesti tärkeät demokraattisen järjestelmän suunnat säilyvät sen jälkeen, kun Amerikka ja Venäjä konvergoituvat jossain epämääräisessä tulevaisuuden historiallisessa pisteessä. Kommunistinen puolue ja sen valtamonopoli uhrataan historialliselle prosessille: ne kumpikin kuolevat pois... Useimmat niin sanotuista konvergenssiteorioista eivät todellisuudessa edellytä lähentymistä, vaan vastakkaisen järjestelmän nielemistä.»[140]

Eivät läheskään kaikki porvarilliset tieteilijät ilmaise ajatuksiaan näin selvästi. Päinvastoin, suurin osa heistä tavallisesti yrittää huolellisesti salata tämän teorian todellisen tarkoituksen. He jopa uskottelevat, että kahden järjestelmän konvergentti kehitys on tavallaan »myönnytys sosialismille».

Keinotellessaan tieteellisteknisen edistyksen saavutuksiin liittyvillä tosiasioilla ja sillä seikalla, että osapuilleen samanlainen tuotantovoimien kehitystaso todellakin synnyttää erinäisiä samantapaisia ongelmia, ja vaietessaan samanaikaisesti kahden järjestelmän välisistä periaatteellisista luokkaeroavuuksista nämä porvarilliset tiedemiehet

käyttävät ajatusta sosialismin ja kapitalismin »lähentymisestä» eri tarkoituksiin.

Tämän ajatuksen kärki on suunnattu sosialismia vastaan. Koska Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden saavutusten valtavuutta ei enää voida kiistää, niin sosialismin porvarilliset kriitikot valitsevat muita teitä: he yrittävät kiistää sen, että nämä saavutukset ovat sosialististen yhteiskuntasuhteiden johdannaisia. He selittävät sosialismin kokemusten olevan vain yleisen teollisen kehityksen erillinen muunnelma, joka muka on yhtäläinen tai melkein yhtäläinen sekä kapitalismissa että sosialismissa. Heidän mielestäänhän sosialismin ja kapitalismin välistä eroa ei pidä etsiä järjestelmistä, vaan kehitysasteista. Ja eroavuudet huuhtoutuvat olemattomiin sitä mukaa kuin sosialismi »ajaa takaa ja saa kiinni» kapitalismin (tuotantotason kannalta katsoen).

Porvarillinen propaganda samalla kuitenkin koettaa erilaisin tempuin ja suoranaisin vääristelyin tyrkyttää sellaista johtopäätöstä, että vaikka sosialismi ei olekaan mitään muuta kuin toinen kahdesta teollistetun yhteiskunnan muodosta, niin se on kuitenkin vähemmän altis tieteen ja tekniikan edistykselle kuin kapitalismi. Ja tällöinkin vastustajiemme »vertaillessa» joitain eri sosiaalisiin järjestelmiin kuuluvien valtioiden teknis-taloudellisia osoittimia he vaikenevat siitä, että taloudellisesti edistyneimpien kapitalististen maiden nykyinen korkea tieteellistekninen taso on tulosta niiden monivuosisataisesta kehityksestä, »omien» työtätekevien julmasta riistosta ja muiden kansojen siekailemattomasta ryöväämisestä. Sen sijaan sosialismilla, joka kehittyy yksinomaan sisäisten voimavarojen turvin, on takanaan vain nelisen vuosikymmentä (mikäli lasketaan sosialismin täydellisestä voitosta Neuvostoliitossa), ja tästäkin ajasta monet vuodet menivät Suureen isänmaalliseen sotaan ja sen jälkeen suoritettuun kansantalouden kunnostamiseen.

Länsimaiset taloustieteilijät ja sosiologit kiertävät huolellisesti ja kaukaa senkin tosiasian, että useissa maissa, myös Neuvostoliitossa, sosialistinen vallankumous voitti keskitasolla tai alhaisella tasolla olevan kapitalistisen ke-

hityksen oloissa. Sen vuoksi sosialismi joutui monilla alueilla, kuten teollistamisessa, työväenluokan ja sivistyneistön luomisessa, riittävän koulutustason turvaamisessa jne., pakostakin »työskentelemään kapitalismin puolesta», ts. tekemään sen (tietenkin omia menetelmiään käyttäen ja verrattomasti paljon lyhyemmässä ajassa), minkä muissa olosuhteissa olisi voinut tehdä jo porvarillinen yhteiskunta.

Vaihtaessaan nykyajan historiallisen prosessin sosiaalis-poliittisen analysoinnin tieteenvastaiseen kaavaan kahden järjestelmän konvergoitumisesta tämän kaavan edustajat koettavat edelleen todistaa, että kehityksensä myötä sosialismi muka kadottaa yhä enemmän vallankumouksellisia mahdollisuuksiaan ja että yksityisomistuksen lopettamisen myötä uusi yhteiskunta muka kadottaa sisäiset kehityksen kannustimet, minkä vuoksi yhteiskunta joutuu ottamaan käytäntöön »totalitaarisen pakotusjärjestelmän», joka synnyttää selkkauksia tuotannon ja kulutuksen välillä, yhteiskunnan ja yksilön välillä sekä koko valtion ja kansallisten paikallisetujen välillä. Sosialismin pelastus on muka siinä, että se omaksuu itselleen joitain valtiomonopolistisen kapitalismin piirteitä.

Näin siis konvergenssiteorian kierosta peilistä nähtynä sosialismi on sellainen yhteiskunta, jonka täytyy tahtoen tai tahtomattaan teknisen edistyksen vaikutuksesta suunnistua korkealle kehitystasolle päässeiden kapitalististen maiden kokemukseen.

Sanotusta käy selväksi, että länsimaiden tutkimuskeskuksissa istuvat tieteilijät eivät ole päässeet kovinkaan pitkälle niistä neuvostovastaisista hysteerikoista, jotka vuonna 1917 pitivät suurta ääntä »bolševikkien kokeilujen» varmasta epäonnistumisesta.

Toisaalta porvariston ideologit käyttävät konvergenssiteoriaa laajalti kapitalismin ylistelyyn. Monopolistisen porvariston kannalta tämän teorian arvo on siinä, että se ikään kuin antaa mahdollisuuden karistella pois kapitalismin »vanhat» viat, jotka ovat saattaneet kapitalismin huonoon huutoon työtätekevien joukkojen ajatuksissa. Tässä tarkoituksessa porvarillinen propaganda turvautuu melko

yksinkertaiseen temppuun; se näyttelee jonkinlaista objektiivisen erotuomarin roolia ja on esiintyvinään tasapuolisesti »sekä sosialismin että kapitalismin epäkohtia» vastaan. Sen johtopäätökset ovat tällöin erittäin ankaria ja niissä torjutaan kumpikin järjestelmä. Koko juttu on kuitenkin siinä, että kun sosialismin suhteen tarkoitetaan sen tämänpäiväistä, reaalisesti olevaa käytäntöä, niin kapitalismin suhteen arvostelun kohteeksi ei otetakaan nykyistä valtiomonopolistista vaihetta, vaan esimonopolistinen kehitysvaihe. »Vanhaa», klassista kapitalismia vastaan porvarilliset professorit sinkoilevat tulta ja tulikiveä ja myöntävät mielellään, että se on elänyt yli ajastaan. Mutta näin »rohkean» johtopäätöksen he tekevät vain voidakseen asettaa »vanhan», »perinteellisen» kapitalismin vastakohdaksi kapitalismin nykyvaiheen, jolla ei muka ole mitään yhteistä entisen kapitalismin kanssa.

Nykyisen porvarillisen järjestelmän puolustajat kiirehtivät yksissä tuumin sanoutumaan irti tuosta »vanhasta» käsitteestä, joka herättää työtätekevissä luotaantyöntäviä mielleyhtymiä. Nykyiseen porvarilliseen yhteiskuntaan tarjotaan nyt sovellettavaksi kauniimpia sanontoja, kuten vapaa maailma, sekatalous, taloudellinen demokratia ja vaikkapa kansankapitalismi. Mitä hyvänsä, kunhan vain ei kapitalismi siinä mielessä, missä työtätekevät sen tuntevat.

Pitäen ponnahduslautana konvergenssiteoriaa imperialismin ideologit todistelevat, että nykyinen porvarillinen yhteiskunta, joka nähkääs ottaa jatkuvasti työtätekevien etujen mukaisia edistysaskeleita, kykenee omaksumaan sosialismin parhaat puolet paremmin kuin sosialismi itse. Samalla he yrittävät syöttää työtätekeville sellaista vakaumusta, että kahden järjestelmän »toisiaan lähestyminen» on melkeinpä ainoa mahdollinen vaihtoehto näiden järjestelmien väliselle aseelliselle selkkaukselle.

Näitä erilaisia ajatuksia esitetään erilaisina versioina riippuen siitä, kenelle niitä tyrkytetään. Kapitalististen maiden työtätekeville niitä tarjotaan useimmiten järkeilyinä teollistuneesta yhteiskunnasta aivan kuin kehotuksena antautua kaikessa tekniikan huomaan ja siirtää nykyi-

sen aikakauden sosialismin ja imperialismin välisten, työn ja pääoman välisten ristiriitojen ratkaisu tulevaisuuteen ja »välttää» sillä tavalla maailmansodan uhka. Kehitysmaille tarkoitetuissa julkaisuissa nuo ajatukset puetaan sellaisten sosiologisten teorioiden hepeneisiin, jotka voisivat tehdä vaikutusta kolmannen maailman pikkuporvarillisiin väestökerroksiin, jotka luulottelevat voivansa ratkaista samanaikaisesti kaksi keskenään yhteensovittamatonta tavoitetta: saada vankalle pohjalle yksityisomistus ja itselle sosiaalinen vapautus suurpääoman sorrosta. Sosialististen maiden väestölle tarkoitetuissa versioissa nuo ajatukset esitetään erilaisina sosialismin »demokraattisina», »liberaalisina» tai »humaanisina» muunnoksina, jotka on tarkoitettu vaurioittamaan ja hajottamaan sosialistista yhteiskuntaa sen »parantelun» lipun alla.

Konvergenssiteorian laatijat yrittävät täten tyrehdyttää luokkataistelun aktiivisuuden kehittyneissä kapitalistisissa maissa (kannattaako taistella, kun kerran kapitalismi kehittyy samaan suuntaan kuin sosialismikin ja jossain vaiheessa sitten yhtyykin sen kanssa!); vaimentaa nuorten kansallisten valtioiden pyrkimystä lähteä kulkemaan ei-kapitalistista kehitystietä (onhan samantekevää, mitä tietä kuljetaan, koska päätepisteeksi on jo ennakolta määrätty sosialismin ja kapitalismin koostuma!); ehkäistä uuden yhteiskunnan rakentamisponnistelut sosialistisissa maissa (eihän tulevaisuus kuitenkaan kuulu kommunismille, vaan jonkinlaiselle teollistuneelle sekasikiöyhteiskunnalle!).

Myytti »ideologian katoamisesta»

Niihin muotiteorioihin, joita porvarillinen propaganda alkoi levittää 60-luvulla (teollistunut yhteiskunta, kahden järjestelmän konvergoituminen), liittyy kiinteästi vielä eräs suosittu teoria: deideologisaation eli ideologian katoamisen oppirakennelma. Kaikki nämä teoriat ovat nous-

seet samasta maaperästä ja ne nivoutuvat toisiinsa kuten saman puun oksat konsanaan. Ne ikään kuin täydentävät ja ravitsevat toisiaan, sillä kaikilla niillä on sama tavoite: valtiomonopolistisen kapitalismin puolustelu.

Deideologisaation teoria voidaan erottaa muista teorioista erityisasemaan vain siinä mielessä, että sillä on muiden samaan alaan kuuluvien taloudellisten, poliittisten ja sosiaalisten rakennelmien suhteen olevinaan jonkinlainen »filosofisen pohjustuksen» rooli.

Tätä teoriaa mainostetaan yhtä väkevästi kuin muitakin porvarillisten teoreetikkojen »löytöjä». Mahtimiehet suitsuttavat sille ylistystä. Joukkotiedotusvälineet pitävät sitä tapetilla. Entinen USA:n presidentti John Kennedy yritti aikoinaan korottaa sen »vapaan maailman» virallisen opin korkeuksiin. Deideologisaation teoriaa tarjotaan vaateliaasti jonkinlaisena »uutena sanana» politiikassa ja yhteiskuntaopissa ja sen pitäisi kuulemma tulla »vanhojen, virttyneiden dogmien» tilalle.

Mikä sitten oikeastaan on tämän »ihmeellisen löydön» helmijyvä ja mitkä ailahdukset ovat puhaltaneet siihen hengen? Deideologisaatioteorian olemus lyhyesti sanoen on seuraava: teollistamisen myötä tieteellisteknisen vallankumouksen kehittyessä tulee ideologia – tiettyjen luokkien ja sosiaalisten ryhmien lopulliset yhteiskunnalliset ihanteet niiden maailmankatsomuksen ja poliittisen toiminnan määräävänä katsomusjärjestelmänä – muka menettämään roolinsa ja loppujen lopuksi katoamaan.

Länsimaiset porvarilliset professorit ja poliitikot jättävät ideologisten intohimojen taistelun »kehittymättömien yhteiskuntien» osaksi, koska nämä yhteiskunnat nähkääs taloudellisen takapajuisuutensa ja poliittisen kehittymättömyytensä vuoksi eivät vielä pysty selviytymään syntyvistä selkkauksista »laillisin» keinoin. Teollisesti kehittyneissä maissa, joiden sosiaalinen ja poliittinen rakenne on vakiintunut ja jotka voivat ratkoa jokapäiväisiä ongelmiaan tavallista »demokraattista» tietä, ideologisen taistelun tarve muka häviää itsestään. Teoreettisten dogmien tilalle tulee käytännön kokeilu; määräysvallan käytön tilalle tulee tieteellisesti perusteltu löytö; ideologin tilalle tu-

lee päähenkilöksi manageri; ideologia luovuttaa paikkansa pragmatismille.

Tärkein todistuskappale, johon tämän rakennelman edustajat tavallisesti viittaavat, on se, että korkealle organisaatiotasolle kehittyneen teollistuneen yhteiskunnan – riippumatta sen sosiaalisesta olemuksesta – hallintokoneisto ei muka kaipaa ideologiselta pohjalta lähteneitä poliittisia ratkaisuja, vaan huolellisesti käsitellystä informaatiosta saatuja teknisiä laskelmia.

Deideologisaation kannattajat yrittävät ideologisesta determinismistä vapautumisen lipun alla soluttaa aina vain samaa ja hyvin tuntemaamme ajatusta siitä, että jonkinlaisena yhteiskunnallisen edistyksen huippuna on nimenomaan USA ja sen takana jotkin teollisesti kehittyneet kapitalistiset maat, jotka ovat muka kohonneet ideologian yläpuolelle ja sen vuoksi niin menestyksellisesti edistyneet. Keinotekoisesti kyhäilty versio ideologian katoamisesta muuttuukin näin ollen kapitalismin suoranaiseksi ylistelyksi ja sitä tarjoillaan jo paitsi yleisenä lainomaisuutena myös kaikkien yhteishyvänä.

Luulisi, että kun yleisesti tunnetut tosiasiat puhuvat aikakautemme ennen kuulumattoman kärkevistä luokkien ideologisista yhteenotoista sekä maailman mitassa että kunkin kapitalistisen maan puitteissa erikseen, niin jo pelkkä kysymyksen asettaminen »ideologian vuosisadan» katoamisesta on vähintään hämmästyttävää. Nykymaailman tositapahtumat suorastaan huutavat tätä tekaisemalla tehtyä teesiä vastaan. Mutta se ei häkellytä hitustakaan deideologisaation teoreetikkoja. He ovat kyhänneet tosiasioita vastaan kokonaisen järjestelmän demagogisia koukkuja, jotka luovat herkkäuskoisten ihmisten mielessä jonkinlaista vakuuttavuuden harhakuvaa.

Deideologisaatioteoria, samoin kuin imperialismin muutkin propagandadoktriinit, synnyttää sellaisen ulkonaisen vaikutelman, ikään kuin se jossain määrin kuvastaisikin niitä reaalisia muutoksia, joita nykymaailmassa todellisuudessa tapahtuu, esimerkiksi suurteollisuuden hallintokoneistossa ja laajemmassa mielessä koko yhteiskuntaelämän organisaatiossa.

Tieteellisteknisen edistyksen kiihtyessä ja levitessä yhä uusille toimialueille tulee asianmukaisen informaation mahdollisimman nopealla saannilla ja analysoinnilla olemaan erittäin suuri merkitys järkiperäisimpien ratkaisujen kehittelylle. Ne mahdollisuudet, joita tiede on tällä alueella löytänyt, tulevat nyt yhä laajempaan käyttöön niin kapitalistisissa kuin sosialistisissakin maissa. Tuotannon organisaation painopiste siirtyy tieteellisiin tutkimuslaitoksiin, laboratorioihin ja konstruointitoimistoihin. Myös hallintokoneiston rooli suurenee tavattomasti.

Vaikka deideologisaatioteorian kannattajat ottavatkin lähtökohdakseen tämän toteamuksen, niin kuitenkin poliittisten tarkoitusperiensä vuoksi he alkavat sen jälkeen aivan selvästi vääristellä asioita. He ottavat tiettyjä managerien tuotannolliseen toimialaan kuuluvia ammatillisia erikoisuuksia ja sijoittelevat niitä yhteiskuntaelämän kaikille aloille, myös sosiaalisuhteisiin. Samalla he nostavat ne absoluuttiseen asemaan kaikkiin tapauksiin kelpaaviksi malleiksi teollistuneen yhteiskunnan kaikkien ongelmien ratkaisuissa.

Galbraithin kirjasta Uusi teollistunut valtio saamme lukea: »Yhteiskunnan taloudellisen muodon määräävät tekniikan ja organisaation vaatimukset eivätkä ideologiset keksinnöt.»[141] Ja edelleen: »Nykyaikainen teollisuustekniikka alistuu tietylle ideologian rajojen ulkopuolelle ulottuvalle imperatiiville. Ne eroavuudet, joita on teollistamisen korkeimmalla askelmalla olevilla mailla – niiden arvojärjestykseen liittyvien erojen suuruudesta riippumatta – pienenevät yhä enemmän ja enemmän teollisuustekniikan vaateliaiden tarpeiden ja tähän tekniikkaan liittyvän tuotanto-organisaation vaikutuksesta.»[142]

Eräs toinen deideologisaation oppirakennelman puoltaja Daniel Bell kirjoittaa: »Hallinnon sosiaalinen tehtävä muuttuu ratkaisevaksi tuotannon organisaatiolle. Teollistuneelle yhteiskunnalle on ominaista 'tekninen' lähestymistapa olemukseen ja toimintaan.»[143]

Tällaisessa kysymyksenasettelussa vastoin yleisesti tunnettuja tosiasioita ideologiset ja siten myös luokkakantaiset näkökohdat hylätään kerta kaikkiaan. Mainitun oppi-

rakennelman valossa me näemme porvarillisen valtion hyväntahtoisena pappana, jolle kaikki poliittiset kannanotot ovat vieraita ja jonka huolena on kussakin tapauksessa löytää mahdollisimman järkiperäinen ja koko yhteiskunnan etuja vastaava ratkaisu.

Tämän kapitalistisen valtion »olemukseen ja toimintaan» suuntautuvan »teknisen» lähestymistavan avulla koetetaan saada ennen kaikkea reaalisten taloudellisten ja sosiaalisten ristiriitojen ja poliittisen taistelun tuloksena esiintyvien omistusmuotojen, tuotannon ja hallinnon organisaation, sosiaalisen lainsäädäntötyön ja valtion sääntelytoiminnan konkreettinen analysointi korvatuksi pelkällä viittauksella tekniseen edistykseen, joka nähkääs jo sinänsä, ilman muuta, synnyttää uusia yhteiskunnallisten suhteiden muotoja. Kaikki tämä pohjustetaan ylenpalttisesti paisutetulla pragmaattisen rationalisaation aatteella, joka raivaa itselleen tien käytännöllisen kokeilun avulla. Työtätekevien poliittinen taistelu tulee sillä tavalla tarpeettomaksi.

Toisaalta taas puhtaasti »teknisen» lähestymistavan fetisoinnilla on kapitalismin puoltajien mielestä vielä sekin etu, että se tosiasiallisesti estää sellaisten suurten yhteiskunnallisten ongelmien tarkastelun, jotka eivät kuulu empiiristen tosiasioiden piiriin ja jotka kaipaavat koko yhteiskuntaprosessin analysointia. Ei ole vaikea arvata, mihin porvarilliset tieteilijät haluaisivat tässä tapauksessa johdattaa yhteiskunnallisen ajattelun. Onhan kaikkien riistäjien unelmana kautta aikojen ollut pirstoa sortajien ja sorrettujen kapitalismin ja sosialismin välinen historiallinen erimielisyys erillisiksi pikku kysymyksiksi ja viedä sillä tavalla työtätekevien joukot pois luokkataistelun perusongelmien parista.

Deideologisaatioteorian palvojat erottavat ideologiset ja tekniset ongelmat ylipääsemättömällä kuilulla toisistaan ja asettavat ne keinotekoisesti toisiaan vastaan. Elämässä ideologiset ja tekniset ongelmat ovat kuitenkin aina tiukasti toisiinsa sidotut, varsinkin jos on puhe kehityksen suunnasta ja perspektiivistä eikä jostain aivan yksityiskohtaisesta tuotannon kysymyksestä. Ja sitten on eri asia,

että porvarillisen maailman hallitsevat luokat, joilla ei ole historiallista toimintaohjelmaa ja jotka eivät kykene laatimaan teiteellistä kehitysteoriaa, etsiskelevät puhtaasti pragmaattisia ratkaisuja juokseviin ongelmiin, ts. ottavat enimmäismäärän hyötyä kulloisenkin hetken tilanteesta. Mutta sehän on jo aivan eri kysymys. Ideologialla ei ole mitään tekemistä sen kanssa.

Tästä näemme, että deideologisaatioteorian lähtökohdatkaan eivät tieteellisessä mielessä kestä arvostelua. Käytännölliseltä kannalta niiden tarkoituksena on vetää kansanjoukot pois poliittisesta taistelusta. Nämä tarkoitusperät paljastuvat vielä selvemmin, kun otamme tarkasteltavaksemme ne johtopäätökset, joita porvarilliset professorit yrittävät tehdä järkeilyistään. Mitä he oikeastaan haluavat todistaa?

Kapitalismin apologeetat tarvitsevat deideologisaatioteoriaa ennen kaikkea voidakseen julistaa ylipäänsä kaiken »ideologian loppumisen» verukkeella anateeman tieteellisen kommunismin ideologialle.

Tämä on virallisen porvarillisen tieteen uusi yritys »hävittää» marxismi-leninismi. Tässäkin tapauksessa antikommunistit harjoittavat suoranaista petosta. He tulkitsevat asian siten, että ideologia on elävästä todellisuudesta pois riuhtaistujen ja luutuneiden dogmien summa ja että pyrkimys seurata ideologiaa on pyrkimys ahtaa elämä kuolleisiin kaavoihin. Ampuessaan propagandanuoliaan marxilais-leniniläistä oppia kohti he sieppailevat tendenssimäisesti työväenluokan vallankumouksellisen teorian yleisestä kontekstista erinäisiä teesejä ja tarjoilevat niitä vääristellyssä, vulgarisoidussa asussa.

Ottamansa tehtävän helpottamiseksi he joissain tapauksissa yksinkertaisesti panevat tieteellisen kommunismin perustanlaskijain suuhun sellaista, mitä nämä todellisuudessa eivät ole milloinkaan sanoneet. Esimerkiksi he väittävät marxilais-leniniläisestä teoriasta muka juontuvan sellaisen johtopäätöksen, että kapitalismissa esiintyy jatkuvaa tieteen, tekniikan ja tuotannon patoutumista, että porvarillinen valtio ei voi millään tavalla säännellä kapitalistista taloutta jne. Tällaisia temppuja käyttäen imperialismin

ideologit »todistavat», että »marxilaiset dogmit» ovat auttamattomasti vanhentuneet ja nykyoloissa vain häiritsevät yhteiskunnan eteenpäin kulkemista.

Kaikkein »vanhentunein» kaikista niistä »marxilaisista dogmeista», joiden kimppuun kapitalismin puoltajat ryntäilevät, on tietenkin »sosialistisen vallankumouksen dogmi». Mitä varten tarvitaan sosialistista vallankumousta (selittelevät he työväenluokalle ja muille kapitalististen maiden työtätekeville väestökerroksille), kun kerran se yhteiskunta, jossa he elävät, ilman sitäkin löytää käytännöllisen toiminnan tietä parhaan mahdollisen ratkaisun kaikkiin tehtäviin? Joskus omana aikanaan, esimerkiksi Venäjällä 1900-luvun alussa muodostuneissa erikoisoloissa, sosiaaliset selkkaukset – näin he järkeilevät – saattoivat muuttua luokkataisteluksi. Silloin ideologialla oli olemassaolon oikeus. Mutta nyt sen voi onneksi siirtää arkistoon, koska nykyinen porvarillinen yhteiskunta on löytänyt keinon, jolla kaikki ongelmat voidaan selvittää parantamalla vähin erin omia instituutioita ihmiskunnan objektiivisia tarpeita edustavan järkiperäisyyden pohjalta.

Porvarilliset oppineet väittävät, että näiden ongelmien luonnekin on nyt perinpohjaisesti muuttunut. Galbraith kirjoittaa: »Silloin kun taloudellisen menestyksen avaimena oli pääoma, sosiaalinen ristiriita esiintyi rikkaiden ja köyhien välisenä ristiriitana... Viime aikoina on erottavaksi tullut sivistystaso... Tämä uusi jakolinja ilmenee politiikan alueella. Epäilykset ja suuttumus eivät Yhdysvalloissa enää kohdistu kapitalisteja tai yksinkertaisesti rikkaita vastaan. Intellektuellit ovat niitä, joita katsotaan epäilevästi ja huolestuneina.»[144] Niinpä aivan kuin ohimennen »kumotaan» vielä yksi marxismin-leninismin »dogmi», oppi työväenluokan johtavasta roolista.

Imperialismin asianajajat yrittävät vastoin kapitalististen maiden reaalista todellisuutta saada työväestön vakuuttumaan, että luokkataistelun ja ideologisen kamppailun aika on jo mennyt ja että mukamas jo nyt, »teknotronisen vuosisadan» kynnyksellä, luokka- ja ideologiset ristiriidat silottuvat ja kuolevat pois, koska ne »ovat tarpeettomia». Tällainen on deideologisaatioteorian todellinen sisältö.

Vaikka deideologisaatioteorian ja muiden siihen liittyvien teorioiden, kuten teollistuneen yhteiskunnan, konvergoitumisen yms. teorioiden lähtökohdat ovat ilmeisen kestämättömiä ja johtopäätökset tendenssimäisiä, niin siitä huolimatta ne levisivät länsimaissa 1960-luvulla melko laajalle. Ideologian loppumisen teorian suhteellisen suuri levinneisyys on johtunut siitä, että koko porvarillisen yhteiskunnallisen ajattelun syvän kriisin olosuhteissa se on nykyisen porvarillisen yhteiskunnan eräiden sosiaaliryhmien ja poliittisten virtausten etujen mukainen. Ne ovat nähneet siinä jonkinlaisen filosofisen pohjustuksen omalle yhteiskunnalliselle käytännölleen. Tämä koskee ennen kaikkea liberaaliporvaristoa. Muutaman viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana se on saanut nähdä monopolipääoman kaikkein yltiömäisimpien ryhmien – fasismin – totalitaarisen ideologian skandaalinomaisen romahduksen ja perinnäisen liberaalisen ideologian yhä syvenevän sisäisen kriisin.

Imperialismi muuttuu nykyään yhä enemmän valtiomonopolistiseksi kapitalismiksi, joka nielee joukoittain pientuottajia, keskittää suunnattoman suuria taloudellisia rikkauksia harvojen käsiin ja rajoittaa jyrkästi ihmisen voimien vapaata käyttöä. Taloudellisella alueella yhä lisääntyvä monopolien kaikkivalta voimistaa niiden mielivaltaa koko yhteiskunnan suhteen ja asettaa yhteiskunnan riippuvaiseksi sotateollisuuskompleksin ahtaan egoistisista pyyteistä. Entisestä yksityisyritteliäisyyden vapaudesta ei ole jäänyt jälkeäkään. Poliittisen elämän alueella demokratia menettää reaalista sisältöään yhä enemmän sen vuoksi, että monopolien vaikutus valtiokoneistoon ja sen kautta kaikkiin yhteiskunnan instituutioihin kasvaa. Kehuttu porvarillinen parlamentarismi osoittautuu useammassa tapauksessa pelkäksi sanahelinäksi. Valtiomonopolistinen pääoma luo monimutkaisen hallintobyrokratiajärjestelmän, joka toimii itse asiassa kokonaan yhteiskunnan valvonnan ulkopuolella.

Monopolien tunkeutuminen kaikille elämän alueille katkoo vapaan kilpailun kaudella syntyneitä vanhoja yhdyssiteitä ja purkaa tavanomaisia käsityksiä, sanalla sa-

noen rikkoo porvarillisen liberalismin ja sen ideologian perinnäistä pohjaa. Monet porvarillisen ideologian edustajat katsovat ideologiansa vararikon merkitsevän yleensä ideologian kriisiä, ideologian loppua.

Deideologisaatioteoria tekee palveluksen reformismille, joka uhraa sosialistisen kehityksen perspektiivin porvariston kanssa tehtäville kompromisseille. Oikeistososiaalidemokratian johtajat ja muut reformistiset johtomiehet, jotka ovat heittäneet työväenluokan vallankumouksellisen opin yli laidan ja kieltäytyneet hyväksymästä proletariaatin diktatuuria ja proletariaatin puolueen johtavaa roolia, näkevät deideologisaatioteorian jonkinlaiseksi pohjustukseksi omalle linjalleen.

Kun oikeistososialistit haluavat saada todistetuksi marxismin-leninismin »kelvottomuuden» nykyaikana, niin he jopa kiistävät vallankumouksellisen ideologian tärkeimmän kantajan – työväenluokan – olemassaolon. Niinpä Benedikt Kautskyn aikoinaan laatimasta Itävallan sosialistisen puolueen ohjelmaluonnoksesta saamme lukea: »Yhteiskunnan kahteen luokkaan – proletaareihin ja kapitalisteihin – jakaantumisen tilalla on nyt luokkien ja ryhmien moninaisuus. Kahden ja vain kahden luokan ylipääsemättömän antagonismin sijalle on aivan samalla tavalla kehittynyt varsin monimutkainen erilaisetujen järjestelmä ja nämä erilaiset edut voivat esiintyä monenlaisina yhdistelminä.»[145] Ranskalainen oikeistososialisti André Philip toistelee samoja ajatuksia kuin B. Kautsky. Hän väittää, että yhtenäisen työväenluokan tilalle on nykyään muodostunut »useita ammatillisia ryhmiä, jota paitsi kukin niistä pyrkii puolustamaan vain omia erikoisetujaan. . .»[146] Tästä juontuu itsestään johtopäätös: koska työväenluokkaa ei ole enää olemassa, niin sen vuoksi jää päiväjärjestyksestä pois myös kysymys sen johtavasta roolista ja ideologiasta.

Ideologisen taistelun »sammumisen» verukkeella oikeistososialistien on kätevämpää harjoittaa työväenluokan hajottamispolitiikkaa kapitalistisissa maissa ja yrittää saada aikaan »ideologista höllennystä» sosialistisissa maissa. Tällä tavalla deideologisaation teoreetikot ja reformismin saarnaajat nivoutuvat yhteen ohjelma-alustanaan vallan-

kumouksellisen taistelun ja sosialismin voiton vastustaminen.

Deideologisaatioteoria tyydytti huomattavalta osaltaan myös 60-luvulla uustrotskilaisina liikkeinä esiintyneitä yltiövasemmistolaisia käsityksiä, jotka kiistivät työväenluokan johtavan roolin ja siten myös marxilais-leniniläisen ideologian roolin. Niiden kiinnekohtana oli opiskelijanuoriso, työttömät ja kapitalistinen »pohjasakka», ts. erilaatuiset gettojen ryhmät, mikäli halutaan käyttää vasemmistoradikalismin apostolin, Herbert Marcusen, sanontaa. Näiden virtausten kannalta katsoen työväenluokan vallankumoukselliset mahdollisuudet ja marxismin-leninismin ideologia ovat niin ikään ohielettyjä vaiheita.

Haluten keinolla millä hyvänsä vetää ristin työväenluokan vallankumouksellisen roolin ja sen ideologian päälle porvarillinen propaganda yrittää deideologisoida Marxinkin ja käsitteen sosialistisesta vallankumouksesta.

Niinpä New Yorkin yliopiston filosofian professori Sidney Hook kirjoitti aikakauslehdessä The New York Times Book Review seuraavaa: »Tulevaisuudessa elävä historiankirjoittaja joutuu ymmälle 1900-luvun toisen puoliskon merkillisestä ilmiöstä, Karl Marxin toisesta ilmestyksestä. Tässä toisessa ilmestyksessään hän ei esiinny taloustieteilijän pölyisessä nutussa Pääoman tekijän ominaisuudessa eikä vallankumouksellisena sanskulottina Kommunistisen manifestin intomielisen kirjoittajan ominaisuudessa. Hän ilmestyy filosofin ja siveellisyysprofeetan pukineissa mukanaan iloisia uutisia sellaisesta inhimillisestä vapaudesta, joka pätee luokkien, puolueiden ja ryhmittymien ahtaiden piirien ulkopuolella. Hänen jäljessään eivät kulje maailman teollisuustyöläiset, vaan maailman suurkaupunkien intellektuellit, ei proletariaatti, vaan professorikunnan edustajat, eivät yhteiskunnan osattomat, vaan psyykkisesti vieraantuneet, kaikenlaiset kirjailijat, taiteen ihmiset ja korkealentoisten ihanteiden nuoriso, joka hakee jotain suurta tehtävää.»[147]

Tällainen kysymyksen asettelu on hyvin otollinen niille, jotka puuhaavat tieteellisen kommunismin »aatteellista muhentamista»: se ikään kuin ei torjuisikaan marxilaisten

aatteiden merkitystä meidän aikanamme, mutta silti se pyyhkäisee tyystin pois niiden tärkeimmän sisällön, nimittäin sosialistista vallankumousta ja proletariaatin diktatuuria koskevan opin.

Käsite sosialistisesta vallankumouksesta madalletaan vulgaarin pragmatismin hengessä. Ne valtavat tehtävät, jotka liittyvät yhteiskunnan sosialistiseen uudistamiseen ja jotka koskettavat kirjaimellisesti kaikkia yhteiskuntaelämän puolia, kavennetaan pelkäksi taloudellisen takapajuisuuden poistamiseksi, ts. puhtaasti taloudellisten tarkoitusperien tavoittamiseksi. Eräät porvarilliset tiedemiehet tulkitsevat minkä vallankumouksen tahansa – Ranskan porvarillisen vallankumouksen ja Lokakuun sosialistisen vallankumouksen – »vain yksityistapaukseksi» yhteiskunnan laajemmassa »yleisen modifikaation» prosessissa teollistamiseen johtavalla tiellä.

Näistä »teoreettisista» lähtökohdista antikommunistit vetävät eräitä johtopäätöksiä, jotka on tähdätty vastustamaan marxilais-leniniläistä oppia sosialistisesta vallankumouksesta ja sosialismin rakennustyöstä.

Ensinnäkin sosialismi, sen teoria ja käytäntö, katsotaan vain yhdeksi monista mahdollisista yhteiskuntakehityksen versioista, jota paitsi vain taloudellisesti takapajuisille maille kelvolliseksi.

Toiseksi, kommunistiset puolueet esitellään työväenluokan etujen ilmentäjiksi vain kapitalismin kehityksen varhaisvaiheissa, mutta kapitalismin eteenpäin menon myötä merkityksensä muka menettäviksi.

Kolmanneksi, koska modernisointi on julistettu yhteiskunnallisen prosessin tärkeimmäksi välttämättömyydeksi, niin sosiaalisten uudistustavoitteiden tilalle otetaan tehtäväksi kehitellä jonkinlainen koneisto, joka pystyy hyvissä ajoin huomioimaan tieteellistekniset muutokset ja reagoimaan niihin.

Nämä järkeilyt kuitenkin hämäröittävät erään ehdottoman selvän tarkoitusperän: niiden tavoitteena on saada tyrkytetyksi työväestölle sellainen ajatus, että marxilaisleniniläinen ideologia on vanhentunut ja kaiken lisäksi vielä muuttunut teollistumiskehityksen jarruksi.

Deideologisaatiorakennelmalla on eräänlaisia muunnoksia, kuten ideologioiden pluralismin (monilukuisuuden) teoria ja varsinkin erilaiset marxilais-leniniläisen opin »tulkinnat», joissa verukkeena käytetään kansallisten erikoisuuksien, spesifisten ja konkreettisten tilanteiden yms. »huomioon ottamisen välttämättömyyttä». Imperialismin puolestapuhujat vetoavat hyvin halukkaasti tähän teesiin, joka muka kelpaa todistukseksi porvarillisen yhteiskunnan vapaudesta ja demokraattisuudesta, ja samalla tuomitsevat hyvin ankarasti kommunisteissa muka esiintyvän »ideologioiden sietämättömyyden» ja heidän uskollisuutensa yhdelle ainoalle ideologialle.

Imperialismin hallitseva huippukerros haluaa todellisuudessa käyttää tätä teesiä vain demokraattisten voimien aatteellisen hajaannuksen aikaansaamiseen. Kun imperialismin huippukerroksella ei ole asetettavana marxilais-leniniläistä oppia vastaan yhtenäistä ideologiaa (sillä eihän sisäisten ristiriitojen raatelemassa yhteiskunnassa ole eikä voikaan olla sellaista ideologiaa), niin se yrittää uskotella, että tämä vika onkin hyve. Kaiken lisäksi imperialismi koettaa keinotekoisestikin myötävaikuttaa yhteiskunnallisen elämän ideologiseen höllentymiseen.

Yksi Yhdysvaltain tiedotustoimiston entisistä päämiehistä, Edward Murrow, sanoi tästä asiasta: »Maassamme on monenlaista ideologiaa. Demokratia ei ole mikään yksinkertainen juttu. Se on monimutkainen ilmiö. Me hyväksymme, jopa kannustammekin erimielisyyksiä. Meidän tunnuksenamme on monipuolisuus. Meidän kansallisena tunnuksenamme on se, ettei olisi yksi vakaumus, yksi näkemys, yksi johto. . .»[148] Murrow rikkoo tässä totuutta vastaan ainakin kahdesti. Ensinnäkään porvaristo ei voi mielijohteensa mukaan päättää, onko riistoyhteiskunnassa ideologista erimielisyyttä vaiko ei ole. Sehän johtuu kapitalistisen järjestelmän antagonistisesta olemuksesta sinänsä. Toiseksi porvarillisen yhteiskunnan hallitseva huippukerros on aina käynyt ja käy nytkin sinnikästä taistelua toisin ajattelevia vastaan ja se sallii vapaaehtoisesti erilaisten näkökantojen olemassaolon vain sikäli, mikäli ne eivät vaaranna sen luokkaherruutta.

Ideologisen taistelun sammumista koskevien vilpillisten puheiden, jotka muotoillaan joko versioiksi yhteiskuntaelämän deideologisaatiosta tai ideologisen pluralismin teoriaksi, takaa pilkistää selvästi kapitalistisen järjestelmän puoltajien luokkanäkökohta, sillä mikä ideologisen taistelun vähättely tahansa on eduksi porvaristolle. Lenin kirjoitti: »Kysymys on *vain näin:* joko porvarillinen tahi sosialistinen ideologia. Keskitietä tässä ei ole (sillä ihmiskunta ei ole kehittänyt mitään 'kolmatta' ideologiaa, eikä luokkavastakohtien raatelemassa yhteiskunnassa yleensä voi koskaan ollakaan mitään ei-luokka- tai luokkien yläpuolella olevaa ideologiaa)».[149]

Nykyaikaan sovellettuna tämä asettamus paljastaa teollistuneen yhteiskunnan, konvergoitumisen ja deideologisaation oppirakennelman ja muiden samanlaisten porvarillisen ajattelun aikaansaannosten todella tieteenvastaisen olemuksen. Niille voidaan hankkia miten kunnioitettava ulkokuori ja pukea ne miten liberaalis-demokraattisiin asuihin tahansa ja tukea niitä miten abstraktis-akateemisella fraseologialla hyvänsä, mutta tosiasiallisesti ne ovat antikommunistinen ase ja täyttävät aivan ilmeisiä poliittisia tehtäviä taistelussa sosialismia vastaan.

Vallankumouksenvastaiset asemat

Maailman vapautustaistelurintaman tavattoman nopea laajeneminen, yhä uusien miljoonien työtätekevien vetäminen aktiiviseen poliittiseen elämään ja aikamme perusongelmien ympärillä käynnissä olevan ideologisen taistelun kärjistyminen pakottaa imperialismia vetämään erittäin sinnikkäästi liittolaisikseen opportunismia ja revisionismia. Nämä samat syyt toisaalta aiheuttavat erilaisten opportunististen virtausten ja hoipertelujen – niin oikeisto- kuin »vasemmisto»-suuntaistenkin – huomattavaa vilkastumista.

Vapautusliike on ennenkin joutunut tekemisiin riveis-

sään esiintyvän oikeisto- ja »vasemmisto»-vaaran kanssa. Jo Lenin artikkelissaan »Uudet ajat, vanhat virheet uudessa muodossa» totesi:

»Jokainen omalaatuinen historian käänne aiheuttaa eräitä muutoksia pikkuporvarillisen horjunnan muodoissa. Tätä horjuntaa on aina proletariaatin lähettyvillä ja se leviää jossain määrin proletariaatin keskuuteen.

Pikkuporvarillinen reformismi, ts. hyvänsuovilla demokraattisilla ja 'sosiali'-demokraattisilla korulauseilla ja hurskailla toivomuksilla naamioitu porvariston palveleminen ja pikkuporvarillinen kiihkovallankumouksellisuus, joka on sanoissa ankaraa, paisutettua ja rehentelevää, mutta käytännössä pelkkää hajanaisuutta, pirstoutuneisuutta ja päättömyyttä – sellaisia ovat tämän horjunnan kaksi 'suuntausta'. Ne ovat kiertämättömiä siihen saakka kunnes perataan kapitalismin syvimmät juuret.»[150]

Näin siis sekä oikeisto-opportunismia synnyttävän reformismin että »vasemmisto»-opportunismia synnyttävän pikkuporvarillisen kiihkoiluvallankumouksellisuuden sosiaalisena alkujuurena on työväenliikkeen painostaminen niin suurporvariston kuin pikkuporvaristonkin taholta. Näiden katsomusten kannattajina ovat useimmiten työväenluokan kermakerrokset tai epäproletaaristen kerrosten edustajat, jotka tuovat vapautusliikkeeseen omia harhakuvitelmiaan ja hoiperteluaan.

Opportunistisen ja revisionistisen ideologian tietynlainen vilkastuminen 50-luvun lopussa ja 60-luvun alussa on sitäkin ymmärrettävämpää, kun otetaan huomioon eräitä sellaisia seikkoja, jotka nimenomaan siihen aikaan auttoivat porvaristoa suurentamaan työväenluokan ja kaikkien työtätekevien painostusta.

Kiinalaisten hajottajien julistama »erityinen», maailman kommunistisen liikkeen päälinjaa vastaan tähdätty oma linja oli suorastaan löytö kansainväliselle taantumukselle, sillä tuo linja tarjosi runsaasti aineistoa opportunismille ja revisionismille. Jotkin maoistien vaikutuksen alaisiksi joutuneet kommunistiset puolueet maksoivat tästä kaikesta asemiensa menettämisellä tai jopa vakavilla tappioilla. Muutamiin muihin puolueisiin ilmaantui epävarmuutta tai

jopa eristäytymispyrkimyksiä. Se että pekingiläiset hajottajat kavalsivat työväenluokan ja sosialismin asian, valmisti otollista maaperää revisionismin aktivoitumiselle.

Verrattain korkea taloudellinen suhdanne muutamissa kapitalistisissa maissa antoi porvaristolle väljemmät sosiaalisen manöveroinnin mahdollisuudet. Se antoi hallitsevalle luokalle tilaisuuden tehdä joitain »myönnytyksiä» työtätekeville. Tuloksena työtätekevien keskuudessa syntyi tiettyjä harhatoiveita. Tapahtui se, mistä jo Lenin varoitti, nimittäin että »porvarillisen taktiikan mutkittelut aiheuttavat revisionismin voimistumisen työväenliikkeessä ja useissa tapauksissa vievät työväenliikkeen sisäiset erimielisyydet suoranaiseen kahtiajakoon saakka»[151]. Siitähän revisionistit ovat olleetkin tunnettuja kaikkina aikoina, että he ovat tulkinneet porvarillisen taktiikan koukut merkiksi kapitalistisen järjestelmän perusteellisista muutoksista ja erinäiset osittaisuudistukset katsoneet oikeaksi sosialismiksi.

Ja vihdoin huomattava merkitys jo sinänsä oli silläkin tosiasialla, että työtätekevien ideologinen muokkaus voimistui, että porvaristo alkoi käyttää työtätekevien henkiseen orjuuttamiseen hienovaraisempia menetelmiä, ja antikommunistinen propaganda tuli luonteeltaan ovelammaksi.

Revisionismikin alkoi esiintyä toisenlaisissa, hienommin harkituissa ja vaarallisissa muodoissa. Toisin kuin revisionismin bernsteiniläinen tyyppi, joka asettui avoimesti vallankumouksellista työväenliikettä vastaan, nykyiset revisionistit tavallisesti »toimivat uudistajain malliin» paljon taitavammin kuin ennen ja asettavat tehtäväkseen hajottaa vapautusliike sisältä käsin.

Aivan samoihin aikoihin tuli esiin eräitä muitakin nykyisen opportunismin erikoispiirteitä, jotka ovat ominaisia nimenomaan tälle ideologisen taistelun kaudelle. Ensinnäkin poikkeuksetta kaikkien opportunististen oppirakennelmien neuvostovastainen väritys tuli esiin räikeämmin kuin milloinkaan ennen. Toiseksi, useimmille opportunismin lajeille yhteinen porvarillis-nationalistinen pohja ja proletaarisen internationalismin kiistäminen tieteellisen

sosialismin teoriasta ja käytännöstä poikkeamisen tärkeimpänä tuunusmerkkinä. Kolmanneksi, oikeisto- ja »vasemmisto»-opportunismin tosiasiallinen liittoutuminen tältä pohjalta, jota paitsi monissa tapauksissa ne itse asiassa yhdistyvät ja ovat yhteistyössä keskenään.

Revisionistit ovat osoittautuneet tavattoman tuotteliaiksi keksimään kaikenlaisia sosialismin »ihannemalleja», kuten ns. demokraattinen, liberaalinen ja humaaninen sosialismi tai ihmiskasvot omaava sosialismi. Ja kaikkea tätä keksittiin vain vastapainoksi Neuvostoliitossa ja muissa sosialistisissa maissa reaalisesti olevalle sosialismille. Tässä on eräs silmäänpistävän järjetön ristiriita: näiden keksimällä keksittyjen rakennelmien saarnaajat kiistävät marxismin-leninismin ja reaalisten sosialististen uudistusten antaman kokemuksen yleispätevän luonteen, mutta samanaikaisesti he esittävät omat kotikeittoiset »mallinsa» ehdottomiksi kaikille sosialistisille maille ja tarjoavat ne jonkinlaisiksi universaaleiksi resepteiksi koko ihmiskunnalle.

Vuosisatamme alussa revisionismi esiintyi tieteellisen sosialismin teoriaa vastaan, proletariaatin luokkataistelua ja tämän taistelun lopullista päämäärää kommunismia vastaan. Nykyiset revisionistit sen sijaan käyvät taistelua reaalisesti olemassaolevaa sosialismia ja sosialistisen rakennustyön käytäntöä vastaan. Heidän hajotustyönsä kärkisuuntana on antisovetismi. Tunnettu saksalainen marxilaisfilosofi professori Alfred Kosing on todennut: »Nykyisen revisionismin taistelu leninismiä vastaan on jotain paljon enemmän kuin ideologinen väittely. Se on valtava isku kansainväliselle työväenliikkeelle ja iskun tarkoituksena on riistää työväenliikkeeltä sen viimeksi kuluneiden kuudenkymmenen vuoden aikana hankkimat vallankumoukselliset teoreettiset ja käytännölliset saavutukset. Se on yritys heittää kansainvälinen työväenliike takaisin sille tasolle, jolla se oli Lokakuun suurta sosialistista vallankumousta edeltäneellä kaudella.»[152]

Lenin tähdensi usein sitä, että kun opportunismi aloittaa erillisistä »korjauksista» Marxiin, niin se päätyy väistämättä täydelliseen pesäeroon vallankumouksellisesta

marxilaisuudesta. Historia on vahvistanut tämän johtopäätöksen: eräiden länsieurooppalaisten sosiaalidemokraattisten puolueiden ohjelmassa ei ole edes mainintaa marxismista-leninismistä. Nykyinen reformismi useissa tapauksissa tuo avoimesti esiin luopumisensa vallankumouksellisista tarkoitusperistä ja havittelee vain reformeja. Jotkut oikeistososialistit menevät vieläkin pitemmälle, he kiistävät sekä vallankumouksen että reformin. Jo 50-luvun lopussa A. Philip kirjoitti: »Vanhat käsitykset reformismista ja vallankumouksesta on jo ohi eletty vaihe. Järjestelmän sisällä ei tarvita mitään reformia, koska itse järjestelmä on muuntumistilassa.»[153]

Porvarillisen propagandan jälkiä seuraten oikeistoreformistiset ideologit julistelevat, että marxismi on »vanhentunut», he nostavat tapetille teollistuneen yhteiskunnan, konvergoitumisen ja deideologisaation teorioita, esittävät ns. kansankapitalismin aatteita, esiintyvät luokkataistelua, sosialistista vallankumousta ja proletariaatin diktatuuria vastaan ja rauhanomaisen evoluution puolesta yhteiskuntaelämän sosiaalisten ja poliittisten selkkausten ratkaisussa.

Oikeisto-opportunismi yrittää niin sanottuna sosiaalidemokraattisena vaihtoehtona sekä kapitalismille että sosialismille korvata luokkakantaisen lähestymistavan abstrakteilla järkeilyillä humanismista ja »puhtaasta» demokratiasta, se kiistää yleensä kaikki sosialismin rakennustyön lainomaisuudet ja suosittelee niiden tilalle erilaisia »paranneltuja» malleja. Reformistit eivät hyväksy oppia työväenluokan historiallisesta tehtävästä ja yrittävät saada todistetuksi, että nykyajan proletariaatti »liukenee» proletariaatin ja porvariston välissä oleviin keskikerroksiin, jotka muka kykenevät johtamaan maailman »kolmannelle tielle» jonnekin sosialismin ja kapitalismin välimaille. Kun vertaillaan näitä kannanottoja ylempänä esitettyihin Rostown, Galbraithin ja Aronin sekä muiden porvarillisen yhteiskunnan puoltajien mielipiteisiin, niin käy selväksi, että paljon puhuttu sosiaalidemokraattien »vaihtoehto» onkin todellisuudessa hyvin lähellä näiden mainittujen tieteilijöiden teoreettisia rakennelmia.

Äärimmäis-»vasemmistolaiset» käyttävät toisenlaista terminologiaa. Sanoissa he ovat jyrkkiä monopolien vastustajia, kaikkein sinnikkäimpiä vallankumouksellisen taistelun palvojia. Todellisuudessa kuitenkin pikkuporvarilliset ultravallankumoukselliset – anarkistit, uustrotskilaiset ja Marcusen katsomuksia palvovat »uusvasemmistolaiset» sekä »gauchismin» uudet muunnelmat, jotka kokevat selvimmin porvarillisen teknokratismin vaikutuksen, – eivät ole päässeet kovinkaan kauas sosiaalidemokratian perinnäisistä oppirakennelmista. Molempien ideologiset rakennelmat on yhdistelty oikeastaan samoista aineksista.

Niin suuresti kuin Herbert Marcusen »kiivas» nykyajan »sydämettömän», »julman» ja »standardisoidun» porvarillisen yhteiskunnan arvostelu ensi näkemältä eroaakin sovittelevasta reformismista, on se kuitenkin yhtä tuloksetonta sen vuoksi, että se ei osoita minkäänlaista ulospääsyä tilanteesta. Sitä paitsi se hajottaa työtätekeviä joukkoja riistämällä niiltä oikeat suuntaviivat taistelussa. Vuoden 1967 alussa ilmestyneessä ohjelmakirjassaan Yksiulotteinen ihminen (Esseitä korkeatasoisen teollistuneen yhteiskunnan ideologiasta) tämä »uusvasemmistolaisten» apostoli itse asiassa tekee olemattomaksi mainitunlaisen arvostelun perustan ja tarkoituksen ja siten myös kapitalismille oppositiossa olevien voimien aktiivisuuden. Hän väittää: »Jouduttuaan vastakkain kehittyneen teollisuusyhteiskunnan saavutusten totaalisuuden kanssa kriittinen teoria ei pystynyt antamaan rationaalista selitystä niistä teistä, jotka johtavat ulos tästä yhteiskunnasta. Vakuumi tyhjentää teoreettisen rakennelman, koska kriittisen sosiaaliteorian kategoriat oli kehitelty sinä aikana, jolloin kieltämisen ja kukistamisen tarve oli olennoitunut tehokkaiden sosiaalisten voimien teoissa. Nämä kategoriat olivat olemukseltaan sellaisia negatiivisia ja oppositioluonteisia käsitteitä, jotka määräsivät 1900-luvun eurooppalaisen yhteiskunnan todelliset ristiriidat... Teollistuneen yhteiskunnan yhtenäistymisen kasvaessa nämä kategoriat kadottavat kriittisen merkityksensä...»[154] Toisin sanoen Marcuse yrittää todistaa, että olevan asiaintilan tehokkaan kritiikin aika on muka jäänyt menneisyyteen yhdessä niiden voimien kans-

sa, jotka vastustivat tuota tilaa aiemmin, mutta nyt ovat muka kadottaneet roolinsa.

»Vasemmisto»-revisionistit samoin kuin oikeistoreformistitkin kiistävät luokkataistelun lainomaisuudet, ignoroivat marxilais-leniniläisen opin sosialistisesta vallankumouksesta, kiistävät työväenluokan ja sosialistisen maailmanjärjestelmän etujoukkoroolin nykyajan vapautusliikkeessä.

Joissain tapauksissa äärimmäis-»vasemmistolaiset» eivät ylipäänsä tunnusta työväenluokan vallankumouksellista roolia sillä verukkeella, että työväenluokka muka on »porvarillistunut». Tästä he vetävät sellaisen johtopäätöksen, että nykyoloissa vallankumous joko on mahdoton tai sitten sen johdossa täytyy olla toisten voimien: kaupunkien pohjakerrosten edustajain, opiskelijanuorison jne. Toisissa tapauksissa he taas torjuvat mahdottomana sellaisen ajatuksenkin, että työväenluokalla olisi liitto muiden sosiaaliryhmien kanssa. Tässäkin tapauksessa he yrittävät riistää työväenluokalta johtoroolin vallankumouksellisessa liikkeessä.

Joissain tapauksissa – valtion »neutraliteetista» teknokraattien levittämän ajatuksen hypnotisoimina – vasemmistokiihkoilijat torjuvat ajatuksen siitä, että työtätekevien pitäisi vallata poliittinen valta. Toisissa tapauksissa he tyrkyttävät teesiä vallan »kaappaamisesta» »osan kerrallaan», ts. teollisuuslaitoksissa, maalaisyhteisöissä ja yliopistoissa, minkä jälkeen valtiovalta muka »muuntuu» itsestään. Vallan ottaminen proletariaatin käsiin ja porvarillisen valtion vaihtaminen sosialistiseen valtioon kuitenkin torjutaan joka tapauksessa jonkinlaisena »virkavaltaisena» hankkeena.

Kilvoitellessaan jatkuvasti oikeistoreformistien kanssa vihamielisyydessä kommunistisia puolueita ja todellisuudessa olevaa sosialismia kohtaan sekä johdattaessaan harhaan ja hajottaessaan vallankumouksellisia voimia äärimmäis-»vasemmistolaiset» ottavat itse asiassa tehtäväkseen kapitalistisen järjestelmän puolustelun.

Neuvostoliittoa ja muita sosialistisen ystävyysliiton maita, NKP:ta ja muita marxilais-leniniläisiä puolueita

vastustavien voimien joukossa kiinalaiset hajottajat vaativat itselleen erikoista paikkaa. Ja oikeastaan he sen ansaitsevatkin. Siitä saakka, kun maoistit esittivät oman »erityisen» ohjelmansa kommunistisessa liikkeessä, ei kukaan muu ole niin itsepintaisesti vaatinut sosialismin vihollisilta »oikeutta» nousta neuvostovastaisen kampanjan johtoon eikä kukaan muu ole tehnyt imperialismille niin huomattavia palveluksia kuin kiinalaiset hajottajat. Imperialismi rakentaa nykyään koko taktisen linjansa sosialistista ystävyysliittoa ja maailman kommunistista liikettä vastaan ottaen huomioon tämän tosiasian.

Mao Tse-tungin ryhmä, joka suurvaltalaisten hegemoniatavoitteidensa vuoksi luopui proletaarisen internationalismin periaatteista, käänsi taistelurintamansa sosialistista ystävyysliittoa vastaan alistaen tälle taistelulle hyvin suuressa määrin sisä- ja ulkopolitiikkansa.

50-luvun lopulta lähtien, pannessaan täytäntöön ns. pitkää harppausta ja sittemmin kulttuurivallankumousta, maoistit itse asiassa suorittivat Kiinan Kommunistista Puoluetta, työväenluokkaa ja koko kansaa vastaan suunnattua vastavallankumouksellista vallankaappausta. Tieteellisen kommunismin ideologian tilalle tuli sanamuoto »kiinalaistettu marxismi» ja proletaarisen internationalismin tilalle porvarillinen nationalismi, joka myöhemmin muuttui suurvaltalaiseksi šovinismiksi. Sillä, mitä Kiinassa tapahtui »proletaarisen kulttuurivallankumouksen» nimikilven takana, ei todellisuudessa ollut mitään yhteistä proletariaatin eikä kulttuurin eikä vallankumouksen kanssa.

Poliittisen elämän alalla kulttuurivallankumous asetti tehtäväksi tukahduttaa oppositiomielialat ja mahdollisuuden mukaan hävittää opposition juuret syrjäyttämällä maan johdosta työväenluokka ja sen puolue. Tehtävänä oli romuttaa kansandemokraattinen järjestelmä ja rakentaa sen raunioille sotilas-virkavaltainen diktatuuri, jonkinlainen valtava kasarmi, jossa kaikki yhteiskunnalliset siteet huipentuisivat yksinkertaiseen vuorovaikutukseen: toisaalla puheenjohtaja Mao ja toisaalla miljoonat sokeat Maon korkean tahdon täyttäjät. Ideologisella alalla kulttuurivallankumous merkitsi paitsi hillitöntä antisovetismia

ja yltiömäistä šovinismin levittämistä myös pikkuporvarillista nihilismiä kaikkea menneisyyden ja nykyisyyden kulttuuria kohtaan ja ihmiskunnan kaikkien henkisten arvojen vaihtamista yhteen ainoaan »arvoon»: maoismiin.

Kiinalaisen yhteiskunnan koko kulttuurielämä joutui tulikasteeseen kulttuurivallankumouksen vuosina. Ja se on oikeastaan ymmärrettävääkin. Eihän rynnistys maailmankulttuuria, mukaan luettuna Kiinan kansan kulttuuriperinteitä, vastaan ollut Pekingin johtomiehille mikään sattumanvarainen syrjäaskel, vaan looginen seuraamus heidän yleisistä ideologisista rakennelmistaan.

Miksi juuri sillä hetkellä, kun Mao Tse-tungin ryhmä aloitti avoimen taistelun maailman kommunistisen liikkeen päälinjaa vastaan, Pekingissä yhtäkkiä käytiin koulujen ja yliopistojen kimppuun, ruvettiin polttamaan kirjoja ja tuhoamaan taideteoksia sillä typerällä verukkeella, että ne muka ovat feodaalista tai porvarillista alkuperää? Ennen muuta siksi, että kulttuuri kansoja ja sukupolvia toisiinsa yhdistävänä renkaana häiritsi tätä ryhmää olemaan vallassa kansan yläpuolella ja tekemään kansasta sokaistun nöyrää. Kulttuurivallankumouksen barbaarimaisen nihilismin takaa pilkisti selvästi esiin pekingiläisten johtajien pyrkimys pyyhkäistä pois kaikki se, mikä ei mahtunut maoismin ahtaisiin puitteisiin, sanoutua irti koko maailman edistyneistä aatteista ja ennen kaikkea marxismista-leninismistä, karsinoida Kiinan kansa aatteellisesti ja asettaa se muita kansoja vastaan, vapautua kaikista moraalisista sitoumuksista ja aloittaa historia alusta, puhtaasta lehdestä, ja ihailla yhtä ainoaa jalustalla seisovaa epäjumalaa – Mao Tse-tungia.

Niihin aikoihin koko Kiina oli varustettu Kokoelmalla otteita puheenjohtaja Maon teoksista, tuolla »viisauden katkismuksella», josta piti etsiä vastaus jokaiseen kysymykseen. Kirjan sidontalehdelle oli painettu: »Kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen!». Tähän lauseeseen oikeastaan rajoittuikin kirjan sisällön marxilainen puoli. Muu osa oli »suuren perämiehen» lausumia viimeksi kuluneiden vuosikymmenien ajalta. Ne oli koottu yhteen riippumatta siitä, milloin ja missä yhteydessä ajatukset oli

lausuttu. Osa lausumista oli marxismin tunnettujen ajatusten primitiivistä esittelyä, osa Kiinan muinaisten idealistifilosofien ajatusten toistelua ja osa Maon omaa luovuutta. Tämä kulttuurivallankumouksen aikana kymmenien miljoonien kappaleiden painoksena miltei maailman kaikilla kielillä julkaistu kirja ajoi takaa kunniankipeää tarkoitusperää: tyrkyttää pakolla maoismi Kiinan kansalle ja koko ihmiskunnalle uutena uskontona.

Maoismin ideologia on tieteenvastaista. Sen vuoksi kirja ei sisälläkään oppirakennelman järjestelmällistä esittelyä, vaan se koostuu toisistaan irrallisista lausumista. Oppirakennelmaa ei yksinkertaisesti ole olemassa. Sen asemesta on joidenkin poliittisten tehtävien tai tilanteiden tarpeisiin sovellettujen hajanaisajatusten eklektinen kokoelma. Siinä juuri onkin maoismin niin sanotun aatteellis-teoreettisen ohjelman ehkenpä tärkein erikoisuus. Nykyiselle kiinalaiselle johdolle ideologia on aina ollut ja on politiikan palvelija, ja palvelijan tehtävänä on turvata johdon seikkailuhenkisten hegemoniatavoitteiden täytäntöönpano. Samalla pidetään täysin sopivana, että poliittiset tunnukset vaihtelevat joidenkin hyötynäkökohtien tai suhdannevaatimusten mukaan.

Todettakoon, että pekingiläisten teoreetikkojen aatteelliseen asevarastoon on koottu niin monenkirjavia aineksia, että ne kelpaavat mitä erilaisimpiin tarkoituksiin vastaten samanaikaisesti sekä »vasemmisto»-intoilijoiden että oikeistoreformistien mielialoja ja tietenkin kaikkien niiden katsomuksia, jotka esiintyvät antisovetismin lipun alla tieteellistä kommunismia vastaan.

Maoismin eklektisestä sekasotkusta löytyy lainauksia feodaaliajan kiinalaisesta filosofiasta, jossa ylistellään johtajanpalvontaa ja Kiinan maailmankäsittäviä johtajuustavoitteita, ja samanaikaisesti proudhonismin ja narodnikkilaisuuden, eserrien ja anarkistien, trotskilaisuuden ja utooppisen sosialismin aatteita. Kaikista niistä on kuitenkin poimittu ne kohdat, jotka kelpaavat »perusteluksi» nykyisen sotilas-virkavaltaisen huippujohdon suurvaltalaiselle šovinismille ja vallan kaappaamiselle Kiinan kansalta.

Proudhonismilta pekingiläiset teoreetikot ovat ottaneet

vulgaarin dialektiikan lähestymistavassa historiallisten ilmiöiden arviointiin. Tämä lähestymistapa jättää huomion ulkopuolelle ilmiöiden luokkaluonteen ja sosiaalis-taloudellisen olemuksen. Narodnikkilaisuudelta he ovat ottaneet lauman ja sankarin teorian ja subjektivismin poliittisen linjan määräämisessä.

Eserriä jäljitellen maoistit antavat tärkeimmän roolin maailman vallankumouksellisessa prosessissa talonpojistolle eivätkä työväenluokalle ja tekevät sellaisen johtopäätöksen, että talonpojistoenemmistöiset maat ovat lähempänä sosialismia kuin pitkälle kehittyneet teollisuusmaat. Anarkisteja jäljitellen ne absolutoivat väkivallan.

Trotskilaisuudelta Mao Tse-tungin ryhmä on lainannut teesin proletariaatin diktatuurin porvarillisen uudestisyntymisen »väistämättömyydestä» siinä tapauksessa, jos se ei saa tukea maailmanlaajuiselta »permanentilta» vallankumoukselta. Pikkuporvarilliselta utooppiselta sosialismilta se on lainannut askeettisuuden ja kaikkikäsittävän tasanjaon palvonnan.

Niin monenkirjavia ja ristiriitaisia kuin nämä maoistien aseistukseensa ottamat ainekset ovatkin, on ne kaikki alistettu samalle johtavalle, suurvaltalaisen nationalismin ajatukselle. Maoistien aatteellis-poliittisten hyökkäysten tärkeimpiä kohteita ovat sosialistisen ystävyysliiton johtava voima Neuvostoliitto, sosialististen maiden yhteenkuuluvuus ja proletaarisen internationalismin periaate. Tuskin voidaan pitää sattumana, että imperialismin ideologit panivat ennen kaikkea merkille ja asiaan kuuluvalla tavalla arvostivat nimenomaan tämän puolen kiinalaisten hajottajien teoriasta ja käytännöstä. Tämä selventää, miksi juuri antisovetismin ja porvarillisen nationalismin pohjalta alkoi Pekingin ja länsimaiden ideologisten johtokeskusten kannanottojen lähentyminen.

Niinpä ei olekaan mikään ihme, että 1960-luvun sosialisminvastaisessa aatteellisessa taistelussa, joka kärjistyi erityisesti vuoden 1968 Tšekkoslovakian tapahtumien yhteydessä, sekä oikeistoreformistit että äärimmäis-»vasemmistolaiset» olivat samalla puolella luokkabarrikadeja, samassa porukassa imperialistisen taantumuksen kanssa.

Viides luku

»SILTOJENPYSTYTYS» -POLITIIKKA: HARHAKUVAT JA TODELLISUUS

1960-luvulla levinneiden imperialismin näennäisliberaalisten ideologisten oppirakennelmien todellinen poliittinen sisältö tuli erittäin selvästi näkyviin ns. siltojenpystytystaktiikassa, jonka eräänä tärkeänä uomana oli mm. niin sanotun »hiljaisen vastavallankumouksen» valmistelu Tšekkoslovakiassa.

Siltojenpystytyspolitiikka oli heijastusta maailman areenalla sosialismin hyväksi tapahtuneista uusista olennaisista muutoksista ja imperialistisen taantumuksen yrityksistä mukautua objektiivisesti muuttuneisiin olosuhteisiin ja samalla se juontui tämän taantumuksen pyrkimyksestä ratkaista samoja strategisia tehtäviä toisenlaisin taktisin keinoin. Kun tämä politiikka syntyi näin hataralla ja ristiriitaisella pohjalla, on tässä politiikassa itsessäänkin epäjohdonmukaisuuden ja ristiriitaisuuden piirteitä.

Käsite »siltojen pystytys» tuli poliittiseen kielenkäyttöön 50-luvun lopussa ja 60-luvun alussa, samoihin aikoihin, kun porvaristo alkoi nostaa tapetille ns. konvergoinnin, deideologisaation, yhtenäisen teollistetun yhteiskunnan yms. teorioita. Paitsi muita tehtäviä, joita näille teorioille asetettiin, ne olivat itse asiassa sosialistiseen ystävyysliittoon kohdistuvan länsivaltojen uuden taktiikan jonkinlaista ideologista perustelua. Samalla tavalla kuin siltojenpystytyspolitiikka tuli jäykän, sodalla uhkailevan doktriinin tilalle, samalla tavalla imperialismin »liberaaliset» ideologiset rakennelmat haluttiin saada turvaamaan hienovaraisemmat psykologiset työtätekeviin vaikuttami-

sen keinot niin omissa maissa kuin sosialistisissakin maissa.

On syytä pitää mielessä, että tämä uudenlainen imperialismin taktiikka otettiin käyttöön sen jälkeen, kun imperialistien yritykset inspiroida vastavallankumouksellinen esiintyminen Berliinissä (kesäkuussa 1953) ja palauttaa porvarillinen järjestelmä Unkariin (loka–marraskuussa 1956) olivat menneet myttyyn.

Siitä, mitä taantumus noina vuosina oikeastaan hankki, ei voi olla erimielisyyttä. Luonnehtiessaan USA:n hallitsevien piirien suhdetta sosialistisiin maihin presidentti Eisenhower sanoi joulukuussa 1955, että »orjuutettujen kansojen (näin hän nimitti niitä kansoja, jotka olivat valinneet sosialismin. – *V. K.*) vapauttaminen on ollut, on ja tulee olemaan tuloksen saavuttamiseen saakka Yhdysvaltojen ulkopolitiikan tärkein tavoite».[155]

Unkarissa vuoden 1956 lopussa kehkeytyneet tapahtumat osoittivat selvästi, miten Washingtonissa ymmärrettiin tämä »vapauttaminen». Näytti siltä, että Imre Nagyn hallitus oli tehnyt kaikkensa työtätekevien etujen pettämisessä. Se antoi luvan porvaripuolueiden toiminnalle ja yritti tehdä lopun Unkarin Työtätekevien Puolueesta, se oli valmis kutsumaan avuksi länsivaltojen vastavallankumouksellista sotaväkeä. Mutta nämäkin myönnytykset olivat imperialistien mielestä liian pieniä. Niinpä USA:n tiedotuspalvelun päämies Streibert sanoi vastavallankumouksellisen kapinan kuumimmalla hetkellä, että Yhdysvallat »pitää Nagyn hallitusta vain siirtymähallituksena. Tämän hallituksen jälkeen odotetaan muodostettavaksi 'vahvan käden' hallitus, johon tulisi mukaan emigranttipoliitikkoja, ja tämä hallitus sitten tekee juuria myöten selvän kommunistisesta järjestelmästä ja puhdistaa valtiokoneiston, jotta Unkari voisi vihdoinkin ottaa paikkansa läntisessä leirissä.»[156]

Vastavallankumouksellinen kapina Unkarissa oli yksi vakavimmista sosialismin ja taantumuksen yhteenotoista Euroopassa toisen maailmansodan päättymisen jälkeen ja samalla yksi näyttöisimmistä imperialistisen politiikan tappioista suhteessa sosialistisiin maihin.

50-luvun loppuun mennessä voimapolitiikan – ns. hillitsemisen, vapauttamisen, kommunismin torjumisen tai missä muussa muodossa tahansa – kriisi tuli niin selvästi näkyviin, että siitä vaikeneminen oli jo mahdotonta. USA:n presidentti John Kennedy kirjassaan Rauhan strategia, joka ilmestyi vuonna 1960, sanoi tästä avoimesti: »Vapauttamispolitiikka osoittautui ansaksi ja harhaksi... Meidän on nyt hitaasti ja varovasti... idätettävä vapauden siemeniä kaikissa rautaesiripun rakosissa.»[157] Mutta vaikka Kennedy itse olikin sosialistisiin maihin joustavamman suhtautumisen kannalla – tämä kannanotto sai myöhemmin nimekseen »rauhanomainen mukaanvetäminen» eli »siltojen pystyttäminen» –, ei hänen presidenttikaudellaan pitkään aikaan tehty mitään olennaista tässä asiassa. Vasta kun Karibian kriisin aikana 1962 aivan yllättäen syntyi raketti- ja ydinsodan vaara USA:n välittömässä läheisyydessä, alkoi mainittu muutos hahmottua melko selkeästi. Toisin sanoen se aiempaa joustavampi politiikka, jonka imperialismi otti käyttöön sosialististen maiden suhteen, sai vahvistusta vain sikäli, mikäli imperialismin oli pakko luopua entisestä jäykästä linjastaan.

Vasta Kennedyn seuraaja USA:n presidentin virassa Lyndon Johnson antoi »rauhanomaisen mukaanvetämisen» ja »siltojen pystyttämisen» rakennelmille USA:n virallisen ulkopoliittisen linjan sävyn ja pyrki varmistamaan tämän linjan kaikkien länsivaltioiden yhteiseksi politiikaksi Itä-Euroopan sosialististen maiden suhteen ja – mikäli puhutaan laajemmassa mielessä – yleensä sosialististen maiden suhteen. Puheessaan Virginian sotilaslaitoksessa (Lexington) toukokuussa 1964 USA:n presidentti sanoi: »Me jatkamme siltojen rakentamista sen kuilun yli, joka erottaa meitä Itä-Euroopasta. Ne tulevat olemaan tähänastista laajemman kaupan, aatteiden, turismin ja humaanisen avun siltoja. Me teemme näin neljästä syystä. Ensinnäkin siksi, että ne maat, jotka haluavat lisätä itsenäisyyttään, mutta jotka eivät voi asettaa itseään alttiiksi eristysvaaralle, saisivat mahdollisuuden uusiin keskinäissuhteisiin. Toiseksi, jotta uuden sukupolven ajattelu avautuisi läntisen sivistyksen arvoille, josta se on lähtöisin ja jolle

se kuuluu. Kolmanneksi, jotta laillisen kansallisylpeyden valtavalle voimalle, tälle vankkumattomalle esteelle, joka sulkee tien jonkin maan kunnianhimoisilta pyrkimyksiltä nousta toisen maan hallitsijaksi, tulisi turvatuksi mahdollisimman vapaat pelimahdollisuudet. Neljänneksi, jotta tulisi näytetyksi, että Itä-Euroopan etujen voitto ja edistyksen tulevaisuus lepää tähänastista laajemmassa kanssakäymisessä länsimaiden kanssa.»[158]

Tietenkin verrattuna niihin karkeisiin uhkailuihin »rankaisukeskityksellä», joita vielä vähän aikaisemmin saatiin kuulla Washingtonista sosialistisille maille osoitettuina, yllä mainitut puheet kuulostivat rauhaarakastavammilta. Olisi kuitenkin naiivia luulla tätä sävyn muuttumista poliittisen linjan muuttumiseksi.

Washingtonissa ei vedetty mitään jyrkkää rajaa hillitsemispolitiikan ja siltojenpystytyspolitiikan välille. Päinvastoin, Amerikan hallituksen viralliset edustajat tunnustivat avoimesti »uuden» poliittisen linjan periytyvän edellisen kauden oppirakennelmista. Kysymys oli siis vain antikommunismin taktiikan vähäisestä uusimisesta ja jo vakiintuneen sosialistiseen yhteiskuntaan ja maailman demokraattiseen liikkeeseen kohdistuvan hajotuslinjan toteuttamisesta muuttuneissa olosuhteissa. Mutta kun aiemmin tämä tavoite tuntui olevan saavutettavissa pääasiassa ulkoapäin suunnatun taloudellisen ja sotilaallisen painostuksen tietä, niin nyt peruslaskelmiin sisältyi yritys hajottaa sosialistiset maat sisältä käsin sosialismin perustoihin kohdistuvan poliittisen ja ideologisen tihutyön avulla.

Suuntana sosialismin ideologinen »eroosio»

Toiveet sosialismin »eroosiosta» eli »kulumisesta» ovat lähtöisin sellaisesta luulottelusta, että sosialismin sisäiset vaikeudet muka tulevat kärjistymään.

Sosialistisen maailmanjärjestelmän muodostuminen

merkitsi mitä syvimpien muutosten tapahtumista kaikissa yhteiskuntaelämän renkaissa ja edellytti uuden ideologian, uuden sosiaalisen organisaation ja uudentyyppisten kansainvälisten suhteiden muotoutumista. Onhan luonnollista, että kaikkiin näihin monimutkaisiin prosesseihin liittyi kärkevää poliittista taistelua ja poistuvien luokkien kiihkeää vastarintaa. Teoksessaan Proletaarinen vallankumous ja luopio Kautsky Lenin kirjoitti: »Siirtyminen kapitalismista kommunismiin on kokonainen historiallinen aikakausi. Niin kauan kuin se ei ole päättynyt, riistäjien mielessä kytee pakostakin restauraation toivo, ja tämä *toivo* muuttuu restauraatio*yrityksiksi*... Vallasta syöstyt riistäjät... ryntäävät kymmenen kertaa tarmokkaammin, vimmatun raivokkaasti ja sata kertaa voimakkaampaa vihaa uhkuen taisteluun saadakseen menettämänsä 'paratiisin' takaisin... Ja kapitalistiriistäjiä seuraavat laajat pikkuporvariston joukot, joiden suhteen kymmenien vuosien historiallinen kokemus kaikissa maissa todistaa, että ne häilyvät ja horjuvat, seuraavat tänään proletariaattia ja pelästyvät huomenna... vaikeuksia, joutuvat pakokauhun valtaan työläisten ensimmäisestä tappiosta tai puolittaisesta tappiosta, hermostuvat, ryntäilevät sinne sun tänne, vaikeroivat, karkaavat leiristä leiriin...»[159] Nimenomaan nämä seikat, siirtymäkauden valtavat vaikeudet, jotka elättelevät toiveita vanhan järjestelmän palautumisesta ja palauttamisyrityksistä, muodostavatkin siltojenpystytystaktiikan aatteellis-poliittisen perustan.

Kun meidän vastustajamme tulivat vakuuttuneiksi siitä, että sosialismin linnakkeita ei voida vallata rynnäköllä, he aloittivat järjestelmällisen, pitkäaikaisen piirityksen yrittäen kiertää linnakkeet oikealta tai vasemmalta, eristää joitain sosialistisia maita Neuvostoliitosta ja soluttautua vapautusliikkeeseen hajottaakseen sen rivit sisältä käsin.

Siltojenpystytyspolitiikan alueella länsivaltioilla on erilaisia toteutuslinjoja. Ne lupailevat taloudellista apua, harjoittavat poliittista mielistelyä, solmivat erilaisia kontakteja. Mutta tärkeimpänä kohteena on ideologinen tihutyö. Propagandapalvelut työnnettiin etualalle käymään

kärkitaisteluja, ts. levittämään provokatorisia käsityksiä tarkoituksena löyhentää sosialistista maailmankatsomusta.

Saksalainen marxisti Günther Rose totesi seuraavaa: »Euroopan sosialistisia maita vastaan suuntautuvan 'ideologisen hyökkäyksen' strategisena tarkoituksena on jouduttaa niitä muuntumisprosesseja ideologisella alueella, joita tapahtuu – konvergoitumisteorian mukaan – spontaanisti väestön keskuudessa teknisen vallankumouksen seurauksena ja johtaa ne haluttuun suuntaan (deideologisaatioon, kulutustavoitteisiin, porvarillistumiseen, skeptisismiin ja lisääntyvään yleiseen välinpitämättömyyteen sosialismin suhteen) sekä valmistella sillä tavalla maaperää kapitalismin palauttamiselle. Konvergoitumisteorian tehtävänä 'ideologisessa hyökkäyksessä' on saada uskomaan sellaiseen ajatukseen, että muka sosialismin muuntuminen kapitalismin suuntaan on teknisen vallankumouksen objektiivinen prosessi, jota ei pidä hidastuttaa, vaan saada tulemaan ja myötävaikuttaa tähän tulemiseen. 'Deideologisaation' teesillä on tässä yhteydessä Troijan puuhevosen rooli.

Sisäpoliittista löyhennysyritystä täydennetään ulkopoliittisesti vetoamalla nationalistisiin jäänteisiin ja tendensseihin.»[160]

Tunnetaan eräs toinenkin juuri tähän aikaan liittyvä mielipideilmaisu samasta asiasta. Se kuuluu Aussenpolitik-nimiselle kuukausijulkaisulle, joka on hankkinut itselleen skandaalimaisen maineen antikommunististen kirjoittelujensa suorasukaisuudella. Lehti kirjoitti: »Meidän on ahdettava meikäläistä aatteellista tavaraa kommunististen maiden yhteiskuntaelämään käyttämällä kaikkia nykyaikaisia propagandakeinoja ja ovelia psykologisia menetelmiä. Sillä tavalla ihmisistä sosialistisissa maissa voisi tulla – tietoisesti tai tietämättään – länsimaisten aatteiden kantajia. Siten voisi syntyä yleistä tyytymättömyyttä, mikä muodostuisikin edellytykseksi ilman väkivaltaa tapahtuville muutoksille ja uudistuksille kyseisissä valtiojärjestelmissä. Tätä kehitystä on joudutettava jatkuvalla, vastustajaa uuvuttavalla työllä.»[161]

Millaista »aatteellista tavaraa» ja millä tavalla siltojen

rakentajat aikoivat »ahtaa» sosialististen maiden yhteiskuntaelämään? Katkeran kokemuksen opettamana ja käsittäen, että olisi ollut äärimmäisen naiivia kehottaa avoimesti sosialististen maiden kansoja palaamaan takaisin vanhaan järjestelmään, antikommunismi alkoi nyt verhoilla itseään sosialistisilla korulauseilla, se ei enää propagoinut niinkään paljon antisosialismia kuin jonkinlaisia sosialismin sisäisiä »vaihtoehtoja» ja pelasi »järjestelmän sisäisen opposition» kortilla siten, että se löisi sosialismia, mutta näyttäisi sen »parantamiselta». Sitä paitsi länsimaiset propagandapalvelut yrittivät nyt rehennellä ikään kuin sosialismin nimissä, ei tietenkään tieteellisen, vaan jonkin porvarillisen tai revisionistisen tulkinnan mukaan muunnetun sosialismin nimissä.

»Vaihtoehtoisen sosialismin» ajatusrakennelma ikään kuin sulkee porvarillisen ideologian pitkäaikaisten muodonmuutosten noidankehän. Aluksi porvarillisen järjestelmän apologeetat väittivät, että kapitalismi on täydellinen, ainoa mahdollinen ja iänikuinen yhteiskuntajärjestelmä, mutta »ihmisen olemukselle vieras» ja »perustustaan myöten kelvoton» sosialismi on »mahdoton». Sitten he alkoivat puhua sellaista, että kapitalismia on parannettava (tietenkin tuotantovälineiden yksityisomistuksen pohjalta) ja että sosialismilla on kuitenkin joitain saavutuksia, vaikka yleensä ottaen sitä ei voidakaan hyväksyä. Nyt he todistelevat, että kapitalismi muka kehittyy sosialismia vastaan ja että sosialismin oikeastaan voisi hyvinkin hyväksyä, kunhan siihen vain »lisättäisiin» hyvä annos »demokratiaa ja humanismia».

Porvarilliset ideologit – niin naurettavia kuin he tässä roolissa ovatkin – yrittävät vakavalla naamalla opettaa kommunisteille, miten sosialismia pitäisi rakentaa. Monilukuiset porvarilliset tiedemiehet ja heidän revisionistiset liittolaisensa jaarittelevat laveasti siitä, miten sosialismin »neuvostoliittolaista mallia» voisi »parantaa» ja tehdä siitä »humaanisemman», »demokraattisemman» ja »liberaalisemman».

Kutsumattomat neuvojat ovat sanomattoman tuotteliaita, he kyhäävät yhä uusia reseptejä sosialistisen yhteiskun-

nan »parantamiseksi» sitä vaivaavista »epäkohdista». Niin touhukkaasti kuin nämä herrat kyhäilevätkin monilukuisia suosituksiaan, todellisuudessa aina osoittautuu, että he puhuvat sellaisen lievästi sanoen merkillisen sosialismimuunnelman puolesta, jossa ei ole työväenluokan ja kommunistisen puolueen johtavaa roolia, ei ole demokraattista sentralismia, ei ole proletaarista internationalismia jne. Tälläiselle »parannetulle mallille», jossa sosialismilta on riistetty sen perusperiaatteet ja jossa se suoraan sanoen lakkaa olemasta sosialismia, porvariston ideologit ovat valmiit antamaan olemassaolon oikeudet.

Näitä »malleja» rakennellessaan imperialismin ideologit yrittävät uutterammin kuin milloinkaan ennen vahvistaa liittoaan revisionismin ja opportunismin kanssa. Niinpä ei olekaan mikään sattuma, että niiden ensimmäisten joukossa, jotka ryntäsivät pystytettyjä »siltoja» myöten Euroopan sosialistisiin maihin, nähtiin niitä, jotka propagoivat »liberaalisia sosialismin malleja» ja »luokkakannattomia», mutta todellisuudessa porvarillisia ja pikkuporvarillisia käsityksiä demokratiasta, vapaudesta ja humanismista.

Sanomalehti Rudé právo kirjoitti vuonna 1972: »Niin sanotun demokraattisen sosialismin oppirakennelma on sosialismin olosuhteisiin mukautettu Sosialistisen Internationaalin ohjelmapohja. Sosiaalireformisteilla ei ole teoreettista sosialismin mallia eikä heillä ole edes selvää kuvaa 'demokraattisen sosialismin' yhteiskunnasta. Nykyisellä revisionismilla ei ole teoreettista pohjustusta, se on porvarillisten ja pikkuporvarillisten virtausten sekoitusta. Se asettaa marxilais-leniniläisen, tieteellisen sosialismin oppirakennelman vastapainoksi niin sanotun »eettisen» eli »humaanisen» sosialismin oppirakennelman. Korulauseilla abstraktisesta humanismista se hämäröittää luokkataistelua ja tylsistyttää työväenluokan vallankumouksellista valppautta.»[162]

Taantumus on ottanut laskuihinsa revisionismin yrittäessään eristää toisistaan sosialistiset maat ja luoda sellaisen henkisen ilmapiirin, jossa sitten avoimesti vastavallankumoukselliset voimat voisivat toimia.

Amerikkalainen sosiologi Seymour Lipset paljasti tämän taktiikan täydellisesti. Kirjassaan Vallankumous ja vastavallankumous hän kirjoitti: »Kommunistiset puolueet ilman Moskovassa keskustaan pitävää maailman puoluetta olisivat samanlaisia kuin roomalaiskatoliset kirkot ilman paavia, niiden ei tarvitsisi noudattaa samaa, yhdestä paikasta saneltua dogmia. Monet havainnoitsijat ennustavat, että jotkin puolueet tulevat kulkemaan protestantismin tietä, ts. ne tulevat tekemään poikkeamia, turvautumaan vaihtoehtoihin ja mukautumaan kansallisiin erikoisoloihin melkein samalla tavalla kuin puoli vuosisataa tai yli puoli vuosisataa sitten sosiaalidemokraatit tekivät.»[163] Jättäkäämme kirjoittajan omalletunnolle hänen keinottelunsa jollain »Moskovassa keskustaan pitävällä maailman puolueella» ja antakaamme asiaan kuuluva arvostus sille avomielisyydelle, jolla hän paljastaa taantumuksen tärkeimmän tavoitteen maailman kommunistisen liikkeen suhteen, paljastaa ne keinot, joilla taantumus aikoo ratkaista tehtävänsä, ja ne voimat, joihin taantumus aikoo tässä puuhassaan nojautua.

Maailman kommunistista liikettä vastaan imperialismin tekemien hyökkäysten pääsuuntana – kun se haluaa vetää tämän liikkeen »protestantismin tielle» – ovat rynnäköt tämän liikkeen »dogmeja» vastaan, ts. rynnäköt marxilais-leniniläistä ideologiaa vastaan. Sosiaaliopportunismi on se perusvoima, jolle tässä mielessä rakennetaan laskelmat. Sehän se länsieurooppalaisten oikeistososiaalidemokraattien hahmossa »puoli vuosisataa tai yli puoli vuosisataa sitten» jo teki imperialismille tällaisen palveluksen, minkä jälkeen sitä on aina käytetty työväenliikkeen hajottamiseen sisältä käsin. Suurimmat toiveensa näiden tarkoitusperien saavuttamisessa imperialistinen taantumus panee antisovetismiin, jonka lipun alle kaikensorttiset revisionistit ovat yhdistyneet.

Kun aseellinen vastavallankumous Unkarissa oli epäonnistunut ja imperialismin propagandapalvelut ottivat suunnakseen »sosialismin rauhanomaisen muodonmuutoksen», niin siitä lähtien ne ovat panneet suurimman toiveensa sosialistisen yhteiskunnan ideologiseen »kulumiseen».

Unkarilainen sanomalehtikirjailija ja diplomaatti Janos Berecz toteaa kirjassaan Mitä on hiljainen vastavallankumous?, että mainitussa tapauksessa toivottiin »sosialismin hajoamisen alkavan ensimmäiseksi ideologian alueella, minkä jälkeen alkaa hajota poliittinen järjestelmä ja vasta myöhemmin tapahtuu taloudellisen rakenteen muutos».[164] Edelleen hän kirjoittaa: »Keskeisin sija on sosialistisia maita vastaan suoritettavalla ideologisella tihutyöllä, jonka perustarkoituksena on myötävaikuttaa sosialistisen ihanteen eroosioon ja kylvää kansanjoukkojen, varsinkin intellektuellien, keskuuteen harhakuvia länsimaista, aiheuttaa häiriöitä työtätekevien mielialoissa.»[165] Mitä taas tulee länsivaltojen taktiikkaan sosialististen maiden suhteen, niin kahden järjestelmän välillä muodostuneessa voimasuhdetilanteessa sen piti olla – kuten eräs antikommunismin teoreetikko, professori Gordon Skilling asian esitti – »joustavaa ja hillittyä, äänekkäitä invaasiouhkauksia karttavaa ja kansallisen kommunismin rauhanomaista muodonmuutosta kommunistisen liittouman puitteissa suosivaa».[166]

Sosialismin viholliset olettavat – eivätkä suinkaan perusteetta –, että Neuvostoliitosta erotettuina ja toisistaan eristettyinä sosialistiset maat, kukin niistä erikseen, saattaisivat olla helppo saalis imperialismille. Sen vuoksi kaikkein kiivaimmat hyökkäykset kohdistuvatkin siihen, mikä yhdistää vahvasti sosialistista ystävyysliittoa, nimittäin marxismiin-leninismiin, joka on sosialististen maiden ideologisen yhtenäisyyden vankka perusta; työväenluokan ja sen puolueen johtorooliin, joka on proletaarisen internationalismin aatteen kantaja; Neuvostoliiton kokemuksen yleisluonteiseen merkitykseen.

Uskollisina uudelle taktiikalleen, joka tukee »kansallisen kommunismin rauhanomaista muodonmuutosta», taantumuksen ideologit eivät halua paljastaa kaikkia korttejaan yhtaikaa. Tavallisesti he eivät ota hyökkäilyjensä kohteeksi marxilais-leniniläistä oppia kokonaisuutena (siltä ainakin saattaa näyttää), vaan ainoastaan joitain erinäisiä puolia siitä, varsinkin sen kaikkikäsittävän ja peruuttamattoman merkityksen.

He eivät hyväksy marxismia-leninismiä työväenluokan yhtenäiseksi vallankumoukselliseksi opiksi. Sen asemesta yhteiskunnan henkisen elämän pakolliseksi ehdoksi ja perustaksi he julistavat ideologisen pluralismin eli ideologioiden monilukuisuuden. »Ideologisen suvaitsevuuden» vaatimukset puetaan usein kehotuksiksi vertailla erilaisia näkökantoja ja tällöin viittaillaan aatteiden vapaaseen kilvoitteluun porvarillisissa maissa.

Samalla luonnollisesti vaietaan siitä, ettei kyseessä ole mikään viaton akateeminen keskustelu, jossa osapuolten huolena on vain saada todistetuksi perustelujensa oikeellisuus, vaan kyse on kiivaasta luokkataistelusta, jossa aatteiden yhteenotto ei ole ainoastaan tämän antagonististen sosiaalisten voimien ja järjestelmien peräänantamattoman taistelun teoreettinen heijastuma, vaan myös sen yksi tärkeimmistä yhdysosista. Vaietaan siitäkin, että ideologioiden monilukuisuus kapitalismissa on suoranainen heijastuma sen sosiaalisista ja poliittisista ristiriidoista, kun taas sosialismi, joka turvaa koko yhteiskunnan tarkoitusperien ja tahdon yhtenäisyyden ja joka kehittyy tietoisesti, perustellun suunnitelman mukaan, on tässä suhteessa kapitalismin täydellinen vastakohta. Ja vihdoin hämätään hyvin huolellisesti kaikkein tärkein seikka, se että ideologioiden monilukuisuuden vaatimus sosialististen maiden suhteen johtuu halusta saada esteetön pääsy niiden ideologiseen hajotustyöhön sisältä käsin.

Imperialismin ideologien yritykset alentaa työväenluokan vallankumouksellisen teorian arvoa ideologioiden monilukuisuuden avulla nivoutuvat niiden hyökkäilyihin työväenluokkaa ja sen poliittisia instituutioita vastaan. Näissä hyökkäilyissään he käyttävät lippuna poliittisen pluralismin tunnuksia.

Lieneeköhän vielä sellaisia syytöksiä, joita porvarillinen propaganda ei olisi kokeillut proletariaatin diktatuuria ja neuvostoyhteiskunnan yksipuoluejärjestelmää vastaan asettaen samalla niiden vastapainoksi »demokraattisen ihanteensa», ts. porvarillisen parlamentarismin käytännön. Tämä propaganda kuvaa proletariaatin diktatuurin joksikin demokratian vastakohdaksi, puolueen se asettaa työväen-

luokan vastakohdaksi ja työväenluokan muiden sosialistisen yhteiskunnan väestökerrosten vastakohdaksi.

Tämä vastakkainasettelu jo sinänsä paljastaa sosialismin viholliset aivan selvästi. Se paljastaa sosialismin vihollisten syvimmät toiveet: saada ns. demokraattisen sosialismin, liberaalisen sosialismin, puhtaan demokratian tai jonkin muun ulkonaisesti edustavan tunnuksen suojassa hajotetuksi sosialistisen yhteiskunnan moraalis-poliittinen yhtenäisyys. Ja samoin kuin he marxilais-leniniläisen teorian kimppuun hyökkäillessään haluavat aseistariisua sosialististen maiden työtätekevät aatteellisesti, aivan samoin he sosialismin poliittisten periaatteiden kimppuun hyökkäilemällä haluavat vaurioittaa sitä organisatorisesti. Samaa maata ovat imperialismin apologeettojen nykyään farisealaisesti kyhäilemät jutut ihmisen oikeuksista. Työtätekevien perusetujen kanssa huutavassa ristiriidassa olevan kapitalistisen järjestelmän palvojien suussa tuo jaarittelu vapauksista, demokratiasta ja ihmisen oikeuksista kuulostaa vähintään herjalta.

Uusien demokratian puolustajien demagogia on ilmeistä. Luonnollisesti he tietävät, että viittaukset poliittiseen pluralismiin kapitalistisissa maissa eivät aiheuta heille mitään velvoituksia. Olkoon jossain kapitalistisessa maassa poliittisia puolueita miten paljon tahansa, niin se ei muuta porvarillisen järjestelmän olemusta hitustakaan. Vain kommunistiset puolueet ja muut porvariston diktatuuria vastaan esiintyvät poliittiset järjestöt voivat todellisuudessa vaarantaa porvarillista järjestelmää. Näitä voimia vastaanhan porvaristo on aina käynyt ja käy nytkin taistelua aivan kuin elämästä ja kuolemasta. Toisaalta taas näiden poliittisten voimien olemassaolo kapitalismin aikana ei ole millään muotoa tulosta porvarillisen yhteiskunnan hallitsevien luokkien hyvästä tahdosta, vaan se on heijastusta sen sovittamattomista luokkavastakohdista ja siitä sorrettujen kansanjoukkojen taistelusta, jossa kommunistit edustavat kansanjoukkojen etuja. Näitä sovittamattomia luokkavastakohtia ei riistomaailmasta voida poistaa. Eihän porvaristo voi olla olemassa ilman proletariaattia ja muita riistonalaisia luokkia, se ei voi olla olemassa sorta-

matta niitä ja siis kärjistämättä sosiaalisia ristiriitoja. Sosialismissa vaikuttaa aivan päinvastainen tendenssi. Tänä tendenssinä on eri luokkien etujen läheneminen toisiaan ja niiden välisten rajojen vähitellen tapahtuva pois huuhtoutuminen. Tästä huolimatta siirtymäkaudella, koska on vielä olemassa eri luokkia, sosialistisissa maissa voi olla ja muutamissa maissa onkin useita poliittisia puolueita. Kaikki ne kuitenkin edustavat työtätekevien etuja ja hyväksyvät sosialismin periaatteet. Tämä juuri onkin se seikka, joka ei kelpaa poliittisen pluralismin puoltajille. Tarvitsee vain lähestyä tätä keskeisintä kohtaa, niin heti näkyy selvästi, mitä imperialistiset demokratian »puolustajat» oikein havittelevat. He hankkivat keskustelua monipuoluejärjestelmästä vain sitä varten, että voisivat tällä konstilla yrittää järjestää sosialistisiin maihin poliittisen opposition sosialismia vastaan, vahingoittaa kommunistisen puolueen johtoroolia ja viime kädessä muuttaa poliittisen vallan luonne.

Asia on kuitenkin niin, että jos sosialististen maiden työtätekevät astuisivat tälle tielle, ts. jos he höllentäisivät marxilais-leniniläisen puolueen johtoroolia tai luopuisivat siitä kokonaan, koska puolueella ei nähkääs saa olla valta- ja johtomonopolia; jos antisosialistisille poliittisille puolueille ja järjestöille myönnettäisiin »tasavertaiset mahdollisuudet» yhteiskunnan johdossa; jos niille annettaisiin lupa perustaa sosialistiselle valtiolle ja marxilais-leniniläiselle puolueelle oppositiossa olevia ideologisia ja organisatorisia valtakeskuksia; jos imperialistisille voimille ulkoa käsin ja antisosialistisille voimille maan rajojen sisällä annettaisiin mahdollisuus muovailla »pluralistista» yleistä mielipidettä, ts. vääristellä sosialistista ja levittää porvarillista ideologiaa, niin sillä tavalla tulisi luoduksi ehdot kapitalistisen järjestelmän palauttamiselle, ja sehän se todellisuudessa onkin pluralististen sosialismin mallien käytännöllinen tarkoitus. Tällainen on todellisuudessa niiden demagogisten kehottelujen sisältö, joita tehdään »sosialismin yhdistämisestä demokratian kanssa».

Lisättäköön tähän vielä, että imperialismi ja sen hännänkantajat ovat aiemminkin käyttäneet monesti näennäi-

sen demokratian tunnuksia vallankumouksellista liikettä vastaan. Jo Lenin aikanaan teoksessaan Proletaarinen vallankumous ja luopio Kautsky suoritti yksityiskohtaisen teoreettisen erittelyn Kautskyn metafyysisen kaavan »joko demokratia tai diktatuuri» tieteellisestä kestämättömyydestä. Jo Lenin totesi, että Hilferdingin, Kautskyn ja II Internationaalin muiden johtomiesten aatteellinen vararikko tuli parhaiten näkyviin siinä, että he eivät ymmärtäneet neuvostolaisen eli proletaarisen diktatuurin merkitystä, sen historiallista paikkaa ja välttämättömyyttä proletariaatin diktatuurin muotona[167].

Tässä yhteydessä on syytä mainita myös Engelsin sanat hänen kirjeestään August Bebelille vuodelta 1884. Engels ennusti, että vallankumouksen kaudella »puhtaasta demokratiasta» tulee viimeinen pelastuksen ankkuri koko porvarilliselle ja jopa feodaalisellekin taloudelle. »Sellaisella hetkellä koko taantumuksellinen joukko astuu puhtaan demokratian taakse ja lujittaa sitä: kaikki mikä oli taantumuksellista, naamioituu silloin demokraattiseksi.

. . . Joka tapauksessa ainoa vastustajamme kriisin aikana ja sen jälkeisenä päivänä on *puhtaan demokratian ympärille ryhmittyvä taantumusjoukko*. . .»[168]

Sosialististen maiden keskinäissuhteiden alueella pluralismiajatus esiintyy useimmiten sellaisena »todisteluna», että yksityinen kansallinen on etutilalla yhteisen internationaalisen suhteen.

Sosialistisen järjestelmän voiton jälkeen työväenluokka ottaa itselleen vastuun kansallisuusongelman käytännöllisestä ratkaisusta periaatteellisesti uudella pohjalla, eri kansallisuuksiin kuuluvien työtätekevien kansainvälisen solidaarisuuden pohjalla. Tällä alueella voi syntyä, varsinkin sosialistisen rakennustyön ensi vaiheissa, vaikeitakin ongelmia, ja antikommunismi pyrkii käyttämään niitä sosialistisen ystävyysliiton hajottamiseen.

Tilanteen omalaatuisuuden huomioon ottamista suojakilpenä käyttäen kierretään pääkysymys, ts. se seikka, että sosialismi on yhteiskunnalliselta olemukseltaan ja poliittiselta rakenteeltaan yhtenäinen yhteiskuntajärjestelmä. Sillä on kaikissa maissa sama taloudellinen perusta: tuo-

tantovälineiden yhteiskunnallinen ja osuuskunnallinen omistus; sama poliittinen perusta: proletariaatin diktatuuri ja työväenluokan liitto muiden työtätekevien kanssa. Sillä on sama ideologinen perusta: marxilais-leniniläinen tieteellisen kommunismin vallankumouksellinen teoria. Kaikissa sosialistisissa maissa yhteiskuntaelämän johdossa on kommunistinen puolue.

Paikalliset erikoisuudet, jotka johtuvat eri maiden erilaisesta taloudellisesta kehitystasosta, historiallisesta kokemuksesta ja sosiaalisesta rakenteesta, synnyttävät erilaisia muotoja, joissa tämä kaikille sama sosialismin olemus esiintyy. Siis mikäli sosialismin mallista puhutaan tieteellisessä mielessä, niin sen on katettava ennen kaikkea nämä yleiset ja muuttumattomat periaatteet. Kaikki yritykset kulkea muuta tietä ovat teoreettisesti kestämättömiä ja käytännön kannalta tarkoitettu mitätöimään Neuvostoliitossa suoritetun sosialistisen rakennustyön maailmanhistoriallinen kokemus.

Kuten Kosing aivan oikein toteaa, »Lenin huomautti moneen otteeseen, että Lokakuun vallankumouksen kokemus sisältää paitsi sattumanvaraisuuksia ja kansallisista ehdoista johtuvia seikkoja myös *maailmanhistoriallisen merkityksen omaavat perussaavutukset*, jotka ovat ehdottomia jokaiselle sosialistiselle vallankumoukselle. Sama koskee niin ikään Neuvostoliiton hankkimaa sosialistisen rakennustyön kokemusta. Sen vuoksi Neuvostoliiton sosialistinen yhteiskunta perussisällöltään ja rakenteeltaan on *sosialismin perusmalli*. Kaikki yritykset sommitella sille vastakkaisia sosialismin malleja ovat tieteellisesti kestämättömiä ja niillä on selväpiirteinen neuvostovastainen luonne.»[169]

Tiedetäänhän sitä paitsi, että kommunistit esiintyvät päättävämmin kuin kutkaan muut kaikkea kaavamaisuutta vastaan sekä vallankumouksellisessa taistelussa että sosialismin rakennustyössä. Lenin tähdensi monta kertaa, että konkreettiset historialliset erikoisuudet on otettava huomioon, samoin sen tilanteen omalaatuisuus, jossa kyseinen puolue toimii. Teoksessaan »Vasemmistolaisuus» lastentautina kommunismissa hän kirjoitti, että tehtävänä on,

kuten aina, »osata soveltaa kommunismin yleisiä periaatteita, pääperiaatteita luokkien ja puolueiden *omalaatuisiin* keskinäissuhteisiin, sitä kommunismiin johtavan objektiivisen kehityksen *omalaatuisuutta* vastaavasti, mikä on ominaista kullekin eri maalle ja mikä on osattava saada selville, nähdä ja arvata etukäteen».[170]

On selvää, ettei tämä puoli ole imperialististen »siltojen rakentajien» huolena. Niin paljon kuin he puhuvatkin paikallisten olosuhteiden spesifisyydestä, siitä, että on otettava huomioon yhteiskuntaelämän uudet ilmiöt, niin asiaan syventyminen osoittaa heti, että todellisuudessa silmämääränä eivät ole suinkaan nämä hurskaat tarkoitukset, vaan marxismin-leninismin torjuminen ja luopuminen sosialistisen yhteiskunnan rakentamisen periaatteista.

Sama ajatussisältö on myös ns. kansallisen kommunismin tunnuksella. Jo John-Foster Dulles aikanaan asettui kannattamaan sitä. Hän sanoi: »Me emme pyri kukistamaan emmekä pidä tarpeellisena neuvostohallituksen täydellistä kukistamista, me kaipaamme vain sen asteettaista evoluutiota parempaan suuntaan... Kysymys on siitä, tuleeko kommunismi olemaan yhdessä maassa vai koko maailmassa. Jos venäläisillä olisi kansallinen kommunismi, voisimme olla suhteissa heidän hallitukseensa.»[171]

Jokaiselle, joka tuntee vaikkapa vain marxilais-leniniläisen opin alkeet, on selvää tällaisen johtopäätöksen demagoginen ja provokatorinen sisältö. Marxilaisille on päivän selvä asia, että mitään »kansallista kommunismia» (ei kunkin maan erikoisolojen huomioon ottamisen mielessä, vaan jonkin sellaisen erikoislaatuisen kommunismin mielessä, joka eroaa periaatteellisesti Neuvostoliitossa ja muissa sosialistisissa maissa luodusta prototyypistä) ei ole eikä voi olla olemassa. Onhan todellinen kommunismi olemukseltaan kansainvälistä liikettä, joka sulkee pois kansallisen eristyneisyyden.

Tämän lähtökohdan vääristelyt tai siitä poikkeamiset saattavat aiheuttaa tuhoisia seurauksia sosialismin asialle. Sellainen johtaisi sosialististen maiden työtätekevät tahtoen tai tahtomattaan vahingolliselle itsensä eristämisen tielle imperialismin edessä.

Neuvostoliiton Kommunistisen Puolueen ohjelmassa sanotaan tästä: »Eristynyt, maailman sosialististen maiden ystävyysliitosta erillinen sosialismin rakentaminen on teoreettisesti kestämätön linja, sillä se on ristiriidassa sosialistisen yhteiskunnan objektiivisten kehityslakien kanssa. Se on taloudellisesti vahingollinen, sillä se johtaa yhteiskunnallisen työn haaskaukseen, tuotannon kasvuvauhdin hidastumiseen ja maan joutumiseen riippuvaksi kapitalistisesta maailmasta. Poliittisesti se on taantumuksellinen ja vaarallinen, sillä se ei yhdistä, vaan erottaa kansoja imperialististen voimien yhtyneen rintaman edessä, ruokkii porvarillis-nationalistisia pyrkimyksiä ja saattaa loppujen lopuksi johtaa sosialististen aikaansaannosten menettämiseen.»[172]

Siltojenpystytyspolitiikan kriisi

Kun taantumusvoimat valmistelivat niin sanottua hiljaista vastavallankumousta Tšekkoslovakiassa, käyttivät ne tässä puuhassaan hyvin laajasti kaikkia ns. siltojenpystytyspolitiikan aineksia, kuten marxilais-leniniläisen teorian revidointia sen jatkuvan »kehittämisen» kauniilla tekosyyllä, proletariaatin diktatuurin ja kommunistisen puolueen johtoroolin nakertamista »demokratisaation» lipun alla ja luopumista proletaarisesta internationalismista kansallisten etujen huomioon ottamisen verholla.

Tšekkoslovakia oli usean kuukauden ajan kahden järjestelmän sitkeän ideologisen taistelun tantereena. Näissä sillanpääasemissa sosialismi joutui vastakkain imperialismin ja hyvin erilaisissa versioissa edustetun opportunismin ja revisionismin yhdistyneiden voimien kiivaiden poliittisten ja ideologisten tihutöiden kanssa. Tämän yhteenoton merkitys ulottui kauas Tšekkoslovakian rajojen ulkopuolelle ja sen lopputuloksella oli valtavan suuri vaikutus sen jälkeen seuranneeseen maailman poliittisen ja ideologisen tilanteen kehitykseen.

Vuoden 1968 tapahtumat Tšekkoslovakiassa osoittivat havainnollisesti siltojenpystytyspolitiikan olemuksen aivan samalla tavalla kuin kaksitoista vuotta aikaisemmin vuo-

den 1956 tapahtumat Unkarissa tekivät tavallaan yhteenvedon ns. kommunismin takaisinlyömispolitiikasta. Taantumuksen suunnitelmat ja tarkoitusperät olivat Tšekkoslovakiassa samat kuin Unkarissa, mutta sen taktiikka aika- ja olosuhde-eron vuoksi oli toisenlaista. Vuonna 1956 taantumus pani toivonsa avoimeen vastavallankumoukseen, räjähdykseen sisältä käsin ja suoranaiseen kapitalistisen järjestelmän palauttamiseen yhdessä sosialistisessa maassa, mikä juontui täysin loogisesti kylmän sodan kaudella levinneistä imperialistisista opeista. Vuonna 1968 imperialismi otti huomioon yleensä sosialismin asemien vankistumisen kansainvälisellä areenalla ja varsinkin sosialististen suhteiden vankistumisen Itä-Euroopan maissa alkaen tavoitella niin sanottua äänetöntä vallankaappausta, Tšekkoslovakian hiljaista liukumista sosialismista porvarilliseen järjestelmään. Se ryhtyi tekemään ennen kaikkea poliittista ja ideologista hajotustyötä ja vaurioittamaan vähin erin kansan vallan elimiä. Tällainen linja vastasi täydellisesti siltojenpystytystaktiikkaa.

Vastavallankumouksellinen vallankaappausyritys Tšekkoslovakiassa oli eräs maailmansodan jälkeisen kauden kaikkein kireimpiä luokkakamppailuja sosialistisen maailman ja kapitalistisen maailman välillä.

Tšekkoslovakian sisäisen ja kansainvälisen taantumuksen yhdistyneet voimat olivat valmistautuneet hyökkäykseen sosialismin kimppuun jo kauan ja huolellisesti. Ne käyttivät hyväkseen sitä, että Tšekkoslovakian Kommunistisen Puolueen poliittisessa ja ideologisessa työssä olleiden puutteellisuuksien vuoksi sen yhteydet työtätekeviin kansanjoukkoihin olivat vuoden 1968 tapahtumien edellä heikentyneet. Tästä seikasta koitui sitäkin vakavampia seuraamuksia, kun tšekkoslovakialaisessa yhteiskunnassa oli suuri ominaispaino melko monilukuisilla pikkuporvarillisilla väestökerroksilla, jotka olivat ammoisista ajoista olleet nationalismin ja sosiaalidemokratismin ideologian ravintoalustana. Ne olivat monien vuosikymmenien ajan tavanomaisesti suuntautuneet poliittisessa ja kulttuurillisessa suhteessa länsimaihin. Kaikki tämä muodosti tietynlaista pohjaa opportunististen ja revisionististen tendens-

sien leviämiselle. Ne tunkeutuivat niin ikään työväenluokan erään osan ajattelutapaan.

Oikeistovoimien hyökkäys maassa liittyi kiinteästi maailman antikommunististen keskusten toimintaan. Nämä keskukset olivat jo helmikuussa 1948 valinneet Tšekkoslovakian laajan poliittisen ja ideologisen tihutyön kohteeksi tarkoituksena hävittää maasta sosialistisen järjestelmän perustat.

Taantumus valmistautui käyttämään vallankaappauksessa kaikkia keinoja: ideologisia, poliittisia ja organisatorisia. Kaapattuaan kriisikehityskaudella haltuunsa maan joukkotiedotusvälineet oikeistovoimat panivat käyntiin huolellisesti harkitun propagandakampanjan, jonka tarkoituksena oli rikkoa sosialistisen Tšekkoslovakian ja Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden liitto ja ystävyys (sehän oli Tšekkoslovakian kansallisen ja valtiollisen olemassaolon ulkopoliittinen varmistus), nakertaa marxilais-leniniläistä ideologiaa ja kylvää pikkuporvarillisia, kulutuskeskeisiä käsityksiä sosialismista. Tšekkoslovakialainen sanomalehtikirjailija Jaroslav Kučera kirjoitti:

»Kulutuskeskeisten mielialojen perustaa luodaan julistelemalla egoistisesti ymmärrettyä henkilökohtaista aineellista hyvinvointia ja mahdollisuuden mukaan myös tämän hyvinvoinnin loismaista saavuttamistapaa.

Näin käsitettyinä yhteiskunta ja sosialismi näyttäytyvät yleisölle avoimina kultakaivoksina, joissa menestys hymyilee niille, jotka tulevat ensimmäisinä ja kiskovat irti sen, minkä voi kiskoa. Ne jotka tekivät näin, nauttivat kaltaistensa keskuudessa suurta arvonantoa. He rakentavat nyt yhteiskunnan omaisuudesta uutterasti itselleen henkilökohtaista puutarhaa, johon he eivät päästä ketään muita. He käyttäytyvät joka paikassa eri tavalla: työmaalla toisin kuin kotona, kotona toisin kuin ystäväpiirissä, ystäväpiirissä toisin kuin yksityiselämässä ja yksityiselämässä toisin kuin julkisessa elämässä; he ajattelevat toista ja tekevät toista. He saattavat yhden yön aikana muuttaa jopa poliittiset katsomuksensa, kunhan siitä vain olisi jotain henkilökohtaista etua. He ovat valmiit osallistumaan mihin poliittiseen peliin tahansa ja seuraavat ketä

hyvänsä, kunhan se vain turvaa heille mukavan toimeentulon, jota työnteko ei ole erikoisemmin rasittamassa.»[173]

Näitä pikkuporvarillisia mielialoja ei ainoastaan levitetty laajalti, vaan myös »pohjustettiin» teoreettisesti »humaanisena» sosialismimallina.

Sosialisminvastainen liittouma perusti samanaikaisesti – kommunistisen puolueen vastapainoksi – omia poliittisia järjestöjään, mm. Klubi-231:n, Puolueettomien aktiivien klubin (KAN) ja sosiaalidemokraattisia ryhmittymiä, jotka kiinteässä suhdetoiminnassa ulkomailla olevien keskustensa kanssa valmistelivat pikku hiljaa poliittisen vallan vaihtamista.

Myöhemmin Tšekkoslovakian Kommunistisen Puolueen Keskuskomitean asiakirjassa TšKP:n 13. edustajakokouksen jälkeen tapahtuneen Tšekkoslovakian kompuolueen ja yhteiskunnan kriisikehityksen opetukset sanottiin:

»Monilukuiset tosiasiat osoittavat, että vuonna 1968 meillä syntyi laaja antikommunistinen kokoomus ja muodostui uusi poliittisen järjestelmän rakenne, joka tosiasiallisesti palautti voimaan ennen vuoden 1948 helmikuuta olleen tilanteen ja jossa näkyi selkeästi jopa Müncheniä edeltäneen porvarillisen tasavallan piirteitä. Samaan aikaan, kun oikeisto-opportunistit hajottivat Tšekkoslovakian Kommunistista Puoluetta, oli puolueen toiminta ja taistelukyky lamassa, pikkuporvarillinen vastavallankumous muodosti yhä suurempia reservejä, joita se vei poliittiseen taisteluun tarpeen mukaan. TšKP:n johdon oikeisto-opportunistinen osa esitteli tämän sosialisminvastaisen liikkeen kansalaistemme poliittiseksi aktiivisuudeksi. Kaikki ne jotka esiintyivät mainittuja vaarallisia ilmiöitä vastaan, oikeistolaiset leimasivat lahkolaisiksi ja 'sosialistisen uudistuksen' vanhoillisiksi vastustajiksi.»[174]

Näin siis ideologinen taistelu muuttui vähitellen avoimeksi taisteluksi poliittisesta vallasta. Tässä yhteydessä on kuvaavaa, että mitä pitemmälle tapahtumat kehittyivät, sitä tiukemmin sisäisen sosialisminvastaisen liittouman ideologinen linja ja imperialismin ideologiset tihutyöt nivoutuivat toisiinsa. A. Dubčekin, O. Černikin, J. Smrkovs-

kin, F. Kriegelin ja muiden puolueen ja valtion johdon väliaikaisesti vallanneiden opportunistien antautuminen tuli päivä päivältä yhä selvemmäksi. Imperialismin propagandapalvelut puolestaan ylistelivät kaikin tavoin »prahalaista sosialismimallia» sosialistisen kehityksen »uutena», »korkeampana» ja »parannettuna» askelmana, vaikka se tosiasiallisesti oli kansainvälisen revisionistisen, marxismin-leninismin ja proletaarisen internationalismin periaatteita vastaan suunnatun virtauksen kiinteä osa.

Otettuaan prahalaiset uudistusten tekijät holhoukseensa kansainväliset antikommunismin keskukset samanaikaisesti kehottivat näitä uudistajia noudattamaan mahdollisimman suurta itsehillintää ja varovaisuutta. Ohjatessaan sisäisen taantumuksen toimintaa imperialistinen porvaristo kehotti sitä olemaan jonkin aikaa paljastamatta kaikkia sosialisminvastaisia ja neuvostovastaisia kortteja, ellei siihen ole äärimmäistä tarvetta, olemaan kärjistämättä tilannetta, kulkemaan päämäärää kohti vähitellen, askel askeleelta.

Laskelma oli äärimmäisen yksinkertainen: harhauttaa työväenluokka ja muut työtätekevät, pettää niiden valppaus eikä antaa aihetta ratkaiseviin tekoihin vastavallankumousta vastaan. Sanalla sanoen piti noudattaa sellaista järjestystä tapahtumien kulussa, joka johtaisi sosialistisen järjestelmän hajottamiseen mahdollisimman pienellä riskillä. Ensin on muodostettava – tietenkin »demokratian laajentamisen» etuja silmällä pitäen – oppositio kommunistista puoluetta vastaan ja revittävä alas sen johtorooli. Sen jälkeen – taaskin »sosialismin parantamisen» nimellä – on vähitellen vaihdettava sosialistinen järjestelmä tietynlaiseen revisionistiseen korvikkeeseen, kiskottava alas demokraattisen sentralismin periaatteet, heikennettävä suunnitelmaperustaa talouden kehittämisessä ja siirrettävä kansantalous »markkinasosialismin» raiteille. »Perinteiden mahdollisimman täydellisen huomioon ottamisen» lipun alla Tšekkoslovakia piti asettaa Neuvostoliittoa ja muita sosialistisia maita vastaan ja siten luoda ulkopoliittiset ehdot sosialismin lopettamiselle.

Näiden tehtävien täyttämisen jälkeen, kun työväen-

luokka ja koko kansa olisivat jo täydellisesti aseistariisuttuja, maan voisi suuremmitta vaikeuksitta kääntää takaisin porvarillisen järjestelmän uomaan. Tässä loppuvaiheessa voisi demagogiset korupuheet lopettaa, koska ne olisivat jo tarpeettomia.

Hudson-tutkimuslaitoksen johtaja, Pentagonin ideologin maineen itselleen hankkinut professori Herman Kahn osoitti seuraavanlaisen vastavallankumouksellisten tapahtumien vuorojärjestyksen sellaisena kuin professorin vakuutuksen mukaan sen »useimmat länsimaiset asiantuntijat» olivat hahmotelleet.

Ensimmäisessä vaiheessa:

»A. Bonnin tunnustaminen lähi aikoina, minkä jälkeen seuraisivat *länsisaksalaiset luotot, kauppa ja vaikutus.*

B. Voimakkaan länsimaisen, varsinkin ranskalaisen ja saksalaisen, vaikutuksen levittäminen kulttuurin alueella.

C. *Luopuminen »demokraattisesta sentralismista. . .»*.

D. Puolueen yläpuolella olevan hallituksen muodostaminen lähi aikoina; *puolueen vaikutuksen yleinen heikentäminen.*

E. Oppositiopuolueiden ilmaantuminen ja *tehokkaan poliittisen opposition muodostaminen.*

F. . . .»Taloudellisen ihmeen» sädekehän ilmaantuminen.

G. *Kapitalistisia vivahteita sisältävän sosiaalisen demokratian mahdollinen syntyminen.»*

Toisessa vaiheessa oli silmämääränä kukistaa kansan valta Puolassa ja vaihtaa se:

»A. *joko riippumattomaan, äärimmäisnationalistiseen ja suhteellisen neuvostovastaiseen, mutta kuitenkin kommunistiseen ryhmään.*

B. *tai reformistiseen järjestelmään, joka myös voisi olla riippumaton, äärimmäisnationalistinen ja neuvostovastainen.»*

Kolmannessa vaiheessa aiottiin saada tähän vastavallankumouksen laajennusprosessiin DDR ja muut sosialistiset maat.[175]

Tällä tavalla nämä viattomilta näyttävät »demokratian» ja »humanismin» tunnukset osoittautuivatkin todellisuu-

dessa kapitalismin palauttamishankkeiksi sosialistisissa maissa.

Toisin kuin vuoden 1956 Unkarin tapahtumissa taantumus pyrki nyt kulkemaan päämääräänsä kohti hiljaa, ilman hälyä, jättäen suoranaisen aseellisen taistelun toistaiseksi varastoon. Mutta se ei kuitenkaan sulkenut pois laskuistaan tätäkään mahdollisuutta. Sitä todistivat kriisin aikana perustettu entisen Benešin armeijan upseerien liitto ja Tšekkoslovakian Sosialistisen Tasavallan rajoille keskitetyt suuret aseistettujen vastavallankumouksellisten ryhmät, joista monet tunkeutuivat maahan. Liittolaismaiden sotaväen vieminen maahan, mikä myötävaikutti luokkavoimien jakaantumiseen Tšekkoslovakiassa, pakotti vastavallankumouksen paljastamaan kaikki korttinsa. Siltä löytyi salaisia kohtauspaikkoja, sala-asuntoja, maanalaisia kirjapainoja ja radioasemia sekä asevarastoja. Kaikki tämä osoitti selvästi, että tekeillä oli kansalaissota.

Unkarin tapahtumien aikana taantumus aloitti siitä, että hirtti kommunisteja, mutta »äänettömässä vallankaappauksessa» Tšekkoslovakiassa se olisi halunnut lopettaa sillä tavalla. Veljesmaiden kansainvälinen apu Tšekkoslovakian kansalle ehkäisi tapahtumien kehittymisen näin traagisiksi.

»Hiljaisen vastavallankumouksen» valmistelu ja suorittamisyritys Tšekkoslovakiassa osoitti havainnollisesti, mikä tarkoitus todellisuudessa oli siltojenpystyttämispolitiikalla ja mitä arvoa todellisuudessa oli sen aatteellisten innoittajien demagogisilla tunnuksilla. Asiakirjassa TšKP:n 13. edustajakokouksen jälkeen tapahtuneen Tšekkoslovakian kompuolueen ja yhteiskunnan kriisikehityksen opetukset todettiin: *»Tšekkoslovakian tapahtumat osoittavat, että ideologisella alueella ei saa missään tapauksessa tehdä pienimpiäkään myönnytyksiä porvarilliselle ideologialle, sillä sen kanssa ei voida mennä kompromissiin... Aateviholinen käyttää hyväkseen kaikki puolueen poliittisen joukkotyön ja ideologisen työn vähättelyt ja heikentymiset, kaikki puolueen teoreettisten, luokkakohteisten ja internationaalisten perustojen loukkaamiset. Se johtaa lainomaisesti ensin yrityksiin 'parantaa' ja 'täydellistää' so-*

sialismia ja vaihtaa internationalismi nationalismiksi ja sen jälkeen se alkaa kylvää pikkuporvarillisen kulutuskeskeisen sosialismin ihanteita, luoda valheellisia taruja sosialistisesta todellisuudesta ja päätyy loppujen lopuksi sosialismin kieltämiseen ja polkemiseen yleensä.»[176]

Yhteiskuntaelämän normalisoituminen Tšekkoslovakian Sosialistisessa Tasavallassa vuoden 1968 elokuun jälkeen osoitti paremmin kuin mikään muu siltojenpystyttämispolitiikan järjettömyyden samoin kuin sen lähtökohtien ja päämäärien kestämättömyyden. Kun työväenluokka ja muut työtätekevät saivat tilaisuuden itse selvittää omat asiansa, niin he torjuivat empimättä ns. demokraattisen, liberaalisen ja humaanisen sosialismin paljonpuhutut mallit ja pysähtyivät valinnassaan sosialismin todelliseen, marxilais-leniniläiseen malliin. Niin järkyttäviä kuin Tšekkoslovakian työtätekevien kokemukset vastavallankumouksen hyökkäyksen ajalta olivatkin, osoittivat tämän sisäisen ja kansainvälisen taantumuksen kanssa käydyn kamppailun lopulliset tulokset kouriintuntuvasti, että taantumuksen mahdollisuudet ovat rajoitetut, että sosialistisen ystävyysliiton asemat ovat vankkumattomat ja että sosialistiset uudistukset ovat historiallisesti peruuttamattomat.

Kuudes luku

SEITSEMÄS VUOSIKYMMEN: RATKAISEMATTOMIEN RISTIRIITOJEN PURISTUKSESSA

Viime vuosien tapahtumat ovat omalla painollaan vapauttaneet antikommunismin ideologit monista harhakuvitelmista. Heidän 60-luvun alussa rakentelemansa propagandatarujen järjestelmä loihti esiin ihanan ja kukoistavan tulevaisuuden kapitalismin, joka sai nimekseen teollistunut ja jälkiteollistunut (postindustriaalinen) yhteiskunta. Tämän järjestelmän laatijain olettamusten mukaan kaikki näytti järjestyvän parhain päin. Tieteen ja tekniikan kehitys johdattaa ihmiskunnan vaistonvaraisesti joukkokulutuksen paratiisiin. USA on tämän toivioretken johdossa. Siltojenpystytyspolitiikka konvergoinnin, deideologisaation yms. teorioiden tukemana supistaa kahden järjestelmän välisen eron teollisen kehityksen »erillismuunnokseksi». Kapitalismin ja sosialismin väliset ristiriidat ja sen jälkeen ylipäänsä kaikki luokkaristiriidat katoavat. Marxismista-leninismistä, joka »uusissa olosuhteissa» on muka menettänyt ajankohtaisuutensa, ei tule enää olemaan vaaraa porvaristolle.

Elämä kuitenkin kulki tämän ruusuisen idyllin ohi. Se paljasti säälimättömästi niiden lähtökohtien täydellisen kestämättömyyden, joiden varaan imperialismi yritti rakentaa poliittiset suunnitelmansa.

Sanottakoon ennen muuta, että maailman taantumuksen toiveet sosialismin eroosiosta ja kansainvälisen imperialisminvastaisen rintaman hajoamisesta eivät toteutuneet. Päinvastoin, yleismaailmallisen kehityksen tärkeimpänä eteenpäinviejänä 60-luvulla oli sosialistisen järjestelmän

mahdin ja kansojen kansallisen vapautustaistelun valtava kasvu sekä kansainvälisen kommunistisen liikkeen rivien jatkuva tiivistyminen.

Tehdessään yleisen yhteenvedon tästä kaudesta NKP:n 24. edustajakokous totesi Keskuskomitean toimintakertomuksessa seuraavaa: »Neuvostoliiton kansainväliset asemat ovat vahvistuneet ja varmistuneet entisestään. Sosialistisen maailmanjärjestelmän rooli on kasvanut. Neuvostoliitto ja sosialistiset veljesmaat ovat antaneet suuren panoksen rauhan ja kansojen turvallisuuden puolesta käynnissä olevaan taisteluun, niillä on ollut jatkuvasti kasvava vaikutus kansainvälisellä areenalla tapahtuvaan voimasuhteen muuttumiseen rauhan, demokratian ja sosialismin hyväksi. Nykyajan tärkeimpien vallankumouksellisten voimien – sosialismin maailmanjärjestelmän, kansainvälisen työväenliikkeen ja kansallisen vapautusliikkeen – taisteluliitto on lujittunut ja syventynyt entisestään... Eräistä vaikeuksista ja pulmista huolimatta hallitsevana tendenssinä on edelleenkin ollut sosialististen maiden ystävyyden ja yhtenäisyyden vahvistuminen.»[177]

Imperialistit panivat melkoisia toiveita maoistien hajotustyöhön jo silloin, kun he laativat ns. joustavan reagoinnin strategiaa. Siltojenpystytyspolitiikassa otettiin epäilemättä huomioon Pekingin pyrkimys vaurioittaa Neuvostoliiton kansainvälistä vaikutusvaltaa ja hajottaa eri osiin sosialistinen ystävyysliitto. Vaikka maoistit aiheuttivatkin suurta vahinkoa Kiinan kansalle ja maailman vapautusliikkeelle, eivät he kuitenkaan onnistuneet erottamaan yhteydestä Neuvostoliittoon ja taluttaa neuvostovastaiselle tielle yhtäkään sosialistista maata, lukuunottamatta Albaniaa. Maoistit eivät onnistuneet vetämään mukaansa missään määrin huomattavia voimia kapitalistisissa maissa ja kolmannen maailman maissa. »Pitkän harppauksen» ilmeinen romahtaminen, sen jälkeen seurannut ns. kulttuurivallankumouksen pärttylinyö ja muut kiinalaisen johdon tempaukset osoittivat, että maoistinen sosialismin malli on aivan kestämätön. Pekingiläiset johtajat yrittivät eristää NKP:n, mutta tulivatkin itse eristetyiksi. Imperialismin toiveet keskipakovoimien aktivoitumisesta sosialistisessa

ystävyysliitossa ja kommunistisessa liikkeessä eivät toteutuneet.

Taantumuksen tappio Tšekkoslovakiassa ja sosialististen voimien päättävä kannanotto luokkakohtaisten saavutustensa puolustamisessa osoittivat vielä kerran kouriintuntuvasti, kuinka epäreaalisia ovat toiveet sosialistisen järjestelmän lopettamisesta siellä, missä työtätekevät ovat tehneet valintansa sen hyväksi. Hiljaisen vastavallankumouksen nujertaminen, mikä näytti havainnollisesti sosialistisen ystävyysliiton voiman murtumattomuuden, nosti tämän liiton kansainvälisen arvovallan entistä korkeammalle. Sitä paitsi siltojenpystytyspolitiikan todellisten tarkoitusperien ja oikeisto-opportunistien sekä kaikenlaisten revisionististen luopurien tässä yhteydessä itselleen ottaman roolin paljastaminen nosti koko kommunistisen liikkeen valppauden entistä korkeammalle. Eräissä, esimerkiksi Ranskan, Italian ja Itävallan, kommunistisissa puolueissa yhteenotto revisionistien kanssa päättyi näiden karkottamiseen kommunistisen liikkeen riveistä. Neuvostovastaisten ainesten asemat kärsivät vakavia vaurioita. Internationalistiset voimat vahvistuivat ja aktivoituivat ja koko kommunistinen liike vankistui.

Sanottua vahvistaa vakuuttavasti vuonna 1969 menestyksellisesti pidetty kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälinen neuvottelukokous, joka varmisti kommunistien poliittisen linjan yhtenäisyyden kaikissa nykyajan periaatteellisissa kysymyksissä ja tuomitsi päättävästi kaikki revisionismin ja dogmatismin ilmentymät sekä maoistien hajotustyön.

V. I. Leninin syntymän 100-vuotispäivän juhliminen vuonna 1970 osoitti vielä kerran, että marxilais-leniniläinen ideologia on ollut, on ja tulee olemaan maailman kommunistisen liikkeen aatteellis-teoreettinen perusta ja että sitä ei pysty kaatamaan antikommunismi, maiosmi eikä opportunismi.

Vuonna 1971 pidetyn Neuvostoliiton Kommunistisen Puolueen 24. edustajakokouksen ja sen jälkeen pidettyjen sosialististen maiden veljespuolueiden edustajakokousten tulokset, sosialistisen rakennustyön teoreettisten periaat-

teiden jatkuva kehittely ja sosialistisen ystävyysliiton vahvistamiseen tähdättyjen käytännöllisten toimenpiteiden laatiminen nostivat kansainvälisen kommunistisen liikkeen uudelle, entistä korkeammalle asteelle.

Kun vertaillaan kahden maailman taloudellisen kehityksen perusosoittimia sodanjälkeiseltä kaudelta, niin nähdään havainnollisesti sosialismin etevämmyys. Vähan yli kahden vuosikymmenen aikana (1950–1972) Taloudellisen Keskinäisavun Neuvostoon kuuluvien eli SEV-maiden teollisuustuotanto kasvoi 8-kertaisesti, mutta taloudellisesti edistyneimmissä kapitalistisissa maissa se kasvoi saman ajan kuluessa vain 3-kertaisesti.[178] Viime viisivuotiskauden aikana (1970–1975) koko teollisuustuotos kasvoi SEV-maissa 8 prosenttia, mutta Euroopan talousyhteisön maissa ja USA:ssa vain 1,2 prosenttia.[179]

Niinpä onkin ymmärrettävää, että tällaisten tosiasioiden valossa antikommunistien jutut sosialismin eroosiosta ja sen joutumisesta vastakkaisen järjestelmän kitaan kokoavat yhä vähemmän kuulijakuntaa.

Antikommunismin ideologien asemaa on melko lailla vaikeuttanut sekin, että kapitalististen maiden laajoille yhteiskuntapiireille on viime vuosien aikana selvennyt paljolti, kuinka harhauttava on kuvitelma porvarillisen yhteiskunnan uudistumisesta tieteen ja tekniikan kehityksen tuloksena.

Elämä osoittaa, että vaikka tieteellistekninen vallankumous kapitalistisissa maissa yhä jatkuukin, niin luvattu yltäkylläisyys ei ole kuitenkaan yhtään lähempänä. Päinvastoin, tämän vallankumouksen nurja puoli, sen kehityksen ja työtätekevien etujen ristiriitaisuus kapitalismin oloissa piirtyvät yhä selkeämmin näkyviin. Monet porvarillisetkaan poliitikot eivät kiellä tätä seikkaa.

Ennen näkemätön työn intensiteetin lisääminen, joka aiheuttaa ylenmääräistä psyykkistä kuormitusta, kuluttaa työvoimaa enemmän kuin kaikkein raskainkaan ruumiillinen työ. Uuden tekniikan käyttöönotto lisää työtätekevien toimeentulon turvattomuutta, synnyttää heissä yhä suurempaa epävarmuutta huomisesta päivästä, kun taas inflaatio ja hintojen alituinen kasvu tekevät tyhjäksi sen

elintasossa tapahtuneen parannuksen, jonka työtätekevät ovat saavuttaneet pääomaa vastaan käymässään sinnikkäässä luokkataistelussa. Monopoleja palvelevan tieteellisteknisen edistyksen seurauksena farmareita ja talonpoikia vararikkoutuu joukoittain, monet heistä muuttavat kaupunkeihin ja turhaan itselleen paikkaa teollisuustuotannosta etsivien osattomien armeija lisääntyy. Ne tähänastista suuremmat vaatimukset, joita nykyaikainen tuotanto asettaa työntekijälle, aiheuttavat työvoiman arvon jatkuvaa kasvua, kun taas työvoiman hinta, ts. työpalkka, jää alituisesti jälkeen näistä objektiivisista tarpeista.

Kun nykyajan tiede ja tekniikka ovat avanneet uusia mahdollisuuksia, niin miljoonien työtätekevien toimeentulon turvattomuus ja heidän osattomuutensa finanssiharvainvallan huimaavan rikastumisen taustalla näyttävät erittäin räikeiltä.

Tieteen ja tekniikan tavattoman nopea kehitys kapitalismin aikana ei vähennä, vaan päinvastoin lisää sitä eroa, joka on korkealle kehittyneiden valtioiden pienen ryhmän ja toisaalta enemmistönä olevien taloudellisesti kehittymättömien maiden välillä.

Maurice Guernier, Kolmannen maailman viimeinen mahdollisuus -nimisen kirjan tekijä, kirjoitti Le Monde -lehdessä seuraavaa: »Ellei tapahdu mitään sellaista vakavaa ja odottamatonta, mikä saattaisi häiritä nykyistä väestönkasvun tahtia, niin vuonna 2000 teollisuusmaailmassa on puolitoista miljardia asukasta, jotka tulevat kuluttamaan 5000–10 000 dollarin arvosta vuodessa kukin, kun taas köyhässä eli kolmannessa maailmassa on neljä ja puoli miljardia asukasta, jotka tulevat kuluttamaan vain 300 dollarin arvosta vuodessa henkeä kohti. Näin siis tulemme elämään sellaisessa maailmassa, jossa on oleva köyhiä kolme kertaa enemmän kuin rikkaita, ja nämä köyhät tulevat kuluttamaan vain 20. tai 30. osan siitä, mitä tulevat kuluttamaan maapallon etuoikeutetut asukkaat. Tämä ero tulee valtavana epäoikeudenmukaisuutena painamaan raskaasti näiden miljardien miesten, naisten ja lasten, näiden 'nykyaikaisen' maailman parialuokkaan kuuluvien ihmisten tietoisuutta.

Mitä hyötyä on koko edistyksestämme, kaikista noista kymmenen tuhannen dollarin vuosituloista vuonna 2000, kaikista kahden tuhannen kilometrin tuntinopeudella lentävistä Concordeista ja kaikista matematiikkakoneista, jos kerran meidän täytyy asua maapallolla, jolla on melkein viisi miljardia onnetonta köyhää, jotka tulevat kapinoimaan, nälkäisiä ihmisiä, jotka tulevat tappamaan toisiaan, ja lukutaidottomia, jotka tulevat levittämään koleeran ja anarkian basilleja?»[180]

Nykyajan tieteellistekninen vallankumous ei poista, vaan lisää entisestään kapitalististen maiden kehityksen epätasaisuutta. Länsi-Euroopan ja Japanin viime vuosien nopea taloudellisten mahdollisuuksien kasvu johtaa uuteen imperialistien välisten ristiriitojen kärjistymiseen.*

* Ranskalainen aikakauslehti Le Monde diplomatique julkaisi vuoden 1972 toukokuun numerossa – Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön tilastotietoihin viitaten – seuraavan taulukon, josta käyvät selville kapitalismin tärkeimpien taloudellisten liittoumien voimasuhteen muutokset ja tendenssi.

	Väestö (milj. asukasta)				Kansallinen kokonaistuotos (mrd. doll.)			
	v. 1950	v. 1960	v. 1970	v. 1980	v. 1950	v. 1960	v. 1970	v. 1980
Pohjois-Amerikka	166	195	226	260	304	548	1060	2100
USA	152	177	205	—	288	511	975	—
Kanada	14	18	21	—	16	37	85	—
Länsi-Eurooppa	297	335	371	416	152	330	760	1900
BRD	48	56	62	—	23	71	180	—
Ranska	42	45	51	—	29	61	153	—
Iso-Britannia	50	52	56	—	37	72	120	—
»Läntinen» Aasia	93	106	119	134	20	62	243	1000
Japani	83	93	104	—	12	43	205	—
Australia ja Uusi Seelanti	10	13	15	—	8	19	38	—

Tästä taulukosta muun muassa selviää, että kun USA:n osuus koko kapitalistisen maailman kansallistuotteesta v. 1950 oli 70 prosenttia, niin seuraavien 20 vuoden aikana se supistui 51 prosenttiin ja seuraavan kymmenvuotiskauden aikana se saattaa supistua 42 prosenttiin.

Kapitalismin aikana tieteellistekninen edistys on monessa suhteessa alistettu palvelemaan sotateollisuuskompleksin tarpeita ja siten se vahvistaa militarismia. USA:n esimerkin perusteella voidaan nähdä, miten militarismi tunkeutuu porvarillisen yhteiskunnan kaikkiin huokosiin. Me näemme mahtavat sotateollisuuden jättiläiset, jotka haluavat ahneesti laajentaa sotabisnessiä; sotilaallista suunnittelua harjoittavat Pentagonin miehet, jotka haluavat panna käyntiin uusien aselajien tuotannon; kongressin jäsenet, joiden vaalipiirit saavat välittömästi voittoa tulevista sopimuskirjoista. Kaikki ovat tavalla tai toisella riippuvia sotateollisuuskompleksista, joka vetää maata militarismin ja aggression huomaan.

Kaikki tämä alkaa olla pahaenteistä. Tuleehan tieteellisteknisen edistyksen myötä selvästi näkyviin, että kapitalismin aikana kyseinen prosessi käy itse asiassa vaikeasti hallittavaksi, koska tekniikka vaikuttaa turmelevasti luontoon (ympäristöongelma), koska ilmaantuu sosiaalisia seuraamuksia (toimeentuloturvan ongelma) ja koska ilmaantuu poliittisia ja sotilaallisia seuraamuksia (joukkotuhoamisvälineiden valvontaongelma).

Koska nämä totuudet iskostuvat työtätekevien kansanjoukkojen tietoisuuteen, niin porvariston tieteellisteknisellä vallankumouksella harjoittama keinottelu alkaa olla yhä vähemmän puoleensavetävää.

Samalla eräs toinenkin porvarillisen propagandan syötti, nimittäin keksintö USA:n kaikkivoittavasta mahdista, menettää yhä enemmän merkitystään. Amerikkalaista yhteiskuntaa raatelevat pahasti erittäin kärkevät sisäiset järkytykset (sosiaalisten antagonismien lisääntyminen, rotuselkkausten kärjistyminen, nuorison esiintymiset), samoin kuin se kasvava tyytymättömyys, johon amerikkalaisen imperialismin aggressiivinen suuntaus on törmännyt kansainvälisellä areenalla.

1970-luvun alkuvaiheelle oli tunnusomaista kriisi-ilmiöiden lisääntyminen kapitalistisissa maissa: taloudellisen kehitysvauhdin jyrkkä lasku, valuuttakriisin kärjistyminen ja kaikkien imperialististen ristiriitojen syveneminen. Näiden järkytysten keskipisteeksi tuli USA. Ame-

rikan imperialismin yritys viedä kriisin seuraamuksia ulos, muihin maihin, sai vastaansa kasvavaa vastarintaa muualla kapitalistisessa maailmassa.

Tässä tilanteessa Yhdysvallat alkoi vähitellen menettää asemiaan läntisen maailman aatteellis-poliittisena johtajana, millä seikalla on kauaskantavia seurauksia imperialismin koko nykyiselle ideologia- ja propagandajärjestelmälle, joka on monien vuosien ajan antikommunistisia oppirakennelmia ja propagandaversioita kehitellessään pitänyt ohjenuorana amerikkalaista mallia.

Epäilemätöntä on sekin, että melkeinpä kaikkein tuntuvimman iskun antikommunismin ideologialle antoi »neuvostouhkasta» keksityn tökerön tarun paljastaminen. Neuvostoliiton Kommunistisen Puolueen ja neuvostovaltion ulkopoliittisen toiminnan aktivoituminen, 24. puoluekokouksen hyväksymän Rauhanohjelman laatiminen ja täytäntöönpano, mikä kaikki sai aikaan vähitellen tapahtuneen käänteen kylmästä sodasta jännityksen lientymiseen, rikkoi uskon mainittuun taruun, sen syvimpään perustaan. Siten tuli antikommunistien kaikkein kiivain siipi huomattavalta osalta aseistariisutuksi. Kylmän sodan kannattajien tehtailema keksintö »aggressiivisesta, demokratianvastaisesta ja totalitaarisesta» kommunismista haalistuu yhä enemmän ja haihtuu vähitellen länsimaiden tavallisen kansan tietoisuudesta.

Saattaessaan kyseenalaisiksi 60-luvun levinneimmät ideologiset tarut nämä yllämainitut seikat aiheuttivat yhä suurempaa hämminkiä imperialismin ideologien keskuudessa ja pakottivat yhä uudestaan etsimään sellaisia kannanottoja, jotka vastaisivat paremmin todellista maailmantilannetta.

Se ei tietenkään merkitse, että eiliset ideologiset oppirakennelmat heitetään tänään pois. Antikommunismillahan ei ylipäänsä ole tapana luopua vanhoista taruista, vaikka elämä olisi ne jo kumonnut ja hylännyt. Päinvastoin, se koettaa aina jatkaa niiden olemassaoloa eikä se milloinkaan kaihda menneisyydessä levinneiden oppirakennelmien käyttömahdollisuutta, se palaa niihin monen monta kertaa ja mobilisoi kaiken sen, mikä on

tai mikä on joskus ennen ollut marxismia-leninismiä vastaan.

Mutta koska luottamus porvarillisen propagandan vielä äskettäin muodinmukaisina pidettyihin oppeihin on horjahtanut, joutuu tämä propaganda pohtimaan vaihtoehtoa: joko pitää ottaa arvosteltavaksi joitain omia, vasta äsken esitettyjä ideologisia näkökantoja tai yrittää uudenaikaistaa niitä ottaen huomioon maailman areenalla tapahtunut voimasuhteen muuttuminen ja ne uudet sosiaaliset olosuhteet, jotka ovat viime vuosien aikana syntyneet imperialistisissa maissa.

Tämä pakosta tehty arvojen uudelleenarviointi – yleensä hyvin epäjohdonmukainen uudelleenarviointi – nivoo yhteen monimutkaisia ja eräissä tapauksissa varsin ristiriitaisia tendenssejä, jotka ovat muovanneet porvarillisten, antikommunististen näkemysten ideologista rintamaa 1970-luvulla.

Industriaalis-teknologisen oppirakennelman uusiminen

Antikommunismi ei ollut vielä milloinkaan esiintynyt niin tahallisen monikasvoisena kuin 1970-luvun alussa. Se kokosi kattonsa alle kaiken vähänkin neuvostovastaisen ja vähänkin marxilaisvastaisen avomielisestä taantumuksesta näennäisliberaaleihin, oikeistososiaalidemokraateista vasemmistokiihkoilijoihin ja porvarillisista nationalisteista kiinalaisiin sosiaališovinisteihin saakka.

Esimerkiksi niihin aikoihin, kun juhlittiin Leninin syntymän 100-vuotispäivää, imperialismin ideologit suorittivat tavallaan kaikkien mahdollisten voimien totaalisen mobilisaation. Kirjakauppojen pöydille kapitalistisissa maissa ilmestyi paitsi ammattilais-antikommunistien teoksia

myös miljoonapainoksina painettuja varta vasten tähän hätään kirjoitettuja anarkististen, menševististen, trotskilaisten ja muiden elämän kauan sitten tieltään raivaamien leniniläisvastaisten virtausten edustajain kirjoitteluja*. Käyttäen hyväkseen sitä tosiasiaa, että meidän aikanamme tulee yhteiskunnallisen elämän alueelle alituisesti yhä uusia väestöryhmiä, jotka sitä paitsi tavallisesti tuntevat huonosti marxismia-leninismiä, ja tukeutuen nykyaikaisiin mainostus- ja informointivälineisiin antikommunismi yritti ikään kuin uudelleensynnyttää nämä »teoriat», jotta ne olisi voitu paiskata uudestaan ideologisen taistelun temmellykseen.

Nykyajan antikommunismin aatteellisten vivahteiden moninaisuus samoin kuin kaikenlaisten tieteelliselle kommunismille vihamielisten oppirakennelmien hyväksikäyttö aina erillisten konkurssiin menneiden aatteiden henkiinherättämiseen saakka on piirteellinen ilmiö ideologisen taistelun nykyisessä vaiheessa. Koska tämä tilanne heijastaa viime kädessä nykyajan porvarillisen ideologian kriisitilaa – porvarillinen ideologiahan ei kykene asettamaan sosialismia vastaan mitään eheää ja kokonaista vaihtoehtoa –, niin samalla se heijastaa antikommunismin pyrkimystä myötävaikuttamaan porvarillisen yhteiskunnan aatteelliseen hajanaisuuteen ja mukautumaan erilaisten väestöryhmien mielialoihin, saamaan puolelleen niiden huomion ja

* Niiden porvarillisten professorien näennäistieteellisten kirjoittelujen lisäksi, jotka yrittelivät »uuteen malliin» tarkistaa V. I. Leninin ja leninismin historiallisen roolin (*Charnock.* Leninin elämä. Punainen vallankumousmies; *Pein.* Leninin elämä ja kuolema; *Shub.* Lenin; *Shukman.* Lenin ja Venäjän vallankumous; *Ulam.* Lenin ja bolševikit, ym.), ja oikeistososialististen johtomiesten »teoreettisten löytöjen» lisäksi kyseisenä aikana puuhasivat tavattoman aktiivisesti »ryömivän vastavallankumouksen» ideologit Sviaták ja Šik, jugoslavialainen revisionisti Djilas, Itävallan kompuolueesta erotettu Fischer ja Ranskan kompuolueesta erotettu Garaudy, Italian kompuolueen riveistä karkotettu Manifesto-aikakauslehden ryhmä ja muut leninismin petturit. Otettiin uusintapainoksia II Internationaalin reformistien sekä Martovin, Trotskin, Valentinovin yms. kirjoista.

vieroittamaan ne vallankumouksellisesta marxilaisuudesta.

Nykyajan antikommunismi, joka palvelee samanaikaisesti erilaisia yhteiskuntaryhmiä ja sitä paitsi palvelee niitä tavattoman nopeasti muuttuvissa olosuhteissa, tuottaa suuren määrän ikään kuin toisiinsa yhteydessä olemattomia oppirakennelmia ja esiintyy ideologisessa taistelussa joskus hyvinkin erilaisten teorioiden yhteenkasautumana.

Toisaalta näemme, kuinka porvarillis-demokraattisten instituutioiden kyvyttömyys ratkaista nykypäivien perusongelmia ja pelko ja neuvottomuus fataalin, valvonnasta pois luisuvan ristiriitakasauman edessä panee taas ikävöimään vahvaa valtaa, joka voisi panna pystyyn järjestyksen. Tällä taustalla aktivoituvat myös oikeistolaisimmat, muun muassa avoimesti fasistisetkin, imperialistiset voimat, jotka yhä häikäilemättömämmin vaativat itselleen johtajan roolia eräiden kapitalististen maiden poliittisessa elämässä, vaativat kiristämään otetta ja tiukentamaan neuvostovastaista linjaa kansainvälisellä areenalla.

Tätä linjaa vastaa ideologisella alueella kaikkein häikäilemättömin demagogia imperialismin ylistelyssä, pieneläjien pelotteleminen yliteollistamisen kauhuilla, karkea antisovetismi ja militaristisen psykoosin lietsominen. Länsimaissa on viime aikoina ilmaantunut käyttöön uusi termi, »reideologisaatio», joka heijastaa imperialismin ideologien yrityksiä löytää itselleen tähänastista aktiivisempi asennoituminen porvarillisen järjestelmän puolustelemisessa. Niinpä amerikkalainen professori George Lodge suuntaa kiivaan arvostelunsa deideologisaatioteoriaan pitäen sitä äärimmäisen suurena harhana. Hän väittää, että kommunismia voidaan vastustaa vain tukeutumalla »voimakkaaseen ja hyödylliseen ideologiaan», joka pystyisi antamaan vastauksen tärkeimpiin sisäisiin ja kansainvälisiin ongelmiin.[181] Voimakkaalla ideologialla tässä tarkoitetaan kapitalismin apologetiikan voimistamista. Kuuluu sellaisia kehotuksia, että pitäisi luopua »liberaalisista» ideologisista oppirakennelmista, sellaisista kuin yhtenäinen teollistunut yhteiskunta ja kahden järjestelmän konvergoituminen, tar-

kistaa sovittelevan sosialismiin suhtautumisen taktiikka ja palauttaa kylmän sodan menetelmät.

Näitä oikeistolaistaholta kantautuvia uhkailuja ei tietenkään pidä aliarvioida. Toisaalta taas taistelevien välinen suhde on nykyään sellainen, että mainitunlaisen linjan noudattaminen ei enää ole laisinkaan vaaratonta. Niinpä tiettyjen amerikkalaisen imperialismin piirien vastaavanlaiset pyrkimykset kohtaavat päättävää vastarintaa työväenluokan ja kaikkien edistyksellisten voimien taholta niin Amerikassa kuin muissakin kapitalistisissa maissa, aiheuttavat kasvavaa huolestuneisuutta porvarillisen yhteiskunnan keskikerroksissa, intellektuellien ja nuorison keskuudessa. Nämä väestöryhmät vaativat nykyajan perusongelmiin vakuuttavampia vastauksia kuin pelkkä kapitalismin apologetiikka. Sen vuoksi porvarilliset ajattelijat etsivät mahdollisia ulospääsyjä imperialismin ideologisten keksintöjen kasvavasta kriisistä laatimalla tähänastista laajakantoisempia tai edes hiukan muunneltuja kaavoja, joissa olisi otettu huomioon näihin oppirakennelmiin viime aikoina kohdistettu arvostelu.

Imperialismin oikeistosiiven ideologien kannanotot tulevat esiin sellaisissa teoksissa kuin B. Wolfen kirja Ideologia vallassa (Mietteitä Venäjän vallankumouksesta); Z. Brzezinskin kirja Kahden aikakauden välissä (Amerikan rooli teknotronisella aikakaudella); A. Tofflerin kirja Tulevaisuuden šokki; J.-F. Revelin kirja Ei Marx eikä Jeesus (Toisesta Amerikan vallankumouksesta toiseen maailmanvallankumoukseen). Nämä kirjoittelijat julkaisivat kirjansa siihen aikaan, kun ns. teknologisen determinismin harhakuva alkoi vähitellen häipyä. He ottivat suorittaakseen vaikean tehtävän: sovittaa yhteen kapitalismin teollisen muuntumisen utopia ja kapitalistisen yhteiskunnan reaalisen kehityksen sosiaaliset antagonismit eli sovittamattomat vastakohtaisuudet.

Zbigniew Brzezinski yritti ratkaista asian vaihtamalla käsitteen teollistunut yhteiskunta käsitteeseen teknotroninen aikakausi*. Vaikka Brzezinskin oppirakennelma itse

* Teknotroninen. Tässä uudismuodosteessa Brzezinski on liittänyt yhteen osan sanasta teknologia ja osan sanasta elektroniikka.

asiassa vain toistelee enemmän tai vähemmän peitellyssä muodossa jo tätä ennen tunnettuja D. Bellin, J. Galbraithin ja J. Tinbergenin väittämiä, ehättää Brzezinski kuitenkin sanoissa tekemään eron heistä sillä verukkeella, että hänen lähestymistapansa ihmiskunnan tämänpäiväiseen ja huomiseen kehitykseen on uusi. Tämän kehityksen ratkaisevaksi voimaksi Brzezinski julistaa elektroniikan, joka ajan oloon muka muuntaa inhimillisen elämän paitsi taloudellisessa myös kulttuurillis-psykologisessa mielessä.

Tällainen lähestymistapa antaa tekijälle tavallaan mahdollisuuden panna rakennelmansa näyttämään jotenkin uudelta ja, mikä tärkeintä, esittää sellaisen ajatuksen, että teknotronisen aikakauden koitettua (Yhdysvallat muka jo vähitellen siirtyy tuohon aikakauteen) ihmiskunnan historiassa alkaa aivan uusi vaihe, joka eroaa periaatteellisesti kaikesta tähän saakka tunnetusta ja joka nostaa esille toisenlaisia ongelmia, aivan erilaisia kuin ihmiskunnan tähän saakka kohtaamat ongelmat. Tekijä olettaa, että tällainen kysymyksenasettelu tarjoaa hänelle mahdollisuuden olla tarkastelematta nykypäivien kapitalistista tosielämää ja nousta teknotronisen aikakauden pilvientakaisiin korkeuksiin sekä julistaa nykyhetken ristiriitatilanteet kaiken kaikkiaan vain siirtymäkauden seuraamuksiksi, joilla sitä paitsi ei ole sanottavaa merkitystä verrattuna tulevan aikakauden ongelmiin.

Brzezinski sijoitti paksun kirjansa alkuun seuraavanlaisen mietetekstin: »Ihmiselämä on todellista kärsimystä ja helvettiä vain silloin, kun kaksi aikakautta, kaksi kulttuuria ja uskontoa limittävät toisiaan... Tavataan sellaisiakin vaiheita, jolloin kokonainen sukupolvi joutuu mainitulla tavalla puristetuksi kahden aikakauden, kahdenlaisen elämänmuodon väliin. Seurauksena tällainen sukupolvi kadottaa tyystin itseymmärtämiskyvyn eikä sillä ole malliksi kelpaavaa esimerkkiä, ei turvallisuutta eikä tavallista alistuvaisuutta!»[182]

Tästä lukijan pitäisi käsittää, että nykyajan vikoihin ei itse asiassa olekaan syyssä kapitalismi, vaan siirtymäkausi, jota ihmiskunta on nykyään ylittämässä. Heti kun tämä vaihe pääsee onnelliseen loppuunsa, niin kaikki muut-

tuu paremmaksi. Brzezinski vakuuttaa: »Nykyään tapahtuvat muutokset, varsinkin Amerikassa, jo nyt luovat sellaista yhteiskuntaa, joka muistuttaa yhä vähemmän teollistunutta edeltäjäänsä. Jälkiteollinen yhteiskunta muuttuu teknotroniseksi yhteiskunnaksi, sellaiseksi yhteiskunnaksi, joka kulttuurillisessa, psykologisessa, sosiaalisessa ja taloudellisessa suhteessa muovautuu teknologian ja elektroniikan, muun muassa tietokoneiden ja informaatiovälineistön, vaikutuksen alaisena. Teollistumisprosessi ei enää ole yhteiskunnassa vallitsevia tapoja, sosiaalista rakennetta ja henkisiä arvoja uudistavien sosiaalisten muutosten tärkein ja määräävä tekijä. Teollistuneessa yhteiskunnassa käytettiin teknisiä tietoja ennen kaikkea yhdessä konkreettisessa tarkoituksessa: tuotantomenetelmien nopeuttamiseen ja parantamiseen. Tällöin ilmaantuneet sosiaaliset seuraamukset olivat tämän perustehtävän täyttämisen myöhempiä sivutuotteita. Teknotronisessa yhteiskunnassa tieteelliset ja tekniset tiedot yhdessä lisääntyvien tuotannollisten mahdollisuuksien kanssa alkavat nopeasti levittää välitöntä vaikutustaan miltei kaikille elämän alueille.»[183] Ottaessaan tämän teesin ilman muuta lähtökohdaksi ja vaivaamatta itseään ja lukijoita millään vakavasti otettavilla todistuksilla sanotun hyväksi Brzezinski kuitenkin rakentaa tuon teesin varaan kokonaisen katsomusjärjestelmän.

Hänen oppirakennelmansa mukaan ns. teknotroninen vallankumous synnyttää sellaisen yhteiskunnan, joka eroaa perinpohjaisesti teollistuneen aikakauden yhteiskunnasta niin taloudellisessa kuin poliittisessa ja sosiaalisessakin suhteessa.

Tekijä väittää, että teollistuneessa yhteiskunnassa teollisuus johtavana tuotantotapana syrjäyttää maatalouden. Koneet ovat ihmisen ja eläinten lihasvoiman täydennyksenä. Teknotronisessa yhteiskunnassa työskentely teollisuudessa muuttuu teollisuuden palvelualueeksi, kybernetiikka ja automaatio tulevat ihmisen tilalle koneiden hoitamisessa.

Teollistuneen yhteiskunnan yhtenä perusongelmana on työllisyyden turvaaminen ja teollisuustyöläisten vähimmäistarpeiden tyydyttäminen. Teknotronisessa yhteiskun-

nassa tulevat perustyyppisiksi sellaiset ongelmat, jotka liittyvät ammattien nopeaan vanhenemiseen, aineellisen hyvinvoinnin turvaamiseen uusille teollisuustyöntekijämassoille ja »suhteellisesti turvatuille» teollisuustyöläisille, vapaa-ajan järjestelyyn ja voittoihin osallistumiseen.

Toisin kuin teollistuneessa yhteiskunnassa, jossa sivistys on privileegio ja kansanjoukoille opetetaan ensin luku- ja kirjoitustaito ja vasta sitten ammatti, teknotronisessa yhteiskunnassa tulee sosiaalisten reformaattorien päätehtävänä nähkääs olemaan persoonallisten kykyjen kehittäminen »sosiaalisen eteenpäinmenon tärkeimpänä lähtökohtana».

Teollistuneessa yhteiskunnassa johtopaikalla on rahavallan eliitti; teknotronisessa yhteiskunnassa tulee vallan avaimena olemaan tieto. »Tiedosta tulee vallankäytön väline ja lahjojen liikkeellepanokyvystä tärkeä tekijä tämän vallan hankkimisessa.»

Teollistuneessa yhteiskunnassa yliopistot, nämä »abstraktin viisauden aarteistot», valmentavat työntekijöitä sosiaaliselle eliitille; teknotronisessa yhteiskunnassa ne ovat »ajattelun reservoaareja, säiliöitä», ne ovat suunnittelun ja sosiaalisen uudistuksen vipusimia.

Teollistuneessa yhteiskunnassa ajattelu on käsitteellistä, konseptuaalista. Teknotronisessa yhteiskunnassa informaatiovälineistön kehitys johtaa siihen, että maailmankatsomus muuttuu nopeasti eikä se ole pysyväinen; lisääntyvä mahdollisuus »pelkistää sosiaaliset ristiriidat määrällisesti mitattaviksi suureiksi» voimistaa pragmaattisen lähestymistavan tendenssiä sosiaalisten ongelmien suhteen.

Teollistuneessa yhteiskunnassa kansanjoukkojen osallistumisesta poliittiseen elämään »määrää äänioikeus»; teknotronisessa yhteiskunnassa muodostuu ongelmaksi kansanjoukkojen osallistuminen sellaisten päätösten tekoon, jotka ovat liian monimutkaisia ja kovin kaukaisia keskitason kansalaisen ymmärrykselle. »Poliittisesta vieraantuneisuudesta tulee ongelma.»[184] Tekijä olettaa, että se tulee ensi kerran historiassa koskettamaan yhtä paljon miehiä kuin naisiakin, koska teknotronisena aikakautena toisaalta automaatio ja toisaalta raskauden ehkäisyvälineet luovat

todella reaaliset edellytykset sukupuolien todelliselle tasa-arvoisuudelle.

Teollistuneen yhteiskunnan poliittiset liitot ja puolueet rakentuvat verrattain yksinkertaisten, nationalistisen tunnelmaleiman omaavien ideologisluonteisten ohjelmien pohjalle. Teknotronisessa yhteiskunnassa tulee mahdolliseksi manipuloida ihmisten tunteilla ja valvoa ihmisten ajattelua joukkotiedotusvälineiden avulla.

Teollistamisen varhaisvaiheessa taloudellisen vallan tendenssinä oli personalisoituminen, teknotronisessa yhteiskunnassa taloudellinen valta tulee muka yhä enemmän nivoutumaan yhteen poliittisen vallan kanssa ja muuttumaan yhä persoonattomammaksi.

Teollistuneessa yhteiskunnassa ihmisten enemmistön tarkoitusperänä on henkilökohtaisen varallisuuden kasaaminen; teknotronisessa yhteiskunnassa tulee moraalisena imperatiivina olemaan tieteen käyttäminen ihmisen hyödyksi ja »huolenpito elämisen laadun parantamisesta»[185].

Brzezinskin mielestä uuden yhteiskunnan muovautuminen panee alulle uudenlaiset ihmisen suhteet maailmanlaajuiseen todellisuuteen, ja näiden suhteiden valossa »vanhat» käsitteet ja yhdessä niiden kanssa »vanhat» ideologiat menettävät merkityksensä.

Tekijän käsityksen mukaan Amerikan Yhdysvallat tulee vaikuttamaan muita enemmän tämän »uuden» yhteiskunnan muovautumiseen. Hänen mielestään juuri tämä maa tulee eniten myötävaikuttamaan sosiaalisten tottumusten muuttumiseen, kun taas »kommunismi on päämääränä myöhästynyt kehittyneiden kapitalististen maiden kannalta ja ennenaikainen nuorten kehitysmaiden kannalta»[186].

Se logiikka, johon Brzezinski turvautuu todistellessaan viimeistä teesiä, on apologeettinen ja yksinkertaistettu. Se on kaava, jossa kaikki menneisyyden ja nykyisyyden ideologiat on sijoitettu kukin omaan lokeroonsa. Tekijä järkeilee, että etsiessään yleispätevää maailmankatsomusta ihmiskunta päätyi ensi aluksi sellaiseen passiiviseen maailmankatsomuksen muotoon kuin uskonnolliseen dogmiin, jonka tarkoituksena on vahvistaa yhteiskunnan tukipylväitä ja käännyttää omaan uskoonsa toisinajattelevat. Kun

ihminen sai paremmat mahdollisuudet vaikuttaa luontoon, ilmaantui maaperä uudelle ideologialle, nationalismille, joka jumaloi itse kansakuntaa ja sen perustuslaillista muotoa, valtiota. Universaalisen maailmankatsomuksen kehityksen uutena vaiheena, joka merkitsi järjen voittoa uskosta, oli marxilaisuus. Tekijä julistaa, että marxilaisuus oli omana aikanaan edistynein yhteiskuntakehityksen dynamiikan erittelymenetelmä ja sosiaalisen käyttäytymisen periaatteiden muovautumisen menetelmä. Tämän hän kuitenkin myöntää vain sitä varten, että saisi sen jälkeen sanoa, että marxismin aika on mennyt samoin kuin on mennyt uskonnollisten dogmien aika.

Tulevaisuuden ideologiana tulee olemaan luopuminen ylipäänsä ideologiasta. Samoin kuin marxismi loi teollisuusaikakauden tarpeisiin kelvollisen vallankumouksellisten uudistusten teorian, samoin meidän aikamme luo oman oppirakennelmansa vallankumouksellisista muutoksista yhteiskunnassa. Maailman sosiaaliseksi laboratorioksi tässäkin tapauksessa, kuten Brzezinski olettaa, tulee USA, joka tosiasiallisesti jo ratkoo ongelmia siirtymistiellä teollistuneesta teknotroniseen aikakauteen, muiden pitkälle kehittyneiden maiden vasta lähestyessä tätä siirtymistietä.

Siirtyminen merkitsee kolmatta Amerikan vallankumousta. Ensimmäinen vallankumous johdatti itsenäisyysjulistukseen, toinen muutti maalais- ja osittain orjanomistusyhteiskunnan kaupunkilaiseksi teollistuneeksi kansakunnaksi. Kolmas tapahtuu teknotronisen Amerikan, teollistuneen Amerikan ja teollistumista edeltäneen Amerikan myrskyisässä yhteensulautumisprosessissa.

Teknotroninen Amerikka tulee tässä yhdistelmässä ennemmin tai myöhemmin kiertämättä vallitsevaksi. Sehän heijastaa aikamme perustarpeita, ja esiintyminen sitä vastaan olisi yhtä järjetöntä kuin luddiittiliike koneita vastaan. Sitä paitsi kun Amerikka kulkee tämän vaikean tien, niin se ei pidä silmämääränä vain omia etujaan, vaan samalla koko maailman hyvää, sillä – kuten Brzezinski vakuuttelee – sen erityisenä tehtävänä maailmassa on luoda kehittyneiden valtioiden yhteisö (muun muassa irrottamalla vähitellen eri maita sosialistisesta järjestelmästä) ja aset-

tua sen johtoon. Tällä tavalla amerikkalainen professori puolustelee teknologista lähestymistapaa yhteiskuntaelämän ilmiöihin.

Nämä Brzezinskin laveapuheiset järkeilyt eroavat hänen aikaisemmista samantyyppisistä oppirakennelmistaan oikeastaan vain terminologian kannalta ja lisäksi vielä siinä, että hän vaihtaa konvergoitumisajatuksen avoimeen kehotukseen niellä sosialistinen järjestelmä.

Samalla kuitenkin Brzezinskissä ja muissa imperialismin ideologeissa on viime aikoina ilmennyt muutakin piirteellistä. He ovat alkaneet sinnikkäästi luoda kuvaa sellaisten radikaalisten muutosten lähenemisestä, joiden tuloksena pitäisi syntyä nykyisistä yhteiskunnista niin suuresti eroava yhteiskunta, että nykyiset mittapuut, käsitteet ja kriteerit käyvät sopimattomiksi. Tätä ajatusta märehditään eri kanteilta. Väitetään esimerkiksi sellaista, että yhteiskuntaelämä on nyt suurten muutosten kynnyksellä ja että nämä muutokset ovat syvempiä ja laajempia kuin kommunistien edellyttämät. Väitetään myös, että sosialistiset uudistukset ovat vain osa niistä paljon yleisemmistä prosesseista, joihin nykymaailma on vedetty. Todellisuudessa kuitenkin nämä ideologit ajavat takaa yhtä ja samaa: saada kiistetyksi yhteiskuntakehityksen keskeytymätön jatkuvuus, tapahtuvien ilmiöiden historiallinen periytyvyys ja loppujen lopuksi kiistetyksi ajatus historiallisen prosessin lainomaisuudesta. Imperialisminvastaisen taistelun sosiaalisista tarkoitusperistä, sen motiiveista ja liikevoimista tulee tällaisessa kysymyksenasettelussa mitä mielivaltaisimpien väärinkäytösten kohteita.

Mainitsemme esimerkkinä tällaisesta kysymyksenasettelusta New Yorkissa ilmestyneen ja sen jälkeen useissa maissa julkaistun huomattavan amerikkalaisen sosiologin Alvin Tofflerin kirjan Tulevaisuuden šokki. Tekijä juontaa aivoituksensa siitä lähtökohdasta, että nykyajan yhteiskunta on päässyt sellaiseen kehitysvaiheeseen, jossa sen peruserikoisuudeksi ovat tulleet muutokset. Nykyään yhteiskunta on erittäin syvällisten muutosten kynnyksellä. Tämän johtopäätöksen puolesta esitetään paljon väkeviä ajatuksia. Toffler jakaa ihmiskunnan historian 800 suku-

polven kesken (kukin polvi 62 vuotta) ja toteaa, että 650 sukupolvea vietti elämänsä luolissa. Vasta viimeiset 70 ovat osanneet kirjoittaa. Vain kuudella sukupolvella on ollut painettuja kirjoja. Vain neljä sukupolvea on osannut melko tarkasti mitata aikaa. Sähkömoottori ilmaantui kaksi sukupolvea sitten. Ja vasta viimeisen, järjestyksessään kahdeksannensadannen sukupolven eläessä ihmiskunnan enemmistö käyttää nykyajan tieteellisen ja teknisen edistyksen antimia.[187] Aivan viimeiset sukupolvet ja varsinkin nykyään elävä sukupolvi ovat tulleet osallisiksi niin valtavalla nopeudella kehittyvästä elämäntahdista, etteivät aiemmat sukupolvet voineet sellaista aavistaakaan. Nykyisellä sukupolvella on parhaiten kehittynyt tekniikka, se käyttää eniten energiaa, saa nopeimmin informaatiota ja sijoittaa eniten varoja tieteen kehittämiseen.

Sitten Toffler myöntää, että nykyinen porvarillinen yhteiskunta ei ehdi enää »tavallisin keinoin» tieteen ja tekniikan kehityksen perässä. Kuitenkin näistä sinänsä kiistattomista toteamuksista kirjoittaja tekee aivan tendenssimäisen johtopäätöksen: myöntäessään vallankumouksellisten uudistusten välttämättömyyden millä alueilla tahansa hän kuitenkin sulkee ehdottomasti pois luokkasuhteiden alueen. Samoin kuin Brzezinski Tofflerkin yrittää hukuttaa nykyisen aikakauden perusristiriidan johdannaisten tai toisarvoisten ristiriitojen paljouteen ja selittää kapitalismin viat siirtymäkauden erikoisuuksiksi. Toffler kirjoittaa: »Me elämme teollistuneen yhteiskunnan kriisikautta, riippumatta yhteiskunnan poliittisesta muodosta. Me elämme nuorisovallankumousta, seksuaalivallankumousta, rotuvallankumousta, entisten siirtomaiden vallankumousta ja yhä nopeutuvaa ja syvenevää teknologista vallankumousta. Me olemme tulleet industrialismin kriisin kauteen. Sanalla sanoen me olemme 'superteollisuusvallankumouksen' kynnyksellä.»[188]

Kenen etujen mukaisesti tämä vallankumous tulee tapahtumaan? Sen runsaista tuloksista, kuten Toffler selittää, tulee nauttimaan koko ihmiskunta. Hän julistelee: »Yhä lisääntyvän yltäkylläisyyden merkeissä me uudelleenjärjestämme talouden palvelemaan uudentasoisia ih-

misten tarpeita. Nykyisestä järjestelmästä, jonka tarkoituksena on aineellisten tarpeiden turvaaminen, me siirrymme nopeasti sellaisiin taloudellisiin rakenteisiin, joiden tehtävänä on antaa psyykkistä tyydytystä. Tämä »psykologisoinnin»* prosessi on yksi superteollisuusvallankumouksen motiiveista... Mutta sen tuloksena syntyy aivan uusi, yllättävän vaikutuksen tekevä talous, joka eroaa kaikista aikaisemmista järjestelmistä. Ne ongelmat, joita syntyy tämän talouden luomisen tuloksena, tekevät 20. vuosisadan taistelusta, kapitalismin ja kommunismin välisestä taistelusta, verrattain merkityksettömän ilmiön, sillä mainitut ongelmat astuvat minkä tahansa taloudellisen tai poliittisen dogmin rajojen ulkopuolelle.»[189]

Tofflerin »löytö» on siis sellainen, että hän koettaa samanaikaisesti sekä puolustaa kapitalistista järjestelmää että esiintyä vallankumousmiehen roolissa. Todellisuudessa asia on kuitenkin siten, että siirtämällä »kapitalismin ja kommunismin välisen taistelun» taka-alalle ja kutsumalla »superteollisuusvallankumoukseen» hän itse asiassa karistaa tästä käsitteestä pois reaalisen sisällön.

Ranskalainen sanomalehtikirjailija Jean-François Revel, monien poliittisia ja sosiaalisia aiheita käsittelevien kirjojen tekijä, puolustaa kirjassaan, jonka nimi on Ei Marx eikä Jeesus (Toisesta Amerikan vallankumouksesta toiseen maailmanvallankumoukseen) ajatusta »supervallankumouksesta» eli »toisesta maailmanvallankumouksesta» (ensimmäisenä hän pitää niitä uudistuksia, jotka tapahtuivat USA:ssa, Englannissa ja Ranskassa 1700-luvun toisella puoliskolla). Revel samoin kuin Tofflerkin yrittää todis-

---

* »Psykologisoinnin» käsite on Tofflerilla melko epämääräinen. Se sisältää mm. teknologiasta johtuvan henkilökohtaisen vapauden periaatteen. »Yliteollisuus» (super-industry) tarvitsee selväpiirteisiä yksilöitä. »Superteollisuusvallankumouksen» esitaistelijamme ei kuitenkaan aio saavutaa tätä kehittämällä yhteiskunnallista tietoisuutta, vaan biologian (!) avulla, koska sen tehtäväksi tulee turvata ennalta annetut ominaisuudet omaavia jälkeläisiä. Tämän »todellisen ihmisvapauden ilmaisun» Toffler liittää sellaisten »vanhentuneiden» käsitteiden kuin perhe, uskollisuus, rakkaus, yhteiskunnallisen velvollisuuden tunne yms, poistamiseen. (Ks. *A. Toffler.* Future Shock, p. 178.)

taa, että menneisyydessä tapahtuneet sosiaaliset muutokset yhteiskuntasuhteissa enempää kuin »vanhat» ideologiset järjestelmätkään (joihin hän katsoo marxisminkin kuuluvan) eivät voi enää palvella maailman vallankumouksellisia tarpeita. Tämä tehtävä on voimien mukainen vain »toiselle maailmanvallankumoukselle», joka todellakin voi tulla yleismaailmalliseksi, mutta kuitenkin, sillä varauksella, että se pääsee voitolle USA:ssa, koska nimenomaan sinne, kuten J.-F. Revel väittää, maailman vallankumouksellisen prosessin keskus on nyt siirtynyt. Ja edelleen: »Nykyajan amerikkalainen yhteiskunta on ainoa yhteiskunta, jossa kehittyvät elimellisesti toisiinsa sidottuina ja toisiaan täydentävinä, yhtenäisen vallankumouksellisen voiman muodostavina poliittinen, sosiaalinen, tieteellistekninen ja kulttuurillinen vallankumous, vallankumous moraalin, rotujen välisten ja kansainvälisten suhteiden alueella.»[190]

Brzezinskiä enempää kuin Toffleria tai Reveliäkään ei voida moittia erityisemmin mistään omaperäisyydestä. Nämä samat ajatukset löytyvät muodossa tai toisessa eri vuosina ilmestyneiden antikommunististen sepustusten sivuilta. Merkillepantavaa on kuitenkin se, että kun ne on 70-luvun alussa koottu itsenäiseksi oppirakennelmaksi, joka pyrkii sanomaan »uuden sanan» yhteiskunnallisessa ajattelussa, niin ne ovat saaneet aktiivista kannatusta kapitalististen maiden, varsinkin USA:n, hallitsevien luokkien taholta. Se on ymmärrettävää. Amerikan imperialismin oikeistosiipi, jolla on vakavia vaikeuksia sisä- ja ulkopolitiikassaan ja joka yrittää pitää hallussaan kapitalismin aatteellisen johtajan asemat, on havainnut mainitut ajatukset edullisiksi sille linjalle, joka voimistaa taantumusta kaikkiin suuntiin, lietsoo antisovetismia ja tukee kaikin keinoin Amerikan apologetiikkaa.

USA:n 200-vuotispäivän aattona Amerikan hallitsevat piirit ja porvarillinen propaganda kuvailivat kirkkain värein amerikkalaista kapitalismia maailman edistyksellisimmäksi huippusaavutukseksi ja USA:ta »kaikkein vallankumouksellisimmaksi» kaikista maailman »vallankumouksellisimmista maista».

Juhlatilaisuudessa heinäkuussa 1971, juhlahumun alkajaisissa, USA:n Korkeimman oikeuden puheenjohtaja Warren Burger sanoi: »Me amerikkalaiset aloitimme erikoisen vallankumouksen, ja tämä vallankumous jatkuu vielä tänä päivänäkin... Ja vaikka tämä meidän vallankumouksemme täyttääkin kohta 200 vuotta, niin sittenkin se on aina vain nuori ja elinvoimainen. Jokainen uusi päivä merkitsee tämäntyyppisen vallankumouksen uuden vaiheen alkua. Tämä vallankumous on alituisesti jatkuva, hidas, usein hiljainen ja miltei huomaamaton, mutta se on sellainen vallankumous, joka uurastaa alituisesti elämänehtojen parantamisen hyväksi.»[191]

Tällaiset julistelut kelvannevat ehkä propagandistien iskulauseiksi, mutta eivät vakavaan keskusteluun niistä todellisista ongelmista, joita nykyään on ihmiskunnan ja muun muassa myös Amerikan kansan ratkottavana. Sen vuoksi toinen osa ideologeista on paneutunut etsiskelemään vahvempia todisteluperusteluja.

Kun ideologiset tarinat, jotka tavalla tai toisella liittyvät toiveisiin tieteellisteknisen edistyksen airueenroolista, ovat menettäneet arvonsa, niin sellaiset porvarillisen sosiologian auktoriteetit kuin Rostow, Galbraith, Bell, Aron ja monet muut ovat pakostakin joutuneet nyt jälkikäteen tekemään teoreettisiin rakennelmiinsa eräitä korjauksia.

Walt Rostow julkaisi vuonna 1971 vanhaa aihetta kehitellen uuden kirjan Politiikka ja kasvun vaiheet, jossa hän otti esille kysymyksen omien johtopäätöstensä soveltamisesta sisä- ja ulkopolitiikkaan. Lähtien siitä, että 70-luku tulee olemaan poliittisen kehityksen vuosikymmen niin kuin 60-luku oli taloudellisen kehityksen vuosikymmen, tekijä tarkastelee »kasvun vaiheiden ja sen politiikan välistä yhteyttä, jonka tarkoituksena on säännöstellä ja ratkaista turvallisuuden, hyvinvoinnin ja perustuslaillisen järjestyksen ongelmat»[192]. Hänen tärkeimmäksi tehtäväkseen jää USA:n »teknologisen yhteiskunnan» ylistely, mutta pääpainon hän panee järkeilyissään nyt sellaisiin kysymyksiin kuin tuotteiden jaon tasoittaminen ja kansalaisten vapaa-ajan lisääminen muiden inhimillisten ja sosiaalisten tarkoitusperien saavuttamisen nimessä.

Pannessaan merkille ne monet, todella suuret vaikeudet ja ristiriidat, joiden kanssa Amerikan Yhdysvallat 70-luvulla joutui tekemisiin, Rostow ei kuitenkaan mene amerikkalaisen propagandan hyväksymiä virallisia asettamuksia pitemmälle. Sisäpolitiikan alalla hän tarjoaa varsin hämärän ja epäilyttävän kaavan: »pidettävä dynaamisessa tasapainossa funktiot», ts. taloudellinen kasvu, hyvinvointi, kansallinen turvallisuus ja perustuslaillinen järjestys. Ulkopolitiikan alalla hänellä ei ole mitään parempaa sanottavaa kuin tarjota jälleen »voimien tasapainottamista» kansainvälisellä areenalla. Toisin sanoen Rostow yrittää vanhaan tapaan hämätä lukijalta poliittisten tapahtumien luokkaolemuksen ja rehabilitoida kapitalismin. Tällöin hän kuitenkin kadottaa suuren osan siitä itsevarmuudesta, joka oli ominaista Taloudellisen kasvun vaiheiden kirjoittajalle.

Porvarillisen yhteiskunnallisen ajattelun yleinen sävy muuttuu huomattavasti. Länsimaisten oppineiden teennäinen optimismi muuttuu masennukseksi ja neuvottomuudeksi. Tekniikan roolin ylistelyn asemesta nyt selitellään pessimistisesti, että tekniikan vaikutusta yhteiskunnan kohtaloon »ei voida tiedostaa», että tekniikka on voimaton ratkaisemaan sosiaalisia ongelmia ja pelastamaan ihmisten elämää yleiseltä rappeutumiselta ja fataalilta ristiriitaisuudelta. Sitä paitsi itse tekniikka esiintyy nyt porvarillisten oppineiden silmissä jonkinlaisena riivattuna voimana, joka vetää vaistonvaraisesti ihmiskuntaa »väistämättömään tuhoon».

Daniel Bell päätyy seuraavaan lohduttomaan tulokseen: »Toiveet rationaalisuudesta (tässä tarkoitetaan sosiaalisten ja poliittisten ristiriitojen poistamista USA:n yhteiskunnallisesta elämästä. – *V. K.*) tai pikemminkin rationaalisuuden tietystä lajista haihtuvat väistämättömästi. Oppirakennelma yhteiskunnan rationaalisesta järjestämisestä on edelleenkin hämäräperäinen.»[193]

Raymond Aron julkaisi kirjan, jolle hän antoi enteellisen nimen: Pettymys edistyksestä. Pysyen edelleenkin uskollisena ajatukselle kahden järjestelmän konvergoitumisesta, hän samalla kuitenkin sanoo synkkämielisesti, että

vaikka kumpikin järjestelmä yrittää mahdollisimman paljon lisätä tuotantoa yltäkylläisyyden aikaansaamiseksi, niin nykyinen taloudellinen ja tieteellistekninen edistys ei voi täyttää ihmisyksilön todellisia tarpeita. Aron kirjoittaa: »Kysymys siitä, 'minkä nimessä tarvitaan yltäkylläisyyttä?' merkitsee sosiologisessa mielessä ikuista kysymystä elämän tarkoituksesta. Neutraliteetti, jonka puolesta minä esiinnyn, tai skeptisismi, josta jotkut minua syyttävät, ilmentää sitä vakaumusta, että inhimillistä olemista ei uudista enempää vallankumous kuin tekniikkakaan. Kumpikin niistä voi antaa keinot turvatulle elämälle. Mutta millä tavalla ihmiset käyttävät näitä keinoja? Pidän parhaana tunnustaa, että minä en tiedä sitä.»[194]

Myös Uuden teollistuneen valtion kirjoittajan John Galbraithin on täytynyt tarkistaa monia teoriansa kohtia. Jo muutaman vuoden kuluttua tämän kirjan ilmestymisestä tekijän täytyi myöntää, että vastustavien voimien – monopolien, ammattiliittojen, valtion – yleinen balanssi muodostuu ilmeisesti ensin mainittujen hyväksi ja että »kypsät suuryhtymät» eivät vähimmässäkään määrin pyri alentamaan hintoja, eivät edes porvarillisen yhteiskunnan »yhteisen hyvän» nimessä. Toisaalta tuli esille sellainenkin tosiasia, että niin sanotusta »yltäkylläisyyden kasvusta» huolimatta työväestö ei lainkaan ole taipuvainen lopettamaan luokkataistelua monopoleja vastaan. Amerikkalaisen professorin mielestä nämä kaksi seikkaa yhdessä johtavat siihen, että nykyajan kapitalistinen talous joutuu kokemaan kasvavia vaikeuksia.

Galbraith ei pelkää nimetä tämän ilmiön erästä syytä. Jo 1969 hän julkaisi kirjan Miten saada sotilasjohto valvontaan, jossa hän kirjoitti: »Me havaitsemme todella vakavaa Amerikan poliittisen ja taloudellisen järjestelmän poikkeamista siitä, jollaiseksi meidän isämme sen luonnehtivat ja jollaisena sitä nytkin nuorisolle opetetaan. Meillä oletetaan, että varsinaisvalta ja varsinainen suvereniteetti kuuluvat kansalle. Meillä oletetaan, että tämä valta on kaikkikäsittävää. Valtion puitteissa kansalainen ilmaisee tahtonsa valittujen henkilöiden, ts. presidentin ja kongressin jäsenten, kautta. Yksityiselämässä hän tekee saman

markkinoilla suorittamillaan ostoksilla, koska hän siten antaa varusteleville toiminimille General Motorsille, General Electricille ja Standard Oilille tietää, mitä niiden pitää tuottaa ja myydä.

Tässä me kuitenkin saamme nähdä sotalaitoksen tai sitä varustelevat yhtiöt, jotka tekevät päätöksiä ja informoivat kongressia ja yleistä mielipidettä. Kansa puolestaan ottaa nämä päätökset vastaan sellaisina kuin ne ovat ja maksaa laskut.»[195]

Galbraith pilkkaa keksintöä »neuvostouhkasta» ja huomauttaa: »Vanhat tunnukset – meidän on tehtävä vastarintaa maailman kommunistiselle aggressiolle, meidän ei pidä hyväksyä aggressiota, meidän on oltava uskollisia miehuullisille liittolaisillemme – kuluivat pois sekä sen vuoksi, että niiden alituinen toistelu teki ne merkityksettömiksi, että myös siksi, kun elämä osoitti niiden typeryyden.»[196]

Pysyen kuitenkin suurten yhtiöiden puolustajana hän yrittää vähätellä niiden roolia sotateollisuuskompleksin ylivallassa ja sälyttää kaiken vastuun siitä Pentagonille ja sotilashenkilöille. Tämä amerikkalaista oppinutta vaivaava haluttomuus tarkastaa asia pohjaan saakka vie hänet epäjohdonmukaisiin ja puolinaisiin johtopäätöksiin. Amerikan talouden tervehdyttämiseksi hän kehottaa rajoittamaan sotateollisuuskompleksin valtaa, mutta liittää kehotukseensa niin paljon varauksia, että käy selväksi: hän ei itsekään voi katsoa suositustensa toteuttamista mahdolliseksi. Galbraith päättää suosituksensa tällä tavalla: »Jos selvä asiantuntemus olisi valvomassa sotatarviketoimituksia ja neuvotteluja, jos kansalaiset edelleenkin pysyisivät poliittisesti tehokkaissa kannanotoissa käsittäen, että tämä kysymys on aikamme poliittinen ongelma, jos tulisi perustetuksi poliittisesti tehokas järjestö, jos kaksisataa tai edes sata kongressin jäsentä voisi pysyä valppaassa, kriittisessä asenteessa sotilashenkilöihin nähden, jos presidentti käsittäisi selvästi menestyksen ja tappion välisen eron, hengissä pysymisen ja tosiasiallisen muserruksen välisen eron, niin silloin sotateollisuuskompleksi joutuisi valvonnan alaiseksi.»[197] Eiköhän tässä ole liian paljon varauksia ja eivätkö ne kierrä liian kaukaa asian ydin-

tä, nimittäin militarismia kapitalistiselle tadoudelle ominaisena elimellisenä piirteenä?

Kului vielä jokin aika, ja yllä siteerattujen rivien kirjoittajan täytyi ottaa uudella tavalla kantaa eräisiin nykyajan imperialismin ilmiöihin. Pariisissa helmikuussa 1971 pitämässään luennossa, jonka aiheena oli teollistuneen yhteiskunnan kriisi, hän nimitti tätä yhteiskuntaa irrationaaliseksi (järjenvastaiseksi) sen käytössä olevien resurssien ja tuotteiden jakotavan kannalta katsoen ja siksi, että tämä yhteiskunta ei kykene estämään inflaatiotendenssiä. Se ei pysty hoitamaan asuntotuotantoa, kaupunkiliikennettä ja lääkintäpalvelua sillä tavalla, että se tyydyttäisi edes alkeelliset väestön tarpeet, mutta samanaikaisesti se tuottaa suuren määrän sellaisia tavaroita, jotka voidaan katsoa tarpeettomiksi tai suorastaan vahingollisiksi. Ylettömän suuret menot aseistukseen ja hallintokoneiston ylläpitoon jäytävät edelleenkin USA:n taloutta. Ulospääsynä tästä kurjasta tilanteesta amerikkalainen oppinut pitää nyt uutta hintojen ja työpalkkojen valtionvalvontajärjestelmää, jota toteutetaan yhdessä suuryhtymien kanssa, jotka muka myös objektiivisesti ovat kiinnostuneita tästä toimenpiteestä kapitalistisen yhteiskunnan ylle nousseen sosiaalisen vaaran vuoksi.

Näin siis Galbraith tosiasioiden painostamana myöntää, että hänen aiemmat optimistiset valtiomonopolistisen kapitalismin kehityksen arviointinsa osoittautuivat kestämättömiksi, mutta heti kun tulee puhe käytännöllisistä suosituksista kriisin poistamiseksi, hän asettuu täydellisesti puolustamaan monopolien etuja eikä mene vanhoja reseptejä pitemmälle. Se seikka, että viimeisissä puheissaan Galbraith pitää mahdollisena sellaistakin »äärimmäistä keinoa» kuin eräiden heikosti kehittyneiden teollisuusalojen ja sotateollisuuskompleksin »kansallistamista», ei muuta asiaa, koska mikään kansallistaminen monopolien valtakaudella ei voi muuttaa porvarillisen yhteiskunnan riisto-olemusta kaikkine antagonismeineen. Se kokemus, jota on saatu erinäisten taloudenalojen kansallistamisesta kapitalistisissa maissa, osoittaa, että monopolit eivät näissä tapauksissa lainkaan kärsi.

Yrittäessään saada »teollistuneesta joukkokulutusyhteiskunnasta» laatimansa oppirakennelman sopusointuun kapitalismin kriisin jatkuvasta syvenemisestä johtuvien uusien ilmiöiden kanssa, Galbraith samalla ottaa ajatustensa järjestelmään mukaan vielä yhden olennaisen aineksen. Hän ehdottaa, että inflaation syyksi on sotateollisuuskompleksin harjoittaman politiikan rinnalla katsottava myös liiallisen taloudellisen kasvun politiikka, pyrkimys lisätä alituisesti kokonaistuotetta, mikä viime kädessä aiheuttaa »elämisen laadun» huononemisen.

Galbraithin aatteellinen asennoituminen on varsin luonteenomainen 70-luvun alussa vaikuttaneille porvarillisen ajattelun liberaalis-demokraattisen suuntauksen edustajille, jotka varoittelivat kapitalistisen maailman hallitsevaa luokkaa monopolipääoman taantumuksellisimpien piirien politiikan vaarallisuuden suhteen ja jotka yrittivät etsiä »joustavia» vaihtoehtoja luokkaristiriitojen kasvulle.

Monet, ehkäpä useimmat heistä toteavat »pettymyksen edistykseen», ts. että on turhaa toivoa tieteen ja tekniikan ratkaisevan porvarillisen yhteiskunnan kipeät kysymykset. Kaikki he etsivät syntipukkia, jonka niskaan voisi sälyttää vastuun näiden toiveiden romahduksesta (varoen tällöin mainitsemasta pääsyyllistä, kapitalismia). Monet heistä kysyvät: ovatko nykyisen yhteiskunnan ristiriidat taloudellisen kasvun tapahtuessa riippumattomia tästä kasvusta vai ovatko ne tämän kasvun aiheuttamia? Ja yhä suurempi osa porvarillisista ideologeista vaatii rajoittamaan »ylenpalttista» taloudellista kasvua. USA:ssa ja muissa kapitalistisissa maissa on viime aikoina levinnyt laajalle niin sanottu nollakierroksen eli taloudellisen yhteiskunnan teoria. Tämän teorian kannattajat myöntävät, että taloudellinen kasvu kapitalismin aikana aiheuttaa porvarillisen yhteiskunnan ristiriitojen kärjistymistä, ja he kehottavat hiljentämään taloudellista kehitystä tai jopa keskeyttämään tämän kehityksen. Viime kädessä tämä »pelastava ajatus» otetaan perustaksi niihin monilukuisiin projekteihin, joilla halutaan rajoituksia luonnonvarojen – varsinkin energiavarojen – käyttöön, väestönkasvun valvontaa, taistelua ylenmääräistä kaupungistumista vastaan jne.

Sadat lehtimiehet, kirjailijat ja aivan tavalliset demagogit länsimaissa vatvovat nyt tätä aihetta. Kaikki he todistelevat sinnikkäästi, kuinka vaarallista teknisen edistyksen huomaan uskaltautuminen on, ja pelottelevat lukijoita »ylenmääräisellä» taloudellisella kasvulla. Suurin osa näistä profeetoista ei mene teollisen kehityksen turmiollisten seurausten toteamista pitemmälle, aivan kuin kehottaen yleistä mielipidettä itseään tekemään tarvittavat johtopäätökset.

Nyt kuitenkin edessämme on Massachusettsin teknologisen instituutin laaja tutkielma, jolle instituutti on antanut nimeksi Kasvun rajat. Tutkielman julkaisi The Guardian -lehti maaliskuussa 1972. Se on täpö täynnä erilaisia laskelmia, taulukoita ja diagrammeja. Tutkielman laatijat eivät halua tyytyä pelkiksi teollistuneessa yhteiskunnassa esiintyvien »vaarallisten tendenssien» erittelijöiksi, vaan yrittävät hahmotella tien, jota kulkien uhkaava katastrofi on vältettävissä.

Lehti kirjoittaa, että tietokonemallin avulla suoritettu viiden tärkeimmän, kasvun yleiset rajat määräävän tekijän – väestön, maataloustuotannon, teollisuustuotannon, luonnonvarojen ja ympäristön saastumisen – erittely johdatti tiedemiehet sellaiseen johtopäätökseen, että syntyvyys- ja kuolleisuustasot on tasapainotettava eikä pääomien sijoitus saa ylittää pääomien kuoletuksen suuruutta. Stabiliteetin täytyy tulla kasvun tilalle. Tutkijat päätyvät seuraavaan: »Me olemme vakuuttuneet, että sellainen yhteiskuntaevoluutio, joka hyväksyy uudistuksia ja teknisen kehityksen, sellainen yhteiskuntaevoluutio, joka perustuu tasavertaisuuden ja oikeudenmukaisuuden periaatteille, syntyy paljon oletettavammin yleismaailmallisesta tasapainosta kuin meidän nykyään kokemamme kasvun tilasta.»[198]

Ei ole kulunut pitkääkään aikaa siitä, kun porvariston ideologit veisasivat tekniselle edistykselle ja taloudelliselle kasvulle ylistysvirttä ja suu vaahdossa todistelivat, että nämä tekijät tuovat tullessaan tuotteiden runsauden, runsaus tuo tullessaan joukkokulutuksen ja se vuorostaan kaikkikäsittävän yltäkylläisyyden. Mutta tuskin alkoi sel-

vitä, että tekninen edistys ei ole mikään kahden herran palvelija eikä voi pelastaa kapitalismia sen ristiriitojen kynsistä, kun nämä samat äänet alkoivat jo veisata valitusvirttä. Ei, porvaristieteilijöiden ei olisi pitänyt nimittää teoksiaan »pettymykseksi edistyksestä», vaan »hätäännykseksi edistyksen vuoksi». Sellainen nimitys olisi ollut osuvampi.

Yhteiskunnallista edistystä, myöskään tieteellisteknistä, ei voida pysähdyttää millään manauksilla. Eikö sitä paitsi ole pilkantekoa kehottaa keskeyttämään taloudellinen kasvu maailmassa silloin kun monissa maissa eletään yhtä kurjissa oloissa kuin satoja vuosia sitten, kun miljoonat ihmiset eivät tiedä, miten tulla toimeen iltaan saakka tai mitä antaa lasten suuhun huomenna?

Kaikesta tästä huolimatta imperialismin ideologit ovat viime aikoina hyvin aktiivisesti spekuloineet tällä »teknologisen teorian» uudella painoksella ja nostaneet nyt etutilalle tekniikan edistyksen kielteiset seuraamukset esittäen asian sillä tavalla, että muka se kieroutuneisuus, joka teknisessä edistyksessä kapitalismin aikana esiintyy, johtuu muka teknisen edistyksen olemuksesta.

Ottakaamme tarkasteltavaksi tästä yleisestä ongelmasta yksi osa, ekologinen eli luonnon suojelun ongelma. On kiistatonta, että siitä on tullut viime aikoina merkittävä ongelma. Onhan päivän selvää, että synkät ennustukset raaka-aineen ehtymisestä lähtevät aivan reaalisista ja todella huolestuttavista tosiasioista, joiden alkujuurena on kapitalismin harjoittama luonnonvarojen ryöstökäyttö. »Poltetun maan strategiasta», jota kapitalismi harjoittaa luonnon suhteen, ts. ekologisesta kriisistä on nykyään tulossa tosi. Ellei ongelmaan ruveta suhtautumaan suunnitelmallisesti ja tieteellisesti, ei sitä voida ratkaista. Mutta kuitenkin onhan eri asia itse ongelma ja aivan eri asia imperialismin ideologien propagandakeinottelut tämän ongelman ympärillä.

Länsimaisten ideologien äkillinen huolestuneisuus ympäristöstä muuttuu useinkin äänekkääksi propagandakampanjaksi, toisinaan siitä tulee jonkinlainen teatteri-show. Tämä aihe on erilaisten laskelmien ja ennustelujen kohtee-

na, sitä pohditaan yhtenään kaikenlaisissa kansallisissa ja kansainvälisissä konferensseissa, sanomalehtimiehet kilpailevat keskenään siitä, kuka saa sepitetyksi pöyristyttävimmän kuvan ihmiskunnan tuhoutumisesta luonnonvarojen ehtyessä ja ympäristön saastuessa.

Tietenkin on selvää, että biosfäärin eli maapallon eliökehän saastumisongelma on kyllin vakava. Kapitalismin ympäristölle aiheuttama vahinko (varsinkin korkeatasoisimman kehityksen maissa) on todellakin valtava ja se lisääntyy katastrofaalisesti. Esimerkiksi USA:n osalle, vaikka sen väkiluku onkin vain 5,7 prosenttia maapallon väestöstä, tulee 40 prosenttia maailman kaikista käytetyistä luonnonvaroista ja 50 prosenttia maapallon saastuttamisesta. Ja kuten asiantuntijat vakuuttavat, tämä maa on jo astunut sen kriittisen rajan yli, jolloin käytettyjen luonnonvarojen uusintaminen ei enää tapahdu luonnollista tietä, vaan vaatii erikoistoimenpiteitä.[199] Kaikki tämä luonnollisesti huolestuttaa Amerikan hallitsevia piirejä ja pakottaa ne ryhtymään tietynlaisiin toimenpiteisiin biosfäärin varjelemiseksi kotimaassa ja ottamaan joitain askelia samaan suuntaan kansainväliselläkin areenalla.

Samanaikaisesti kuitenkin tiedetään, että sillä välin, kun amerikkalainen propaganda valitteli nykyaikaisen teollisen kehityksen luonnolle aiheuttamaa vahinkoa, Pentagon käytti hyvin paljon defoliaatioaineita ja herbisidejä Indokiinassa. Biologien tiedemiesryhmä, joka Harvardin yliopiston professorin Matthew Meselsonin johdolla tutki tätä kysymystä paikalla, antamassaan lausunnossa toteaa, että defoliaatioaineiden tuhoisan vaikutuksen alaiseksi joutui 15 prosenttia Etelä-Vietnamin alueesta, mikä on suurempi alue kuin amerikkalainen Massachusettsin valtio.

Porvarillinen propaganda pitää kuitenkin viisaampana vaieta näistä ja muista samanluontoisista asioista. Se koettaa käyttää ekologista ongelmaa jonkinlaisena ukkosenjohdattimena luokkataistelussa ja johdattaa asian itselleen edulliseen suuntaan.' Imperialismin propagandapalvelu tarjoaa tämän ongelman luonnonvoimaisesti syntyvänä yleisinhimillisenä onnettomuutena, jolla ei ole mi-

tään tekemistä jonkin yhteiskunnan sosiaalisen olemuksen kanssa, ja jopa sellaisena ongelmana, jonka pitäisi siirtää sosiaaliset ristiriidat taka-alalle.

Ympäristökriisi, joka uhkaa koko ihmiskunnan elämänkulkua, kriisi, jonka takia jo nyt saavat kärsiä saastuneessa ilmastossa elävät ja työskentelevät miljoonat työtätekevät, on vielä yksi todistus kapitalistisen järjestelmän irrationaalisuudesta. Viime aikoina tämä kriisi on kehittynyt uudenlaisena sosiaalisena ja poliittisena ongelmana, joka nivoutuu yhteen muiden nykyajan yhteiskunnallisten ongelmien kanssa. Marxisteille tämä ongelma ei ole mikään yllätys. Engels kirjoitti jo viime vuosisadalla: »Niin luontoon kuin yhteiskuntaankin nähden pidetään nykyisen tuotantotavan vallitessa silmällä etupäässä vain ensimmäistä kouraantuntuvaa menestystä ja sitten vielä ihmetellään, kun tähän suuntautuvien tekojen myöhemmät seuraamukset ovat kokonaan toisenlaisia, useimmiten aivan päinvastaisia.»[200]

Nyt tämä ristiriita on käynyt jo niin kärkeväksi, että kysymyksestä, miten pitkälle voidaan sietää kapitalismin harjoittamaa maapallon luonnonvarojen ryöstämistä ja siten myös ihmiskunnan tulevaisuuden vaarantamista, on tullut tämänpäiväinen käytännön kysymys.

Porvariston puolestapuhujat, jotka ovat uskotelleet kansanjoukoille, että teollinen kehitys johtaa automaattisesti hyvinvoinnin kasvuun, yrittävät nyt kuvata ympäristökriisin keksimäkseen vaihtoehdoksi: joko elintason aleneminen tai luonnonvarojen ehtyminen, joko taloudellisen kasvuvauhdin pieneneminen tai »elämisen laadun» huononeminen. He koettavat kaikin keinoin hämäröittää sitä tosiasiaa, että kapitalistinen talous, jonka perustana ovat aloittaisesti karsinoitunut lähestymistapa asioihin ja kapitalistisen kannattavuuden vaatimukset, on joutunut ratkaisemattomaan ristiriitaan luonnon rikkauksien tiedeperusteisen käytön kanssa. He koettavat lykätä syyn talouskriisistä tekniselle ja teolliselle kehitykselle. Sillä tavalla porvarilliset ideologit haluaisivat vapauttaa kapitalismin vastaamasta luonnonvarojen ryöstökäytöstä, esitellä porvariston yleisten etujen puolustajaksi, estää työtäteke-

vät näkemästä aikamme sosiaalisia peruskysymyksiä ja laimentaa ideologista taistelua.

Kansainvälisellä alueella näiden todistelujen tarkoituksena on suostutella sosialismi sopeutumaan ideologisesti kapitalismin kanssa, tällä kertaa planeetan pelastamisen verukkeella. Neuvostoliittoa ja sosialistisia maita tässä yhteydessä syytetään ideologisesta »puolueellisuudesta» ja siitä, että ne »jakavat ihmiskunnan kahtia», vaikka tehtävänä olisikin muka luopua kokonaan luokkaristiriidoista ja liittyä yhteen – riippumatta sosiaalisista järjestelmistä – tekniikan kohtalonomaisen kehityksen aiheuttamia yhteisiä vaaroja vastaan käytävän taistelun nimessä. Tällä tavalla muovataan aivan kuin uutta versiota konvergointiteoriasta ja samanaikaisesti tämän kanssa valmistetaan ideologian lopettamisesta kyhätyn oppirakennelman tueksi uutta maaperää.

Ekologiseen ongelmaan liittyvien ristiriitojen täydellinen poistaminen on mahdollista vain sosialismin pohjalta. Vain tuotantovälineiden ja luonnonvarojen yhteiskunnallinen omistus voi saada vaikuttamaan suunnitelmanmukaisen, määräsuhteisen kehityksen lain ja antaa mahdollisuuden kehitellä tieteellisesti perusteltu taloudellinen perspektiivi, jossa luonnonvaroja käytetään mahdollisimman järkiperäisesti, sekä hahmotella toimenpiteet ympäristön suojelemiseksi sekä nykyisen sukupolven että tulevien sukupolvien etujen mukaisesti.

Meillä on kouraantuntuvia esimerkkejä siitä, miten sosialismi hoitaa tätä ongelmaa. Syyskuussa 1972 Neuvostoliiton Korkein Neuvosto hyväksyi päätöksen luonnon suojelun parantamisesta ja luonnonvarojen käyttämisestä järkiperäisesti. Sitä ennen hallitus teki useita päätöksiä, joiden tarkoituksena oli mm. estää Kaspian meren saastuminen, saada aikaan Baikal-järven rikkauksien järkiperäinen käyttö ja säilyminen, estää Volgan ja Ural-joen vesistöjen saastuminen jne. Neuvostoliitossa on suunniteltu suoritettavaksi ja suoritetaan tavattoman suuria töitä, joiden tarkoituksena on ehkäistä teollisuuden toiminnan vahingolliset vaikutukset ympäristöön. Viime aikoina Neuvostoliitossa on tehty paljon hyödyllistä ympäristön, mm.

vesistöjen, maan uumenien, ilmatilan jne., suojelun lainsäädännöllisen säännöstelyn alueella.

Sosialismin reaalinen kokemus osoittaa havainnollisesti, että vain sosialistinen yhteiskuntasuhteiden järjestelmä pystyy turvaamaan ympäristön todellisen valvonnan ja panemaan ympäristön palvelemaan ihmistä.

Toive pannaan nationalismiin

Porvarillinen propaganda panee erityisen suuria toiveita nationalismin lietsomiseen. Viime aikoina imperialismin ideologit ovat panneet siihen perustoiveensa tai oikeammin ovat huomattavasti aktivoituneet tällä maaperällä, sillä porvarillinen nationalismi kaikissa lukuisissa muunnoksissaan – suurvaltaisena šovinismina, paikallisena nationalismina, rotusyrjintänä jne. – on aina ollut taantumuksen ase taistelussa vapautusliikettä ja demokraattista liikettä vastaan, varsinkin silloin, kun taantumuksen asemat ovat syystä tai toisesta heikentyneet.

Lenin kirjoitti: »Porvarillinen nationalismi ja proletaarinen internationalismi ovat kaksi keskenään sovittamattomasti vihamielistä tunnusta, jotka edustavat vastaavasti kahta koko kapitalistisen maailman suurta luokkaleiriä ja ilmentävät kahta erilaista politiikkaa (enemmänkin: kahta maailmankatsomusta) kansallisuuskysymyksessä.»[201] Nykyään imperialismi ei kuitenkaan lietso nationalismia yksinkertaisesti vain käyttääkseen sitä demokraattisten voimien hajottamiseen, niin kuin asia oli ennen, vaan imperialismi ottaa nationalismin viralliseksi ideologiseksi ohjenuoraksi, jonka tarkoituksena on vaurioittaa sosialistista maailmanjärjestelmää sekä kommunistisen liikkeen ideologisia ja organisatorisia perusteita.

Porvariston ideologit todistelevat entistä suuremmalla innolla, että muka nationalismin kohtalonomainen räjähdysaalto hajottaa työtätekevien kansanjoukkojen imperialisminvastaisen yleismaailmallisen rintaman erillisiksi

osiksi ja tyrehdyttää taistelun. Sen propagandapalvelut kiirehtivät julistamaan kansallisuuskysymyksen »ratkaisemattomaksi» ja todistelemaan, että maailma astuu nyt »nationalismin aikakauteen», jossa keskipakovoimat heikentävät ja vaurioittavat monikansallisia valtiomuodostumia ja aiemmin yhtenäisiä liikkeitä ja ennen muuta hajottavat sosialistisen ystävyysliiton ja maailman kommunistisen liikkeen osiinsa.

Lontoossa ilmestyi vuonna 1971 englantilaisen porvarillisen sosiologin Anthony Smithin kirja Nationalismin teoriat, jossa on yritetty tavallaan teoreettisesti perustella noita laskelmia. Tekijä on erittelevinään tätä ongelmaa ja kehottaa kaikin mokomin omistamaan suurempaa huomiota tälle kysymykselle. Hän asettaa nationalismin erikoiseksi poliittisen liikkeen lajiksi, teoreettiselta kannalta katsoen hän asettaa sen itsenäiseksi yhteiskunnalliseksi ilmiöksi, joka on »ylivaltainen maailmassa» ja hallitsevassa asemassa nykyisten »tärkeimpien ideologioiden» suhteen[202]. Kyseessä on siis yritys ottaa yhteiskuntakehityksen perusvipusimiksi sosiaalisten ja luokkakriteerien asemesta kansalliset tai oikeammin nationalistiset kriteerit. Sitä paitsi yritetään rajoittaa niiden puitteisiin ennen kaikkea nykyisten yhteiskuntapoliittisten prosessien koko olemus.

Mistä johtuu imperialistisen taantumuksen suuri mielenkiinto nationalismiin ja miksi juuri antikommunismin yleistaktiikkaa tietyllä tavalla tarkistaessaan taantumus panee nationalismiin erittäin kauaskantoisia toiveita?

Syytä on ennen kaikkea etsittävä varmaankin siitä, että imperialismin aiempi suuntaus – sosialistisen yhteiskunnan ja vapautusliikkeen luokkaperusteiden nakertaminen – siinä muodossa, kuin sitä noudatettiin ennen, ei täyttänyt siihen pantuja toiveita. Rintamahyökkäys suoraan kansojen sosialististen saavutusten kimppuun meni aivan selvästi myttyyn.

Viime vuodet ovat antaneet uutta vakuuttavaa vahvistusta sille, että samanaikaisesti kunkin sosialistisen kansakunnan kehittyvän kukoistuksen ja sosialististen valtioiden suvereniteetin vahvistumisen kanssa niiden keskinäiset suhteet tulevat yhä kiinteämmiksi, niiden politiikkaan,

talouteen ja sosiaaliseen elämään ilmaantuu yhä enemmän yhteisiä aineksia ja niiden kehitystasot vähitellen tasoittuvat. Tämä sosialististen maiden asteittainen toisiaan lähentyminen ilmenee nykyään aivan selvänä lainomaisuutena.

Kommunismin aatteet ja marxilais-leniniläinen maailmankatsomus ovat syöpyneet niin vahvasti sosialististen maiden työtätekevien elämään ja tunkeutuneet niin syvälle kaikkiin nykyajan edistyksellisiin liikkeisiin, että taantumus ei useinkaan enää rohkene esittää sosialisminvastaisia tunnuksia avoimesti. Ne yritykset, joita on tehty sosiaalisten luokkaongelmien vaihtamiseksi niiden teknologisiin tai joihinkin muihin korvikkeisiin, eivät myöskään ole antaneet tuloksia. Siksipä nyt asetetaankin etutilalle nationalismi ja siitä on tulossa tärkein ase antikommunistisen propagandan asevarastossa.

Kysymys on siis antikommunistisen propagandan taktiikan uudesta muodonmuutoksesta. Kun esimerkiksi »hiljaisen vastavallankumouksen» aikana Tšekkoslovakiassa imperialismin aatteellis-propagandististen ja poliittisten voimien perusponnistusten suoranaisena tavoitteena oli sosialistisen yhteiskunnan sosiaalisen luokkaperustan »eroosio», niin nyt on siirrytty ikään kuin toiselle tasolle, keinottelemaan nationalistisilla ennakkoluuloilla, jotta sillä tavalla saataisiin viedyksi läpi sama strateginen linja, ts. heikennetyksi sosialistisen ystävyysliiton ja maailman kommunistisen liikkeen yhtenäisyyttä ja sosialistisen järjestelmän sosiaalista perustaa. Silloin porvarillinen ja revisionistinen propaganda mainosti äänekkäästi »liberaalista» ja »demokraattista» sosialismia ja »inhimillisten kasvojen sosialismia» yms. Nyt se puhuu pääasiassa »kansallistyyppisestä» sosialismista.

Toisaalta myös konvergointiteoriassa tapahtuu muuntumista nationalismin suuntaan. Esimerkiksi Saksan Demokraattisen Tasavallan suhteen se on viime aikoina useimmiten esiintynyt teesinä »muutoksia lähentymisen kautta». Tämän teesin olemus paljastuu sellaisista lausumista kuin kansallinen yhteisyys, kansallinen ajattelu, kansallinen luonne jne., joiden pitäisi länsisaksalaisten ideo-

logien mielestä työntää taka-alalle kahden saksalaisvaltion luokkaeroavuudet, ts. saksalaisen porvariston ja saksalaisen työväenluokan väliset perusristiriidat.

Porvarilliset ideologit istuttavat kansallisen erikoisaseman aatteita ja pitävät keinottelunsa kohteena kansainvälisen kommunistisen liikkeen eräiden renkaiden kokemia vaikeuksia. Sillä tavalla he koettavat rikkoa tämän liikkeen yhtenäisyyden, asettaa sosialistiset maat toisiaan vastaan ja saada ne luopumaan sosialistisesta internationalismista.

Leonid Brežnev sanoi kommunististen ja työväenpuolueiden neuvottelukokouksessa vuonna 1969: »Imperialistit ymmärtävät hyvin proletariaatin kansainvälisen solidaarisuuden suuren voiman. Sen vuoksi taistelussaan sosialismin voimia ja vallankumouksellista liikettä vastaan ne perustavatkin laskelmansa nationalismiin. Sillä tavalla ne yrittävät hajaannuttaa ja paloitella kommunistisen liikkeen ja asettaa vallankumoukselliset osastot toisiaan vastaan.

Porvarillinen propaganda yrittää kaikin keinoin parjata proletaarisen internationalismin periaatetta, asettaa keinotekoisesti sen periaatteiden vastakohdaksi työväen ja kommunistisen liikkeen kansallisten osastojen riippumattomuuden, suvereniteetin ja tasavertaisuuden.»[203]

Porvarillinen propaganda kiinnittää erityistä huomiota kansallisuuskysymykseen senkin vuoksi, että monet näkökohdat tässä asiassa tulevat nykyään erittäin ajankohtaisiksi ja kärjistyneiksi. Kansallisuuskysymyksen kehityksessä on nykyään ilmaantunut paljon uusia seikkoja. Kansallisen ja kansainvälisen, spesifisesti erikoisen ja yleisen yhteensovittaminen on se kysymys, joka kuuluu työtätekevien eri osastojen ja vapautusliikkeen kaikkien voimien käytännöllisen taistelun päiväjärjestykseen. Tämä johtaa siihen, että kansallisuuskysymyksen eteenpäin vieminen toisaalta rikastuu kansanjoukkojen vallankumouksellisen luomistyön uudesta kokemuksesta ja toisaalta synnyttää vakavia subjektiivisia, tyypiltään pääasiassa pikkuporvarillisia, virheitä ja kieroutumia.

Ennen, porvarillisten vallankumousten kaudella, koko-

naisen historiallisen aikakauden kuluessa kansallisuuskysymyksen sisältö pysytteli yleisdemokraattisten vaatimusten puitteissa. Onhan luonnollista, että työtätekevien kansanjoukkojen keskuuteen näissä puitteissa kylvettiin paljon sellaisia käsitteitä ja käsityksiä, jotka rajoittuivat nimenomaan tämän porvarillis-demokraattisen vaiheen tarpeisiin. Nykykaudella kansallisuuskysymyksen ratkaiseminen sen johdonmukaisen kehityksen myötä ulottuu kauas näiden puitteiden ulkopuolelle. Kansallisuuskysymys on osa kokonaisuudesta ja siksi sillä on oma erityinen paikkansa siinä yleisessä prosessissa, jonka sisältönä on ihmiskunnan siirtyminen kapitalismista sosialismiin monenlaisine välimuotoineen.

Kansallisuuskysymyksen uusi sisältö vaatii myös uudenlaista lähestymistapaa. Kun kommunistien johdattamana kulkeva työtätekevien edistynein osa seuraa näitä muutoksia – pitäen ohjenuorana marxilais-leniniläisiä kannanottoja kansallisuuskysymyksen suhteen –, niin työtätekevien toinen osa, joka on vielä entisten, porvarillisten ja pikkuporvarillisten perinteiden ja käsitysten pauloissa, joutuu imperialismin ideologien ja heidän revisionististen myötäilijäin saaliiksi.

Neuvostoliiton Kommunistisen Puolueen Keskuskomitean päätöksessä valmistautumisesta Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton muodostamisen 50-vuotispäivään sanottiin: »Kansallisuuskysymys on sosialismin ja kapitalismin välisen taistelun, marxismin-leninismin porvarillista ja revisionistista ideologiaa vastaan käymän taistelun kärjistyneimpiä lohkoja. Pyrkiessään heikentämään sosialismin asemia, aiheuttamaan hajaannusta kansainvälisen kommunistisen ja työväenliikkeen riveissä sekä tukahduttamaan kansallisen vapautusliikkeen imperialistit lietsovat laajasti rotuvihaa ja yrittävät hajaannuttaa työtätekevien eri osastoja kansallisuuspohjalla. Porvarillinen propaganda pyrkii juurruttamaan nationalistisia katsantokantoja sosialististen maiden kansojen tietoisuuteen ja käyttämään nationalismia sosialistisen järjestelmän vaurioittamiseen.»[204]

Porvarilliset ja revisionistiset ideologit keinottelevat

kansallisuusongelman monimutkaisuudella ja väittävät, että kommunistinen liike ei pysty ratkaisemaan sitä. Joidenkin poliittisten johtohenkilöiden subjektivistiset virheet tai heidän tahallisen poikkeamisensa marxilais-leniniläisistä periaatteista kansallisuuskysymyksen ratkaisemisessa kaikkine siitä johtuvine seuraamuksineen he väittävät historiallisen kehityksen objektiiviseksi lainomaisuudeksi ja tekevät sitten sellaisen johtopäätöksen, että kommunistien teoreettiset kannanotot tällä erittäin tärkeällä yhteiskuntaelämän alueella ovat kestämättömiä.

Imperialismin ja nykyajan revisionismin suurimmat ponnistukset tässä tapauksessa on suunnattu hämäämään työtätekeviltä eräs marxismin-leninismin tärkein johtopäätös, nimittäin se, että taistelu kansallisen vapauden, kansallisen itsemääräämisen ja kansallisen itsenäisyyden hankkimisen ja kukoistukseen viemisen puolesta on erottamaton osa maailman imperialisminvastaista taistelua, sillä, kuten Lenin sanoi, »erilliset demokratiavaatimukset, mukaan luettuna myös itsemääräämisen, eivät ole absoluutti, vaan *pieni osa* yleisessä demokraattisessa (nykyään: yleisessä sosialistisessa) *maailman*liikkeessä»[205]. Ja koska asia on näin, niin loppuun saakka johdonmukainen ja kaikinpuolinen kansallisuuskysymyksen ratkaiseminen on mahdollinen vain työväenluokan johdolla, vain sosialismin pohjalta, vain kaikkien maiden työtätekevien sinnikkäässä taistelussa imperialismia vastaan muovautuneen kansainvälisen yhtenäisyyden tuloksena.

Nykyään nämä asettamukset eivät enää ole teoreettisen ajattelun pohjalta syntyneitä johtopäätöksiä, vaan miljoonien ihmisten jokapäiväisen sosiaalis-poliittisen käytännön elämänpohja. Tämän käytännön historiallisena huipentumana ovat jo kuusi vuosikymmentä jatkunut monikansallisen neuvostovaltion kokemus, joka on antanut kouriintuntuvan näytteen kansojen veljellisestä ystävyysliitosta, ja Neuvostoliiton Kommunistisen Puolueen internationalistinen, sekä sisämainen että kansainvälinen, politiikka.

NKP:n Keskuskomitean pääsihteeri, Neuvostoliiton Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön puheenjohtaja Leonid Brežnev sanoi NKP:n KK:n, Neuvostoliiton Kor-

keimman Neuvoston ja Venäjän federatiivisen tasavallan Korkeimman Neuvoston yhteisessä juhlakokouksessa marraskuun 2. pnä 1977 näin: »Erikoinen sija Lokakuun vallankumouksen aikaansaannosten joukossa kuuluu kansallisuuskysymyksen – ihmiskunnan historian yhden arkaluonteisimman ja dramaattisimman kysymyksen – ratkaisulle.»

Ja edelleen: »Neuvostoliiton kansojen tasavertaisuudesta, veljeydestä ja murtumattomasta yhtenäisyydestä on tullut tosio. On muodostunut uusi historiallinen ihmisyhteisö, neuvostokansa. Kansakuntien toisiaan lähentymisen voimistuva prosessi läpäisee yhteiskuntamme elämän kaikki alat... Tällainen on leniniläisen kansallisuuspolitiikan erinomainen tulos, tällainen on kiistattoman maailmanhistoriallisen merkityksen saanut kokemuksemme.»[206]

Ottamalla Neuvostoliiton kansojen välisten keskinäissuhteiden perustaksi proletaarisen internationalismin periaatteen Neuvostoliiton Kommunistinen Puolue turvasi ensimmäisenä ihmiskunnan historiassa kaikkien neuvostolaiseen federaatioon kuuluvien kansakuntien todellisen yhdenvertaisuuden ja itsenäisyyden, Neuvostoliiton kansojen yhteisten etujen ja kunkin kansan kansallisten etujen kaikkein suotuisimman yhteensovittamisen, kaikkien näiden kansojen kansallisen omaperäisyyden kukoistuksen ja niiden välisen ystävyyden ja yhteistyön kaikinpuolisen vahvistamisen.

Neuvostoliiton Kommunistinen Puolue noudattaa johdonmukaisesti proletaarisen internationalismin periaatetta myös ulkopolitiikan alalla. Neuvostoliiton ulkopoliittisen linjan läpäisevä voima on nimenomaan siinä, että tämä linja vastaa täydellisesti maailmansosialismin, kansainvälisen kommunistisen liikkeen, työväenliikkeen ja kansallisen vapautusliikkeen etuja, koko maailman rauhaarakastavien, demokraattisten voimien etuja. Solidaarisuus Neuvostoliiton kanssa vuorostaan on nykyään menestyksellisen imperialisminvastaisen, rauhan, demokratian ja sosialismin puolesta käytävän taistelun välttämätön ehto työtätekevien jokaisen osaston kannalta katsoen.

Näitä asettamuksia vastaan Neuvostoliiton ideologiset

viholliset enimmältään taistelevatkin. Sen vuoksi porvarillinen nationalismi kulkeekin yhä useammin samassa valjakossa antisovetismin kanssa ja neuvostovastaiset juonittelunsa se pukee nationalistisiin pukimiin.

Tämä on se, mikä nykyään yhdistää konservatiiveja ja liberaaleja, oikeistoreformisteja ja kiinalaisia hajottajia.

Edellä jo mainittiin Sodan, vallankumouksen ja rauhan Hoover-instituutin erään huomattavan työntekijän Wolfen kirjasta Ideologia vallassa (Mietteitä Venäjän vallankumouksesta). »Hooverilaisen koulukunnan» (ts. kaikkein oikeistolaisin siipi niiden amerikkalaisten ideologien keskuudessa, jotka haluavat soittaa ensiviulua antikommunistisessa orkesterissa) tyypillinen edustaja Wolfe kuuluu niihin, jotka hylkäävät konvergointiteorian äärimmäisoikeistolaisten näkökantojensa vuoksi ja arvostelevat räikeästi Galbraithin tyyppisiä tiedemiehiä näiden liberalismista ja liian »passiivisesta» asennoitumisesta sosialismiin.

Jättäkäämme pois kirjoittajan laajakantoiset jaarittelut siitä, että on pidettävä kovaa linjaa Neuvostoliiton suhteen, samoin kuin hänen jakelemansa ylistelyt amerikkalaiselle imperialismille (nehän yleensä ottaen toistelevat muiden porvarillisten, konservatiivista suuntausta edustavien oppineiden esittämiä todisteluja) ja tarkastelkaamme, millaisia todistuskappaleita kirjoittaja tässä tapauksessa käyttää.

Wolfe hyökkää »teknologisen determinismin» aatteen kimppuun, koska sitä muka vaivaa marxilainen alkuperä, ja nostaa sen asemesta etutilalle ja julistaa absoluutiksi kansallisesti spesifiset näkökohdat.

Asettaessaan kunkin maan historiassa etutilalle ehdottomasti erityisen Wolfe samoin kuin Rostow, Galbraith ja Aron yrittää samalla kumota marxilaisen opin historiallisesta kehitysprosessista toinen toistaan seuraavina yhteiskuntataloudellisten muodostumien vaihdoksina. Mutta toisin kuin kolleegansa Wolfe yrittää saavuttaa tavoitteensa viittaamalla yksityisen ensiarvoisuuteen yleiseen nähden, minkä vuoksi muka ei ole mahdollista löytää mitään lainomaisuuksia ihmisyhteiskunnan kehityksessä. Sellaiset kä-

sitteet kuin antiikin maailma tai feodalismi ovat hänen mielestään liian yleisluonteisia, sillä Sparta ja Ateena erosivat toisistaan yhtä selvästi kuin Kijevin Venäjä Suuresta Novgorodista, minkä vuoksi olisikin muka vilpistelyä tai vulgarisointia, jos pystytettäisiin »yksinkertaistettu kuva taloudellisesta determinismistä, joka on muka ominaista historialliselle kehitykselle»[207].

Wolfe päättelee: »Kukin maa kulkee tulevaisuuttaan kohti oman menneisyytensä, omien yhteiskunnallisten instituutioittensa ja perinteittensä pohjalta. Mikäli nämä erilaisuudet abstrahoidaan, niin kuin Marx yritti tehdä, niin silloin jää näkemättä kaikkein tärkein maan elämässä ja historiassa.»

Ja edelleen: »Tehdäksemme yhteenvedon on sanottava: konvergointiteoria ei kestä arvostelua enempää historialliselta kannalta kuin myöskään kahden maan (joiden pitäisi olettamuksen mukaan konvergoitua) nykyaikaisen kehityksen kannalta. Kumpikin niistä tulee kehittymään tulevaisuuttaan kohti omien perinteittensä, instituutioittensa ja oman historiallisen perintönsä vaikutuksen alaisena.»[208]

Huomaamme vaivatta, että halutessaan »kumota» Marxin ja asettaa kansalliset erikoisuudet maailman yleisen kehitysprosessin vastakohdaksi, Wolfe suoraan sanoen vääristelee ja sotkee käsitteitä. Eihän marxilaisille ole milloinkaan ollut epäselvää, pitäisikö »kansalliset instituutiot ja perinteet» »abstrahoida». Todellisuudessahan marxismin perustanlaskijat, jotka löysivät koko maailman suhteen yleiset historiallisen kehityksen lait ja osoittivat sosiaalis-taloudellisten suhteiden perustavaa laatua olevan merkityksen, tähdensivät alituisesti historiallisen kehitysprosessin kansallisten muotojen monimutkaisuutta, moninaisuutta ja rikkautta. Heidän kehittelemänsä oppi yhteiskuntataloudellisten muodostumien vaihtumisesta ei millään muotoa kiistä eri maiden konkreettisia erikoisuuksia eikä niiden kansallista spesifisyyttä. Wolfe tarvitsi kyhäämäänsä kaavaa vain voidakseen hämäröittää marxilaista kannanottoa näihin kysymyksiin ja korostaa mahdollisimman painokkaasti kansallisia momentteja luokkamomenttien, sosiaalisten momenttien vahingoksi.

B. Wolfe on konvergoitumisteorian avoin vastustaja, antikommunismin äärimmäisoikeistolaisen siiven edustaja. Mutta myös Aron, tämän teorian kiivas kannattaja, joka – mikäli on uskomista hänen omiin sanoihinsa – arvostaa korkeasti liberaalin maineensa, on katsonut tarpeelliseksi tehdä kumarruksen nationalismin suuntaan. Hänen kirjassaan Pettymys edistyksestä on samanaikaisesti sekä kosmopoliittisia kehotuksia »ihmiskunnan yhdistämiseen»[209] että »perusteluja» paikallisen nationalismin »lainomaisuudesta»: »Pyrkimys itsenäistymiseen tarkoituksena turvata oma turvallisuus omin voimin; kehityksen epätasaisuus, joka aiheuttaa hankausta etnisten ryhmien välillä saman poliittisen muodostuman sisällä; pyrkimys taloudelliseen ja poliittiseen autonomiaan, joka jäytää uusia ja vasta oman roolinsa saavia valtioita; universaalisuutta tavoittelevien maallisten uskontojen (tarkoitetaan nykyajan filosofisia oppeja. – *V. K.*) teoreettinen kaksintaistelu ja todellinen vuorovaikutus... Eivätköhän nämä neljä dialektiikan momenttia johda ennemminkin pettymykselliseen kuin paradoksaaliseen johtopäätökseen? Universaalin tekniikan aikakaudesta tulee väistämättä taistelujen, vuorotellen kansallisten ja ideologisten taistelujen, aikakausi. Teollistaminen ei hävitä eroja järjestelmien, normien ja arvojen väliltä, kuten nykyään tavataan sanoa: tottumusten ja tapojen väliltä, kuten olisi sanottu 1700-luvulla.»[210]

Siitä suuresta antikommunistisen kirjallisuuden virrasta, jossa esiintyy tietynlainen käänne teknologisista rakennelmista nationalismiin, olisi nähtävästi mainittava vielä amerikkalaisen tiedemies- ja diplomaattiryhmän artikkelikokoelma Uudet kommunismit, jossa on erittäin avomielisesti esitelty imperialismin ideologien tehtäviä nationalismin käyttämisessä vapautustaistelua vastaan ja yritetty hahmotella käytännöllinen tulevaisuuden linja tässä kysymyksessä.

Kokoelman laatija ja toimittaja Dan Jacobs toteaa, että tänä tehtävänä on »panna merkille, että kommunismi on saanut kansallista väritystä, ja tutkia tätä prosessia erilaisissa olosuhteissa», tutkia kommunismin nykyistä tilaa eri maissa ja niitä mahdollisia seurauksia, joita voisi

olla sen »nationalisaatiosta» lähi aikoina tai tuonnempana tulevaisuudessa.[211]

Eri suuntauksiin kuuluvat porvarilliset ideologit ovat siis yhtä mieltä siitä, että nationalismin tulisi joka tapauksessa olla yksi tärkeimmistä ellei tärkein aatteellis-poliittinen suuntaviiri tulevaisuudessa. Niinpä he koettavat juuri tällä ideologisen rintaman lohkolla saada aikaan kaikkein aktiivisimpia vastahyökkäyksiä sosialismia vastaan.

Oikeisto-opportunisteilla on tässä erittäin tärkeä rooli. Se tosiasia, että he ovat katkaisseet suhteensa marxismiin ja luopuneet – muun muassa kansallisuuskysymyksessä – luokkakantaisesta asennoitumisesta, jo sinänsä kaataa vettä porvariston ideologien myllyyn. Oikeisto-opportunismi menee kuitenkin pitemmälle, sen luopuminen marxismista nivoutuu todella olemassaolevan sosialismin kiistämiseen. Itsepintaiset yritykset asettaa todellista sosialismia vastaan monilukuiset näennäismallit paljastavat nykyisen opportunismin ja porvarillisen nationalismin tosiasiallisen yhteensulautumisen. Onhan näiden »mallien» ilmeisenä tai salattuna tarkoituksena asettaa sosialismin rakentamisen yleiset lainomaisuudet vastakkain kansallisten erikoisuuksien kanssa ja ylipäänsä kiistää yleiset lainomaisuudet, asettaa niiden tilalle sellaiset »kansalliset erikoisuudet», jotka itse asiassa raivaisivat tien kapitalismin palauttamiselle.

Viime aikoina muutamat länsimaiset sosiaalidemokraattiset hallituspuolueet, joille on tullut välttämättömäksi tavalla tai toisella reagoida todellisiin voimasuhteen muutoksiin Euroopassa, ovat ottaneet aikaisempaan verrattuna järkevämpää poliittista kantaa Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden suhteen. Mitä tulee esimerkiksi Saksan Sosiaalidemokraattisen Puolueen johtoon, niin nykyään voidaan todeta sen antaneen rakentavan panoksen jännityksen lientymiseen Euroopassa. Nämä poliittisten kannanottojen muutokset eivät kuitenkaan missään määrin ole muuttaneet mainitun puolueen ideologisia asenteita. Päinvastoin, puolueen johto ei salaa aikomuksiaan samanaikaisesti jännityksen liennytyspolitiikan kanssa voimistaa ideologista taistelua sosialistisia maita ja kommunistista liikettä vastaan.

Saksan Sosiaalidemokraattisen Puolueen puheenjohtaja Willy Brandt sanoi elokuun 20. pnä 1972 pitämässään puheessa suoraan, että saksalaiset sosiaalidemokraatit »eivät voi hyväksyä mitään ideologista sekoitusta kommunististen puolueiden tai ryhmien kanssa, ei mitään kansanrintamapolitiikkaa, ei mitään ns. toimintayhtenäisyyttä. Mitään sellaista ei voi olla.»[212]

Ne toiveet, joita porvarillinen propaganda panee nationalismiin, eivät ole aivan perusteettomia. Onhan tosiasia, että maoismi on viime vuosina muotoutunut lopullisesti pikkuporvariliiseksi nationalistiseksi virtaukseksi.

Maoistit aloittivat 60-luvulla avoimesti hajottaa maailman kommunistista liikettä. Se alkoi vaateliaalla sanomalehtiartikkelilla »Eläköön leninismi!». Loppujen lopuksi maoistit päätyivät avoimeen flirttiin imperialismin kanssa. Tämän matkansa varrella maoistit kadottivat hyvin paljon valevallankumouksellista tarpeistoaan. Samanaikaisesti vuosi vuodelta tuli yhä selvemmin näkyviin, millaiset ovat kiinalaisen nationalismin todelliset kasvot.

Jonkin aikaa Peking peitteli huolellisesti hankkeitaan ja yritti päästä suurvaltalaisten päämääriensä perille erilaisia keinoja käyttäen.

Ensi aluksi kiinalaiset hajottajat ryhtyivät kamppailemaan herruudesta maailman kommunistisessa liikkeessä. He yrittivät esittää itsensä taistelijoiksi marxismin-leninismin »puhtauden» puolesta, »neuvostoliittolaisia revisionisteja» vastaan.

Sen jälkeen kun kommunistiset puolueet torjuivat maoistien seikkailuhankkeet ja saman tien heidän johtoasematavoittelunsa ja kun Peking joutui eristettyyn asemaan kommunistien keskuudessa, niin Kiinan johtajat aina vain samoja hegemoniatavoitteita ajaen keskittivät ponnistuksensa alistamaan vaikutusvaltaansa kolmannen maailman maat voidakseen asettua tämän maailman johtajaksi. Kiinalaiset johtajat nostivat tapetille erilaisia teorioitaan, kuten teorian maailmanmaaseudun suorittamasta maailmankaupungin saartamisesta, välivyöhykkeestä, kansansodasta jne.

Kun maoistit kärsivät tappion tälläkin rintamalla,

niin he alkoivat suoraan lähestyä imperialismia eri alueilla. Näiden tosiasioiden valossa Pekingin johtajille kävi yhä vaikeammaksi peitellä nationalistisia tarkoitusperiään ja sitä, että he ovat kavaltaneet proletaarisen internationalismin periaatteet. Suurvaltalaisten pyrkimystensä sokaisemina maoistit alkoivat kiristää neuvostovastaista linjaansa, mustamaalata sosialististen maiden rauhaarakastavaa politiikkaa ja tiivistää yhä enemmän yhteistyötään imperialistisissa maissa olevien kylmän sodan kiivaimpien kannattajien kanssa. Kuten sanomalehti Trybuna Ludu kirjoitti aivan oikein kesäkuun 9. päivän numerossa 1973, »nämä teot merkitsevät, että Peking on avannut toisen rintaman taistelussa sosialistista ystävyysliittoa vastaan».

Nykyään kiinalainen propaganda jatkaa aktiivista toimintaansa antisovetistien yhteisessä joukossa tuoden selvästi näkyviin antisovetismin ja pikkuporvarillisen nationalismin keskinäisen, erottamattoman yhteyden. Tämä kiinalaisten hajottajien muodonmuutos tavallaan muovaa lopullisesti liittouman, jossa ovat yhdistyneet nationalismin lipun alla hyvin monenkirjavat proletaarisen internationalismin periaatetta ja sen konkreettisia kantajia – Neuvostoliittoa, sosialistisia veljesmaita, NKP:ta ja muita marxilais-leniniläisiä puolueita – vastaan taistelevat voimat.

Näiden voimien kirjavuus aiheuttaa sen, että marxilais-leniniläistä oppia kansallisuuskysymyksestä sekä kansallisuuskysymyksen sosialistista käytännöllistä ratkaisua »kritikoidaan» monella tavalla. Kaikki »arvostelijat» ovat kuitenkin yksituumaisia yrityksissään sekoittaa mahdollisimman paljon tätä jo muutenkin monimutkaista ongelmaa ja hämäröittää sen luokkaolemusta. Kommunisteja syytetään yhtaikaa sekä nationalismista että kansallisesta nihilismistä, siitä että he ovat huonoja patriootteja (koska he asettavat kansainvälisen korkeammalle kuin kansallisen) ja siitä että he ovat huonoja internationalisteja (koska he puolustavat kansallisia etuja). Kaikki sosiaalis-poliittiset kriteerit kansallisuuskysymyksen arvioinnissa joko lyödään yhteen kasaan tai niitä vääristellään häikäilemättömästi: internationalismi asetetaan patriotismia vastaan;

kosmopolitismi tarjotaan internationalismina, nationalismi patriotismina jne.

Kansallisten antagonismien ikuisuuden ja ratkaisemattomuuden todistukseksi nostetaan etutilalle psykologiset syyt, jotka muka johtuvat joistain tiedostamattomista ja omaperäisistä perinteistä tai ihmisluonteen luonnollisesta egoismista, viitataan sellaisiin irrationaalisiin vaistoihin ja tunteisiin, joita ei voida alistaa sosiaaliseen erittelyyn ja valvontaan, jne.

Vallankumouksellisen liikkeen eri voimiin ja työtätekevien eri osastoihin sovellettaessa näitä seikkoja yhdistellään erilaisiksi versioiksi.

Neuvostoliiton suhteen on kehitelty vartavastinen ohjelma. Leninismin teoreettisia väittämiä, Neuvostoliiton Kommunistisen Puolueen ja neuvostovaltion politiikkaa kansallisuuskysymyksessä väänstellään häikäilemättömästi.

Imperialistisen propagandan ristituli keskitetään ennen kaikkea siihen tosiseikkaan, että Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitto on kansallisuuskysymyksen maailmanlaajuisen ratkaisun esikuva nimenomaan siksi, että tässä maassa, maailman ensimmäisessä sosialistisessa valtiossa, työväenluokan taistelu sosialismin puolesta yhdistettiin orjuutettujen ja epäitsenäisten kansojen kansalliseen vapautusliikkeeseen.

Koska kommunistien ideologiset vastustajat selittävät kansallisuusongelman epähistorialliseksi ja luokkasuhteista riippumattomaksi ilmiöksi, niin he myös yrittävät latistaa sen uuden, mitä marxismi-leninismi toi tämän kysymyksen asetteluun ja millaisen paikan se antaa tälle kysymykselle sosialistisessa vallankumouksessa, yrittävät kiistää sosialistisen patriotismin ja proletaarisen internationalismin ykseyden. Kuten Lenin ennustikin, he pyrkivät useimmassa tapauksessa rajoittamaan proletaarisen internationalismin periaatteen toteamukseen »kansakuntien yhdenvertaisuus, eikä muuta»[213] ja vetämään ristin kommunistisen sivilisaation luomistyöhön ryhtyneiden neuvostokansakuntien keskinäissuhteiden laadullisesti uudenlaisen luonteen yli. He vähättelevät sosialismissa syntyneiden kansallisten suhtei-

den uudenlaista dialektiikkaa ja tarjoavat sen tilalle metafyysistä kaavaa: joko internationalismi tai patriotismi, joko liitto tai itsemääräämiminen, joko kansakuntien lähentyminen toisiinsa tai niiden omaperäisyyden säilyminen.

Tällainen lähestymistapa avaa laajan liikkuma-alan mielivaltaisille päätelmille. Antikommunistien piti saada hinnalla millä hyvänsä todistetuksi, että monikansallisen sosialistisen valtion pystyttämiskokeilut eivät ole antaneet toivottua tulosta, että Neuvostoliitossa ei ole kansakuntien yhdenvertaisuutta ja että keskipakovoimat vaarantavat Neuvostoliiton yhtenäisyyttä. Siinä tarkoituksessa he kyhäilevät uuteen uskoon juttua »punaisesta imperialismista». Porvarillinen propaganda jankutti ennen, että neuvostovalta muka jatkaa tsaarinvallan harjoittamaa kansallisten reuna-alueiden sortopolitiikkaa ja sen vuoksi se ei voi johdattaa ennestään taloudellisesti takapajuisia kansoja teollisen kehityksen raiteille eikä turvata niiden poliittista enempää kuin kulttuurillistakaan kasvua ja että monien kansallisuuksien yhdistäminen Neuvostoliiton kokoonpanoon »on edullista ainoastaan Moskovalle».

Mutta kun antikommunismin ideologit käsittävät, että nykyään olisi suorastaan järjetöntä kiistää Neuvostoliittoon kuuluvien tasavaltojen saavutuksia, niin he vaihtavat propagandansa korostuskohtaa. He yrittävät selittää nyt Neuvostoliittoon kuuluvien kansakuntien keskinäisen lähentymisen sekä neuvostokansan taloudellisen, poliittisen ja henkisen yhtenäisyyden muovautumisen ja vahvistumisen »kolonialismiksi», ei-venäläisten kansallisuuksien »venäläistämiseksi» ja jopa esittää asian niinkin päin, että muka neuvostotasavaltojen taloudellisten ja kulttuurillisten mahdollisuuksien suureneminen »lisää niiden riippuvuutta Moskovasta».

Tästä vallan ihmeellisestä »löydöstä» tehdään sitten yhtä odottamaton johtopäätös: koska neuvostotasavallat ovat neuvostovallan vuosina rakentaneet oman korkeatasoisen taloutensa, menestyneet hyvin kulttuurillisessa kasvussaan, kansallisten kaaderien luomisessa jne., niin ne ovat siten täydellisesti »kypsyneet» liitosta erotakseen.

Neuvostoliiton ulkopolitiikan mustamaalausta varten

on käytössä sama metafyysinen lähestymistapa: joko internationaalinen tai kansallinen, joko luokkakohtainen tai valtiokohtainen. Neuvostoliiton taistelu rauhan puolesta asetetaan vastakohdaksi sille, että Neuvostoliitto tukee sosiaalisen edistyksen puolesta esiintyviä yhteiskunnallisia liikkeitä. Erilaisen yhteiskuntarakenteen omaavien valtioiden rauhanomaisen rinnakkainolon leniniläinen politiikka asetetaan epäilyksen alaiseksi. Sen selvälle luokkakohtaiselle kannanotolle nykyajan kansainvälisen elämän monenlaatuisten ilmiöiden ja prosessien arvioinnissa asetetaan vastakohdaksi valtioiden välisiä »ikuisia» ristiriitoja esittävät ahtaat nationalistiset kaavat piittaamatta ollenkaan siitä, mihin sosiaaliseen järjestelmään nämä kyseiset valtiot kuuluvat.

Samanaikaisesti kun antikommunismi yrittää mustata perusroolia taistelussa rauhan ja sosiaalisen edistyksen puolesta näyttelevää Neuvostoliittoa ja sen sisä- ja ulkopolitiikkaa, se – antikommunismi – yrittää aktiivisesti suunnata nationalismin kärjen toisiakin työtätekevien osastoja vastaan.

Viime vuosina on erittäin sinnikkäästi kehitelty polysentrismiteoriaa, jonka tarkoituksena on sosialististen maiden eristäminen toisistaan. Imperialististen maiden hallitsevat piirit ovat korottaneet sen virallisen opin tasolle ja nyt ne kehottelevat sosialistisia maita käyttämään »suvereenia oikeuttaan itsenäisen politiikan harjoittamiseen».

Herää kuitenkin kysymys: yrittääkö sosialistisessa ystävyysliitossa joku loukata tätä »suvereenia oikeutta»? Asia on päinvastoin. Vain siltä, joka vähättelee tyystin tosiasioita, on saattanut jäädä huomaamatta, että esimerkiksi Itä-Euroopan maat, jotka olivat ennen olleet useinkin imperialististen valtioiden poliittisten juonien kohteena, saivat todellisen riippumattomuuden ja itsenäisyyden vasta sosialismissa, koko sosialistisen ystävyysliiton mahtiin tukeutuessaan. Ja länsimaisia poliitikkojahan huolestuttavat nykyään nähdäksemme aivan muut asiat. Jos sanotaan asiat halki, niin kyseessähän on aivan selvästi sosialististen maiden yhtenäisyys, niiden tiivis liittyminen Neuvos-

toliiton ympärille, niiden päättävä tahto seurata sosialismin ja proletaarisen internationalismin periaatteita.

Kärsittyään tappion suorassa hyökkäyksessä sosialismia vastaan imperialismi koettaa nyt yhä voimakkaammin lietsoa nationalismia. Columbian yliopiston Venäjän tutkimuslaitoksen sekä Itä- ja Keski-Euroopan tutkimuslaitoksen entinen johtaja Henry Roberts 1970 julkaistussa kirjassaan Itä-Eurooppa: politiikka, vallankumous, diplomatia kirjoitti, että USA:n kannalta oli järkevämpää luopua syvällekäypien sosialistisen järjestelmän muutosten maksimaaliohjelmasta Itä-Euroopan maiden suhteen ja tukea »kansalliskommunisteja». Roberts rehenteli »useimpien meistä myöntävän, että 'kansallinen kommunismi' on parempi»[214] kuin sosialististen valtioiden yhteisrintama.

Todettakoon kuitenkin, että kysymys siitä, millaista politiikkaa mikin sosialistinen maa haluaa noudattaa, ei ole länsimaiden ideologien asia, vaan yksinomaan kyseisen maan kansalle kuuluva asia. Mikäli kyse on Itä-Euroopan kansoista, niin valitessaan sosialistisen tien ja uskoessaan yhteiskunnan johtamisen kommunistisille puolueille nämä kansat juuri siten käyttivätkin suvereenista oikeuttaan.

Kommunistit eivät ole milloinkaan salanneet sitä, mikä on heidän kantansa sellaisiin käsitteisiin kuin suvereniteetti, kansallinen itsenäisyys, internationalismi ja sosialistisen maailmanjärjestelmän yhtenäisyys. He pitävät pyhänä asiana kansallista suvereniteettia ja kansakuntien tasavertaisuutta, he torjuvat jyrkästi jutut »rajoitetusta suvereniteetista». Proletaarisina internationalisteina kommunistit eivät pysähdy tähän eivätkä rajoitu tunnustukseen »kansakuntien yhdenvertaisuus, eikä muuta», vaan pyrkivät saamaan aikaan sosialististen maiden veljellisen yhtenäisyyden aiempaa laajemmalla pohjalla nivomalla elimellisesti yhteen näiden maiden yhteiset ja kansallisesti spesifiset, erikoiset edut.

Viikkolehti Tvorba kirjoitti heinäkuussa 1972: »Mihin sosialististen maiden suvereniteetti pohjautuu? Tässä ei ole puhe muodollisesta kansainvälisoikeudellisesta pykälästä.

Puhe on niistä olosuhteista, joissa leniniläistä sosialismin rakentamisen periaatetta toteutetaan ottaen täydellisesti huomioon eri maiden ja kansojen erilaiset historialliset, taloudelliset ja kulttuurilliset ehdot. Mutta eri maiden sosialistinen tie pohjautuu yleisiin, perustavanlaatuisiin luokkaetuihin, aina ja joka paikassa päteviin marxilais-leniniläisiin periaatteisiin. Sosialististen maiden kehitys edellyttää ehdottomasti tiivistä yhteistyötä, asteittaista integroitumista ja yhtenäisyyden vankistamista. Tšekkoslovakian Kommunistisen Puolueen 14. edustajakokouksessa toveri Husak ilmaisi tämän asian näin: 'Rauhanomaisen elämämme, kansallisen ja valtiollisen vapautemme, sosialistisen järjestelmämme vankkumattomuuden turvana on liitto Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden kanssa samoin kuin se, että me kuulumme kansainväliseen kommunistiseen liikkeeseen.'».

Nämä kannanotot on ilmaistu aivan selvästi myös kansainvälisen kommunistisen liikkeen asiakirjoissa. Ottaen huomioon nykyvaiheen vapautustaistelun olosuhteiden tavattoman suuren erilaisuuden niissä todetaan, että sosialismiin siirtyminen tapahtuu erilaisissa muodoissa ja varoitetaan siitä vaarasta, joka sisältyy kansallisten erikoisuuksien ja kunkin kansan perinnäistapojen aliarvioimiseen. Ottaen lähtökohdaksi sosialistisen yhteiskunnan internationalistisen luonteen niissä varoitetaan viehättymästä liiallisesti kansallisiin omalaatuisuuksiin ja muotoillaan kaikille maille ehdottomat sosialistisen rakennustyön yleiset lainomaisuudet. Kansainvälinen kommunististen ja työväenpuolueiden neuvottelukokous 1969 totesi tämän johdosta: »Jokainen kommunistinen puolue on vastuussa toiminnastaan oman maansa työväenluokalle ja kansalle sekä samanaikaisesti kansainväliselle työväenluokalle. Kansallinen ja kansainvälinen vastuu liittyvät jokaisella kommunistisella puolueella erottamattomasti toisiinsa.»[215]

Puhuessaan Euroopan kommunististen ja työväenpuolueiden konferenssissa kesäkuun lopussa 1976 NKP:n valtuuskunnan johtaja, NKP:n Keskuskomitean pääsihteeri Leonid Brežnev tähdensi: »Mitä taas tulee proletaariseen internationalismiin, toisin sanoen kaikkien maiden työ-

väenluokan ja kommunistien solidaarisuuteen taistelussa yhteisten päämäärien puolesta, niiden solidaarisuuteen kansallisen vapautuksen ja sosiaalisen edistyksen puolesta kansojen käymän taistelun kanssa, veljespuolueiden vapaaehtoiseen yhteistyöhön noudattaen samalla tiukasti kunkin puolueen tasavertaisuutta ja itsenäisyyttä, niin meidän kantamme on tämä: tämä toverillinen solidaarisuus, jonka lipunkantajana kommunistit ovat olleet jo yli sata vuotta, säilyttää meidänkin päivinämme täydelleen suuren merkityksensä. Se on ollut ja tulee olemaan kommunististen puolueiden ja yleensä työväenliikkeen mahtava ja koettu ase.»[216]

Nimenomaan näitä kannanottoja vastaan suuntautuvatkin »polysentriset» tulkinnat proletaarisesta internationalismista.

Vaikka näistä tulkinnoista onkin varsin monenlaisia versioita, niin sittenkin kaikista niistä pistää aivan selvästi esiin sosialisminvastainen ja neuvostovastainen suuntautuminen. Toiset porvarilliset sosialistiseen maailmaan kohdistuvan »polysentrismin» esitaistelijat, kuten esimerkiksi professori James Billington, iskevät kuin seipäällä. Vaatiessaan »elvyttämään kansalliset perinteet» Itä-Euroopassa hän samalla selittää, mistä perinteistä on kysymys. Kyhäelmässään, joka on kirjoitettu heti vuoden 1968 Tšekkoslovakian tapahtumien jälkeen ja julkaistu amerikkalaisessa Foreign Affairs lehdessä, hän täsmensi, minkälaisena taantumus olisi halunnut nähdä näiden tapahtumien kehityksen: »Tšekit löysivät itselleen jälleen Masarykin ja kansallis-demokraattisen perinteen ja puolalaiset puolestaan löysivät itse asiassa uudelleen Pilsudskin. . .»[217]

Toiset hakivat »polysentrismin» ideasta jonkinlaista ajan merkkiä, joka koskettaa yhtä hyvin kapitalistista kuin sosialististakin järjestelmää. Sillä tavalla yritettiin ilman muuta siirtää kapitalistisen maailman vikoja sosialistiseen ystävyysliittoon ja maailman kommunistiseen liikkeeseen.

Oman panoksensa tähän asiaan antaa myös nykyinen opportunismi, joka revidoi »polysentrismin» asemista kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälisen neuvot-

telukokouksen johtopäätöksiä vapautusliikkeen yhtenäisyyden ja eriävyyksien välisestä suhteesta. Joidenkin sosialististen maiden välillä joskus syntyvät erimielisyydet opportunistit ehättävät selittämään vallankumouksellisen prosessin »lainomaisuudeksi», mikä muka johtuu väistämättömästi tämän prosessin differentioitumisesta. Tästä sitten ovatkin lähtöisin sellaiset ilmiöt, kuin sosialismin rakentamisen yleisten lainomaisuuksien vähättely, vallankumouksellisten voimien kansallisten ja kansainvälisten etujen vastakkainasettelu, neutraali tai sovitteleva suhtautuminen marxismin-leninismin luopureiden suorittamaan hajotustyöhön, ns. liittoumia tunnustamattoman politiikan demagoginen ylistely, politiikan, jonka lähtökohtana on kapitalismin ja sosialismin välisten luokkakohtaisten erojen kiistäminen ja jonka tehtäviin itse asiassa kuuluu puolustella erilaisia ahtaasti nationalistisia tekoja, joita saatetaan panna täytäntöön sosialistisen ystävyysliiton selän takana ja viime kädessä sen kustannuksella.

Porvarillinen propaganda käyttää polysentrismin nimikilpeä kapitalistisissakin maissa. Tässä tapauksessa porvarillinen nationalismi useimmiten sulautuu yhteen atlantismin, europeismin ja muiden samantapaisten ja samasta paikasta lähtöisin olevien höynähdysten kanssa, ja kaikki ne vääristelevät karkeasti kansallisuuskysymyksen todellista luonnetta.

Porvarillinen nationalismi ja kosmopolitismi ovat saman mitalin – »trustien ideologian» – kaksi puolta; tarkoituksena on hämäröittää työtätekevien joukkojen luokkatietoisuutta ja saada ne sopuilemaan »oman» porvaristonsa kanssa.

Finanssiharvainvalta lietsoo kaikkialla siellä, missä se on sille edullista, kansallista eripuraisuutta šovinististen tai rotuerottelun tunnusten hengessä. Sanottakoon, että useimmissa pitkälle kehittyneissä kapitalistisissa maissa tämä ei ole suinkaan mitään akateemista kysymyksenasettelua, vaan aivan jokapäiväistä konkreettista käytäntöä vähemmistökansallisuuksien, ulkomaalaisten työläisten ja taloudellisessa riippuvuussuhteessa olevien maiden työtätekevien suhteen. Mutta siellä missä raha- ja teollisuusruh-

tinaat, joille kansojen kansalliset edut ovat tulleet haittatekijöiksi työtätekevien ihmisten ja luonnonvarojen kansainvälisen riiston organisoimisessa, katsovat maaperän valmiiksi, he asettavat rinnakkaistehtäväksi juurruttaa kosmopolitismia ja kansallista nihilismiä käyttäen tähän tarkoitukseen jotain hyvältä näyttävää nimikilpeä, esimerkiksi yleismaailmallista henkistä yhteisyyttä, yleistä ideologista samanlaatuisuutta yms.

Viime aikoina on sitä mukaa kuin tuotantovoimat kasvavat ulos kansallisista puitteista alkanut maailman taloudessa tapahtuvien integroitumisprosessien taustalla yhä muhkeammin kukoistaa erilaisia vyöhykekohteisia, ennen kaikkea »eurooppalaisia», yhteisöjen projekteja. Suunnitellaan esim. perustettavaksi yhteismarkkinoiden pohjalta sellainen ylikansallinen poliittinen liitto, jossa kansainväliset monopolit olisivat isäntinä. Erityisen aktiivisesti tällä alueella ovat viime aikoina toimineet oikeistososiaalidemokraatit. He ovat tulleet tunnetuiksi siitä, että puuhaavat kovasti atlantilaista solidaarisuutta, länsieurooppalaista integroitumista ja europeismin aatetta. Mutta heti, kun herää kysymys sosialististen maiden ja kommunististen puolueiden välisistä suhteista, he alkavat todistella polysentrismin ja kansallisen eristyneisyyden etuja.

Jo kuluvan vuosisadan alussa Lenin huomautti, että kapitalistiselle perustalle pohjautuvana Euroopan yhdysvallat on joko mahdottomuus tai taantumuksellinen hanke ja että sellainen voisi tulla kysymykseen vain monopolien järjestönä sosialisminvastaista yhteistä taistelua ja siirtomaarosvousta varten. Sen jälkeen ajatus Euroopan yhdysvalloista ei ole muuttunut hitustakaan demokraattisemmaksi. Ja se, että tämän ajatuksen levittäjinä hyvin usein ovat kaikkein taantumuksellisimmat ryhmittymät, ei ole mikään sattuma, eivätkä nämä ryhmittymät aseta tätä ajatusta vastapainoksi Euroopan turvallisuusohjelmalle sattumalta vetäen tässä yhteydessä esiin yhä uudestaan vanhan ja kuluneen keppihevosen »neuvostouhkasta». On suorastaan ihmeteltävää, miten vähän eräiden »yhdistyneen Euroopan» airueiden asenteet ja perustelut ovat muuttuneet niiden monien vuosien aikana, jotka ovat kuluneet

erään huono-onnisen »Atlantin yhteisöstä» puhuneen profeetan Fultonin-puheesta.

Imperialismin taktiikka kansallisuuskysymyksessä kolmannen maailman suhteen on nykyään tähdätty etupäässä erottamaan kansallinen vapautusliike muista vallankumouksellisen taistelun voimista, eristämään se maailmansosialismista ja kansainvälisestä proletariaatista ja alistamaan kansallisen porvariston johdon alaiseksi.

Imperialismin siirtomaajärjestelmän hajoaminen ja sen jälkeen nuorten kansallisvaltioiden perustaminen on tapahtunut aikana, jolloin kapitalistisen järjestelmän rinnalla on olemassa sosialistinen maailmanjärjestelmä ja jolloin maailman – myös kolmanteen maailmaan kuuluvien maiden – tulevan kehityssuunnan määrää sosialismin ja kapitalismin välinen taistelu. Mihin suuntaan tulee tapahtumaan valtiollisen itsenäisyyden hankkineiden kansojen tuleva kehitys? Ongelman olemuksena on viime kädessä valinta sosialismin ja kapitalismin välillä. NKP:n Keskuskomitean toimintaselostuksessa puolueen 24. edustajakokoukselle sanotaan tästä ongelmasta: »Asian ydin on siinä, että *kansallinen vapautustaistelu on monissa maissa alkanut käytännössä kehittyä niin feodaalisia kuin kapitalistisiakin riistosuhteita vastaan suunnatuksi taisteluksi.*»[218] Niinpä imperialistisen taantumuksen ponnistukset kehitysmaissa suuntautuvatkin ennen kaikkea ehkäisemään mainitun kehitysilmiön vahvistuminen.

Kun porvarillinen propaganda kehittyneissä kapitalistisissa maissa työväenluokan ja yleensä työtätekevien puoleen kääntyessään nostaa etutilalle kosmopoliittisen europeismi-idean tai muiden regionaalisten, vyöhykkeellisten liittojen perustamisidean tarkoituksenaan naamioida monopolien kansanvastaiset liitot (nähkääs kun vain »yhdistynyt Eurooppa» voi omata kukoistavan talouden ja vastustaa menestyksellisesti kahta »supervaltiota»), niin vapautuneisiin maihin suunnatussa propagandassa päinvastoin korostetaan tuntuvimmin niiden kansallisia erikoisuuksia ja kehotellaan pitämään tiukasti kiinni »kansallisesta omaperäisyydestä», tavoista ja tottumuksista, kansatieteellisistä erikoisuuksista ja saman tien nationalistisista ennak-

koluuloista ja varjelemaan niitä ulkopuolisilta vaikutteilta.

Keinotellessaan kansallisen itsetietoisuuden herkistyneellä tunteella – tämä herkkyyshän on hyvin ymmärrettävää, koska kysymys on kansallisen itsenäisyytensä puolesta taistelevista tai vasta hiljattain tämän itsenäisyyden hankkineista kansoista – imperialistinen taantumus käyttää nationalismia itse asiassa kolmannen maailman kansojen hajaannuttamiseen ja vielä suuremmassa määrin niiden eristämiseen maailman imperialisminvastaisen vapautustaistelun muista voimista. Walt Rostow kirjoitti jo vuonna 1964: »Meidän keskeisenä tehtävänämme alikehittyneillä alueilla käsittääksemme on varjella siellä käynnissä olevan vallankumouksellisen prosessin itsenäisyyttä.»[219]

Porvarillinen nationalismi, se ase, jota taantumus on vuosisatoja käyttänyt työtätekeviä vastaan, on meidän aikanamme pukeutunut taidokkaan oveliin muotoihin. Mutta sen tärkeimpänä erikoispiirteenä on saumaton yhteys antisovetismiin, sillä nykyään antisovetismi merkitsee imperialismin luokkaetujen ja strategisten päämäärien keskittynyttä ilmentymää.

Kaikkien niiden maiden työtätekevät, jotka rakentavat sosialismia tai taistelevat vapautuksensa puolesta porvarillisen järjestelmän oloissa tai kansallisen vapautusliikkeen vyöhykkeessä, näkevät Neuvostoliiton sinä keskeisenä voimana, johon ne voivat tukeutua näitä tehtäviään ratkoessaan.

Kansainvälinen työväenluokka ja koko maailman edistykselliset voimat torjuvat porvarillisen nationalismin sekä antisovetismin politiikan ja ideologian. Saavathan kaikki vapautusliikkeet, kaikki sosiaalisen vapautuksen, kansallisen itsenäisyyden ja rauhan puolesta käytävät kamppailut tukea ja kannatusta sosialistiselta maailmanjärjestelmältä ja ennen muuta Neuvostoliitolta.

Neuvostoliitto on ollut ja on edelleenkin imperialisminvastaisen taistelun tärkein tuki, se antaa valtavan suurta apua niille liikkeille, jotka taistelevat kansallisen ja sosiaalisen vapautuksen puolesta kaikkialla maailmassa. Sen

vuoksi antisovetismi ja vihamielisyys Neuvostoliittoa kohtaan – esiintykööt nämä ilmiöt minkä lipun alla tahansa – ovat aina olleet ja ovat eräs porvarillisen nationalismin ja šovinismin katalimpia muotoja.

Antikommunismin aatteellinen kriisi ei ole poistettavissa

Imperialismin ideologien alinomaiset manöveroinnit ja alituinen taktisten tunnusten vaihteleminen on vakuuttava todistus porvarillisen yhteiskunnan henkisen kriisin syvenemisestä ja selvä todistus siitä, että kun henkinen työ pannaan palvelemaan historian kuolemaan tuomitsemaa järjestelmää, niin se itsekin kuihtuu ja rappeutuu. Eivätkö nykyajan porvarillisen ideologian luonteenomaiset piirteet – antikommunismi, halu pitää kansanjoukot syrjässä politiikasta, pelko ilmaista julkisesti todelliset tarkoitusperät – ole vakuuttava vahvistus tästä syvästä kriisistä? Tuskinpa antikommunismista olisi tullut niin kaikkikäsittävä imperialismin propagandakoneiston työsarka, jos imperialismin ideologit olisivat voineet asettaa kommunismia vastaan yhteiskunnan tarpeita vastaavia omia positiivisia aatteitaan ja käytännön ratkaisuja. Ellei imperialismin politiikka olisi huutavassa ristiriidassa kansan enemmistön todellisten etujen kanssa, ei imperialismin ideologien, yrittäessään saada joukot pois politiikasta, tarvitsisi turvautua kaikenlaisiin epäilyttäviin temppuihin. Jos imperialistinen taantumus saisi linjalleen kannatusta kansanjoukoilta, niin sen ei tarvitsisi salata todellisia aikomuksiaan ja sepitellä kaikenlaisia ideologisia taruja. Kaikki tämä johtuu imperialististen piirien yhä lisääntyvästä poliittisesta eristymisestä yhteiskunnassa ja niiden kykenemättömyydestä kehitellä ideologinen vaihtoehto sosialismille.

Nykyinen porvarillinen yhteiskunta ei selviä henkisestä kriisistään, sillä tämä kriisi ei ole aiheutunut joistain yksi-

tyisistä porvarillisen ajattelun vastoinkäymisistä, vaan siitä tosiasiasta, että nykyinen kapitalistinen yhteiskunta kokonaisuudessaan on historiallisesti vararikkoutunut.

Kapitalismi piti isännyyttä maapallolla vuosisatoja. Tänä aikana tuotantovoimien ja tieteen kehitys ehti luoda kaikki tarvittavat edellytykset täydellisen hyvinvoinnin turvaamiselle kaikille ihmisille maailmassa. Mutta eihän pääoma piittaa ihmisestä, sitä kiinnostaa vain voitto. Siinä on kapitalismin, ihmisen toisen ihmisen riistoon pohjautuvan yhteiskuntajärjestelmän, ristiriitojen alkujuuri. Niin kauan kuin kapitalismi on ollut olemassa, on voitonhimo aina ollut, on ja pysyy sinä tärkeimpänä jousena, joka panee liikkeeseen koko kapitalistisen koneiston. Siitä syystä kapitalismi joutuu kiristyvään ristiriitaan miljoonien kurjuudessa elävien ja alituista huolta huomispäivästä kokevien ihmisten kanssa.

Lenin kirjoitti jo vuonna 1913: »Katsoitpa mihin suuntaan tahansa, niin joka paikassa kohtaat tehtäviä, jotka ihmiskunta pystyisi aivan hyvin ratkaisemaan *viipymättä*. Esteenä on kapitalismi. Se on kasannut äärettömiä rikkauksia ja tehnyt ihmisistä näiden rikkauksien *orjia*. Se on ratkaissut mitä monimutkaisimpia tekniikan ongelmia ja estänyt teknisten parannusten täytäntöönpanon miljoonaisten väestöjoukkojen kurjuuden ja tietämättömyyden ja toisaalta harvalukuisen miljoonamiesten ryhmän tylsän itaruuden takia.

Kapitalistisen ajan sivistys, vapaus ja rikkaus tuovat mieleen kuvan ihroittuneesta pösöstä, joka mätänee elävältä ja estää elämästä sitä, mikä on nuorta.»[220]

Näiden rivien kirjoittamisesta on kulunut runsaat kuusikymmentä vuotta, mutta ne kuulostavat nyt yhtä ajankohtaisilta kuin silloinkin. Elämä vahvistaa tämän lausunnon yhä uusilla todistuksilla. Mitä pitemmälle yhteiskunnan tuotantovoimat kehittyvät, sitä ilmeisemmäksi tulee kapitalismin kyvyttömyys panna ne palvelemaan koko ihmiskunnan edistystä. Kapitalismi, joka loisii miljoonien ihmisten työllä, ei anna ihmiselle mahdollisuutta elää sillä tavalla kuin ihmisen omatunto ja omanarvontunto vaativat, eikä se anna ihmiskunnan kulkea eteenpäin sillä ta-

valla kuin se voisi kulkea nykyisten teknisten ja yhteiskunnallisten tietojen vallitessa. Kaikki törmää kapitalististen suhteiden aikansa eläneeseen järjestelmään. Tuotantokapasiteettien vajaakuormitus tai niiden käyttäminen tuottamattomiin tarkoituksiin on yhä vain kapitalismin krooninen, pahenemistaan paheneva tauti. Joukkotyöttömyys klassisessa tai jossain muussa muodossa on kapitalismin ainainen seuralainen. Tieteellisteknisen ajattelun kehitys sekä tuotannon koneistaminen ja automaation kasvu uhkaavat laajentaa tätä kapitalismin aikana työtätekevien ainaista vitsausta yhä valtavammin. Varmaankin juuri tästä syystä länsimaiset ideologit ovat alkaneet tekniikkaa fetisioidessaan puhua yhä useammin myös sen »rappeuttavasta» vaikutuksesta.

Monen monia vuosikymmeniä jatkuneen herruutensa aikana kapitalismi nosti tuotantovoimat korkealle tasolle vain harvoissa, niin sanotuissa edistyneissä maissa ja osoittautui kykenemättömäksi turvaamaan teollistumiskehitystä maapallon äärettömän laajoilla vyöhykkeillä ja siksi myös omaksumaan niiden luonnonresurssit nykyaikaisen teknisen tason mukaisesti.

Huomattavan suuren osan maapallon pinta-alasta käsittävät sellaiset maat, jotka ovat siirtomaaorjuuttajien syystä jääneet takapajulle taloudellisessa kehityksessään. Näiden maiden alkuasukasväestö muokkaa nykyään maata useinkin kuokalla samalla tavalla kuin teki vuosisatoja sitten. Näissä maissa on äärettömiä luonnonrikkauksia, mutta väestö ei monessa tapauksessa pysty elättämään itseään. Imperialismi on tuominnut maapallon eräiden vyöhykkeiden kansat kurjuuteen ja sivistymättömyyteen ja siten se ikään kuin aikoo jättää ne syrjään historiallisesta kehitysprosessista. Siitä niin ikään johtunee, että imperialismin ideologit varsin sinnikkäästi pelottelevat ihmiskuntaa »demografisella räjähdyksellä» ja tekevät loppumattomia, tendenssimäisiä väestönlisäysmahdollisuuksien ja elintarvikkeiden, teollisuusvalmisteiden, energian yms. tuotannon kasvumahdollisuuksien vertailuja.

Imperialismin ideologit kuitenkin sivuuttavat vaikenemalla sen, millä tavalla porvarillinen yhteiskunta jakaa jo

tuotetut aineelliset hyödykkeet. Tosiasiat silti puhuvat puolestaan ja paljastavat nykyajan malthusianistit täydellisesti. Imperialismin kaudella on haaskattu ihmisen suorittamaa työtä hirvittävän paljon, haaskattu enemmän kuin millään muulla aikakaudella. On laskettu, että kuluvan vuosisadan kuuden vuosikymmenen aikana tuottamattomien sotilasmenojen vuoksi, kahden maailmansodan ja kymmenien »pienten» sotien seurauksena, kriisien ja lamakausien vuoksi imperialismi on aiheuttanut maailman kansoille aineellisten arvojen menetystä 6600 miljardin dollarin arvosta. Näin tapahtuu samaan aikaan, kun maapallolla runsaasti puolitoista miljardia ihmistä elää puutteessa ja miljoonat kuolevat nälkään, kun valtavan suuret väestöjoukot kehitysmaissa ja jopa pisimmälle kehittyneissä kapitalistisissa maissa eivät saa tarvittavaa lääkärinapua, eivät edes alkeissivistystä ja asuvat slummeissa.

Lenin määritteli aikanaan, että imperialismi on taantumuksen voimistumista kautta linjan. Porvarillisen yhteiskunnan myöhempi kehitys osoitti monilukuisilla tosiasioilla, että kapitalistisen talouden keskittymistä seuraa selvästi ilmenevä taantumuksen voimistumistendenssi poliittisessa elämässä. Monopolikapitalismin kasvaminen valtiomonopolistiseksi kapitalismiksi mursi porvarillisen tynkädemokratiankin perusteet ja alkoi säännöstellä tavattoman kovakouraisesti ihmisten yhteiskunnallista ja persoonallista käyttäytymistä tietyn kaavan puitteissa. Sitä paitsi poliittisia vaatimuksia kansanjoukoille ei nyt määrätä niinkään paljon perustuslain vahvistamien oikeuksien kuin sotateollisuusmonopolien voitonhimoisten etupyyteiden mukaan.

Esimerkkinä mainitsemme kapitalistisen maailman päävaltion, Amerikan Yhdysvallat. Niitä Amerikan kansalaisen demokraattisia vapauksia, jotka merkittiin aikoinaan itsenäisyysjulistukseen, poljetaan nyt jalkoihin sotateollisuuskompleksin etupyyteiden vuoksi, tämä kompleksi on saavuttanut niin ylettömät mittasuhteet, että se alkaa jo ikään kuin elää omaa, suljettua elämäänsä ja uhkaa muuttua hallitsemattomaksi. Eräs tämän alan huomattava tuntija, Amerikan taloudellisen yhdistyksen entinen president-

ti, professori Kenneth Boulding antoi asiasta lausuntonsa USA:n kongressin jäsenten toimesta Washingtonissa maaliskuussa 1969 kokoontuneen sotabudjettia ja kansallisia prioriteetteja käsittelevän kongressikonferenssin osanottajille. Hän sanoi: »Olivatpa asiat ennen miten tahansa, mutta nykymaailmassa sotilasorganisaatio aiheuttaa suurimman taloudellisen vahingon omalle kansalle. USA:n puolustusministeriö aiheuttaa suurta vahinkoa Yhdysvaltojen taloudelle... Sotateollisuus on syöpäkasvain amerikkalaisen yhteiskunnan elimistössä. Sillä on oma kasvumallinsa. Se on käytännöllisesti katsoen riippumaton järjestelmä ja objektiivisesti Amerikan kansan hyvinvoinnin vihollinen, vaikka se esitteleekin itsensä kansan suojelijaksi.»[221]

USA on sotateollisuuskompleksin painostuksesta käyttänyt toisen maailmansodan jälkeen sotatarkoituksiin runsaat triljoona dollaria. Näiden voimien tahdosta USA kävi monta vuotta hyökkäyssotaa Vietnamissa, se perustaa ja tukee hyökkäyshaluisia liittoumia ja ylläpitää monilukuisia sotatukikohtia ympäri maailmaa. Taantumusvoimien julkisesta tai salaisesta siunauksesta amerikkalaisia demokraatteja vainotaan, kokonaiset kaupungit ovat olleet toisinajatteleviin kohdistuneiden joukkorangaistustoimien areenana. Taantumuksen suunnitelmia häirinneitä poliittisia johtajia on raivattu tieltä murhaamalla.

Yhteiskunnan ja yksilön välinen ratkaisematon ristiriita muuttuu nykyisessä kapitalistisessa maailmassa yhä syvemmäksi ja traagisemmaksi. Monopolien ylivalta riistää toimeentulomahdollisuudet, polkee jalkoihinsa ihmisen kansalaisarvon, vaurioittaa ja runtelee ihmisen henkistä maailmaa. Sinä kalliina hintana, jonka nykyinen porvarillinen yhteiskunta maksaa kykenemättömyydestään ratkaista ihmissuhdeongelmaa, ovat joukoittaiset psyykkiset sairaudet, narkomania, alkoholismi ja valtavan suuri rikollisuuden kasvu. Tästä on olemassa valtava määrä huutavia tosiasioita. Amerikkalaisista tilastoista saa nähdä suorastaan järkyttäviä numerotietoja. Esimerkiksi rikollisuus kasvaa USA:ssa yhdeksän kertaa nopeammin kuin väestönlisäys. Ehkenpä juuri tästä syystä amerikkalainen joukkopropa-

ganda on viime aikoina alkanut syöttää pessimistisiä käsityksiä teknisen edistyksen »tuntemattomista» sosiaalisista seuraamuksista, ihmisen väistämättömästä alistumisesta koneelle, porvarillisten »vapauksien» tuhosta ja ihmisen persoonan rappeutumisesta.

Kriisi on niin syvä ja ilmeinen, että Amerikan hallitsevan luokan täytyy myöntää se julkisesti.

Astuessaan USA:n presidentin virkaan 1969 Richard Nixon sanoi tästä asiasta puheessaan seuraavaa: »Seisoessaan kolmannes vuosisataa sitten tällä samalla paikalla Franklin Delano Roosevelt lausui sanansa maalle, joka oli taloudellisen laman raatelema ja pelon vallassa. Eritellessään maata kohdanneita onnettomuuksia hän saattoi sanoa: 'Luojan kiitos, ne koskevat vain aineellisia esineitä'. Tämä nykyinen kriisi on toista laatua.

Me näemme, että meillä on runsaasti tavaroita, mutta me olemme henkisesti köyhiä. Me tavoitimme hämmästyttävän tarkasti Kuun, mutta täällä maapallolla me olemme kiivaiden erimielisyyksien uhreja.

Me olemme sodan vankeja ja kaipaamme rauhaa. Me kärsimme hajaannuksesta ja tarvitsemme yhtenäisyyttä. Me näemme ympärillämme kohtaloita, jotka kaipaavat päämäärää. Me näemme tehtäviä, jotka on suoritettava, jotka odottavat suorittamiseen pystyviä käsiä.

Henkiseen kriisiin meidän on löydettävä henkinen vastaus.»[222]

Nämä sanat ovat sitäkin suuremmalla syyllä enteellisiä, kun USA:ssa on viime aikoina tullut tavaksi, että jokainen uusi presidentti katsoo velvollisuudekseen hallitusruoriin tarttuessaan herättää yleisessä mielipiteessä toiveita siitä, että amerikkalainen yhteiskunta lopultakin saa takaisin kadottamansa henkiset arvot. John Kennedy lupasi aikoinaan avata amerikkalaisten eteen »uusia näköaloja», Lyndon Johnson lupasi rakentaa »suuren yhteiskunnan», Richard Nixon kehotti etsimään henkiseen kriisiin henkistä vastausta. Aatteellis-poliittisen kriisin kärkevyys ei kuitenkaan laimennu.

Kun kapitalistinen yhteiskunta ei pysty ratkaisemaan syntyneitä sosiaalisia ja poliittisia ongelmia, niin yhteis-

kunta joutuu yhä pitemmälle ristiriitojen umpikujaan, josta taantumuksellisimmat piirit näkevät vain yhden ulospääsyn: karkean väkivallan työtätekeviä kansanjoukkoja kohtaan, maan edistyksellisiä voimia kohtaan, väkivallan kaikissa muodoissaan, äärimmäisissäkin muodoissa.

Antikommunismi hyväksyy kaikki taantumuksen rikokset demokratiaa ja inhimillisyyttä kohtaan. Ei tarvitse muuta kuin sanoa jonkin yhteiskuntaelämän ilmiön olevan »kommunismin kolttonen» tai olla näkevinään siinä jollain tavalla mahdollista vaaraa kommunismin taholta tai epäillä sen kannattajien olevan salaisesti myötämielisiä kommunismille tai vihdoin tarvitsee vain yksinkertaisesti ripustaa siihen »kommunistisen vaaran» nimikilpi, niin sitä vastaan alkaa heti vimmattu ajojahti, jossa käytetään kaikkia mahdollisia keinoja.

»Kommunistiselta vaaralta» varjelemisen verukkeella hyökätään työtätekevien sosiaalisten oikeuksien kimppuun, järjestetään noitavainoja, jahdataan demokraattisia aineksia ja lietsotaan sotahysteriaa. Samalla verukkeella lietsotaan kiihkeästi neuvostovastaista psykoosia, harjoitetaan aseistuskilpaa, puututaan muiden kansojen sisäisiin asioihin, jopa tehdään aseellisia hyökkäyksiä niiden kimppuun ja tuetaan väkivaltakeinoin taantumuksellisia valtakomentoja joka paikassa, missä se vain on mahdollista.

Imperialistinen taantumus käyttää hyväkseen antikommunismia varsin laajasti sekä ideologisesti että poliittisesti. Aatteellisessa taistelussa sillä halutaan kattaa nykyisen porvarillisen maailman henkinen köyhyys, sen kyvyttömyys asettaa marxismin-leninismin vastapainoksi jokin oma positiivinen vaihtoehto ja peittää sen yritykset olla antikommunistisen melun turvin vastaamatta elämän asettamiin kysymyksiin. Senaattori William Fulbright kirjoitti amerikkalaisen New Yorker lehden tammikuun numerossa 1972: »Antikommunistinen ideologia antoi meille mahdollisuuden olla piittaamatta konkreettisista tosiasioista ja konkreettisista tilanteista. Meidän 'uskomme' antoi meille samalla tavalla kuin uskovaisille ennen vanhaan vapautuksen empiirisestä ajattelutavasta, se vapautti meidät seu-

raamasta ja arvioimasta niiden maiden ja johtajien todellista käyttäytymistä, joiden kanssa me olimme tekemisissä. Aivan kuin jotkut keskiaikaiset jumaluusoppineet me kehittelimme sellaisen filosofian, joka antoi meille kaikkeen selityksen etukäteen, ja kaikki se, mikä ei mahtunut tämän filosofian puitteisiin, leimattiin petokseksi, valheeksi tai mielikuvitukseksi.»[223]

Politiikassa antikommunismi on tähdätty estämään kaikki sosiaaliset uudistukset ja ikuistamaan lopultakin kapitalismin herruuden. George Lodge todisteli Foreign Affairs -lehdessä: »Antikommunismi teki meille hyödyllisen palveluksen, sillä se antoi meille mahdollisuuden lykätä myöhemmäksi selvittelyt omasta ideologiastamme, niistä käsityksistämme, mitä me tarkoitamme hyvällä yhteiskunnalla. Antikommunismi antoi meille mahdollisuuden tulla toimeen, vaikka olikin olemassa syvä ristiriita stabiliteetin ja muutosten välillä. Me saatoimme vaatia erilaisia muutoksia, kuten esimerkiksi Liitossa edistyksen puolesta, mutta samanaikaisesti tukea sellaisia instituutioita, jotka tekivät muutokset mahdottomiksi, ja todistella stabiliteetin tarpeellisuutta. . . Näin siis kommunismin ansiosta me harjoitamme sellaista politiikkaa, joka yhdistää itseensä samanaikaisesti vilpillisen tukemme radikaaleille muutoksille ja status quon säilyttämisen.»[224]

Imperialismin kaikkein taantumuksellisimman siiven sisä- ja ulkopoliittisena johtavana doktriinina antikommunismi, joka on näin ollen tähdätty Neuvostoliittoa, sosialistista ystävyysliittoa ja kommunistista liikettä vastaan, uhkaa myös suoranaisesti länsimaisenkin yhteiskunnan demokraattisia instituutioita. Luonnollisesti sellainen huolestuttaa porvarillis-liberaalisia piirejä. Niinpä vuonna 1969 amerikkalaisen quaker-ryhmän julkaisemassa kirjassa Antikommunismin anatomia ilmaistiin suuri huolestuneisuus siitä, että mainittu linja toisaalta »ei pysähdyttänyt kommunismia, ei myötävaikuttanut ihmisen vapauteen enempää meillä kuin ulkomaillakaan», toisaalta taas, että »sokea, fanaattinen antikommunismi on aiheuttanut ja aiheuttaa vahinkoa meidän maallemme ja meidän kansallemme.»

Kirjan tekijät totesivat edelleen: »Antikommunismi

värittää kaikkia amerikkalaisen politiikan näkökohtia, siitä on tullut melkeinpä alitajunnan piirre ajattelussa, se hyväksytään melkeinpä keskustelutta. Kaikki kansalliset makumme ovat sen värittämiä. Me olemme kehitelleet kaksipuolisen mittapuun, jonka mukaan kaikki se, mitä *he* tekevät, on huonosti, mutta kun me teemme aivan samaa, niin se on tarpeellista itsepuolustuksen tai kansallisen turvallisuuden näkökohdista.»[225]

Nämä ovat paljonpuhuvia tunnustuksia. Paljastaessaan nykyisen porvarillisen yhteiskunnan syvän henkisen kriisin ne samalla toteavat sen välittömän yhteyden, joka imperialismin hyökkäyshaluisimpien piirien aatteellisella vararikolla on näiden piirien kansanvastaiseen, taantumukselliseen ja hyökkäyshaluiseen ulko- ja sisäpolitiikkaan.

Amerikkalaisen tiedemiehen Michael Parentin kirjassa Antikommunismin impulssi todetaan, että tämä politiikka on pannut USA:n »pystyttämään valtavan suuren sotilaskompleksin, joka nielee kansallisrikkaudet kotimaisten vikojen yhä pahetessa. Ulkomaihin tähdätty antikommunismi toi meille kilpavarustelun, ydinterrorin, taantumuksellisten autokraattien vahvistumisen, vastavallankumouksellisen taantumuksen, amerikkalaisten nuorukaisten kuoleman ja kärsimykset, rauhaarakastavien ihmisten tappamiset.»[226]

Hans Morgenthau kirjoitti: »Ei ole mitään sen yksinkertaisempaa kuin julistaa kaikki vallankumoukset vallankaappauksiksi ja samastaa kaikki vallankumoukselliset liikkeet maailmankommunismin kanssa. Siinä tapauksessa USA:n täytyy tehdä maahanhyökkäyksiä vallankumouksia vastaan kaikkialla maailmassa ja siten siitä tulee vastavallankumouksellinen voima. Mutta sellainen ei menesty, koska tätä politiikkaa harjoitetaan kaikkialla maailmassa vallitsevan vallankumouksellisen tilanteen aikana. Tämä yltiömäisten invaasioiden politiikka on tuomittu epäonnistumaan ei ainoastaan niiden konkreettisten vallankumousten kannalta, joita vastaan se on tähdätty, vaan myös omakohtaisen yltiömäisen antikommunistisuuden vuoksi.»[227]

Ei ole ihme, että antikommunismin politiikka ja ideo-

logia synnyttävät kasvavaa oppositiota kaikkialla maailmassa, mm. myös USA:ssa.

Työtätekevät kansanjoukot tajuavat yhä selvemmin, että nykyään on vaikeampaa kuin milloinkaan ennen taistella menestyksellisesti imperialismin taantumuksellista, hyökkäyshaluista linjaa vastaan, ellei samanaikaisesti paljasteta sen aatteellista perustaa, ts. antikommunismia. Työtätekevät varmistuvat yhä paremmin siitä, että kansojen oikeudenmukainen pyrkimys ehkäistä uuden maailmansodan syttyminen ja estää imperialismin aggressiiviset hankkeet kaikkialla maailmassa on nykyään varmasti saavutettavissa oleva päämäärä siitä syystä, että Neuvostoliitto ja sosialistiset veljesvaltiot noudattavat johdonmukaisesti rauhanpolitiikkaa ja kaikki rauhaarakastavat voimat käyvät taistelua imperialistista ekspansiota ja aggressiota vastaan.

Tässä yhteydessä on valtavan suuri merkitys niillä aktiivisilla ja määrätietoisilla ponnistuksilla, joita Neuvostoliiton taholta on viime vuosina esiintynyt kansainvälisellä areenalla nykyään jo aivan yleisen tunnustuksen saaneen rauhanohjelman toteuttamiseksi elämässä. Tämä NKP:n 24. edustajakokouksen laatima ja vahvistama rauhanohjelma, jossa on tavattoman selkeästi esitetty erilaisiin sosiaalisiin järjestelmiin kuuluvien valtioiden rauhanomaisen rinnakkainolon periaate nykykauden konkreettisissa olosuhteissa, nosti maailman poliittisen elämän keskipisteeseen nimenomaan ne kysymykset, jotka nykyään ennen kaikkea määräävät kansainvälisten suhteiden kohtalon.

Tapahtumien kulku NKP:n 24. ja 25. edustajakokouksen välisenä lyhyenä aikana todisti täydellisesti rauhanohjelman reaalisuuden ja valtavan elinvoiman. Poliittinen ilmasto muuttui kyseisenä aikana huomattavasti. Monet selkkaukset, jotka olivat monien vuosien ajan saastuttaneet kansainvälistä ilmapiiriä, saatiin lopetetuksi, toiset kärjistyneet ongelmat alkoivat lähetä ratkaisuaan. Yhä uusia voimia tuli mukaan aktiiviseen liikkeeseen. Ne vaativat pystyttämään erilaisiin sosiaalisiin järjestelmiin kuuluvien maiden rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteille

rakennetun kansainvälisten suhteiden vankan demokraattisen järjestelmän.

Amerikan imperialismin tappio Vietnamissa oli tärkeä vaihe tällä tiellä. Liioittelematta voidaan sanoa, että nimenomaan tällä taistelutantereella tapahtui viime vuosien kiivain ja sitkein voimien koetus toisaalta imperialismia edustavien USA:n ja sen liittolaisten ja toisaalta Vietnamin Sosialistisen Tasavallan välillä, joka viimeksi mainittu esiintyi kansallisen vapautuksen ja sosiaalisen edistyksen puolesta Kaakkois-Aasiassa käytävän taistelun etulinnakkeena.

Vietnamin kansan voitto oli koko sosialistisen maailman, kaikkien rauhaarakastavien voimien voitto ja samalla myös maailmanpolitiikan realistisen linjan voitto taantumuksellisesta ja aggressiivisesta politiikasta. Vietnamin esimerkki osoitti selvästi, että meidän aikanamme sosialistiset maat, kansallinen vapautusliike ja demokraattiset voimat liittyneinä yhteen voivat tehdä lopun imperialistisesta aggressiosta ja pakottaa vihollisen alistumaan tahtoonsa.

Euroopassa on käyty yhtä pitkäaikaista ja sitkeää taistelua – vaikkakin toisenlaisissa muodoissa – mantereen sodanjälkeisen järjestelyn ongelmista. Tämä taistelu kehkeytyi etupäässä kahden saksalaisvaltion ja sodanjälkeisten rajojen muuttumattomuuden ongelmien merkeissä. Saksan Demokraattisen Tasavallan poliittisen saarron lopettamista ja sen sopimus- ja oikeusperusteista tunnustamista kapitalististen maiden taholta voidaankin pitää murroskohtana Euroopan historiassa. Yhdessä sosialististen maiden ja toisaalta Saksan Federatiivisen Tasavallan välillä solmittujen sopimusten kanssa mainittu tosiasia merkitsi niiden alueellisten ja poliittisten realiteettien kansainvälis-oikeudellista varmistamista, jotka olivat ilmaantuneet Euroopan demokraattisten voimien saavutettua voiton toisessa maailmansodassa. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin menestyksellinen läpivieminen antaa aihetta toivoa, että maapallon kyseinen vyöhyke, joka on ollut kahden maailmansodan taistelukenttänä ja kokenut kylmän sodan, voi vihdoinkin tulla valtioiden rauhan-

omaisen rinnakkainolon malliksi maapallon muille vyöhykkeille.

ETY-konferenssin osanottajat, kukin oman maansa puolesta, vahvistivat nykyisten rajojen muuttumattomuuden. He laativat sellaisen kansainvälisten suhteiden periaatteellisen kokonaisuuden, joka vastaa täydellisesti erilaisiin sosiaalisiin järjestelmiin kuuluvien maiden rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteita. Siten luotiin suotuisat ehdot rauhan säilyttämiselle ja vahvistamiselle Euroopassa.

Maaliskuussa 1978 Belgradissa päättynyt ETY-konferenssin seurantakokous vahvisti jälleen liennytyskehityksen tarpeellisuuden ja kaikkien valtioiden päättäväisyyden olla tässä kysymyksessä yhteistyössä Helsingin ETY-konferenssin päätösasiakirjan hengen mukaisesti.

NKP:n KK:n pääsihteerin Leonid Brežnevin ja muiden neuvostojohtajien jatkuvat tapaamiset kapitalististen maiden johtohenkilöiden kanssa – niistähän on viime aikoina tullut korkeimman tason keskeytymättömän dialogin muoto – ja näiden tapaamisten tuloksena tapahtunut huomattavien kaksipuolisten ja kansainvälisten asiakirjojen allekirjoittaminen merkitsee yleisen toteamuksen mukaan syvällisen käänteen alkua erilaisiin sosiaalisiin järjestelmiin kuuluvien valtioiden välisissä suhteissa.

Se mitä tähän mennessä on saavutettu, on rauhaarakastavien voimien suuri saavutus. Useilla virallisilla asiakirjoilla varmistettu sopimukseenpääsy laskee perustan valtioiden todella rauhanomaiselle rinnakkainololle ja yhteistyölle. Ja sittenkin tähän mennessä tapahtunutta edistystä voidaan pitää vain prosessin alkuna. Käsityksemme mukaan rauhanomainen rinnakkainolo merkitsee paljon enemmän kuin se, ettei ole sotaa. Se merkitsee erilaisiin sosiaalisiin järjestelmiin kuuluvien maiden välisten suhteiden poliittista normalointia sekä maiden välistä kaupallista, taloudellista, tieteellistä ja kulttuurillista yhteistyötä tasavertaisuuden ja molemminpuolisen hyödyn puitteissa.

Neuvostoliitto ja muut sosialistiset maat kamppailevat sellaisen kansainvälisten suhteiden järjestelmän puolesta, joka demokraattisen ja oikeudenmukaisen rauhan periaatteista lähtien tekisi ikiajoiksi lopun ydinsodan vaarasta,

antaisi varmat takeet kansainvälisestä turvallisuudesta ja tekisi nykyisille ja tuleville sukupolville mahdolliseksi keskittää ponnistuksensa sivilisaation nykyisen kehitysvaiheen tarpeiden sanelemien suurten yleisinhimillisten ongelmien, kuten ympäristön suojelun, valtameren rikkauksien ja avaruuden valtaamisen yms. – ratkaisuun työtätekevien kansanjoukkojen etujen mukaisesti.

Toisaalta tämän järjestelmän pitäisi tehdä loppu imperialismin siirtomaajärjestelmän jäänteistä samoin kuin imperialistisista kansojen herruus- ja alistussuhteista ja antaa vapaa liikkuma-ala koko työtätekevän ihmiskunnan sosiaaliselle edistykselle.

Tällaisen järjestelmän aikaansaamisen tiellä on luonnollisesti voitettava äärettömän suuria vaikeuksia. Ne johtuvat siitä, että kirjaimellisesti jokainen askel tällä tiellä koskettaa eri luokkien ja yhteiskuntaryhmien etuja. Rauhan voimat ovat viime aikoina vahvistuneet huomattavasti. Niitä vastustavat ääritaantumukselliset ryhmittymät – asevarustelua harjoittavat sotateollisuuskompleksin mahtimiehet, fasistimieliset ultrat ja jännitystilaa jatkuvasti pahentavat vastuuttomat politikoitsijat – eivät ole suinkaan poistuneet poliittiselta areenalta eivätkä luopuneet tavoitteistaan palauttaa maailma takaisin kylmään sotaan.

Leonid Brežnev totesi: »Kansainväliset suhteet ovat nykyään tavallaan sellaisten teiden risteyksessä, jotka johtavat joko luottamuksen ja yhteistyön paranemiseen tai keskinäisen pelon ja epäluulon sekä aseistuksen lisääntymiseen, sellaisten teiden, jotka viime kädessä johtavat joko kestävään rauhaan tai sodan partaalla tasapainossa pysyttelyyn. Liennytys antaa mahdollisuuden valita rauhan tien. Olisi rikos päästää tämä tilaisuus ohi. Nykyhetken tärkein ja kiireellisin tehtävä on lopettaa koko maailman mukaansa temmannut kilpavarustelu.»[228]

Asevarustelu jatkuu yhä kasvavassa mitassa ja siten säilyy myös sotilaallinen vastakkainolo. Vaarallisia jännityspesäkkeitä ei ole hävitetty. Taantumus tekee edelleenkin vastahyökkäyksiä. Kansan yhtenäisyyshallituksen kukistaminen ja sotilasjuntan verinen riehunta Chilessä, israelilaisten aggressorien provokaatiot Lähi-Idässä ja im-

perialistien hankkeet Angolaa ja Etiopiaa vastaan ovat saman ketjun renkaita, vaikka ne muodollisesti vaikuttavatkin erilaisilta. Imperialistinen taantumus yrittää näillä teoillaan kahlita jälleen demokratian ja lannistaa kansojen tahdon taistelussa rauhan ja edistyksen puolesta.

Kaiken tämän vuoksi kommunistien on lisättävä ponnistuksiaan historiallisesti väistämättömässä kahden maailmanjärjestelmän ja kahden maailmanpolitiikan taloudellisen, diplomaattisen ja ideologisen linjan välisessä kamppailussa.

Jännityksen lientyminen asettaa kansainvälisen luokkataistelun uudenlaisiin olosuhteisiin, vaikka tämän taistelun kireys ei heltiäkään. Se ikään kuin loitontaa kahden vastakkaisen yhteiskunnallis-poliittisen järjestelmän yhteentörmäystä siirtämällä sen asevarustelun ja konfrontaation alueelta taloudellisen, poliittisen ja ideologisen elämän alueelle.

Ideologinen rintama saa näin ollen erittäin tärkeän merkityksen. Nykyinen tilanne ja eräät olennaiset seikat nykyisessä kansainvälisessä elämässä saattavat kommunistien vastustajat vakaviin vaikeuksiin ja pakottavat heidät yhä uudelleen muuttamaan taktiikkaansa.

NKP:n 24. ja 25. edustajakokouksen päätösten pohjalta Neuvostoliiton kehittämä voimakas rauhanhyökkäys paljastaa Neuvostoliiton taholta uhkaavasta sodanvaarasta keksityn myytin valheellisuuden ja romuttaa sillä tavalla antisovetismin erään ideologisen peruskohdan sekä muuttaa maapallolla vallitsevaa ideologista ilmanalaa rauhan ja demokratian hyväksi.

Porvariston leirin aatteellis-poliittinen hajaannus on nykyään suurempi kuin milloinkaan ennen. Nyt ei todellisuudessa enää ole sellaista yhtenäistä neuvostovastaista rintamaa kuin aiemmin. Kapitalistisen maailman hallitsevissa huippukerroksissa, mm. suuren rahan piireissä, esiintyy suurta erimielisyyttä suhteessa Neuvostoliittoon ja lientytyspolitiikkaan. Luokkaolemuksensa vuoksi ne eivät tietenkään voi luopua syvälle syöpyneestä vihamielisyydestään sosialismia kohtaan. Monet mainittujen piirien

edustajat ovat edelleenkin avomielisen neuvostovastaisuuden kannalla. Samanaikaisesti kuitenkin monien kapitalististen maiden hallitsevat piirit ja ne poliittiset johtohenkilöt, jotka virallisen asemansa vuoksi vastaavat välittömästi ulkopoliittisesta linjasta ja joiden täytyy ottaa huomioon yleisessä poliittisessa ilmastossa tapahtuneet muutokset ja joita sitovat oman maan yleinen mielipide ja Neuvostoliiton kanssa tehdyt sopimukset, eivät katso enää voivänsa ainakaan avoimesti tukea neuvostovastaista propagandakampanjaa. Maailman yleisessä mielipiteessä esiintyvien uusien tuulahdusten vaikutuksesta mainitut johtohenkilöt sitä paitsi haluavat useinkin näyttää julkisuudessa olevansa lojaaleja Neuvostoliittoa kohtaan ja myötämielisiä kansainvälisen jännityksen lientymiselle saadakseen siitä itselleen tiettyä poliittista arvoa.

Tämä porvariston leirissä tapahtunut hajaannus tulee sitä selvemmin näkyviin, mitä ilmeisemmiksi käyvät muut lientymisprosessin aikaansaamat olennaiset seikat, jotka aiheuttavat kapitalismin ideologeille joskus hyvinkin vaikeita ongelmia.

Ensinnäkään he eivät voi jättää huomionsa ulkopuolelle sitä, että lientyminen, joka saa kannatusta laajoilta kansainvälisiltä yhteiskuntapiireiltä, aktivoi koko maailman poliittista elämää ja nostaa sen uudelle, tähänastista paljon korkeammalle asteelle. Yhä uusia, erilaisia aatteellis-poliittisia suuntauksia kannattavia yhteiskunnallisia voimia liittyy aktiiviseen kamppailuun rauhan puolesta. Nämä voimat yhdistyvät entistä tehokkaammin tukemaan demokraattisten kansainvälisten suhteiden aikaansaamisen ohjelmaa. Taantumuksen tärkeimmät aatteellis-poliittiset tehtävät – vieroittaa mahdollisuuksien mukaan kansanjoukkoja politiikasta ja estää demokraattisten voimien liittyminen yhtenäiseksi imperialisminvastaiseksi rintamaksi – vaikeutuvat sen vuoksi huomattavasti.

Taantumukselliset luonnollisesti näkevät senkin, että kaikkialla maailmassa työtätekevät joukot alkavat yhä paremmin ymmärtää kansainvälisen turvallisuuden olevan erottamattomasti sidoksissa kansalliseen vapautukseen ja sosiaaliseen edistykseen. Yhä useammat miljoonat ihmi-

set eri puolilla maailmaa tulevat kouriintuntuvasti vakuuttuneiksi siitä, että todella vankka rauha voidaan rakentaa vain todella demokraattiselle perustalle ja niiden periaatteiden pohjalta, joita Neuvostoliiton Kommunistinen Puolue, neuvostohallitus ja muut sosialistiset maat ovat aina puolustaneet ja puolustavat edelleenkin. Tämän totuuden tajuaminen vaurioittaa sitä porvarillisen propagandan erästä eniten levitettyä teesiä, johon se on monien vuosien kuluessa turvautunut saadakseen todistetuksi rauhanomaisen rinnakkainolon politiikan »ristiriitaisuuden» ja sen rauhaarakastavien tunnusten »soveltumattomuuden» vallankumouksellisiin luokkatavoitteisiin.

Taantumusvoimat eivät voi heittää pois laskuista sitäkään, että kahden järjestelmän välisen taistelun nykyinen vaihe ajoittuu yhteen kapitalismin sosiaalis-poliittisen kriisin jyrkän kärjistymisen kanssa, jolloin kapitalismin rahalliset vaikeudet suurenevat, hinnat nousevat jatkuvasti, työttömyys lisääntyy ja porvarillinen yhteiskunta rappeutuu moraalisesti ja jolloin miljoonille työtätekeville ihmisille tulee yhä selvemmäksi, että kapitalismi ei kykene panemaan nykyisen tieteellisteknisen edistyksen saavutuksia koko ihmiskunnan palvelukseen. Tämä on aikaa, jolloin kapitalistisen yhteiskunnan aatteellisen itsepuhdistuksen objektiiviset mahdollisuudet ovat kaventuneet entisestään. Porvarillisen propagandan mielilauseet, joissa luvaillaan luoda »yleisen yltäkylläisyyden yhteiskunta», rakentaa »kansankapitalismi» ja johdattaa ihmiskunta »joukkokulutuksen» ja »sosiaalisen harmonian» aikakauteen yms., menettävät nykyään aivan selvästi arvoaan ja muuttuvat tehottomiksi.

Taantumuksellisten piirien täytyy ottaa huomioon sellaisetkin seikat, kuin että porvarillinen maailma kokonaisuudessaan potee sodanjälkeisten kapitalististen kansainvälisten suhteiden kriisiä, joka ilmenee imperialististen valtojen välisten ristiriitojen ennen näkemättömänä kärjistymisenä, imperialististen sotilas-poliittisten liittoumien rakoiluna ja toisaalta imperialististen maiden ja toisaalta Aasian, Afrikan ja Latinalaisen Amerikan maiden välisten ristiriitojen jyrkkänä kärjistymisenä. Vastakkaisten

imperialististen »voimakeskusten» – USA:n, Länsi-Euroopan ja Japanin – etujen ristiriitaisuus on tullut niin ilmeiseksi, että länsimaissakaan ei enää kukaan rohkene sitä kiistää. Samanaikaisesti piirtyy yhä selvemmäksi imperialististen maiden ja kolmannen maailman maiden välinen selkkaus, ja tuskinpa voidaan pitää sattumanvaraisena sitä seikkaa, että viimeksi kuluneiden kahden ja puolen vuosikymmenen aikaisista aseellisiksi selkkauksiksi muuttuneista kriisitilanteista suurin osa oli juuri kolmannen maailman maissa, mikä on luonnollisesti ollut seurausta imperialismin uuskolonialistisesta politiikasta.

Kaikki mainitut tekijät loppujen lopuksi kärjistävät ja särmistävät tavattomasti ideologista taistelua kansainvälisellä areenalla. Tämän taistelun keskipisteessä ovat etupäässä sodan ja rauhan ongelmat, kansainvälisten suhteiden ja erilaisiin yhteiskuntapoliittisiin järjestelmiin kuuluvien maiden rauhanomaisen rinnakkainolon ongelmat. Tämä on luonnollisesti nykykauden eräänlainen lainomaisuus. Kukin maailmankehityksen vaihe nostaa etutilalle jonkin tietyn demokraattisen ja vapautustaistelun muodon, jonkin sellaisen kysymyksen, joka kyseisessä vaiheessa koskettaa enemmän kuin mikään muu koko ihmiskuntaa ja joka suurimmassa määrin vaikuttaa kaikkien muiden kysymysten ratkaisuun. Hyvällä syyllä voidaan sanoa, että nykyoloissa tällaisena avainkysymyksenä on taistelu rauhan puolesta. Se ennen kaikkea määrää, miten tulee tapahtumaan nykyisen ihmiskunnan taistelu demokratian ja sosiaalisen edistyksen puolesta.

Nykyajan luonteenomaiseksi piirteeksi on katsottava se, että rauhan puolustuksen ja kansainvälisten suhteiden normaloinnin kysymykset kokonaisuudessaan ovat päiväjärjestyksessä tavallisesti hyvin laajasuuntaisesti ja ne nivoutuvat tiiviisti yhteen hyvin erilaisten taloudellisten, sosiaalisten, poliittisten, moraalis-eettisten ja muiden sellaisten ongelmien kanssa synnyttäen useinkin varsin monimutkaisia ja ensi näkemältä ristiriitaisia aatteellis-poliittisten yhteenottojen solmukohtia. Nykyään ovat tulleet aatteellisen taistelun kohteiksi, joskus jopa aivan vastakkaisten näkökantojen kärjistyneiden yhteenottojen koh-

teiksi hyvin erilaiset ilmiöt, kuten kansainvälisten suhteiden kehitystiet, sosiaalisten uudistusten perspektiivit, demokraattisten instituutioiden arvostukset, moraalis-eettiset periaatteet ja useat sellaiset monimutkaiset tehtävät, jotka liittyvät luonnonsuojeluun, luonnonrikkauksien käyttöön, väestönkasvuun yms. ongelmiin. Rintamalinjan toisella puolella ovat marxilais-leniniläinen teoria ja sosialismin käytännöllinen kokemus. Tällä puolella kartuttaa ja tiivistää rivejään rauhan, demokratian ja sosiaalisen edistyksen puolesta taistelevien ihmisten valtava armeija. Ideologisen barrikadin toisella puolella on se monenkirjavien voimien kasauma, joka edustaa imperialistista ääritaantumusta, avoimia antikommunisteja, uusfasisteja, sionisteja ja vasemmistokiihkoilijoita, kaikenkarvaisia opportunisteja ja kaikkia niitä, jotka esiintyvät kansainvälisen jännityksen lientymistä vastaan.

Tässä yhteydessä on kuitenkin pantava merkille, että nämä voimat, jotka päältä päin katsoen esiintyvät ikään kuin aivan erilaisten kannanottojen edustajina, kuuluvat aivan erilaisiin yhteiskuntapoliittisiin liikkeisiin ja esittävät katsomustensa vahvistukseksi ensi näkemältä aivan erilaisia perusteluja ja käyttävät aivan erilaisia sanontoja, todellisuudessa kuitenkin julistavat yhtä ja samaa ja liittoutuvat keskenään samoin neuvostovastaisin ohjelmaperustoin. On syytä mainita vielä seuraava luonteenomainen seikka: niin kovasti kuin sosialismin viholliset pinnistelevätkin löytääkseen joitain uusia antikommunistisia ja neuvostovastaisia ajatusrakennelmia, mm. esiintyessään kansainvälisen tilanteen normalointia vastaan, he kaikki useimmassa tapauksessa vain toistelevat niitä kuluneita taantumuksellisia aatteita, joiden kanssa kommunistit ovat joutuneet tekemisiin aiemmin hyvin usein.

Uusissa, nykyisissä olosuhteissa taantumuksen hännänheiluttajat yrittävät kaikin mahdollisin keinoin aktivoida sosialisminvastaista myyräntyötä. Imperialismin yltiömäisin antikommunistinen sivusta, se joka pysyttelee edelleenkin kylmän sodan asemissa, esiintyy avoimesti kansainvälisen tilanteen normalointia vastaan mm. pelottelemalla länsimaisia poroporvareita sillä, että muka Neuvostoliitto

ja muut sosialistiset maat saavat jännityksen liennytyksestä jotain »yksipuolista etua» länsimaiden ja »vapaan maailman» vahingoksi. Tämän suuntauksen edustajat joko ilman pitempiä puheita kiistävät kansainvälisen jännityksen lientymisprosessin tai vaativat hyvän sään aikana kääntämään maailmanpolitiikan ruoria kylmän sodan suuntaan. Toiset porvariston ideologit eivät kiistä sitä, että kansainvälisen jännityksen lientyminen on tosiasia, he jopa tervehtivät sitä, mutta samalla koettavat antaa siitä oman kieroutuneen tulkintansa ja saada siitä itselleen yksipuolista etua. Niinpä jotkut heistä haluaisivat panna yhtäläisyysmerkin kylmän sodan ja ideologisen sodan välille tai ainakin todistaa, että ne muka ovat keskenään sidoksissa. Esimerkiksi Frank Shakespeare sanoi U. S. News and World Report -lehdelle antamassaan haastattelussa, että »maailmassa käynnissä oleva kylmä sota on oikeastaan aatteiden kaksintaistelua».[229]

Tällainen käsitys asiasta ei ole mitenkään hyväksyttävissä. Kylmän sodan panivat alulle voimapolitiikkaa kannattavat imperialistiset piirit. Kylmä sota yllytti kiihdyttämään revanssipolitiikkaa ja asevarustelua ja se vaurioitti kansojen välillä syntyneitä taloudellisia ja kulttuurillisia suhteita.

Eräät länsimaiset poliittiset johtomiehet myötävaikuttivat tietoisesti kansainväliseen jännitystilaan ja sodan rajalla pysyttelemiseen. He siirsivät kommunisminvastaisen taistelun valtioiden välisten suhteiden alueelle, mikä johti väistämättömästi kansainvälisen tilanteen huononemiseen ja aiheutti sotaselkkausten vaaraa. Onhan tunnettua, ettei kylmä sota ilmentänyt »aatteiden kaksintaistelua», vaan sitä, että vapautusmielisten edistyksellisten aatteiden vastapainoksi asetettiin karkea voima, uhkailut, taloudellinen ja sotilaallinen painostus ja kiristys, jotka monessa tapauksessa muuttuivat suoranaiseksi hyökkäykseksi niitä kansoja vastaan, jotka olivat lähteneet kulkemaan sosiaalisen ja kansallisen vapautuksen tietä.

Kylmän sodan politiikkaan tosiaankin liittyi tietynlaisia propagandaponnisteluja ja sillä oli vastaavanlainen, yltiömäisen antikommunismin pukuvarastosta otettu naa-

mio. Ja mikäli haluamme olla johdonmukaisia loppuun saakka, niin olisi loogista olettaa, että kansainvälisen jännityksen lientymisen olisi pitänyt saada kommunistien vastustajat vakuuttuneiksi siitä, kuinka välttämätöntä on luopuminen hermosodasta. Taantumuspiirit eivät kuitenkaan ole tehneet sitä. Rauhaarakastavat voimat katsovat tehtäväkseen pysyä valppaina hellittämättä otettaan ideologisessa taistelussa imperialismia vastaan.

Neuvostoliiton Kommunistinen Puolue ja muut veljespuolueet lähtevät siitä, että kun käynnissä oleva kansainvälisen jännityksen lientyminen vaurioittaa imperialismin hyökkäyshaluisten voimien asemia ja laajentaa erilaisiin sosiaalisiin järjestelmiin kuuluvien maiden välisiä kontakteja, niin se luo tähänastista suotuisammat ehdot kommunistisen maailmankatsomuksen voitolle. Leonid Brežnev sanoi tästä asiasta: »Olemme varmoja oman tiemme, marxilais-leniniläisen ideologian oikeellisuudesta emmekä epäile, etteikö jännityksen lientyessä luonnollinen kontaktien laajeneminen, henkisten arvojen ja informaation vaihto sekä eri maiden yhteiskuntapiirien välisten suhteiden kehittyminen olisi omiaan levittämään totuutta sosialismista ja voittamaan yhä uusia kannattajia tieteellisen kommunismin aatteiden puolelle.»[230]

LOPPUSANAT

Ihmisten henkisen elämän alue on aina ollut, on ja tulee olemaan inhimillisen toiminnan kaikkein monisärmäisin ja kaikkein hienovaraisin alue. Hyvin monet ja hyvin erilaiset, useinkin hyvin ristiriitaiset sosiaalista, poliittista, kansallista, kulttuurillista tai jotain muuta laatua olevat tekijät vaikuttavat siihen välittömästi tai välillisesti. Yhteiskunnallisesti lainomaiset ja subjektiivis-emotionaaliset seikat yhdistyvät omalla tavallaan kunkin henkilön ja kunkin ihmisryhmän aatteellisten katsomusten monisäikeiseksi vivahdekokonaisuudeksi muodostaen kussakin eri tapauksessa kyseiselle ajankohdalle ominaisia ja kussakin tapauksessa toistumattomia liitoksia ja sävytyksiä.

Nykyajan aatteellisen taistelun ristiriitaisuus johtuu edellä mainituista seikoista. Mutta sittenkin se alistuu omalle, peräänantamattomalle logiikalleen: aatteiden taistelussa pääsevät voitolle ne aatteet, jotka vastaavat todellisia elämän tarpeita ja osoittavat kansanjoukoille teoin eikä sanoin konkreettisten ajankohtaisten tehtävien ratkaisukeinot. Tästä yksinkertaisesta totuudesta määräytyy kommunistisen ideologian menestys ja hyökkäävä luonne.

Työtätekevät kysyvät: kuinka on ymmärrettävissä, että vastoin porvariston ennusteluja uuden yhteiskunnan tuhosta sosialismi vahvistuu vahvistumistaan? Mistä johtuu, että sosialismi ratkaisee niin menestyksellisesti kansanihmisille elintärkeät kysymykset, vaikka ihmiskunta oli koko historiansa ajan turhaan hakenut näitä ratkaisuja? Miksi kapitalismi tuomitsee kokonaiset kansat ja maat elämään takapajuisina kurjuudessa, mutta sosialismi johtaa ne hyvin nopeasti edistyksen tielle? Miksi porvaristo ei ole vuosisatojen kuluessa selviytynyt kärjistyneistä kansallisuuksien selkkauksista, mutta sosialismi toteutti historiallisesti lyhyessä ajassa entisen tsaristisen keisarikunnan kansojen kansallisen vapautuksen? Ja vihdoin, miksi nimenomaan sosialismin ulkopolitiikka taistelussa aggressiivisia voimia vastaan tuo kansoille rauhan ja hedelmällisen yhteistyön mahdollisuudet?

Nämä kysymykset sinänsä sisältävät vakavan haasteen kapitalismille, sillä koko yhteiskunnallinen käytäntö vahvistaa kumoamattomasti, että meidän aikanamme vain tieteellisen kommunismin teoria ja käytäntö avaavat ihmiskunnalle tien sosialismiin ja poliittiseen vapautukseen, vain sosialismi ratkaisee nykyajan perusongelmat.

Neuvostokansa on kulkenut marxismin-leninismin lipun alla kuuden vuosikymmenen taipaleen ja saavuttanut maailmanhistoriallisia voittoja taloudellisen, poliittisen ja kulttuurillisen elämän kaikilla aloilla. Toisen maailmansodan jälkeen marxismin-leninismin aatteet tulivat valtiollisen rakennustyön teoreettiseksi perustaksi vielä useissa muissa Euroopan, Aasian ja Latinalaisen Amerikan maissa, jotka lähtivät kulkemaan sosialismia kohti. Kapitalististen maiden kommunistiset puolueet käyvät marxismin-leninismin aatteellisen lipun alla jatkuvaa taistelua rauhan, demokratian ja sosiaalisen edistyksen puolesta. Nykyajan monimutkaisissa olosuhteissa kuuluu nimenomaan kommunistiselle liikkeelle, marxisteille-leninisteille ansio sellaisten ajankohtaisten ongelmien kehittelystä kuin toisen maailmansodan seurausten poistaminen ja rauhan lujittaminen kaikkialla maailmassa, työtätekevien taloudellisten, sosiaalisten ja demokraattisten saavutusten laajentaminen, kaikkien demokraattisten voimien yhteenliittämistä koskevat kysymykset, kansallisen vapautustaistelun kysymykset yms. Sen vuoksi tieteellisen kommunismin teoria ja käytäntö saavatkin aatteiden kiivaassa taistelussa puolelleen yhä enemmän työtätekeviä koko maailmassa.

Lokakuun suuren sosialistisen vallankumouksen voitosta tuli meidän vuosisatamme tärkein tapahtuma, joka muutti jyrkästi koko ihmiskunnan historialliset kohtalot.

Kuuden vuosikymmenen kuluessa Neuvostoliitossa on rakennettu kehittynyt sosialistinen yhteiskunta, jossa ovat toteutuneet työtätekevien vuosisataiset toiveet vapaudesta, demokratiasta ja sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta. Neuvostomaan valtavat saavutukset kaikilla yhteiskuntaelämän aloilla on nyt varmistettu uudessa SNTL:n Perustuslaissa, joka kruunaa puolueen ja kansan sankarilliset teot ja aikaansaannokset sosialismin rakennustyössä.

NKP:n Keskuskomitean pääsihteeri, Neuvostoliiton Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön puheenjohtaja Leonid Brežnev tähdensi NKP:n KK:n, Neuvostoliiton Korkeimman Neuvoston ja Venäjän federatiivisen tasavallan Korkeimman Neuvoston yhteisessä juhlakokouksessa: »Hiljattain hyväksyttiin uusi Neuvostoliiton Perustuslaki. Se osoitti vielä kerran, että kaikkien maassamme tapahtuvien uudistusten ja muutosten tavoitteena on ennen kaikkea turvata jokaiselle kansalaiselle ihmisarvoa vastaavat elinolot. Se osoitti jälleen vakuuttavasti, että käsitteet vapaus, ihmisoikeudet, demokratia ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus saavat todellisen sisällön vain sosialismin oloissa.»[231]

Historian kannalta hyvin lyhyessä ajassa uusi yhteiskuntajärjestelmä on muuttanut maailman kasvot perusteellisesti. Sosialismi on todistanut etevämmyytensä kapitalismiin verrattuna inhimillisen toiminnan ratkaisevalla alueella, aineellisessa tuotannossa. Useiden vuosikymmenien ajan sosialistinen suunnitelmatalous on kehittynyt jatkuvasti nopeaa vauhtia, ja tämä vauhti on tuntuvasti suurempi kuin kapitalistisen talouden kehitysvauhti. Sosialismi antaa kapitalismiin verrattuna paljon suuremmat kehitysmahdollisuudet tieteellistekniselle vallankumoukselle ja varsinkin sen saavutusten käyttämiselle työtätekevien omaksi hyödyksi. Näin siksi ,että sosialismi on poistanut ristiriidan tuotantovoimien ja tuotantosuhteiden väliltä ja siten myös poistanut yksilön vieraantumisen sosiaaliset syyt. Sosialismi antaa työn ihmiselle aineellisten hyödykkeiden lisäksi sellaisia sosiaalisia ja henkisiä arvoja, joita kapitalismi ei pysty antamaan.

Sosialismi on näyttänyt etevämmyytensä kapitalismiin verrattuna vielä havainnollisemmin mahdollisuuksillaan aikaansaada paljon korkeampi yhteiskuntasuhteiden tyyppi. Kaiken kaikkiaan vain muutaman vuosikymmenen kuluessa, kaikkien sosiaalisten kerrosten toisiaan lähentymisen tuloksena sekä Neuvostoliiton kaikkien kansakuntien ja kansallisten ryhmien juridisen ja tosiasiallisen tasavertaisuuden perustalla on muotoutunut uusi historiallinen ihmisyhteisyys, neuvostokansa. On luotu erittäin kor-

keatasoisen järjestyneisyyden, aatteellisuuden ja tietoisuuden yhteiskunta, työtätekevien, isänmaanystävien ja internationalistien yhteiskunta, todellisen demokratian yhteiskunta.

Neuvostolaisessa elämänmuodossa nivoutuvat elimellisesti toisiinsa kunkin henkilön reaaliset oikeudet ja vapaudet ja toisaalta kunkin korkea kansalaisvastuullisuus. Siinä nivoutuvat toisiinsa työtätekevän henkilökohtaiset ja yhteiskunnalliset edut. Valtakunnan Perustuslaki turvaa tarkasti jokaiselle sosialistisen yhteiskunnan jäsenelle oikeuden aineelliseen hyvinvointiin, se turvaa henkilökohtaisen vapauden, oikeuden osallistua tuotannolliseen toimintaan ja yhteiskunnalliseen elämään, oikeuden käyttää luonnon ja kulttuurin antimia. Samanaikaisesti Perustuslaki varmistaa nämä oikeudet siten, että velvoittaa kaikki kansalaiset tekemään työtä, puolustamaan sosialismin aikaansaannoksia ja kantamaan vastuun sekä yhteiskuntaa että tulevia sukupolvia kohtaan. Tämä oikeuksien ja velvollisuuksien elimellinen sulauma merkitseekin kehittyneen sosialismin demokratiaa, joka turvaa vankasti ja luotettavasti työtätekevän ihmisen todelliset oikeudet. Se on kommunistisen puolueen ja neuvostovaltion tarmokkaan ja määrätietoisen toiminnan tulos.

Leonid Brežnev totesi: »Kuusi vuosikymmentä on vähemmän kuin ihmisen keskimääräinen elinikä. Kuitenkin meidän maamme tänä aikana kulkema taival on vuosisatojen veroinen.

Olemme rakentaneet uuden yhteiskunnan, jollaista ihmiskunta ei ole aiemmin tuntenut. Meidän yhteiskuntamme on kriisitön yhteiskunta, jatkuvasti kasvavan talouden, kypsyysasteelle kehittyneiden sosialististen suhteiden ja todellisen vapauden yhteiskunta. Yhteiskunnassamme on vallalla tieteellinen, materialistinen maailmankatsomus. Meidän yhteiskuntamme on ehdottoman varma tulevaisuuden ja valoisain kommunististen tulevaisuudennäköalojen yhteiskunta. Sille ovat avoinna jatkuvan kaikinpuolisen edistyksen rajattomat lakeudet.»[232]

Sosialismi raivaa koko ihmiskunnalle erittäin laajat rauhan ja edistyksen mahdollisuudet. Tätä tarkoitusta pal-

velee sosialismin rauhaarakastava politiikka, joka muodostaa myös sen ulkopoliittisen linjan perusolemuksen. Taistelu rauhan puolesta on nyt nostettu Neuvostoliitossa perustuslaillisen periaatteen tasolle ja se on varmistettu neuvostomaan uudessa Perustuslaissa. Uudessa SNTL:n Perustuslaissa, 28. pykälässä, sanotaan: »SNTL noudattaa järkkymättä leniniläistä rauhanpolitiikkaa, esiintyy kansojen turvallisuuden lujittamisen ja laajan kansainvälisen yhteistyön puolesta.

SNTL:n ulkopolitiikka on suunnattu suotuisten kansainvälisten edellytysten turvaamiseen kommunismin rakentamiselle SNTL:ssa, Neuvostoliiton valtakunnallisten etujen suojaamiseen, sosialismin asemien lujittamiseen maailmassa, kansojen kansallisen vapautuksen ja sosiaalisen edistyksen puolesta käymän taistelun tukemiseen, hyökkäyssotien ehkäisemiseen, yleisen ja täydellisen aseidenriisunnan aikaansaamiseen ja yhteiskuntajärjestelmältään erilaisten valtioiden rauhanomaisen rinnakkaisolon periaatteen johdonmukaiseen noudattamiseen.

Sodan propagoiminen on SNTL:ssa kielletty.»[233]

Sosialististen maiden kesken vakiintunut kansainvälisten suhteiden uusi tyyppi on valtava saavutus koko maailmaa sekä nykyisiä ja tulevia sukupolvia varten. Nämä suhteet perustuvat sosialistisen internationalismin sekä suvereenien ja tasavertaisten sosialististen valtioiden veljellisen yhteistyön periaatteille. Ne ovat maapallon kaikkien kansojen tulevien keskinäissuhteiden esikuva. Toisaalta sosialismi vaikuttaa välittömästi kansainvälisellä areenalla kokonaisuudessaan positiivisten muutosten tapahtumiseen: erilaiseen yhteiskuntajärjestelmään kuuluvien maiden rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteista johtuvat demokraattiset periaatteet saavat yhä suurempaa tunnustusta nykyajan kansainvälisoikeudellisissa normeissa ja kansainvälisten järjestöjen toiminnassa.

Ajatus kansainvälisten suhteiden perinpohjaisesta uudestijärjestämisestä demokraattisten periaatteiden mukaisesti raivaa yhä varmemmin itselleen tietä elämään. Tämä uusi kansainvälisten suhteiden järjestelmä edellyttää katastrofaalisen ydinsotauhkan poistamista, kansojen riip-

pumattomuuden ja suvereenien oikeuksien turvaamista, varmoja takeita kansainväliselle turvallisuudelle sekä asevarustelun lopettamista ja sitä seuraavaa yleistä aseriisuntaa. Samalla se edellyttää rajoittamatonta liikkuma-alaa sosiaaliselle edistykselle pohjautuen kunkin kansan pyhään oikeuteen ratkaista kohtaloistaan itsenäisesti. Se edellyttää siirtomaajärjestelmän jäänteiden lopullista hävittämistä, kansainvälisimperialistisen riistojärjestelmän murtamista, herruus- ja alistussuhteiden lopettamista sekä todella hyvien naapuruussuhteiden pystyttämistä. Tämä järjestelmä edellyttää laajaa kansainvälistä yhteistyöskentelyä eri aloilla.

Länsimaista on viime aikoina kantautunut sellaisia käsityksiä, että mainitunlainen kansainvälisten suhteiden uudelleenjärjestely ja kansainvälisen jännityksen liennyttäminen ovat enemmän hyödyksi sosialismille kuin kapitalismille. Tämän käsityksen johdosta voidaan ennen kaikkea sanoa, että se tahtoen tai tahtomattaan kumoaa yhden tärkeimmistä antikommunistisista taruista, nimittäin tarun sosialismin hyökkäyshaluisuudesta. Ovathan porvariston ideologit monia vuosikymmeniä lakkaamatta jankuttaneet ja vielä tänä päivänäkin jankuttavat ns. neuvostovaarasta. Oikeastaan juuri tämä teesi on aina palvellut voimapolitiikan ja kylmän sodan aikaisten monilukuisten imperialismin sotaisten oppirakennelmien ideologisena pohjustuksena. Nytkin imperialistiset piirit käyttävät sitä kansainvälisen jännityksen liennytyspyrkimysten vaurioittamiseen. Mutta jos sosialismi hyötyy rauhasta enemmän kuin kapitalismi, niin kuinkas silloin käy tuolle »neuvostouhkalle»? Näiden kahden teesin välinen ristiriita on ilmeisen silmäänpistävä.

Todellisuudessahan kommunistit eivät ole milloinkaan salailleet rauhanpyrkimyksiään. Samalla he ovat aina käsittäneet ja käsittävät nytkin asian siten, että rauhaa sekä kansainvälisten suhteiden normalointia ja kansainvälisen jännityksen liennytystä tarvitsevat kaikki kansat ja valtiot ja kaikille niille ne ovat hyödyksi. Puhuessaan Helsingin ETY-konferenssin tuloksista Leonid Brežnev tähdensi, että tässä tapauksessa »ei ole voittajia eikä voitettuja, ei

ole jotain itselleen saaneita eikä jotain menettäneitä. Tämä on järjen voitto. Kaikki ovat voittaneet: idän ja lännen maat, sosialististen ja kapitalististen, liittoihin kuuluvien ja puolueettomien maiden, pienten ja suurten maiden kansat. Tämä on kaikkien niiden voitto, joille rauha ja turvallisuus maapallolla ovat kalliit.»[234]

Tällä toveri Brežnevin lausumalla on sitäkin suurempi merkitys, kun meidän aikanamme ihmiskunnan rauhanomainen kehitys ei ole vain pelkkä toivomus eikä pelkkä hyvää tarkoittava aikomus, vaan historiallisesti välttämätön ja täysin reaalinen perspektiivi. Tällaisen mahdollisuuden käyttämättä jättäminen olisi rikos nykyistä sukupolvea ja tulevaa ihmiskuntaa kohtaan.

Neuvostoliiton kanta tässä asiassa on äärimmäisen selvä. Leonid Brežnev sanoi: »Olemme aktiivisesti ja ponnekkaasti esittäneet, että sosialismin ja kapitalismin kiista ratkaistaisiin rauhanomaisen työn kentällä eikä taistelutantereella tai aseita tuottavalla liukualustalla. Haluamme, etteivät näitä kahta maailmaa erottavien rajojen poikki kulkisi ydinohjusten lentoradat, vaan koko ihmiskunnan hyväksi koituvan laajan ja monitahoisen yhteistyön siteet. Toteuttamalla johdonmukaisesti tätä politiikkaa me täytämme yhtä tärkeintä Lokakuun vallankumouksen tunnusta ja Leninin neuvoa: rauha kansoille!»[235] Juuri tämä pääajatus muodostaa NKP:n 24. edustajakokouksessa hyväksytyn ja 25. edustajakokouksessa kehitellyn rauhanohjelman, turvallisuuteen ja yhteistyöhön tähtäävän ohjelman perustan.

Neuvostoliiton Kommunistinen Puolue on muotoillut selvästi tämän näkymän. Se lähtee siitä, että ennen muuta on jatkettava taistelua sellaisen poliittisen liennytyksen aikaansaamiseksi, joka johtaisi vielä toistaiseksi säilyneiden jännityspesäkkeiden lopettamiseen, kansainvälisten selkkausten oikeudenmukaiseen sääntelyyn sekä valtioiden välisen yhteisymmärryksen ja luottamuksen vahvistamiseen. Leonid Brežnev totesi, että tehtävänä on »luoda maailmaan sellainen ilmapiiri, jossa mahdolliset aggressorit, seikkailijat ja aseiden kalistelijat saavat joka paikassa kansoilta vastaansa yhä päättävämmän vastaiskun ja jossa

yhä laajemmat kansanjoukot eri puolilla maailmaa saavat todellakin nauttia rauhasta ja turvallisuudesta ja olla varmoja rauhallisesta tulevaisuudesta.»[236]

Poliittinen liennytys on erittäin tärkeä, mutta kuitenkin vasta ensimmäinen vaihe taistelussa kansainvälisten suhteiden uudenlaisen järjestelmän aikaansaamiseksi. Nykyään nähdään yhä välttämättömämmäksi nousta tässä taistelussa uudelle laadulliselle askelmalle: poliittinen liennytys on täydennettävä sotilaallisella liennytyksellä. Kilpavarustelun käytännöllisestä hillitsemisestä tulee nyt kansainvälisen elämän peruskysymys, sillä ihmiskunta ei voi enää sietää sellaista, että maailmassa edelleenkin laajennettaisiin ja parannettaisiin sodan aineellista perustaa. Liennytystä voidaan kehittää edelleen vain siinä tapauksessa, jos aseistusta supistetaan johdonmukaisesti ja pidetään silmämääränä yleistä ja täydellistä aseriisuntaa.

Poliittisen ja sotilaallisen liennytyksen lopputuloksena täytyy olla kaikkien maiden hedelmällinen ja keskinäisesti hyödyllinen yhteistyöskentely tasavertaisuuden ja suvereniteetin kunnioittamisen sekä toistensa sisäisiin asioihin puuttumattomuuden perustalla. Tällainen yhteistyöskentely oikeastaan onkin sen kansainvälisten suhteiden uudenlaisen järjestelmän perussisältönä, jonka aikaansaamiseksi Neuvostoliitto ja koko sosialistinen ystävyysliitto työskentelevät.

Tämä selväpiirteinen ja valtava ohjelma avaa laajan liikkuma-alan kaikkien kansojen väliselle taloudelliselle ja tieteellistekniselle yhteistyölle sekä kulttuuriarvojen vaihdolle, laajat mahdollisuudet aikamme ihmiskunnan ponnistusten yhdistämiselle niiden maailmanlaajuisten ongelmien ratkaisuun, joita nykyaika ja tuleva aikakausi eteemme asettavat.

Tällainen on rauhan ja kansainvälisen yhteistyöskentelyn tulevaisuudennäkymä. Sillä ei kuitenkaan ole mitään tekemistä luokkarauhan kanssa eikä se laisinkaan poista peruseroavuutta eri yhteiskuntajärjestelmiin kuuluvien valtioiden ideologioista ja poliittisista järjestelmistä. Se ei suinkaan merkitse työtätekevien alistumista kapitalistiseen sorto- ja väkivaltakomentoon. Päinvastoin, se avaa

kansanjoukoille suotuisan mahdollisuuden saavuttaa toivomansa päämäärä, ts. rakentaa luokaton yhteiskunta. Samalla se antaa mahdollisuuden välttyä itsensä tuhoamiselta ydinsodan palossa.

Tämä tulevaisuudennäkymä on tehtävä ehdottoman kestäväksi, sillä se ilmentää nykyajan perussisällön: ihmiskunnan siirtymisen kapitalismista sosialismiin.

LÄHDETEOKSET

[1] *V. I. Lenin.* Teokset, 45-osainen laitos, 18. osa, s. 576; Valitut teokset, 4-osainen laitos, 2. osa, s. 188; Valitut teokset, 10-osainen laitos, 5. osa, s. 12.

[2] *K. Marx, F. Engels.* Valitut teokset kolmessa osassa, 1. osa, s. 358. Kustannusliike Edistys, Moskova 1972.

[3] Kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälinen neuvottelukokous, Moskova, kesäkuu 1969. Oulun Kirjapainoteollisuus Oy 1969, s. 8.

[4] *K. Marx, F. Engels.* Valitut teokset kolmessa osassa, 1. osa, s. 364.

[5] *V. I. Lenin.* Teokset, 31. osa, s. 358.

[6] «Вопросы идеологической работы КПСС. Сборник важнейших решений КПСС (1965—1972 гг.)». Москва, 1972, стр. 86.

[7] *L. I. Brežnev.* NKP:n Keskuskomitean toimintaselostus ja puolueen lähimmät tehtävät sisä- ja ulkopolitiikan alalla. Karjala-kustantamo, Petroskoi 1976, s. 33–41, 88–89.

[8] «Вопросы идеологической работы КПСС», стр. 125.

[9] *Л. И. Брежнев.* Ленинским курсом. Москва, 1974, том 4, стр. 279.

[10] *V. I. Lenin.* Teokset, 19. osa, s. 75.

[11] *J. Thompson.* Russia. Bolshevism and the Versailles Peace. Princeton, 1967, p. 398.

[12] »Problems of Communism», 1970, March–April, p. 13.

[13] *R. Strausz-Hupé, W. Kintner* and *S. Possony.* A Forward Strategy for America. New York, 1961, p. 405–406.

[14] *V. I. Lenin.* Teokset, 26. osa, s. 236; Valitut teokset, 4-osainen laitos, 3. osa, s. 312; Valitut teokset, 10-osainen laitos, 7. osa, s. 362.

[15] *K. Marx, F. Engels.* Werke, Band 2, Dietz Verlag Berlin 1972, S. 86.

[16] *K. Marx, F. Engels.* Valitut teokset kolmessa osassa, 1. osa, s. 302.

[17] Kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälinen neuvottelukokous, Moskova, kesäkuu 1969, s. 8.

[18] Pravda, 30. toukokuuta 1972.

[19] *Ch. E. Bohlen.* The Transformation of American Foreign Policy. London, 1969, p. 75.

[20] »Foreign Affairs», 1970, July, p. 648.

[21] »The Guardian», 7. XI. 1961, p. 8.

[22] *Л. И. Брежнев.* О внешней политике КПСС и Советского государства. Речи и статьи. Москва, 1973, стр. 445—446.

[23] Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton Perustuslaki. Kustannusliike Edistys, Moskova 1977, s. 16.

[24] *Л. И. Брежнев.* За справедливый, демократический мир, за безопасность народов и международное сотрудничество. Москва, Политиздат, 1973, стр. 37—38.

[25] »Washington Post», 14. XII. 1971.

[26] *V. I. Lenin.* Teokset, 24. osa, s. 414.

[27] Sama, 31. osa, s. 444.

[28] Kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälinen neuvottelukokous, Moskova, kesäkuu 1969, s. 20.

[29] *K. Marx, F. Engels.* Werke, Band 1, S. 391.

[30] Ks. «Мировая экономика и международные отношения», 1970, № 7, стр. 154.

[31] Näitä asioita kosketellaan suoranaisesti tai välillisesti esimerkiksi seuraavissa teoksissa: *J. K. Galbraith.* The New Industrial State. Boston, 1967; *D. Bell.* Technocracy and Politics. (Paper), »Survey», 1971, n:o 1, p. 1–24; *Z. Brzezinski.* Between Two Ages. America's Role in the Technotronic Era. New York, 1970; *H. Marcuse.* An Essay on Liberation. London, 1969, ja monissa muissa.

[32] *J. K. Galbraith.* The New Industrial State, p. 263.

[33] Ks. »Political Affairs», 1970, June, p. 23.

[34] *K. Marx, F. Engels.* Valitut teokset kolmessa osassa, 1. osa, s. 147.

[35] Kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälinen neuvottelukokous, Moskova, kesäkuu 1969, s. 17.

[36] *K. Marx, F. Engels.* Valitut teokset kolmessa osassa, 1. osa, s. 433.

[37] Kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälinen neuvottelukokous, Moskova, kesäkuu 1969, s. 24.

[38] Ks. *V. I. Lenin.* Teokset, 4. osa, s. 185; Teokset, 6. osa, s. 182.

[39] Sama, 22. osa, s. 348.

[40] Kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälinen neuvottelukokous, Moskova, kesäkuu 1969, s. 37.

[41] *Л. И. Брежнев.* Ленинским курсом. Речи и статьи, том 2. Москва, 1970, стр. 400—401.

[42] Siteerattu teosta: *Th. C. Sorensen.* The Word War. The Story of American Propaganda. New York, 1968, p. 21.

[43] »The Department of State Bulletin», 30. XII. 1963, p. 996.

[44] »Ideological Operations and Foreign Policy», 88-th Congress, 2-nd Session, 1964, p. 6–7.

[45] *W. Dizard.* The Strategy of Truth. Washington, 1966, p. 186.

[46] »The New York Times», 27. XI. 1970.

[47] «Материалы XXIV съезда КПСС», стр. 193.

[48] Perusteellisimmat teokset tältä alalta ovat Lippmanin, Lasswellin, Doobin ja Childsin kirjoittamia. (*W. Lippman.* Public Opinion. New York, 1922; *H. Lasswell.* Propaganda Technique in the Word War. New York, 1927; *L. Doob.* Propaganda: Its Psychology and Technique. New York, 1935.)

[49] *Th. C. Sorensen. The Word War.* The Story of American Propaganda, p. 22.

[50] Sama, p. 26.

[51] *R. Taft.* A Foreign Policy for Americans. New York, 1951, p. 118.

[52] *Th. C. Sorensen.* The Word War. The Story of American Propaganda, p. 44.

[53] »Editorial Research Reports», 26. IV. 1961, p. 303–304.

[54] *B. Cohen.* The Press and Foreign Policy. Princeton, 1963, p. 131.

[55] Sama, p. 231.

[56] *Ph. Boegner.* Presse, Argent, Liberté. Paris, 1969, p. 53.

[57] Ks. »The Department of State Bulletin», 9. VII. 1962, p. 59.

[58] *Linaberger.* Psychological Warface, Washington, 1954, p. 276.

[59] *Th. C. Sorensen.* The Word War. The Story of American Propaganda, p. 4.

[60] *Ch. Seely.* Philosophy and Ideological Conflict. New York, 1953, p. 308.

[61] *J. Campbell.* The Foreign Affairs Fudge Factory. New York, 1971, p. 176.

[62] *P. Nord.* L'intoxication – arme absolue de la guerre subversive. Paris, 1971, p. 291.

[63] Sama, p. 5–6.

[64] *L. I. Brežnev.* NKP:n Keskuskomitean toimintaselostus Neuvostoliiton Kommunistisen Puolueen 24. edustajakokoukselle. APN:n julkaisu, Helsinki 1971, s. 125–126.

[65] *K. London.* The Making of Foreign Policy. Philadelphia, 1965, p. 256.

[66] »The New York Times», 9. IX. 1970.

[67] *A. Guedj, J. Girault.* »Le Monde... Humanisme, objectivité et politique». Paris, 1970, p. 29.

[68] Sama, p. 160.

[69] *V. I. Lenin.* Teokset, 28. osa, s. 233; Valitut teokset, 4-osainen laitos, 4. osa, s. 31; Valitut teokset, 10-osainen laitos, 8. osa, s. 189.

[70] *V. I. Lenin.* Teokset, 26. osa, s. 238; Valitut teokset, 4-osainen laitos, 3. osa, s. 314; Valitut teokset, 10-osainen laitos, 7. osa, s. 364.

[71] Sama.

[72] *L. Fraser.* Propaganda. London, 1957, p. 10.

[73] »The New York Times», 15. IV. 1972.

[74] Siteerattu: «Проблемы мира и социализма», 1972, № 2, стр. 79.

[75] When Men Revolt and Why. Edited by J. Davies. London, 1971, p. 236.

[76] *M. Klein* (ed). The American Novel Since World War II. Greenwich, 1969, p. 130.

77 *K. Marx.* Pääoma, 1. osa, s. 22. Kustannusliike Edistys, Moskova 1974.

78 *V. I. Lenin.* Teokset, 1. osa, s. 284; Valitut teokset, 4-osainen laitos, 1. osa, s. 201; Valitut teokset, 10-osainen laitos, 1. osa, s. 176.

79 *V. I. Lenin.* Teokset, 15. osa, s. 19; Valitut teokset, 4-osainen laitos, 1. osa, s. 48.

80 *V. I. Lenin.* Teokset, 18. osa, s. 575; Valitut teokset, 4-osainen laitos, 2. osa, s. 186; Valitut teokset, 10-osainen laitos, 5. osa, s. 10.

81 *V. I. Lenin.* Teokset, 28. osa, s. 28.

82 »The State of Soviet Studies». Cambridge, 1965, p. 18.

83 *W. Chamberlin.* The First Russian Revolution. »Russian Review», 1967, N 1, p. 4.

84 *I. Deutscher.* The Unfinished Revolution. Russia 1917–1967, p. 115.

85 »Storia illustrata», 1971, N 168, p. 29.

86 *R. Daniels.* Red October, p. 226–227.

87 *T. N. Carver.* The Present Economic Revolution in the United States. Boston, 1925, p. 115.

88 Sama, p. 9–10.

89 Ks. *T. Veblen.* The Engineers and Prise System. New York, 1921.

90 Kommunistinen Internationaali. Historiallinen katsaus. Kustannusliike Edistys, Moskova 1973, s. 370.

91 »Cahiers du Communisme», 1965, april–mai, p. 13.

92 »The New York Times», 24. VI. 1941.

93 Ks. «Внешняя политика Советского Союза в период Отечественной войны», том III. Москва, 1947, стр. 517.

94 Ks. »Foreign Affairs», 1974, July, p. 55.

95 Ks. *J. P. Warburg.* The United States in Changing World. New York, 1954, p. 416.

96 Ks. »A Decade of American Foreign Policy. Basic Documents». Washington, 1950, p. 1253–1267.

97 »The New York Times», 6. VI. 1947.

98 *J. Burnham.* The Struggle for the World. New York, 1947, p. 184.

[99] *G. Kennan.* Memoirs 1925–1950. Boston, 1967, p. 557.

[100] »Foreign Affairs», 1947, July, p. 579.

[101] »The New York Times», 17. III. 1962.

[102] *H. Kissinger.* Nuclear Weapons and Foreign Policy. New York, 1957, p. 10.

[103] *R. Nixon.* Six Crises. New York, 1968, p. 59.

[104] Kommunististen ja työväenpuolueiden edustajien neuvottelukokouksen julkilausuma, marraskuu 1960, Moskova. Kommunisti n:o 10, 1960, s. 2.

[105] *L. Mises.* Socialism. An Economic and Sociological Analysis. London, 1951, p. 239.

[106] *A. Hansen.* The American Economy. New York–Toronto, 1957, p. 10.

[107] Ks. *R. Crossman.* Socialism and New Despotism. London, 1956, p. 5.

[108] *J. Schumpeter.* The History of Economic Analysis. London, 1955, p. 987.

[109] »Fortune», 1951, February, p. 79.

[110] »The New York Times», 15. II. 1956.

[111] *M. Lerner.* America as a Civilization. New York, 1957, p. 302.

[112] »Research in Industrial Human Relations». New York, 1957, p. 52.

[113] »Harvard Business Review», 1958, September–October, p. 70.

[114] *V. I. Lenin.* Teokset, 31. osa, s. 150.

[115] Kommunisti n:o 11, 1969, s. 426.

[116] *K. Marx, F. Engels.* Kirjeitä. Kustannusliike Edistys, Moskova 1975, s. 35.

[117] Ks. *V. Ferkiss.* The Technological Man. New York, 1969, p. 30.

[118] *G. Ellul.* The Technological Society. New York, 1965, p. 134.

[119] *A. Shonfield.* Modern Capitalism. London, 1965, p. 46, 63.

[120] Ks. kokoelma Industrialism and Industrial Man. London, 1962, p. 19, 28.

[121] *W. W. Rostow.* The Stages of Economic Growth. A Non-Communist Manifesto. Cambridge, 1967, p. 4.

[122] Sama, p. 5.

[123] Sama, p. 6.

124 Sama, p. 8, 9.

125 Sama, p. 10.

126 Sama, p. 133.

127 Sama.

128 »Newsweek», 4. I. 1971, p. 48.

129 *J. K. Galbraith*. The New Industrial State. Boston, 1967, p. 20.

130 *R. Aron. Trois* Essais sur l'âge industriel, Paris, 1966, p. 90–91.

131 *R. Aron*. Les Désillusions du Progrès, Paris, 1969, p. 340.

132 *J. K. Galbraith*. The New Industrial State, p. 290.

133 *V. I. Lenin*. Teokset, 25. osa, s. 447; Valitut teokset neljässä osassa, 3. osa, s. 193.

134 *V. I. Lenin*. Teokset, 24. osa, s. 456.

135 Kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälinen neuvottelukokous, Moskova, kesäkuu 1969, s. 16–17.

136 *K. Marx, F. Engels*. Valitut teokset kolmessa osassa, 1. osa, s. 147.

137 *R. Aron*. Les Désillusions du Progrès, p. 251.

138 *P. Drucker*. The New Society. New York, 1962, p. 351.

139 *W. S. Buckingham*. Theoretical Economic Systems. New York, 1958, p. 485.

140 *Z. Brzezinski and S. P. Hungtington*. Political Power: USA/USSR. Convergence or Evolution? New York, 1964, p. 419.

141 *J. K. Galbraith*. The New Industrial State, p. 7.

142 Sama, p. 380.

143 *D. Bell*. Marxism-Leninism: a Doctrine on the Defensive. New York, 1966, p. 18.

144 *J. K. Galbraith*. The New Industrial State, p. 244–245.

145 »Arbeiter Zeitung», 23. XI. 1957.

146 *A. Philip*. Pour un Socialisme humaniste. Paris, 1960, p. 168–169.

147 »The New York Times Book Review», 22. V. 1966, p. 2.

148 »The New York Times», 8. IX. 1963.

149 *V. I. Lenin*. Teokset, 5. osa, s. 375; Valitut teokset neljässä osassa, 1. osa, s. 308.

150 *V. I. Lenin*. Teokset, 33. osa, s. 1.

[151] *V. I. Lenin.* Teokset, 16. osa, s. 351.

[152] *A. Kosing.* Ernst Fischer – ein moderner Marxist? Berlin (DDR), 1970, S. 145.

[153] »France Observateur», 16. X. 1958.

[154] *H. Marcuse.* Der eindimensionale Mensch. Studien zur Ideologie der forigeschrittenen Industriegesellschaft. Berlin, 1967, S. 16.

[155] »The New York Times», 31. XII. 1955.

[156] Ellenforradalmi erök a magyar októberi eséme nyekben, Budapest, 1957, old. 130.

[157] *J. F. Kennedy.* The Strategy of Peace. New York, 1960.

[158] »The New York Times», 24. V. 1964.

[159] *V. I. Lenin.* Teokset, 28. osa, s. 244; Valitut teokset neljässä osassa, 4. osa, s. 40.

[160] Ks. *H. Meibaez.* Marxismus und Konvergenztheorie, kokoelmassa Wirtschaftswissenschaft, Berlin, H. 5, 1968, S. 724.

[161] »Aussenpolitik», 1962, N 11, S. 773, 774.

[162] »Rudé právo», 10. I. 1972.

[163] *S. Lipset.* Revolution and Counter-revolution. London, 1969, p. 240.

[164] *J. Berecz.* Mi a Csendes Ellenforradalom? Budapest, 1970, old. 27.

[165] Sama, old. 70.

[166] *G. Skilling.* Communism National and International. Toronto, 1966, p. 161.

[167] Ks. *V. I. Lenin.* Teokset, 29. osa, s. 292.

[168] *K. Marx, F. Engels.* Kirjeitä, s. 387–388.

[169] *A. Kosing.* Ernst Fischer – ein moderner Marxist? Berlin (DDR), 1970, S. 113.

[170] *V. I. Lenin.* Teokset, 31. osa, s. 73; Valitut teokset neljässä osassa, 4. osa, s. 244.

[171] Ks. *A. H. Bording.* Dulles on Diplomacy. Princeton, 1965, p. 33.

[172] Tie kommunismiin, s. 476.

[173] Ks. «Коммунист», 1972, № 4, стр. 112.

[174] «Правда побеждает». Москва, 1971, стр. 47.

175 »Fortune», November, 1968, How to Think about the Russia. H. Kahn, p. 127.

176 «Правда побеждает», стр. 49—50.

177 «Материалы XXIV съезда КПСС», стр. 190, 191.

178 Ks. «Коммунист», 1973, № 9, стр. 106.

179 Pravda, 7. heinäkuuta 1976.

180 »Le Monde», 5. I. 1972.

181 Ks. *G. S. Lodge.* Ideology. Interests and Foreign Policy in the 1970's. Vital Speeches of the Day, 1971, N 1, p. 182–185.

182 *Z. Brzezinski.* Between Two Ages. America's Role in the Technotronic Era. New York, 1970, p. 1.

183 Sama, p. 9–10.

184 Sama, p. 10–14.

185 Sama, p. 14.

186 Sama, p. 124.

187 Ks. *A. Toffler.* Future Shock. New York, 1970, p. 15.

188 Sama, p. 166.

189 Sama, p. 195.

190 *J.-F. Revel.* Ni Marx, ni Jesus. De la seconde révolution américaine à la seconde révolution mondiale. Paris, 1970, p. 9, 202.

191 Weekly Compilation of Presidential Documents, 12. VII. 1971, p. 1028.

192 *W. W. Rostow.* Politics and the Stages of Growth. Cambridge, 1971, p. 2.

193 *D. Bell.* Technocracy and Politics. »Survey», 1971, N 1, p. 222–224.

194 *R. Aron.* Les Désillusions du Progrès. Essai sur la dialectique de la modernité, p. 340.

195 *J. K. Galbraith.* How to Control the Military. New York, 1969, p. 39–40.

196 Sama, p. 67.

197 Sama, p. 61, 85.

198 »The Guardian», 6. III. 1972.

199 Ks. «Мировая экономика и международные отношения», Москва, 1972, № 2, стр. 124.

[200] *K. Marx, F. Engels.* Valitut teokset kolmessa osassa, 3. osa, s. 67.

[201] *V. I. Lenin.* Teokset, 20. osa, s. 11.

[202] *A. Smith.* Theories of Nationalism. London, 1971, p. 3.

[203] «Международное Совещание коммунистических и рабочих партий. Документы и материалы», Москва, 1969, стр. 74.

[204] «О подготовке к 50-летию образования Союза Советских Социалистических Республик». Постановление ЦК КПСС от 21 февраля 1972 г. Москва, 1972, стр. 26.

[205] *V. I. Lenin.* Teokset, 22. osa, s. 332.

[206] Л. И. Брежнев. Великий Октябрь и прогресс человечества. Доклад на совместном торжественном заседании Центрального Комитета КПСС, Верховного Совета СССР и Верховного Совета РСФСР в Кремлевском Дворце съездов 2 ноября 1977 года. Москва, Политиздат, 1977, стр. 7.

[207] *B. D. Wolfe.* An Ideology in Power: Reflections on the Russian Revolution. New York, 1969, p. 383–390.

[208] Sama, p. 393–394.

[209] *R. Aron.* Les Désillusions du Progrès, p. 191.

[210] Sama, p. 278–279.

[211] *D. Jacobs* (ed.). The New Communisms. New York, 1969, p. 2.

[212] »Frankfurter Allgemeine», 21. VIII. 1972.

[213] Ks. *V. I. Lenin.* Teokset, 31. osa, s. 132.

[214] *H. Roberts.* Eastern Europe: Politics, Revolution and Diplomacy. New York, 1970, p. 274.

[215] «Международное Совещание коммунистических и рабочих партий. Документы и материалы», стр. 326—327.

[216] «За мир, безопасность, сотрудничество и социальный прогресс в Европе. К итогам Конференции коммунистических и рабочих партий Европы. Берлин, 29—30 июня 1976 г.» Москва, 1976, стр. 17—18.

[217] »Foreign Affairs», 1968, N 10, p. 32.

[218] *Leonid Brežnev.* Keskuskomitean toimintaselostus NKP:n 24. edustajakokoukselle, s. 23.

[219] *W. Rostow.* View from the Seventh Floor. New York, 1964, p. 115.

[220] *V. I. Lenin.* Teokset, 19. osa, s. 383.

221 American Militarism 1970. A Dialogue on the Distortion of our National Priorities. New York, 1970, p. 91, 94.

222 »The Washington Post», 21. I. 1969.

223 »The New Yorker», 8. I. 1972, p. 43.

224 »Foreign Affairs», 1969, July, p. 737, 738.

225 Anatomy of Anti-Communism. New York, 1969, p. V, XII.

226 *M. Parenti.* The Anti-Communist Impuls. New York, 1969, p. 8–9.

227 »Foreign Affairs», 1967, April, p. 433–434.

228 *Л. И. Брежнев.* Великий Октябрь и прогресс человечества, стр. 27.

229 »U. S. News and World Report», 1972, May, 1. p. 49.

230 *Л. И. Брежнев.* О внешней политике КПСС и Советского государства. Речи и статьи, стр. 568—569.

231 *Л. И. Брежнев.* Великий Октябрь и прогресс человечества. Доклад на совместном торжественном заседании Центрального Комитета КПСС, Верховного Совета СССР и Верховного Совета РСФСР в Кремлевском Дворце съездов 2 ноября 1977 года. Москва, Политиздат, 1977, стр. 8.

232 *L. I. Brežnev.* NKP:n 25. edustajakokous. NKP:n Keskuskomitean toimintaselostus ja puolueen tulevat tehtävät sisä- ja ulkopolitiikan alalla. APN:n julkaisu. Helsinki 1976, s. 153.

233 Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton Perustuslaki. Kustannusliike Edistys, Moskova 1977, s. 15–16.

234 *Л. И. Брежнев.* Ленинским курсом. Речи и статьи. Том 5, Москва, 1976, стр. 340.

235 *Л. И. Брежнев.* Великий Октябрь и прогресс человечества, стр. 29.

236 *Л. И. Брежнев.* Ленинским курсом. Речи и статьи. Том 5, стр. 271.

SISÄLTÖ

KUSTANNUSLIIKE EDISTYKSEN JULKAISUJA

TYÖVÄENLUOKKA, MAAILMAN VALLANKUMOUSPROSESSIN JOHTAVA VOIMA

Kirja on Neuvostoliiton tiedeakatemian Kansainvälisen työväenliikkeen instituutin tieteellisten työntekijöiden yhteinen työ. Siinä eritellään nykyisen työväenliikkeen piirteellisiä prosesseja, osoitetaan proletariaatin elinetujensa puolesta käymän taistelun rooli eri väestökerrosten yhteisessä kamppailussa imperialismia vastaan sekä kansainvälisen jännitystilan liennytyksen, demokratian ja yhteiskunnallisen edistyksen puolesta. Tekijät esittävät selvän kantansa porvarillisen reformismin ideologien teorioista työväenluokan »epäproletarisoitumisesta» ja sen »integroitumisesta» kapitalistiseen järjestelmään.

KUSTANNUSLIIKE EDISTYKSEN JULKAISUJA

Eduard Batalov:

KAPINAFILOSOFIA (VASEMMISTORADIKALISMIN IDEOLOGIAN ARVOSTELUA)

Eduard Batalov, nuori neuvostoliittolainen tiedemies, on omistanut kirjansa »uusvasemmistolaisten» katsomusten kriittiselle analyysille. Tekijä osoittaa, että radikaaliteoreetikot kiistävät yhteiskunnalliset realiteetit ja vähättelevät työväenliikettä. He eivät huomaa kapitalismin uumenissa kehittyneiden luonteeltaan sosialististen voimien toimintaa eivätkä tunnusta sitä tosiota, että kapitalistinen ja sosialistinen yhteiskunta ovat toisilleen vastakkaisia.

Tarkastellessaan marxismin kannalta porvarillisten ideologien oppeja Batalov selvittelee »utopia», »vallankumous» ja »väkivalta»-käsitteiden keskinäistä suhdetta. Hän panee paljon huomiota kapitalistisen nyky-yhteiskunnan vallankumouksellisen luokan tarkasteluun.

LUKIJALLE

Kustannusliike Edistys pyytää lukijoita esittämään mielipiteensä tästä kirjasta, suomennoksen laadusta ja kirjan asusta. Kustannusliike on kiitollinen myös muista ehdotuksista ja toivomuksista.

Osoitteemme:

Zubovski bulvar, 21
Moskova, Neuvostoliitto

32.01